

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

คำสอนชั้นปริญญาโท

ทางการทูต

พุทธศักราช ๒๔๗๘

สัญญาทางพระราชไมตรี

ระหว่างสยามกับต่างประเทศ

โดย

หลวงเทธิสยามการ

สารบัญ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

	หน้า
การเริ่มการเจริญทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเศส	๒
สมัยก่อน ค.ศ. ๑๘๕๕	๘
๑. สัญญากับบริษัทเนเดอร์แลนด์ ค.ศ. ๑๖๖๔	๘
๒. สัญญากับฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๖๘๕	๑๓
๓. สัญญากับฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๗๘๗	๑๔
๔. ทรอเฟ็ดเข้ามาเมืองไทย ค.ศ. ๑๘๒๑	๑๗
๕. เบอรันั้นเข้ามาเมืองไทย ค.ศ. ๑๗๒๕	๑๗
๖. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ๑๗๒๖	๑๗
๗. สัญญากับอังกฤษเพิ่มเติม ค.ศ. ๑๗๒๗	๑๘
๘. สัญญากับอเมริกา ค.ศ. ๑๘๓๓	๒๒
สมัย ค.ศ. ๑๘๕๕—๑๘๗๔	๒๕
๙. เซอร์ จอห์น เบาริง เข้ามาเมืองไทย	๒๕
๑๐. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๖	๒๕
๑๑. ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง	๓๓
๑๒. สัญญากับประเทศอื่นๆตามแบบสัญญาเบาริง ๑๘๖๕-๕๐	๓๓
๑๓. ประกาศรัชชกาลที่	๕๑
๑๔. สัญญากับฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๘๖๗	๕๑
และข้อสัญญาเพิ่มเติม ค.ศ. ๑๘๗๐ เกี่ยวกับเมืองเขมร ๕๕	๕๕

	หน้า
๑๕. สัญญากับฝรั่งเคส์ ค.ศ. ว่าด้วยเรือสุรา	๔๖
๑๖. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ว่าด้วยเรือ เขตต์เตนมณฑลตนาวกัร	๔๖
๑๗. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ว่าด้วยเกาะบี๋นัง	๔๖
สมัย ค.ศ. ๑๘๗๔-๑๘๐๗	๕๐
๑๘. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๗๕	๕๐
๑๙. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๗๓	๕๓
๒๐. สัญญากับฝรั่งเคส์ ค.ศ. ว่าด้วยเมือง หลวงพระบาง	๕๗
๒๑. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ว่าด้วยเรือสุรา	๖๐
๒๒. สัญญาสุรากับประเทศอื่น ๆ	๖๐
๒๓. สัญญากับฝรั่งเคส์ ค.ศ. ๑๘๗๓ (ร.ศ.)	๖๑
๒๔. ข้อสัญญาว่าด้วยเขตต์ กิโตเมตร์	๖๓
๒๕. สัญญากับญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๘๗๗	๖๗
๒๖. ความตกลงกับรัสเซีย ค.ศ. ๑๘๗๗	๗๒
๒๗. การจตุระเบี่ยนคนในบังคับต่างประเทศ	๗๓
๒๘. ขนุสัญญากับฝรั่งเคส์ ค.ศ. ๑๘๐๔	๗๖
๒๙. สัญญากับเดนมาร์ก ค.ศ. ๑๘๐๕	๗๗
๓๐. สัญญากับอิตาลี ค.ศ. ๑๘๐๕	๗๗
สมัย ค.ศ. ๑๘๐๗-๑๘๒๐	๗๘
๓๑. สัญญากับฝรั่งเคส์ ค.ศ. ๑๘๐๗	๗๘
๓๒. สัญญากับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๐๗	๗๙

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ก

	หน้า
๓๓. สัญญากับเดนมาร์ก ค.ศ. ๑๘๑๓	๑๕
๓๔. ผดของมหาสงคราม ค.ศ. ๑๘๑๔	๑๖
สมัย ค.ศ. ๑๘๒๐ จนถึงบัดนี้	๓๐๕
๓๕. สัญญากับอเมริกา ค.ศ. ๑๘๒๐	๓๐๘
๓๖. สัญญากับญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๘๒๕	๓๓๐
๓๗. สัญญากับประเทศอื่นๆ	๓๓๓
๓๘. สัญญากับเยอรมนี	๓๓๒
๓๙. สัญญากับสวีเดน	๓๓๓
๔๐. เรื่องอำนาจศาลตามสัญญาที่ใช้ยู่ณบัดนี้	๓๓๕
๔๑. ข้อความในสัญญาที่ใช้ยู่ณบัดนี้	๓๓๗
๔๒. ต้นศัพทและศัพท์ไมตรี	๓๓๗
๔๓. การระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการ หรือโดยศาลโลก	๓๓๘
๔๔. เสรีภาพที่จะเข้าไป เติบกาง และอาศัยยู่	๓๔๔
๔๕. เสรีภาพที่จะถือสัญชาติ	๓๔๗
๔๖. เสรีภาพที่จะประกอบการค้าต่างๆ	๓๕๓
๔๗. กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ฯลฯ	๓๕๘
๔๘. ความคุ้มครองมั่นคง	๓๗๓
๔๙. ภาษีอากร	๓๗๓
๕๐. การตรวจค้น	๓๗๕
๕๑. การเกณฑ์เป็นทหาร	๓๗๗
๕๒. การเรียกเกณฑ์ต่างๆ เพื่อการทหาร	๓๗๗

	หน้า
๕๓. ศาสดายุติธรรม	๓๘๔
๕๔. บริษัท หุ่นยนต์ และศัลยกรรม	๓๘๗
๕๕. การห้าม และการจำกัดต่าง ๆ	๓๘๙
๕๖. การผูกขาด	๒๐๐
๕๗. ชีวประวัติภาพในการพาณิชย์	๒๐๘
๕๘. ภาษีศุลกากร	๒๑๒
๕๙. การค้าขายและการเดินเรือ	๒๓๓
๖๐. การค้าขายตามชายฝั่ง และการจับสัตว์น้ำ	๒๓๓
๖๑. เรือค้าขายกับพิธีการแห่งท่าเรือ	๒๓๗
๖๒. เรืออับปาง หรือมีเหตุฉุกเฉิน	๒๓๘
๖๓. เรือรบ	๒๔๒
๖๔. เครื่องหมายการค้า เบเทนคัส ดิจิทัล ฯลฯ	๒๔๔
๖๕. กงสุล	๒๕๖
๖๖. บุคคลที่ถึงแก่กรรม	๒๗๐
๖๗. ข้อยกเว้น	๒๗๓
๖๘. ข้อสัญญาเกี่ยวกับเมืองขึ้น	๒๗๖
๖๙. สัญญาแก่ที่ขกเด็ก	๓๐๔
๗๐. วันใช้สัญญาและอายุสัญญา	๓๐๖
อนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีน	๓๒๓
๗๑. แนวปฏิบัติการทหาร	๓๒๖
๗๒. เขตแดนในตำแหน่งน้ำโขง	๓๓๗
๗๓. สิทธิการเพาะปลูก	๓๔๖

	หน้า
๗๔. การเดินเรือในท่าแม่น้ำโขง	๓๕๗
๗๕. ระเบียบการเช่าที่ดินขณะฝั่งขวาแม่น้ำโขง	๓๕๓
๗๖. คำวินิจฉัย	๓๕๖
๗๗. สิทธิจับสัตว์น้ำในท่าแม่น้ำโขง	๓๕๗
๗๘. คำบำรุงและประกอบแต่งท่าแม่น้ำโขง	๓๖๔
๗๙. คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง	๓๖๗
๘๐. ข้อบังคับว่าด้วยการสุขาภิบาล	๓๗๒
๘๑. ข้อบังคับว่าด้วยโรคสัตว์	๓๗๔
๘๒. ความตกลงเรื่องฐานะของคนในบังคับสยาม ในอินโดจีน	๓๗๕
๘๓. การร่วมมือทางฝ่ายคำรวจ	๓๗๗
๘๔. อนุสัญญาว่าด้วยการตั้งผู้ร้ายข้ามแดน	๓๗๐
๘๕. ความตกลงเรื่องศุลกากรและการค้าขาย	๓๗๒
๘๖. โครงการหนี้สำหรับร่วมมือในทางคมนาคม ฯลฯ	๓๗๔
๘๗. บทบัญญัติของสัญญาและความตกลงที่ยกเด็ก	๓๗๖
๘๘. หน้าที่อันสัญญาและอายุอนุสัญญา	๓๗๗

เกล้าฝัด

สัญญาทางพระราชไมตรีระหวางสยามกับตางประเทศ

หน้า ๓๒๓ บรรทัดที่ ๓๔ พ.ศ. ๒๔๖๗ ให้แก่เป็น

พ.ศ. ๒๔๗๓

สัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในครั้งโบราณ เดิมคนเราแยกกันอยู่เป็นครอบครัว หรือครัว
เรือนหนึ่ง ๆ แแต่ต่อมาได้แยกอยู่เป็นทีก็เป็นที่เหต่า หรือเป็นหมวดเป็น
หมู่ แต่มีการถือถือกันด้วย การที่จะให้คนต่างหมวดต่าง
หมู่เข้ามาอยู่ด้วย จึงอาจทำให้เกิดแตกความสามัคคีในหมวดหรือ
หมู่นั้นได้ นอกจากนี้ ในสมัยนั้นคนเรายังไม่ค่อยมีความคิดเห็นหรือ
ความนิยมเกี่ยวกับทรัพย์สินมีค่าของเอกชน คนในหมวดหนึ่งหรือหมู่
หนึ่งต้องทำงานร่วมกัน ทรัพย์สินมีค่าที่หาได้มาจึงเป็นของหมวดหรือ
หมู่ คือเป็นของกลาง เป็นส่วนมาก. คนต่างหมวดต่างหมู่ที่เข้ามาอยู่
อยู่ด้วยจึงยอมมีสิ่งใด ๆ หรือมีสิทธิในทรัพย์สินมีค่าของกลางนั้นด้วย
ดังนี้ เพื่อมิให้เกิดความสามัคคีในหมวดหรือหมู่ และเพื่อหวงห้าม
สิทธิในทรัพย์สินมีค่าของกลาง จึงได้มีการตกลงห้ามมิให้คนต่างหมวด
ต่างหมู่เข้าไปประปนและทำมาหากินในอาณาเขตต์. นานเข้า เมื่อหมวด
หรือหมู่เหล่านี้มีคนมากขึ้น ก็เกิดมีชาติ ลำดนำ ตัทธิ และขนบ
ธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ กัน. คนต่างชาติต่างลำดนำจึงนับว่าเป็น
บุคคลที่ไม่พึงปรารถนา. แต่ตามธรรมดาชน ชาติต่าง ๆ ย่อมต้อง
พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน. โดยปรกติดังฝ่ายก็ต่างพยายามหาโอกาส
เพิ่มกำลังของตนในทางศาสนา การค้าขาย และทางการเมืองคือ
กำลังรบ. เมื่อว่าเมื่อเกิดศึกสงครามขึ้นจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
เนื่องด้วยเหตุเหล่านี้ จึงได้คิดทำสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกัน.

อนึ่ง ความเจริญของชาติย่อมต้องอาศัยการค้าขาย แต่เนื่องด้วยลักษณะและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติต่าง ๆ แยกต่างกันไป ข้อค้าของประเทศหนึ่งก็เข้าไปค้าขายในอีกประเทศหนึ่ง ย่อมได้รับผลปฏิบัติอันไม่เป็นที่พึงพอใจ จึงได้เกิดมีสัญญาทางพระราชไมตรีในระหว่างประเทศต่าง ๆ ขึ้น เพื่อคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ของพวกพ่อค้าเหล่านั้น.

สำหรับประเทศสยามนั้น การไปมาค้าขายกับต่างประเทศที่เป็นชาวตะวันออกด้วยกัน เช่น จีน และแขกชาวอินเดีย นั้น ได้มีมาแต่ดึกดำบรรพ์ แต่การค้าขายกับต่างประเทศมาเจริญมากขึ้น เมื่อครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมครองกรุงศรีอยุธยา พ่อค้าฝรั่งก็เริ่มไปมาค้าขายมากขึ้นแต่ครั้งนั้น.

สำหรับฝรั่งนั้น เข้าใจว่าโปรตุเกสเป็นประเทศแรกที่เข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรี เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ คือในราว ค.ศ. ๑๕๑๖ (พ.ศ. ๒๐๕๗). ต่อมาถึงแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ ปรากฏว่าได้มีไมตรีกับ ญีปุ่น ฮอลแลนด์ (เนเธอร์แลนด์) อังกฤษ และสเปน.

ส่วนฝรั่งเหล่านี้ ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในราว ค.ศ. ๑๖๖๒ (พ.ศ. ๒๒๐๕) ได้มีคณะบาทหลวงฝรั่งเสด็จเข้ามาในเมือของไทยเพื่อสอนศาสนาโรมันคาทอลิก คณะบาทหลวงเหล่านี้มีมองเซนเยอร์ เดอ ลา มอตต์ ลัมแบร์ต บิชอปแห่งเบริช (Monsignor de la Motte Lambert, Bishop of Berythe) และมองเซนเยอร์ ปาลดู บิชอปแห่งเฮลิโปลิส (Monsignor Pallu, Bishop of Heliopolis)

เป็นหัวหน้า คณะบาทหลวงคณะนี้ นับว่าเป็นคณะบาทหลวงฝรั่งเศสชุดแรกที่ได้นำเข้ามายังเมืองไทย. สมเด็จพระนารายณ์ฯ ไม่ทรงเกียติกันคณะบาทหลวงในเรื่องศาสนา ทั้งได้พระราชทานที่ให้อยู่และสำหรับสร้างวัดด้วย คณะบาทหลวงเหล่านี้จึงเข้าใจผิด คิดว่าสมเด็จพระนารายณ์ฯ คงจะเต็มใจได้ในศาสนาโรมันคาทอลิก จึงได้เกิดมีความคิดในอันที่จะหาทางชักชวนสมเด็จพระนารายณ์ฯ ให้เข้ารับบิชอปของเซนเยอร์ปาสู บิชอปแห่งเอติโอเปียถึง กัดับไปประเทศฝรั่งเศส จึงได้หาโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ และไปเฝ้าโป๊ป และเมื่อกลับเข้ามาเมืองไทย ได้เชิญพระราชสาส์นของพระเจ้าหลุยส์และศุภอักษรของโป๊ป พร้อมทั้งเครื่องราชบรรณาการต่าง ๆ เข้ามาถวายสมเด็จพระนารายณ์ฯ ด้วย เพื่อเป็นการแสดงความชอบพระทัยที่ได้ทรงอุปถัมภ์พวกบาทหลวงทั้งหลาย ให้ได้รับความร่มเย็น. สมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสก็ได้เริ่มมีแต่บัดนั้นมา.

ในสมัยเมื่อกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เคยมีราชทูตไทยไปเจริญทางพระราชไมตรีถึงยุโรปหลายคราว ตามที่มีจดหมายเหตุปรากฏนั้น ราชทูตไทยไปถึงยุโรปครั้งแรกเมื่อในแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ โปรดให้ทูตานุทูตเจริญพระราชสาส์นออกไปยังประเทศฮอลแลนด์ เจริญทางพระราชไมตรีกับเจ้ามอริสในราชวงศ์ออเรนจ์ (Maurice of Orange) เมื่อปีมะแม จุลศักราช ๙๖๘ (พ. ศ. ๒๓๕๐ ตรงกับ ค. ศ. ๑๖๐๗). ค่อนั้นนี่ยังมีราชทูตไทยได้ออกไปยุโรปในรัชกาลอื่น ๆ อีก แต่ในเรื่องราชทูตที่ไปมากับประเทศสยาม จะเป็นราชทูตที่พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศต่างเข้ามาทักดี หรือราชทูตไทยไปเจริญทาง

พระราชไมตรีถึงต่างประเทศก็ดี คนไหน ๆ ไม่ต้องตั้งรู้แพร่หลายเท่าเมื่อสมเด็จพระนารายณ์ฯ มีไปเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ แห่งประเทศฝรั่งเศส เพราะพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ มีรับสั่งให้สร้างสิ่งทีระตักไว้เฉลิมพระเกียรติยศหลายอย่าง เป็นคั่น เขียนรูปภาพพระราชทูตไทยเข้าเฝ้าที่พระราชวังแวร์ซายด์ และให้แต่งหนังสือเรื่องทูตฝรั่งเศสเข้ามาประเทศสยาม และเรื่องราชทูตสยามคราวโกษาปาน (พระวิสุทธิสุนทร) ออกไปเมืองฝรั่งเศสพิมพ์ไว้ หนังสือเหล่านี้แพร่หลายในภาษาฝรั่งเศส และได้แปลเป็นภาษาอื่น ๆ ซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ จึงได้ทราบเรื่องกันดั่งกล่าวคร่าวอื่น ๆ.

เรื่องทูตไทยไปเมืองฝรั่งเศสเมื่อครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ นั้น ปรากฏว่ามีไปหลายคราว คราวแรกไปเมื่อราว ค.ศ. ๑๖๘๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๒๒๕ ทูตเชิญพระราชดำذنไปถวายพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ คณะทูตที่ไปในครั้งนั้น คือ ออกญาพิพัฒน์ราชไมตรี ออกหลวงศรีวิจิตรสุนทร ออกขุนนครวิไชย กับข้าราชการคนไทยอีกหลายคน แต่เรือที่พาทูตไปนั้นหาได้ไปถึงเมืองฝรั่งเศสไม่ ไปถูกพายุแตกที่เกาะมาดะคีตคา คนที่ไปหายสูญหมด ต่อมาอีกราว ๒-๓ ปี มีทูตไทยไปเป็นครั้งที่ ๒ ไปตั้งข่าวทูตไทยที่ไปคราวแรก คณะทูตที่ไปคราวนี้ประกอบด้วยข้าราชการไทยผู้น้อย ๒ คน กับคนไทยอีก ๕-๖ คน และได้ไปถึงกรุงปารีส เขาใจว่าไม่ได้ถือพระราชดำذن ถือแต่สุภอักษรเดนมาร์กตั้งครุฑชูขยาไป จึงมิได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ ในฐานะทูต ไร ๆ ก็ดี การที่ทูตไทยไปเมืองฝรั่งเศสครั้งที่ ๒ นี้เกิดผลอย่างหนึ่งเหมือนกัน คือเป็นเหตุให้ฝรั่งเศสตั้งทูตเข้ามาเจริญทาง

พระราชไมตรีถึงประเทศสยาม นับว่าเป็นทูตฝรั่งเศสครั้งแรกที่เข้ามาเมืองไทย คือคณะทูตที่มี เซวาเลีย เดอ โชมองต์ (Chevalier de Chaumont) เป็นหัวหน้า.

ทูตฝรั่งเศสมาถึงเมืองไทยเมื่อ ค.ศ. ๑๖๘๕ (พ.ศ. ๒๒๒๘) และเมื่อทูตฝรั่งเศสจะกลับ สมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้ทรงแต่งตั้งทูตอีกชุดหนึ่งออกไปเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ฝรั่งเศสได้ส่งทูตเข้ามาถึงเมืองไทย ทูตไทยที่ไปฝรั่งเศสครั้งนั้นเป็นคราวที่ ๓ มีพระวิสุทธิสุนทร คือโกษาปาน หาดวงกัถยาราชไมตรี กับขุนศรีวิชัยรามา และมัมบุตราราชการไทยตามออกไปศึกษาวิชาที่ฝรั่งเศสอีกหลายคน ทูตไทยไปคราวที่ ๓ นี้ ไปเรือรบฝรั่งเศสกับเซวาเลีย เดอ โชมองต์ด้วยกัน ไปถึงประเทศฝรั่งเศส และได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ที่พระราชวังแวร์ซายส์

เมื่อพระวิสุทธิสุนทรจะกลับจากประเทศฝรั่งเศสนั้น พระเจ้าหลุยส์ได้ทรงแต่งตั้งทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีกับสมเด็จพระนารายณ์ฯ อีกครั้งหนึ่ง มาเรือรบ และรับพระวิสุทธิสุนทรกับพวกกลับมาส่งด้วย คณะทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาคราวที่ ๒ นี้ ประกอบด้วย มงตีเออร์ เดอ ตาตูแบร์ (Monsieur de la Loubère) มงตีเออร์ เซเบอเร (Monsieur Cèberet) กับพวกฝรั่งเศสอีกหลายคน ทูตพักอยู่ในเมืองไทยได้ราว ๓ เดือนจึงกลับไปประเทศฝรั่งเศส.

เมื่อทูตฝรั่งเศสกลับไปคราวนี้ สมเด็จพระนารายณ์ฯ จะได้ทรงแต่งตั้งทูตออกไปเจริญทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเศสเป็นการตอบแทนอีกทีหนึ่ง ไม่ปรากฏชัด ว่าจะไรก็ดี เมื่อสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ

04/07/2563

บ้านเมืองเกิดจลาจล การเจริญทางพระราชไมตรีกับฝรั่งจึงได้ชะงักไปชั่วคราว จนเมื่อสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชชกาลที่ ๒ และที่ ๓ จึงได้มีทูตฝรั่งเข้ามาอีก คือ ทูตโปรตุเกส และทูตอังกฤษ ทูตโปรตุเกสที่เข้ามานั้น จะเป็นใคร ไม่ปรากฏ ส่วนทูตอังกฤษนั้นคือ จอห์น ครอเฟ็ด (John Crawford) และ เฮนรี เบอร์นี (Henry Burney) แต่ทูตเหล่านี้เป็นทูตของผู้สำเร็จราชการหัวเมืองชั้นของโปรตุเกส และ อังกฤษ แต่จะมาหาใช้ทูตที่มาจากราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินโปรตุเกสและอังกฤษไม่ จึงไม่มีปัญหาที่จะต้องแต่งราชทูตไทยไปตอบแทน

ในรัชชกาลที่ ๓ ประธานาธิบดีสหปาด์รัฐอเมริกาได้แต่งตั้งให้ เอ็ดมันด์ ร็อบเบิร์ตส์ (Edmund Roberts) เป็นทูตเข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย ในครั้งนั้นคงจะได้คิดเห็นกันว่า ประธานาธิบดีไม่ใช่พระมหากษัตริย์เสียดยราชย์ตามราชประเพณี เป็นแต่เพียงผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นหัวหน้าชั่วคราว และสหปาด์รัฐอเมริกาอยู่ห่างไกลสุดหัวฟ้าเขียว พันวิสัยที่จะแต่งทูตไปเจริญทางพระราชไมตรีได้ ประกอบกับในสมัยนั้นฝ่ายไทยเกรงภัยในการสัมพันธ์กับฝรั่งด้วย จึงมิได้มีทูตไทยไปตอบแทน

เมื่อก่อนสิ้นรัชชกาลที่ ๓ อังกฤษได้แต่งตั้งให้ เซอร์ เจมส์ บรูก (Sir James Brooke) เข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรีด้วย แต่ไม่เป็นที่ตกลงกันได้ จึงมิได้มีทูตไทยไปเจริญทางพระราชไมตรีตอบแทนอังกฤษ. อนึ่งในปลายรัชชกาลที่ ๓ นั้นเอง สหปาด์รัฐอเมริกาได้แต่งตั้งให้ แบดเดสต์เตียร์. (Ballestier) เข้ามาขอแก้ไขสัญญาที่ เอ็ดมันด์ ร็อบเบิร์ตส์ ทำไว้ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จอีกเหมือนกัน จึงไม่มีการแต่งทูต

ไทยออกไปคอบแทน.

ครั้นมาถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) สมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ได้ทรงแต่งตั้งให้ เซอร์จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) เจ้าเมืองฮ่องกง เป็นราชทูตเข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทยอีก และต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) นายพลแฮกสัน ประธานาธิบดีสหพันธรัฐอเมริกา ได้แต่งตั้งให้ เทาควินด์เฮนด แฮร์ริส (Townsend Harris) เป็นทูตเข้ามาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย ส่วนฝรั่งเศสนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงขอให้ เซอร์จอห์น เบาริง ไปพูดกับฝ่ายฝรั่งเศสให้ส่งทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีกับไทย สมเด็จพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ เอมเปอเรอร์ของฝรั่งเศสจึงได้แต่งตั้งให้ มงติญีเยร์ (Monsieur C. de Montigny) เป็นราชทูต เข้ามาทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามอย่างเดียวกับสัญญาที่ทำกับอังกฤษ. ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอให้ เซอร์จอห์น เบาริง ไปพูดกับฝรั่งเศส ก็เพราะเป็นนโยบายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะไม่ให้ชาติหนึ่งชาติใด เข้ามามีอิทธิพลในกรุงสยามแต่ชาติเดียว

สำหรับสหพันธรัฐอเมริกานั้น เรื่องราวจะมีอย่างไรไม่ปรากฏ แต่สำหรับอังกฤษนั้น เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๗ (พ.ศ. ๒๔๐๐) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแต่งตั้งราชทูตออกไปคอบแทนคือ โปรดให้ พระยามนตรีสุริยวงศ์ เป็นราชทูต เจ้าหมื่นสรรเพชญ์ศักดิ์ เป็นอุปทูต จมื่นมณฑัยรพิทักษ์ เป็นตรีทูต เชิญพระราชสาส์น

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

และเครื่องราชบรรณาการไปถวายสมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย เจริญ
ทางพระราชไมตรีตอบแทนประเทศอังกฤษ ส่วนฝรั่งเศสนั้น เมื่อ
ค.ศ. ๑๘๖๐ (พ.ศ. ๒๔๐๓) ได้โปรดให้ พระยาศรีพิพัฒน์ เป็นราช
ทูต เจ้าหมื่นไวยวรนาถ เป็นอุปทูต พระณรงศ์วิจิตร เป็นตรีทูต
ออกไปเจริญทางพระราชไมตรีตอบแทนฝรั่งเศส.

เป็นอันว่าเมื่อสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ แล้ว จนตจอต
สมัยกรุงศรีอยุธยา รวมเวลาดำรง ๓๖๐ ปี ไม่ได้มีทูตไทยไปถึงยุโรป
อีก จนถึงรัชกาลที่ ๔ กรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีทูตไทยไปยุโรปอีก
และแต่่นั้นมาประเทศอื่นๆ ในยุโรปหลายประเทศได้มาขอทำสัญญาทาง
พระราชไมตรีกับไทย และได้จัดแต่งราชทูตไปมากับประเทศสยาม
เนื่องๆจนทุกวันนี้.

ส่วนหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ซึ่ง กรุงสยามได้ทำไว้กับ
ต่างประเทศนั้น จะได้แบ่งแยกบรรยายเป็นสมัย ๆ รวม ๕ สมัยด้วย
กัน คือ

๑. สมัยก่อน ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘)
๒. สมัย ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๑๘๗๔ (พ.ศ. ๒๓๙๘ - ๒๔๑๖)
๓. สมัย ค.ศ. ๑๘๗๔ - ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๑๖ - ๒๔๔๙)
๔. สมัย ค.ศ. ๑๙๐๗ - ๑๙๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔๖๓)
๕. สมัย ค.ศ. ๑๙๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓) มาจนทุกวันนี้.

สมัยก่อน ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘)

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่ทำกับต่างประเทศในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น จะได้ทำกับประเทศใด และมีข้อความสำคัญอย่างไรบ้าง ยากที่จะบอกได้ เพราะหลักฐานและเอกสารในเรื่องนี้ ตูมหายหรือถูกทำลายเสียแทบหมด ตามเอกสารเท่าที่มีอยู่ ปรากฏว่าในครั้งนั้นประเทศสยามได้ทำสัญญากับประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศฝรั่งเศส ๒ ประเทศเท่านั้น ส่วนประเทศโปรตุเกสนั้น จะได้ทำสัญญากันไว้บ้างหรือไม่ ไม่ปรากฏ เท่าที่ค้นพบ ปรากฏว่าสัญญาฉบับแรกที่ฝ่ายไทยได้ทำกับฝรั่งในครั้งนั้น ก็คือสัญญาที่ทำกับบริษัทอีสต์อินเดียของเนเธอร์แลนด์ (Dutch United East India Company) ที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๖๖๔ (พ.ศ. ๒๒๐๗)

สัญญาที่ว่านี้ มีข้อความสำคัญดังนี้ คือ

๑. ฝ่ายไทยยอมให้บริษัทเข้ามาค้าขายในเมืองไทยได้ ทั้งให้ซื้อขายกับราษฎรได้โดยตรงด้วย.

๒. สำหรับสินค้าต่าง ๆ ที่นำเข้ามาหรือนำออกไปจากเมืองไทยนั้น บริษัทจะไม่ต้องเสียภาษี หรือค่าภาระ สูงกว่าหรือยิ่งไปกว่าที่เก็บอยู่ตามธรรมเนียมประเพณี และซึ่งจะได้เป็นที่ตกลงกัน ทั้งภาษีที่ด่าน ก็จะไม่มีการเพิ่มอัตราขึ้นอีกด้วย.

๓. ต่อไป คนไทยจะต้องไม่ยอมให้จีนทำงาน ไม่ว่าในหน้าที่ใด ๆ ในเรือของตน ซึ่งมุ่งเดินทางไปยัง ญี่ปุ่น ญวน ตังเกี๋ย และที่อื่น ๆ ทั้งหลายทั้งสิ้น.

๐๔๑7/2 ให้บริษัททำการผูกขาดสินค้าบางอย่างในกรุงศรีอยุธยา เช่น

การส่งหนังวัว หนังควาย (cow and deer hides) ออกนอกประเทศ
เป็นต้น.

๕. ถ้าคนของบริษัทกระทำความผิดอย่างรุนแรง (grave crimes)
ขึ้นในเมืองไทย ให้หัวหน้าบริษัทพิจารณาตงโทษบุคคลนั้นตาม
กฎหมายเนเตรแดนต์ ถ้าคดีหัวหน้าบริษัทเองกระทำความผิดอย่าง
ร้ายแรง (capital crimes) ก็ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยกักตัวไว้ แล้วแจ้ง
ความให้ผู้สำเร็จราชการทราบ.

๖. ถ้าตุ๊กหนของบริษัทไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่บริษัท เจ้าหน้าที่
ฝ่ายไทยจะต้องช่วยให้บริษัทได้รับชำระหนี้ โดยจับตุ๊กหนมากักตัว
ไว้จนกว่าจะชำระหนี้เสร็จ แต่ถ้าแม่บริษัทไม่ได้รับชำระหนี้เต็ม
จำนวนโดยวิธีนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจะต้องมอบตัวตุ๊กหนให้แก่
บริษัท.

ที่สัญญายอมให้บริษัทซื้อขายกับราษฎรได้โดยตรงนั้น ก็เพราะ
ในครั้งกระนั้น การซื้อขายกับต่างประเทศ เป็นการที่รัฐบาล
ตั้งตนไว้ทำเอง หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการผูกขาดของรัฐบาล กล่าว
คือ ชาวต่างประเทศจะต้องซื้อขายจากพระคลังหลวงแห่งเดียวเท่านั้น
ส่วนที่ห้ามเรือไทยที่จะไปญี่ปุ่น ดังเคย ๆ ต ๆ มิให้ใช้ตุ๊กเรือ
จีนนั้น ก็เพื่อจะแย่งการค้าขายทางแถบตะวันออกจากคนไทยนั่นเอง
คือ ในครั้งนั้นไทยกับจีนและญี่ปุ่นมีเรือไปมาค้าขายกันอยู่เนื่อง ๆ
แต่คนไทยไม่ชำนาญในการเดินเรือ จึงต้องอาศัยใช้ตุ๊กเรือจีน เมื่อ
ห้ามมิให้ไทยใช้ตุ๊กเรือจีนแล้ว ก็ไม่มีเรือไทยไปเมืองจีน ญี่ปุ่น และ
เมืองแถบนั้นอีก เพราะไทยเราเดินเรือเองยังไม่ได้ เมื่อเช่นนั้น

ถ้าจะส่งสินค้าไทยไปขายยังเมือง จีน ญี่ปุ่น และเมืองแถบนั้น ก็ต้อง
ส่งไปกับเรือของฝรั่ง.

ตามสัญญาฉบับนี้ เห็นได้ว่าฝ่ายไทยได้ยอมผ่อนผันให้แก่ฝ่าย
เนเตรแดนต์หลายอย่างหลายประการ แต่หาได้รับประโยชน์ตอบ
แทนอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ ฝ่ายไทยจึงเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ แต่ใน
ขณะนั้น ฝ่ายไทยได้เกิดนึกใจกันกับพวกฮอลันดาหรือเนเตรแดนต์.
สมัยนั้นพวกฮอลันดา หรือเนเตรแดนต์กำลังมีอำนาจในทางตะวันออก
และได้เมืองขึ้นไว้หลายแห่ง เช่น อินเตีย ดิงคโปร์ มะตะกา และ
เนเตรแดนต์อินเตีย เป็นต้น ฉะนั้น ในที่สุด เพื่อความราบรื่นและความ
ปลอดภัยของประเทศ ฝ่ายไทยจึงได้ตกลงยอมทำสัญญานี้ด้วย แม้
จะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบก็ตาม.

อนึ่ง ตามสัญญากับเนเตรแดนต์ฉบับนี้ ยอมให้พวกพ่อค้า
เนเตรแดนต์เข้ามาค้าขายในเมืองไทย ไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจศาลไทย
แม้ถึงว่าจะได้กระทำความผิดต่อคนไทยก็ดี สัญญาฉบับนี้จึงนับว่า
เป็นสัญญาฉบับแรกเท่าที่พึงค้นได้ ที่ฝ่ายไทยได้ยอมให้ชาวต่าง
ประเทศมีอำนาจสภาพนอกอาณาเขตต์ในเมืองไทย ซึ่งในกาลต่อ
มา ได้เกิดเป็นปัญหาระบอบการและปัญหายุ่งยากแก่ฝ่ายไทยมาจน
คราพเท่าทุกวันนี้.

ส่วนหนังสือสัญญาที่ทำกับฝรั่งเศสในครั้งนั้น ก็คือ เมื่อคราว
เสวเตีย เดอ โซมองต์ เป็นทูตเข้ามายังเมืองไทยนั่นเอง.

เมื่อคราว เสวเตีย เดอ โซมองต์ เป็นทูตเข้ามาในครั้งนั้น
ปรากฏว่าความมุ่งหมายอันสำคัญของฝ่ายฝรั่งเศส ก็เพื่อจะมาเผยแผ่

ต่างนา และจัดการค้าขาย ในที่สุด ได้ตกลงทำสัญญากันขึ้นที่เมือง
ดพบุรีระบับหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๕ (พ.ศ. ๒๒๒๘)
หนังสือสัญญาระบับนี้เกี่ยวกับเรื่องต่างนาโดยนเฉพาะ กล่าวคือ เป็น
สัญญาที่ฝ่ายไทยยอมให้ขาดหลวงฝรั่งเค่งเข้ามาด่อนต่างนาคริสตัง
ในเมืองไทยได้. ข้อมาอีกอันหนึ่ง คือในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๕
(พ.ศ. ๒๒๒๘) ได้ทำสัญญาค้าขายกันขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ตามสัญญา
ระบับนี้ ฝ่ายไทย

๑. ยอมให้บริษัทฝรั่งเค่งเข้ามาตั้งห้างในกรุงสยาม และทำ
การค้าขายในกรุงสยามได้โดยไม่ต้องเสียภาษีทั้งขาเข้าและขาออก แต่
สำหรับสินค้าบางอย่างบริษัทจะซื้อจากราษฎรโดยตรงไม่ได้ จะซื้อ
ได้ก็แต่เฉพาะจากพระคลังหลวงแห่งเดียว.

๒. ยอมให้บริษัทฝรั่งเค่งตั้งห้างที่เมืองภูเก็ต และให้บริษัท
ทำการผูกขาดการค้าขายดีบุก ในเมืองภูเก็ตและเมืองชนของภูเก็ตได้
แต่ฝ่ายเดียว.

๓. ยอมยกเมืองสงขลาและเมืองชนของเมืองสงขลาให้แก่ฝ่าย
ฝรั่งเค่ง และให้ฝ่ายฝรั่งเค่งตั้งวังม้อมินในเมืองสงขลาได้.

๔. ยอมว่าคนฝรั่งเค่งทั้งหลาย ซึ่งมีได้รับราชการอยู่ในพระ
เจ้ากรุงสยาม หรือทำงานอยู่กับเสนาบดีของพระเจ้ากรุงสยามนั้น ถ้า
กระทำความผิดทัพรพยของบริษัทก็ดี หรือผิดทัพรพยกันเองก็ดี หรือกระทำ
ความผิดอย่างอื่นก็ดี ให้หัวหน้าของบริษัทเป็นผู้พิจารณาตัดสินและ
ลงโทษคนฝรั่งเค่งผู้กระทำความผิดนั้นได้ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่
พอใจในคำตัดสินของหัวหน้าบริษัท และร้องขอรับคำความยุติธรรม

ต่อเดนมาร์กฝ่ายสยามแล้ว ให้งคมิให้ดำเนินการตามคำตัดสินนั้น และให้รอไปจนกว่าจะได้นำคดีนั้นขึ้นทูลพระเจ้ากรุงฝรั่งเศส และจนกว่าพระเจ้ากรุงฝรั่งเศสจะได้มีรับสั่งมา.

ถ้าคนฝรั่งเศสที่เป็นคนของบริษัทก็ดี หรือที่มิได้ เป็นคนของบริษัทก็ดี กระทำอาชญากรรม จะเป็นทางอาญาหรือทางแพ่งก็ตาม ต่อคนหนึ่งคนใดที่ไม่ใช่คนฝรั่งเศสแล้ว คดีนั้นจะต้องขึ้นศาลไทย แต่หัวหน้าบริษัทจะไปนั่งพิจารณาคดีด้วยก็ได้.

ตามนี้ เห็นได้ว่าการค้าขายสินค้าบางอย่างนั้น รัฐบาลสยามยังคงสงวนไว้ทำเอง เป็นการผูกขาดของรัฐบาล แต่การค้าขายดีบุกในเมื่อถึงแก่คั้น ฝ่ายไทยยอมยกให้เป็นการผูกขาดของบริษัทฝรั่งเศสกับทั้งยอมให้ฝ่ายฝรั่งเศสมีอำนาจสภาพนอกอาณาเขตด้วย ทั้งนี้ก็เพราะตามสัญญากับเนเธอร์แลนด์ที่กล่าวแล้ว ฝ่ายไทยได้ยอมให้บริษัทเนเธอร์แลนด์ทำการผูกขาดสินค้าบางอย่าง เช่น หนึ่งฉั่ว และหนึ่งทองในกรุงศรีอยุธยา และมีอำนาจสภาพนอกอาณาเขตอยู่แล้ว. ในเวลานั้นบริษัทฝรั่งเศสกับบริษัทเนเธอร์แลนด์กำลังแข่งขันแย่งการค้าขายในเมืองไทยกัน เมื่อบริษัทเนเธอร์แลนด์ได้รับสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิ์อย่างใด บริษัทฝรั่งเศสก็ย่อมพยายามขอสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิ์เช่นเดียวกันนั้นบ้าง. อนึ่งสัญญากับฝรั่งเศสฉบับนี้ก็เป็นสัญญาที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบเหมือนกัน เพราะแต่ให้ให้ความผ่อนผันอย่างนั้นอย่างนี้แก่บริษัทฝรั่งเศส แต่ไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างไรเลย. แต่ในขณะที่ทำสัญญานั้น สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับเนเธอร์แลนด์ไม่สู้จะกลมเกลียวกันนัก ทั้งในสมัยนั้นเนเธอร์แลนด์ก็มีอำนาจมาก

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

อยู่ ฉะนั้นเพื่อความปดอดภัยของประเทศสยามในเวลานี้ ส้มเต๋จ พระนารายณ์ฯ จึงได้ทรงยอมผ่อนผันให้ตามคำขอของฝ่ายฝรั่งเศส จนถึงกับยอมยกเมืองสงขลาให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศส เพื่อสร้างบ่อนด้วย ทงนักเพื่อจะผูกไมตรีเอาอกเอาใจฝ่ายฝรั่งเศสไว้ เพื่อดำรงให้เกิดมิตรใจ กับฝ่ายเนเตรแดนต้อีก จะได้มีเพื่อนคอยช่วยเหลือ.

แม้ตามสัญญาค้าขายฉบับนี้ ฝ่ายฝรั่งเศสจะเป็นฝ่ายที่ได้เปรียบก็ได้ แต่ตามเอกสารที่มีอยู่ ปรากฏว่า เมื่อเสวยเดี่ย เดอ โชมองต์ นำสัญญาเหล่านี้ออกไปถึงประเทศฝรั่งเศส พวกฝรั่งเศสไม่พอใจในสัญญาค้าขายที่ฉะฉาน เมื่อทุกฝรั่งเศส คือ มงซิเออร์ เดอ ตา ดูแมร์ และ เซเบอเร เข้ามาในครั้งหลัง ใน ค.ศ. ๑๖๘๖ (พ.ศ. ๒๒๓๐) นั้น ได้นำเอาหนังสือสัญญาค้าขายนี้ ซึ่งได้เตรียมแก้ไขฉบับ กพร่องไว้ฉะฉาน เข้ามาด้วย เพื่อมาทำกันใหม่ ในที่สุดได้ทำสัญญา กันใหม่อีกฉบับหนึ่ง ที่เมืองตปบุรี เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๗ (พ.ศ. ๒๒๓๐) ตามสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายเรายอม

(๑) ให้บริษัทฝรั่งเศสซื้อขายจากราชรัฐได้โดยตรง โดยไม่ต้องของเสียภาษีขาเข้าและภาษีขาออก

(๒) ให้บริษัททำการผูกขาดการซื้อตบุงที่เมืองถดาง บางครั้ง และให้ซื้อหนังนอกเขตตกรุงศรีอยุธยา ซึ่งได้อนุญาตให้บริษัทเนเตรแดนตผูกขาดไปนั้น ไปด้วย.

(๓) ให้หัวหน้าของบริษัทมีอำนาจเต็มที่ที่จะชำระข้อพิพาทต่างๆ ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งคนงานของบริษัทเป็นความกันเอง ไม่ว่าจะคนงานนั้นจะเป็นคนฝรั่งเศสหรือเป็นคนชาติอื่นใดก็ตาม แต่ถ้าคู่

ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ใช่คนงานของบริษัทแล้ว ต้องขึ้นศาลไทย แต่ให้หัวหน้าของบริษัทเข้าร่วมทำการพิจารณาในศาลด้วย ในเมื่อได้ลำบากตัวกันแล้ว จะพิจารณาคดีโดยความชอบธรรมและตามความยุติธรรม.

(๔) ยอมยกเกาะแห่งหนึ่งอยู่ใกล้เมือง มริค ออกไป ๓๐ โยชน์ ให้แก่บริษัทฝรั่งเศส และยอมให้บริษัทสร้างบ่อมนเกาะนั้นได้.

ตามนี้เห็นได้ว่า สัญญาลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๗ (พ.ศ. ๒๒๓๐) นี้ ให้บริษัทฝรั่งเศสได้รับเอกสิทธิ์ยิ่งไปกว่าที่ได้รับตามสัญญาลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๕ (พ.ศ. ๒๒๒๘), และเนื่องด้วยสัญญานี้ฉบับปี ค.ศ. ๑๖๘๗ ให้บริษัทฝรั่งเศสผูกขาดการซื้อต้นไม้ในเมืองกลางบางคดี ต่อมาอีกราว ๓ ปี คือ เมื่อวันที่ ๓๔ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๖๘๘ (พ.ศ. ๒๒๓๑) ฝ่ายเราได้ทำสัญญาเพิ่มเติมกับเนเดรแลนต์ ยอมให้บริษัทเนเดรแลนต์ผูกขาดการซื้อต้นไม้ทุกชนิดในเมืองนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ดี สัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๖๘๗ (พ.ศ. ๒๒๓๐) และสัญญาเพิ่มเติมกับเนเดรแลนต์ปี ค.ศ. ๑๖๘๘ (พ.ศ. ๒๒๓๑) ต้องฉบับนี้ ตกลงก็กลายเป็นสัญญาที่ใช้ไม่ได้ เพราะเมื่อได้ทำสัญญาสองฉบับนี้แล้ว ไม่นานนัก ก็พอลั่งปลตายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ บ้านเมืองเกิดจลาจล เกิดรบพุ่งกัน พวกฝรั่งก็พากันไปค้าขายเมืองอื่นทางพระราชไมตรีที่มีกับต่างประเทศจึงระงับไปคราวหนึ่ง.

ต่อมา เมื่อสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นพระราชบุตรบำรุงการสมาคมและค้าขายกับจีนเป็นสำคัญ ครั้นมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ เป็นเวลาที่ฝรั่งทำสงครามกัน คือ คราวออสเตรีย

04/07/2565

เรือนะไปเตียนที่ ๓ ทางข้างฝ่ายไทยก็รบกับพม่าคิดพันกันอยู่ การไป
มาค้าขายกับฝรั่งจึงมีน้อยลง แต่การไปมาค้าขายกับต่างประเทศที่อยู่
ในเอเชียด้วยกัน ยังมีอยู่เนืองๆ ไม่ขาด เช่น จีนเตี้ย ฮะวา จีน
เป็นต้น.

ครั้นมาถึงเวลาที่ ๒ และรัชกาลที่ ๓ ฝรั่งได้คิดเข้ามาอีก ใน
เวลานั้น การค้าขายของบริษัทอินเดียอังกฤษตกต่ำลงมาก ทั้ง
ในทางยุโรปและทางตะวันออก เนื่องด้วยการสงครามในยุโรป จึงไม่
เป็นอันที่จะทำมาค้าขายอยู่เป็นเวลาดายปี. ครั้นเมื่อเลิกสงคราม
กันแล้ว อังกฤษจึงคิดจะบำรุงการค้าขายของบริษัทให้เจริญขึ้น เมือง
ไทยกับเมืองญวนเป็นเมืองที่พ่อค้าฝรั่งต่างประเทศไปมาค้าขายหากำไร
ได้มากที่สุดแห่ง อังกฤษจึงคิดจะยกนับมาค้าขายกับสองเมืองนี้
อีก พวกฝรั่งอื่นๆ มีพวกอเมริกันและโปรตุเกสเป็นต้น ก็ไปมาค้า
ขายอยู่เนืองๆ ทางข้างฝ่ายไทย ก็ยอมให้พวกฝรั่งเข้ามาค้าขาย ไม่รัง
เกียจ เพราะเวลานั้นไทยกำลังต้องการเครื่องฮาดูชยุทภัณฑ์สำหรับ
ป้องกันบ้านเมือง แต่ฝ่ายอังกฤษนั้นชอบรังเกียจเกี่ยวกับอิทธิกา
รค้าขายกับไทยอยู่หลายประการ คือ

๑. เมื่อเรือเข้ามาจากเมืองต่างประเทศ เจ้าพนักงานไทยก็ลงไป
ไปตรวจดูสินค้าที่รัฐบาลต้องการก่อน เมื่อพบแล้วก็กันเอาไว้ ห้าม
มิให้ขายให้ผู้หนึ่งผู้ใด แลจะซื้อตามราคาที่เขาเห็นสมควร ต่อสินค้า
ที่รัฐบาลไม่ต้องการ จึงให้ขายให้ผู้หนึ่งได้.

๒. สินค้าบางอย่างเป็นของผูกขาดของหลวง ผู้ใดจะขายสิน
ค้านั้นๆ แก่พ่อค้าต่างประเทศไม่ได้ พวกพ่อค้าต่างประเทศจึงต้องซื้อ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๗

จากพระคลังหลวงแห่งเดียว ซึ่งรับซื้อจากราษฎรโดยราคาถูกๆแล้ว
นำไปขายแก่พ่อค้าต่างประเทศโดยราคาสูง.

๓. ส่วนภาษีอากรที่เก็บจากสินค้าที่นำเข้ามาในเมืองไทยนั้น ก็
ไม่มีพิศอกอัตราแน่นอน ตั้งแต่แต่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องจะเรียกเก็บ.

อังกฤษมีข้อรังเกียจอยู่ดังนี้ จึงได้แต่งให้ จอห์น ครอบเฟ็ด เป็น
ทูตเข้ามาในรัชกาลที่ ๒ เมื่อราว ค.ศ. ๑๘๒๓ (พ.ศ. ๒๓๖๔) และตั้ง
เฮนรี เบอริ่งเป็นทูตเข้ามาในรัชกาลที่ ๓ เมื่อราว ค.ศ. ๑๘๒๕ (พ.ศ.
๒๓๖๗) เพื่อมาขอทำสัญญาทางพระราชไมตรี และเพื่อจะขอให้ยก
เด็กหรืออดหย่อนวิธีกรอนเป็นทรัพย์สินที่รังเกียจดังกล่าวแล้ว ให้คนในบังคับ
อังกฤษไปมาค้าขายโดยสะดวก และให้ค้าขายกับไพร่บ้านพลเมือง
ได้ทั่วไป.

ครอบเฟ็ดนั้น ได้หนังสือของพระยาจุฬาราชมนตรีไว้กับไป มีใจ
ความอนุญาตให้พ่อค้าอังกฤษไปมาค้าขายตาม อย่าง ขรรมนิยมบ้าน
เมือง.

ส่วนเมื่อคราวเบอริ่งเข้ามาใน อังกฤษกับไทยได้ตกลงทำหนังสือ
สัญญาการค้าขายกัน เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ.
๒๓๖๙) อนุญาตให้คนอังกฤษเข้ามาค้าขายในกรุงเทพฯ

สัญญาที่ทำกับเฮนรี เบอริ่ง นั้น มีข้อสัญญาว่าด้วย

๑. เมืองไทรบุรี และ พระยาไทรโดยฉะเพาะ ซึ่งเป็นข้อ
สัญญาเกี่ยวกับการเมืองในขณะนั้น

๒. ปัญหาเรื่องเขตแดน

๑๗๐๗/๒๓๖๙ อนุญาตผู้ร้ายให้กันและกัน

๔. การชำระหนี้สิน
๕. การให้ความช่วยเหลือในกรณีเรืออับปาง
๖. การส่งจดหมายจากอาณาเขตต์ของฝ่ายหนึ่งไปยังอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง

และมีข้อสัญญาดังต่อไปนี้คือ

๑. อังกฤษกับไทยจะเป็นไมตรีซึ่งกันและกัน จะไม่คิดเบียดเบียนหรือคิดร้ายต่อกัน จะไม่แย่งชิงเอาบ้านเมืองหรือดินแดนซึ่งกันและกัน และถ้ามีเหตุเกิดขึ้นภายในอาณาเขตต์สยามแล้ว ให้ไทยพิจารณาตัดสินตามใจไทยและตามธรรมเนียมประเพณีไทย

๒. อนุญาตให้คนไทยและคนอังกฤษไปมาค้าขายยังอาณาเขตต์ที่เป็นของอังกฤษและของไทยได้โดยสะดวก แต่คนของฝ่ายหนึ่งที่เขาไปอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของอาณาเขตต์นั้นทุกประการ

๓. พ่อค้าของแต่ละฝ่ายที่เขาไปค้าขายยังอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องเสียภาษีในการค้าขายตามธรรมเนียมของอาณาเขตต์นั้น และให้พ่อค้าของทั้งสองฝ่ายซื้อขายกันเองได้ ถ้ามีคดีเกิดขึ้นให้ร้องเรียนต่อเจ้าเมือง หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย หรือฝ่ายอังกฤษแล้วแต่กรณี ซึ่งจะได้พิจารณาตัดสินให้ตามกฎหมายของอาณาเขตต์ของตน

๔. ถ้าพ่อค้าอังกฤษไปค้าขายยังเมืองของไทย ซึ่งตนยังไม่เคยไปค้าขายแล้ว ให้ไปหาเจ้าเมืองก่อน ถ้าเมืองไหนมีสินค้าพอจะซื้อขายกันได้ ก็ให้เจ้าเมืองอนุญาตให้พ่อค้าอังกฤษซื้อสินค้าที่

เมืองหนใต้

๕. ในระหว่างเกาะบีนัง มะตะกา และสิงคโปร์ ซึ่งเป็นของ
อังกฤษ ฝ่ายหนึ่ง กับเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา บัต-
ตานี กลาง ไทรบุรี. (๑) (Ligore, Merdilony, Singora, Patam,
Junkceylon, Queda) และเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นของไทย อีกฝ่ายหนึ่ง นั้น
ให้มีการค้าขายไปมาได้โดยสะดวก และพ่อค้าเชื้อชาติเอเชียซึ่ง มิ
ใช่พม่า มอญ หรือผู้สืบต้นตอจากชาวยุโรปนั้น อนุญาตให้เข้า
มาค้าขายได้โดยสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ ส่วนพ่อค้าเชื้อชาติ
เอเชียที่มาจากเมืองมริค ทวาย ตนาทรี และ เย ซึ่งไม่ใช่พม่า
มอญ หรือผู้สืบต้นตอจากชาวยุโรปนั้น ให้เข้ามาค้าขายในเมืองไทย
ได้ ทั้งทางบกและทางน้ำ แต่ต้องมีหนังสือสำคัญสำหรับตัวมาด้วย
และห้ามไม่ให้พ่อค้านำฝิ่น ซึ่งเป็นของต้องห้าม เข้ามาในอาณาเขตต์
สยาม ถ้าชนนำเข้ามา ก็ให้เจ้าเมืองริบเอาฝิ่นเผาไฟทำลายเสียให้สิ้น

๖. ส่วนเมืองตรังกานู และกตันตัน (๒) นั้น อนุญาตให้พ่อ
ค้าอังกฤษเข้าไปค้าขายได้โดยสะดวกเหมือนเช่นแต่ก่อน

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ค.ศ. ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)
ไทยกับอังกฤษได้ทำสัญญาเพิ่มเติมกันอีกฉบับหนึ่ง สรุปความ
สำคัญได้ดังนี้ คือ

(๑) ซึ่งในเวลานั้นยังเป็นของไทยอยู่ เพิ่งตกไปเป็นของอังกฤษเมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๘
(พ.ศ. ๒๓๕๑)

(๒) ซึ่งในเวลานั้นยังเป็นของไทยอยู่ เพิ่งตกไปเป็นของอังกฤษเมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๘
(พ.ศ. ๒๓๕๑)

๑. ห้ามมิให้พ่อค้าอังกฤษที่เข้ามาเมืองไทยซื้อข้าวเพื่อจำหน่าย
ส่งออกนอกประเทศ
๒. บัน กระสุนปืน และดินปืนนั้น ถ้านำเข้ามา ต้องขายให้
แต่รัฐบาลเท่านั้น รัฐบาลไม่ต้องการก็ต้องนำกลับออกไป
๓. นอกจากข้าวกับเครื่องอาวุธยุทธรภัณฑ์แล้ว อนุญาตให้
พ่อค้าอังกฤษกับพ่อค้าไทยซื้อขายในระหว่างกันเองได้โดยสะดวกและ
โดยเสรี
๔. ให้พ่อค้าอังกฤษที่นำเรือเข้ามาค้าขายในเมืองไทยนั้น เสีย
ภาษีเม็กร่อง หรือค่าปากเรือ (measurement duty) ตามขนาด
ของเรือ
๕. พ่อค้าอังกฤษ จะเป็นชาวยุโรปก็ดี หรือชาวเอเชียก็ดี
ตลอดจนผู้บังคับการเรือ นายเรือ และลูกเรือ ซึ่งเข้ามาค้าขายยัง
เมืองไทยนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทยทุกประการ ถ้าพ่อค้า
ทำความผิดขึ้นแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องลงโทษได้ ถ้าความผิด
นั้นเป็นความผิดฐานฆ่าคนตาย โดยเจตนา ผู้กระทำผิดจะต้องถูก
ประหารชีวิตให้ตายตกไปตามกัน แต่เมื่อเป็นความผิดอย่างอื่น ถ้า
ผู้กระทำผิดเป็นผู้บังคับการเรือ นายเรือ หรือพ่อค้า ต้องถูปรับ
ใหม่ ถ้าผู้กระทำผิดมีฐานะต่ำกว่านั้นแล้ว ต้องถูกโมย หรือจำขัง
ตามกฎหมายไทย อนึ่ง ถ้าคนใหม่บังคับอังกฤษพูดจาไม่เคารพต่อ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย อาจถูกขับไล่ออกไปจากเมืองไทยได้ทันที.

ตามสัญญาฉบับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๒๖ และ ๑๘๒๗ (พ.ศ.
๒๓๖๘) นี้ ถ้าคนใหม่บังคับอังกฤษที่เข้ามาเมืองไทยกระทำความผิด

ขึ้นแล้ว ก็จะต้องถูกประหารชีวิต หรือถูกปรับ ถูกโบย หรือถูกจำขัง ตามกฎหมายไทย แล้วแต่กรณี เป็นอันว่าต้องอยู่ใต้กฎหมายไทย และอยู่ใต้อำนาจศาลไทย อันข้อสัญญาว่าด้วยกฎหมายไทยและอำนาจศาลไทยนั้น ความจริงฝ่ายอังกฤษไม่พอใจนัก และได้พยายามหนักหนาที่จะให้คนในบังคับอังกฤษได้รับความยกเว้นจากกฎหมายไทย และจากอำนาจศาลไทย แต่ข้างฝ่ายไทยไม่ยอมให้เอกสิทธิ์เช่นนั้น ในเวลานั้นอังกฤษเพิ่งรบชนะพม่า บ้านเมืองยังไม่สงบเรียบร้อยดี ถ้าเกิดจรีจรีแกมไทย ก็เกรงว่าไทยจะไปเข้ากับพม่า จะเกิดความยากลำบากมากขึ้น ฉะนั้น ในที่สุดฝ่ายอังกฤษจึงได้ยอมผ่อนตามความประสงค์ของไทยในเรื่องนี้ ทั้ง ๆ ที่อังกฤษไม่พอใจในสัญญาข้ออันที่จริง เมื่ออังกฤษแต่งเฮนรีเบอตันเป็นทูตเข้ามาในครั้งนั้น หาเกี่ยวกับการค้าขายเท่านั้นไม่ แต่หากปรากฏว่ามีจุดประสงค์ที่จะมาขอผูกไมตรีกับไทยอีกด้วย เพื่อเป็นเครื่องจูงใจไทยมิให้คิดช่วยพม่าร่วมกับอังกฤษ

ส่วนการค้าขายหน่เต่า แม้สัญญาจะได้อำนาจพิทักษ์ตราภาษีให้มัตกษณะแน่นอนขึ้น คือภาษีเบิกร่อง หรือค่าปากเรือ ที่เก็บตามขนาดของเรือที่มากำขายนั้น ถัด แต่การค้าขายก็ยังไม่ใช่สะดวกอยู่บ้าง เช่นในเมืองที่คนอังกฤษยังไม่เคยไปค้าขายนั้น ให้เจ้าเมืองพิจารณาว่ามีสินค้าพอที่จะให้ซื้อขายกันหรือไม่ และห้ามมิให้พวกพม่า มอญ และผู้สืบต้นตอจากชาวยุโรปที่มาจากเมืองมริด ทวาย นครศรี และ เข เข้าไปค้าขายในเมืองไทย เหล่านี้เป็นต้น.

ที่ห้ามมิให้พวกพม่า มอญ และผู้สืบต้นตอจากชาวยุโรป

04/07/2563

ซึ่งมาจากเมืองมริค ทวาย คนาวศวี และ เย เข้ามาค้าขายในเมืองไทยนั้น เพราะเหตุว่า พม่าและมอญได้เคยเป็นศัตรูแผ่นดินรบพุ่งกับไทยมาเป็นเวลายาวนาน แม้ในขณะที่ทำสัญญากับอังกฤษนี้ พม่าและมอญจะได้ตกไปอยู่ในบังคับอังกฤษแล้วก็ดี แต่ในขณะนั้นความรู้ดีของฝ่ายไทยคือพม่าและมอญคงยังไม่เปลี่ยนแปลง จึงได้กำหนดข้อห้ามไว้ดังนี้ ส่วนผู้สืบสันดานจากชาวยุโรปที่มาจากเมืองมริค ทวาย คนาวศวี และ เย นั้น เรายังใจว่า หมายถึงพวกที่เกิดแต่บิดาเป็นฝรั่งและมารดาเป็นพม่า หรือมอญนั่นเอง บุคคลเหล่านี้ย่อมต้องมีความจงรักภักดีต่อประเทศหรือชาติของ มารดาของตนอยู่บ้างเป็นธรรมดา จึงได้ถูกห้ามมิให้เข้ามาค้าขายในเมืองไทยด้วย.

อย่างไรก็ดี สัญญาฉบับที่ทำกับอังกฤษคราวนี้ ไม่เป็นที่พอใจของฝ่ายอังกฤษ และต่อมาอังกฤษได้พยายามขอแก้ไขสัญญาขึ้นเป็นลำดับมาจนเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) จึงได้เป็นผลสำเร็จดังจะได้เห็นต่อไปภายหลัง

ส่วนสัญญาทางพระราชไมตรีที่ทำกับสหพันธรัฐอเมริกา เมื่อคราวเดวิดสันต์รอเบิตส์ เข้ามานั้น^(๓) ก็เดินตามทำนองสัญญาที่ทำไว้กับอังกฤษนั่นเอง คือยอมให้คนในบังคับอเมริกาที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ยึดได้กฎหมายไทย และเสียภาษีเบิกร่อง หรือค่าปากเรือ อย่างเดียวกับคนในบังคับอังกฤษตามสัญญาเบอร์นีย์ แต่มีข้อความเกี่ยวกับสิทธิในการตั้ง "กงสุล" ซึ่งไม่มีในสัญญาเบอร์นีย์ ว่า "หากไปเบี่ยงหน้า ฝรั่งชาติใดภาษาใด นอกจากชาติโปรตุเกส จะขอเข้า

(๓) ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๓๗๕)

มาตั้งกงสุตในกรุงเทพฯ ถ้ากรุงเทพฯ โปรดให้ตั้ง ชาวอเมริกันจะตั้งกงสุตตามฝรั่งชาติที่โปรดนั้น^(๔)

ตามนี้ เห็นได้ว่าในสมัยนั้นนอกจากโปรตุเกสแล้ว พวกฝรั่งอื่น ๆ ยังไม่ได้ตั้งกงสุตเข้ามาประจำอยู่ในเมืองไทย ส่วนโปรตุเกสนั้น เข้าใจว่า ในราวปี ค.ศ. ๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๓๖๓) ฝ่ายไทยได้ยอมให้โปรตุเกสตั้งสถานกงสุตขึ้นในกรุงเทพฯ คือเป็นสถานกงสุตแรกที่ได้มีในเมืองไทย เมื่อครั้ง ครอบเฟ็ด เข้าเมืองไทยใน ค.ศ. ๑๘๒๑ (พ.ศ. ๒๓๖๔) นั้น ได้เห็นโปรตุเกสมีสถานกงสุตอยู่ในเมืองไทยแล้ว จึงได้คิดจะขอตั้งสถานกงสุตอังกฤษขึ้นบ้าง แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะไทยไม่ยอมด้วยตัวอำนาจต่างประเทศ ฉะนั้นนอกจากสถานกงสุตโปรตุเกสแล้ว ไม่มีสถานกงสุตอื่นใดตั้งขึ้นในเมืองไทยอีก จนถึงปี ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) จึงได้มีสถานกงสุตอังกฤษในเมืองไทย ซึ่งตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่ทำกับอังกฤษในปีนั้น.

สัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๒๖ - ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๓๖๙) และสัญญากับอเมริกาปี ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๓๗๕) นั้น เป็นสัญญาที่ให้ความเสมอภาคแก่กันและกัน ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจอธิปไตย

(๔) "If hereafter any Foreign Nation other than the Portuguese shall request and obtain His Majesty's consent to the appointment of Consuls to reside in Siam, the United States shall be at liberty to appoint Consuls to reside in Siam, equally with such other Foreign Nation."

ของไทยเคย ไม่ว่าในทางจำกัด หรือในทางการพาณิชย์ก็ดี แต่เท่าที่
 เกี่ยวกับการค้าขายนั้น สัญญาเหล่านี้ไม่สู้จะมีผลต่อนัก

เท่าที่ปรากฏ หนังสือสัญญากับอเมริกาปี ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ.
 ๒๓๗๕) นั้น เป็นสัญญาฉบับสุดท้ายที่ไทยได้ทำกับพวกฝรั่งก่อนมีการ
 ตั้ง "ศาลกงสุล" (prior to the establishment of consular jurisdiction)
 ขึ้นในเมืองไทยในปี ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๗) แม้หนังสือสัญญา
 ฉบับก่อน ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น สัญญาที่ทำกับบริษัทอีสต์
 อินเดียของเนเธอร์แลนด์และ สัญญาที่สมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้ทรงทำ
 กับฝรั่งเศสที่กต่างแดนข้างต้น จะได้มีข้อความเกี่ยวกับระเบียบการ
 ฎาพนอกอาณาเขต (Extra-territorial system) อยู่บ้างก็ดี แต่
 หนังสือสัญญาเหล่านี้ก็เป็นอันล่วงพ้นสมัยและไม่ใช้บังคับมาช้านาน
 แล้ว ฉะนั้น ถ้าจะกล่าวถึงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แต่ก่อนปีค.ศ.
 ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๗) ไม่มีระบบการฎาพนอกอาณาเขตแต่อย่างใด ก็คง
 ไม่มีผิด.

สมัย ค.ศ. ๑๘๕๕-๑๘๖๔ (พ.ศ. ๒๓๙๘-๒๔๑๑)

ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ ในราว พ.ศ. ๒๓๙๗ (ค.ศ. ๑๘๕๕)

สมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ จึงได้ทรง
แต่งตั้งเซอร์ จอห์น เบาริง เจ้าเมืองฮ่องกง เป็นราชทูตเชิญพระราช
สาส์นเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ในคราวที่ เซอร์
จอห์น เบาริง เข้ามาครั้งนั้น ฝ่ายอังกฤษกับฝ่ายไทยได้ตกลงทำหนังสือ
สัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายกันฉบับหนึ่ง ซึ่งได้ตั้งนามกันที่
กรุงเทพรุทเทย ๑ เมื่อวันที่ ๓๘ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ. ๑๘๕๕) และ
ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันที่กรุงเทพรุทเทย ๑ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ.
๒๓๙๘ (ค.ศ. ๑๘๕๖) หนังสือสัญญานี้ได้เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่
๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๘ เป็นต้นไป.

ใน พ.ศ. ๒๓๙๘ นั้นเอง อังกฤษกับไทยได้ทำหนังสือสัญญา
เพิ่มเติมกันอีกฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๓๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ.
๑๘๕๖). (๕)

หนังสือสัญญา ๒ ฉบับนี้ หรือที่เรียกว่าหนังสือสัญญากับ
อังกฤษฉบับ พ.ศ. ๒๓๙๘ นี้ มิได้ยกเลิกสัญญาฉบับปี ค.ศ.
๑๘๒๖ - ๗ (พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๗) นั้นเสียทั้งหมดทีเดียว แต่หากให้ข้อ
สัญญาบางข้อแห่งสัญญาฉบับนั้นเป็นอันคงใช้ยู่ต่อไป เช่น ข้อ
สัญญาว่าด้วยเรื่องอาชญากรรมอันเป็นต้น ส่วนข้อสัญญาว่าด้วยการ
ค้าขายซึ่งห้ามพวกพม่ามอญ และผู้สืบสันดานจากชาวยุโรป ที่มาจาก

(๕) โดยแฮร์รี เอส. พาร์กส์ (Harry S. Parkes) ผู้ซึ่งนำสัตยาบันสารแห่งสัญญา

เมืองมริค ทวาย ตนาอศรี และ เย มิให้เข้าไปค้าขายในเมืองไทยนั้น
 ก็ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษทั้งหมด โดย
 ไม่มีข้อจำกัดหรือข้อข้อยกเว้นอย่างใด เข้ามาค้าขายในเมืองไทยได้
 ทั้งทางบกและทางน้ำ แต่จะต้องมีหนังสือสำคัญสำหรับตัวมาด้วยทุก
 คน ทุกคราวไป.

นอกจากนี้ หนังสือสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๖ นี้ ยังมีข้อความ
 อีกหลายประการ คือ

(๑) ในระหว่างสยามกับอังกฤษนั้น ให้มีสันติภาพและไมตรี
 ต่อกันเป็นนิจรันดว และบันดาคนในบังคับของฝ่ายหนึ่งที่เขาไปอยู่ใน
 อาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ให้ได้รับความคุ้มครองและความช่วย
 เหลืออย่างบริบูรณ์ เพื่อความมั่นคงและเพื่อให้ค้าขายได้สะดวก
 ปราศจากการกีดกันแห่งต่าง ๆ

(๒) ฝ่ายไทย ขอมให้ฝ่ายอังกฤษตั้งกงสุลเข้ามาประจำอยู่ใน
 กรุงเทพฯ ฯ และให้กงสุตอังกฤษมีอำนาจพิจารณาตัดสินความหรือ
 คดีทั้งหลาย จะเป็นคดีอาญาคดี หรือ คดีแพ่งคดี ซึ่งคนในบังคับ
 อังกฤษเป็นจำเลย

ส่วนคดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นโจทก์และคนไทย เป็นจำเลยนั้น
 ให้ขึ้นศาลไทย แต่เมื่อเป็นคดีที่คนในบังคับอังกฤษมีส่วนได้เสีย หรือ
 เข้าเกี่ยวข้องอยู่ด้วยดังนี้ กงสุตอังกฤษจะไปนั่งฟังการพิจารณาอยู่
 ด้วยก็ได้ และถ้ากงสุตอังกฤษต้องการ ให้เจ้าพนักงานไทยคดีสำเนา
 รายงานการพิจารณาส่งไปให้

(๓) ถ้าคนในบังคับอังกฤษตายในกรุงสยาม ให้ทรัพย์สินของ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เขาคตกเป็นของผู้รับมรดกของเขาตามกฎหมายอังกฤษ และให้กงสุตอังกฤษเข้าจัดการทรัพย์สินมรดกนั้นได้ ถ้าผู้ตายมีลูกหนึ่งเป็นคนไทยก็ให้กงสุตอังกฤษเรียกเก็บหนี้จากลูกหนึ่งได้ และถ้าผู้ตายเป็นลูกหนึ่งของคนไทย ก็ให้กงสุตอังกฤษชำระหนี้เพียงเท่าที่ผู้ตายมีทรัพย์สินอยู่เท่านั้น

(๔) อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษอยู่อาศัยเป็นการประจำและถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยภายในเขตที่อันจำกัดได้ คือ ที่ภายในกรุงเทพฯ และภายในเขตที่ห่างกำแพง พระนครออกไป ๒๐๐ เส้น (ไม่เกิน ๔ ไมล์อังกฤษ) เข้ามาโดยรอบนั้น อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษเช่าได้ แต่จะซื้อไม่ได้ เว้นไว้แต่จะได้เข้ามาอยู่แต่ไม่ถึง ๓๐ ปี หรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากรัฐบาลสยามแล้ว จึงจะซื้อได้ ส่วนที่ห่างกำแพงพระนคร ๒๐๐ เส้นออกไป เพียงเรือพายเรือแจวจะไปถึงได้ใน ๒๔ ชั่วโมงนั้น อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษซื้อหรือเช่าได้ แต่ที่นอกกำหนดทาง ๒๔ ชั่วโมงออกไปนั้น คนในบังคับอังกฤษจะซื้อหรือเช่าไม่ได้

(๕) ในส่วนที่เกี่ยวกับภาษีที่ดิน (คือ ที่นา ที่สวน) นั้น ให้คนในบังคับอังกฤษได้รับผลประโยชน์เสมอเหมือนคนไทย คือ ถ้าคนไทยของเสียภาษีที่ดินอย่างไร ก็ให้คนในบังคับอังกฤษเสียอย่างนั้น

(๖) ภาษีเบิกร่องหรือค่าปากเรือที่เก็บตามสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๓๖๙) นั้น เป็นอันยกเลิก และให้เก็บภาษีขาเข้าแทน แต่ภาษีขาเข้าซึ่งเก็บจากสินค้าที่นำเข้ามาในเมืองไทยนั้น ได้กำหนดอัตราจำกัดไว้ว่า ให้รัฐบาลสยามเรียกเก็บได้แต่เพียงร้อยละ ๓ แห่งราคา

04/07/2565

ของสินค้าอื่น ๆ เท่านั้น และถ้าหากมีปัญหาว่าสินค้าใดมีราคาเท่าใด
เจ้าหน้าที่ศุลกากรฝ่ายไทย กับกงสุลอังกฤษจะได้ร่วมกันพิจารณาและ
กำหนดราคาอันเป็นธรรมและสมควร แต่เงินหรือทองแท่ง^(๖) และ
เข้าของส่วนตัว (bullion and personal effects) นั้น อนุญาตให้นำ
เข้ามาได้โดยไม่ต้องเสียภาษี

อนึ่ง ฝิ่นซึ่งเป็นของต้องห้ามตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ.
๒๓๖๙) ก็อนุญาตให้นำเข้ามาได้โดยไม่ต้องเสียภาษีเหมือนกัน แต่
ผู้ที่นำฝิ่นเข้ามาจะต้องขายฝิ่นนั้นให้แก่ผู้ทำการผูกขาดการค้าฝิ่นในเมือง
ไทย ถ้าผู้ผูกขาดการค้าฝิ่นไม่รับซื้อฝิ่นนั้นไว้แล้ว ต้องนำกลับออก
ไปโดยไม่ต้องเสียภาษีอย่างใด ถ้าคนในบังคับอังกฤษไม่ปฏิบัติตาม
ข้อสัญญาแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยรับเอาฝิ่นนั้นเสียให้สิ้น

ส่วนข้าว ปลา เกล็ด ส้มอย่างนี้ ถ้าเห็นว่าไม่บริบูรณ์จะ
ขาดแคลน ไทยจะหมายประกาศห้ามมิให้ส่งของส่วนนี้ออกนอก
ประเทศ ก็ได้

(๗) สินค้าออกนอกประเทศนั้น ให้รัฐบาลสยามเรียกเก็บภาษี
แต่ภาษีเดียวเท่านั้น จะเรียกว่าภาษีภายใน ภาษีผ่านแดน หรือภาษี
ขาออกก็ตาม แต่ภาษีที่วางให้เรียกเก็บตามอัตราที่กำหนดไว้ในพิภพ

(๖) เงินหรือทองแท่งนั้น หมายความว่า เงินเหรียญของต่างประเทศ (foreign
coins) เงินทองที่เป็นแท่งหรือก้อน (gold & silver bars or ingots) และทองใบ
(gold leaf) นั้น อนุญาตให้นำเข้ามาได้โดยไม่ต้องเสียภาษี แต่เจ้าของที่ทำด้วย
เงินด้วยทองหรือทาสีเงินทาสีทอง (plated ware) ตลอดจนเพชรพลอยต่าง ๆ
นั้น ต้องเสียภาษีร้อยละสาม.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ติดท้ายสัญญา คือตามอัตราที่ใช้กับประเทศจีน

(๘) นอกจากภาษีที่คิด แดะภาษีขาเข้าขาออก ดังกล่าวแล้ว หน
คนในบังคับอังกฤษจะไม่ถูกเก็บค่าภาระหรือภาษีอย่างใด ๆ อีก เว้นไว้
แต่ค่าภาระหรือภาษีนั้น จะได้รับความยินยอมของกงสุตอังกฤษแล้ว

(๙) เอกสิทธิต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลสยามได้ประสาทให้ หรือจะได้
ประสาทให้ต่อไป แก่รัฐบาลใด หรือชนชาติใดนั้น จะต้องประสาท
ให้แก่รัฐบาลอังกฤษและคนในบังคับอังกฤษด้วย

(๑๐) ให้ฝ่ายไทยตั้งสถานศุลกากร หรือที่เรียกกันว่า "โรงภาษี"
(Custom House) ขึ้นเพื่อทำการตรวจสินค้าต่าง ๆ ที่นำเข้ามาหรือ
ที่เอาบรรทุกเรือ แดะเก็บภาษีขาเข้าขาออกแก่สินค้านั้น ๆ

(๑๑) อนุญาตให้คนในบังคับอังกฤษที่เข้ามาอยู่ในสยาม ประ
กอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามศาสนาคริสต์เคียน แดะให้มีสิทธิที่จะสร้างวัด
ขึ้นได้ ณ ที่ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจะอนุญาตให้

(๑๒) คนในบังคับอังกฤษซึ่งหายที่ตั้งใจหรือประสงค์จะ มาอยู่
ในสยาม จะต้องไปจดชื่อตงทะเบียนไว้ ณ สถานกงสุตอังกฤษที่กรุง
เทพา แดะให้อยู่แะเดินทางไปมาภายในเขตที่ที่กำหนดไว้ข้างต้นเท่า
นั้น ถ้าจะเดินทางออกจากเขตนั้นไปแล้ว จะต้องได้รับหนังสือเดิน
ทางจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามก่อน จึงจะไปได้

(๑๓) ยอมให้คนในบังคับอังกฤษซื้อขายสินค้าจากรายการโดย
ตรงได้.

สำหรับข้าวสาร (rice) นั้น ถ้าจะห้าม จะต้องแจ้งความให้กงสุต
อังกฤษทราบล่วงหน้า ๑ เดือน แดะคนในบังคับอังกฤษที่ได้ซื้อข้าวสาร

ไว้ก่อนนั้น จะส่งข้าวสารออกนอกประเทศได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเท่านั้น ส่วนข้าวเปลือก (paddy) นั้นอาจจะส่งออกนอกประเทศได้ แต่จะต้องเสียภาษีเกี่ยยณะ ๒ บาท คือครึ่งหนึ่งของภาษีที่เก็บจากข้าวสาร

ในเรื่องการผูกขาดสินค้า ซึ่งพวกฝรั่งจะต้องมาซื้อต่อพระคลังหลวงแห่งเดียวกัน แม้ในสัญญาเบอร์นี้จะได้ยอมให้คนในบังคับอังกฤษซื้อขายสินค้าจากราชรัฐได้โดยตรงก็ดี แต่ข้อสัญญาข้อนี้คงจะไม่เป็นผลตักนัก เมื่อครั้ง เซอร์ จอห์น เบาริง เข้ามา จึงได้มีข้อสัญญายอมให้พ่อค้าอังกฤษซื้อขายสินค้าต่าง ๆ จากราชรัฐได้โดยตรงอีก.

ส่วนฝิ่นนั้น เดิมเป็นของต้องห้าม แต่ตามสัญญาเบอร์นี้ก็ห้ามมิให้พ่อค้าอังกฤษนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยเหมือนกัน แต่ต่อมาฝ่ายไทยได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายในส่วนนี้ และยอมให้พ่อค้าจีนรับผูกขาดการนำฝิ่นเข้ามาขายในเมืองไทย เราจึงต้องยอมให้คนในบังคับอังกฤษนำฝิ่นเข้ามาขายได้และไม่ต้องให้เสียภาษีอย่างใดด้วย.

ข้อนี้ สัญญากับอังกฤษฉบับนี้ เป็นสัญญาฉบับแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ยอมให้มีระเบียบการ ภัณฑนอกอาณาเขตต์ในกรุงสยาม คือ ยอมให้กงสุตอังกฤษมีอำนาจศาลเหนือคนในบังคับอังกฤษในคดีที่คนเหล่านี้เป็นจำเลย ไม่ว่าจะเป็นคนตีอาญาหรือคดีแพ่งก็ตาม อำนาจศาลนี้รวมตลอดถึงการจับกุม การตรวจค้นเคหะสถาน ฯลฯ ด้วย คือก่อนที่จะจับกุมคนในบังคับอังกฤษ หรือตรวจค้นเคหะสถานของคนเหล่านี้ จะต้องได้รับอนุญาตจากกงสุตอังกฤษก่อน จึง

จะทำให้ได้.

ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

อันข้อสัญญาที่ว่า เอกสิทธิต่าง ๆ ที่ฝ่ายสยามให้หรือจะให้แก่
รัฐมาดไคหรือชนชาติใด จะต้องให้แก่รัฐมาดอังกฤษณะคนในบังคับ
อังกฤษณะด้วยนั้น ตามศัพท์ที่ใช้กันในทางการทูต เรียกว่า ข้อสัญญา
ว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง หรือที่เรียกเป็นภาษา
อังกฤษณะว่า Most-favoured-nation clause ผลของข้อสัญญา
ข้อนี้ ก็คือ ให้ประเทศคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง มีพันธกรณีที่จะให้แก่
ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และให้ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง
มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอา ซึ่งประโยชน์หรือเอกสิทธิต่าง ๆ ทุกอย่างทุก
ชนิด ที่ประเทศแรกได้ให้แก่ประเทศอื่น ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับ
ประโยชน์ที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงว่า ประเทศอื่นนั้นได้รับประโยชน์
ที่แตกต่างแล้ว โดยอาศัยความในสัญญาหรืออนุสัญญาหรือไม่. อีกนัย
หนึ่งก็คือ ตามข้อสัญญาข้อนี้ ประเทศคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยอมให้ประเทศ
คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งสิ้น
ตามที่ประเทศแรกได้ยอมผ่อนผันหรือให้แก่ประเทศอื่นใด ไม่ว่า
ประเทศอื่นนั้นจะได้ประโยชน์หรือเอกสิทธินั้น ไปตามทาง สัญญาหรือ
อนุสัญญาหรือไม่ก็ตาม. อันข้อสัญญาข้อนี้ นับได้ว่าเป็นประกันอย่าง
หนึ่ง ในอันที่จะให้ประเทศคู่สัญญาแต่ละฝ่าย ได้รับผลประโยชน์ที่เสมอ
เหมือนหรือเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งได้รับประโยชน์ที่ดีที่สุดในเรื่อง
ที่เมื่อนับอยู่.

ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนี้ ตามหลัก

04/07/2563

ปฏิบัติระหว่างประเทศ ดังความได้เป็น ๒ นัย คือ (๑) ข้อสัญญาที่ไม่มีเงื่อนไข (unconditional most-favoured-nation clause) กับ (๒) ข้อสัญญาที่มีเงื่อนไข (conditional most-favoured-nation clause).

๑. ข้อสัญญาที่ไม่มีเงื่อนไข.

ตามนี้ ประเทศซึ่งยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จะต้องยอมให้ประเทศซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตนได้ให้แก่ประเทศอื่น และประโยชน์ต่าง ๆ ที่ตนจะพึงต้องให้แก่ประเทศซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตั้งแต่วันนั้นก็จะต้องให้ในทันทีทันใดที่ตนได้ให้ประโยชน์แก่ประเทศอื่น และจะต้องให้ประโยชน์นั้น ๆ แก่ประเทศอีกฝ่ายหนึ่งเสมือนว่าเป็นสิทธิของเขา คือโดยไม่เรียกร้องให้ประเทศอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ให้อะไรเป็นการทดแทนหรือตอบแทนกัน.

๒. ข้อสัญญาที่มีเงื่อนไข.

ตามนี้ ก็คือประโยชน์หรือเอกสิทธิ์อย่างใด ๆ ที่ประเทศซึ่งยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ให้แก่ประเทศอื่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนประโยชน์หรือเอกสิทธิ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งตนได้รับจากประเทศอื่นนั้น ตนไม่จำเป็นต้องยอมให้แก่ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นไว้แต่ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะได้ให้ประโยชน์อย่างเดียวกันหรือทำนองเดียวกันกับที่ประเทศอื่นนั้นให้แก่ตน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนด้วยดุจกัน.

ข้อแตกต่างอันสำคัญในระหว่างข้อสัญญาทั้งสองนี้ ก็คือ ใน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๓๓

กรณีแรกไม่จำต้องมีกาให้ประโยชน์ตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนกัน
แต่ในกรณีหลังนั้น จำเป็นต้องมีกาให้ประโยชน์ตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนกัน.

ตัวอย่าง. ประเทศ ก. กับประเทศ ข. มีสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกัน ซึ่งตามสัญญานี้ ประเทศ ก. ยอมให้ประเทศ ข. มีอำนาจศาลกงสุลในประเทศ ก. และยอมให้ประเทศ ข. ได้รับผลประโยชน์อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ในเรื่องการค้ากรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. ในประเทศ ก. นั้น นอกจากพดเมืองของประเทศ ข. แล้ว ยังมีพดเมืองของประเทศอื่น ๆ เข้ามาอยู่และทำมาหากินในประเทศ ก. อีกมาก. ตราบใดที่ประเทศ ก. ไม่ยอมให้พดเมืองของประเทศอื่น ๆ นั้น ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. แล้วพดเมืองของประเทศ ข. ก็ไม่มีสิทธิที่จะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในประเทศ ก. ได้.

แต่ถ้าต่อมาประเทศ ก. ยอมให้พดเมืองของประเทศอื่นเช่นประเทศ ค. ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. ได้โดยประเทศ ค. ยอมยกอำนาจศาลกงสุลให้แก่ประเทศ ก. คือยอมให้พดเมืองของตนขึ้นศาลของประเทศ ก. ดังนี้

(ก) ถ้าตีความข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่มีเงื่อนไขแล้ว ประเทศ ก. จะต้องยอมและประเทศ ข. ก็มีสิทธิที่จะเรียกร้อง ให้ประเทศ ก. ยอมให้พดเมืองของประเทศ ข. มีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. ได้ เท่าเทียมกับพดเมืองของประเทศ ค. แต่

04/07/2563

(๒) ถ้าตีความข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ว่าเป็นข้อสัญญาที่มีเงื่อนไขแล้ว ประเทศ ก. ไม่จำเป็นต้องยอม และประเทศ ข. ก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้อง ให้ประเทศ ก. ยอม ให้พัฒนาเมืองของประเทศ ข. มีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. เท่า เทียมกับพัฒนาเมืองของประเทศ ค. เว้นไว้แต่จะจนกว่าประเทศ ข. จะได้ยอมยกอำนาจศาลกงสุตของตนให้แก่ประเทศ ก. เช่นเดียวกับ กรรมประเทศ ค.

แต่ถ้าประเทศ ก. ยอมให้คนของประเทศ ค. ถือกรรมสิทธิ์ ที่ดินในประเทศ ก. ได้โดยไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนจากประเทศ ค. เลยแล้ว สิทธิในการมีกรรมสิทธิ์ที่ดินย่อมให้แก่คนของประเทศ ข. ด้วยในตัว

การตีความข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่าง ยิ่งนี้ ประเทศต่าง ๆ มีความเห็นแตกต่างกัน ที่ตีความว่าเป็นข้อ สัญญาที่ไม่มีเงื่อนไข ก็มี ที่ตีความว่าเป็นข้อสัญญาที่มีเงื่อนไข ก็มี แต่มาในสมัยปัจจุบันนี้ ความเห็นของประเทศส่วนมากโน้มไป ในทางที่จะตีความว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่มีเงื่อนไข. ส่วนประเทศสยาม นั้น เราได้เคยตีความว่าเป็นข้อสัญญาที่มีเงื่อนไขเสมอมา แต่ใน ปัจจุบันนี้ เนื่องด้วยความเห็นของประเทศอื่น ๆ ส่วนมากในเรื่องนี้ เกรงว่าฝ่ายเราจะต้องถอยตามความเห็นส่วนมากไปด้วย.

อนึ่ง ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง นี้ ยังมีข้อขัดกันหนึ่ง เรียกว่า ข้อสัญญาที่ต้องถอยที่ถอยปฏิบัติ ตอบแทนกัน หรือที่เรียกว่า reciprocal most-favoured-nation

clause. ตามสัญญาข้อนี้ ประโยชน์หรือเอกสิทธิ์อย่างใด ๆ ที่ประเทศ
ซึ่งยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ให้แก่
ประเทศอื่น จะเป็นโดยประเทศอื่นนั้นให้ประโยชน์เป็นการตอบแทน
หรือแลกเปลี่ยนกันหรือไม่ก็ตาม นั้น ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะ
เรียกร้องเอาประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ที่^๕ไม่ได้ เว้นไว้แต่คนจะถ้อย
ที่ถ้อยปฏิบัติต่อประเทศแรกเป็นการตอบแทนกัน คือ เว้นไว้แต่คน
จะยอมให้ประโยชน์หรือเอกสิทธิ์เช่นเดียวกัน กับที่ตนจะเรียกร้องนั้น
แก่ประเทศแรกๆกัน.

ตามนี้เห็นได้ว่า แม้ข้อสัญญาที่^๕ของถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติตอบแทน
กันนั้น จะคล้ายคลึงกับข้อสัญญาที่^๕มีเงื่อนไข ในข้อที่ว่าจะต้องมี
ประโยชน์ตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนกัน ก็ดี แต่ก็มีข้อที่แตกต่างกัน
อยู่เหมือนกัน คือตามข้อสัญญาที่^๕มีเงื่อนไขนี้ ประโยชน์ที่แลกเปลี่ยน
หรือตอบแทนกันในระหว่างคู่สัญญานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นประโยชน์
อย่างเดียวกัน แต่ประเทศที่เรียกร้องเอาประโยชน์จากข้อสัญญาข้อ
นี้ จะต้องให้ประโยชน์แก่ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างเดียว
หรือในทำนองเดียวกันกับที่เขาได้รับจากประเทศอื่น. แต่ตามข้อ
สัญญาที่^๕ของถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติตอบแทนกันนั้น ประโยชน์ที่แลกเปลี่ยน
หรือตอบแทนกันในระหว่างคู่สัญญา จะต้องเป็น ประ-
โยชน์อย่างเดียวกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้
รับประโยชน์จากประเทศอื่นอย่างไร คือตามข้อสัญญาข้อนี้ คู่สัญญา
แต่ฝ่ายจะเรียกร้องเอาประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ยิ่งไปกว่าที่ตนยอมให้
แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้. เช่นในตัวอย่างที่กล่าวแต่ข้างต้น ตามข้อ

สัญญาที่ข้อถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติตอบแทนกัน แม้ประเทศ ข. จะยอมยกอำนาจศาลกงสุลให้แก่ประเทศ ก. เหมือนอย่างประเทศ ค. ยอมทำเช่นนั้นก็ดี ประเทศ ข. ก็เรียกร้องให้ประเทศ ก. ยอมให้พลเมืองของตนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. ไม่ได้ ประเทศ ข. จะเรียกร้องให้พลเมืองของตนถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศ ก. ได้ ก็ต่อเมื่อตนยอมให้พลเมืองของประเทศ ก. มีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศตนได้เช่นเดียวกัน. ส่วนเรื่องอำนาจศาลกงสุลนั้น ประเทศ ข. จะยอมหรือไม่ ไม่ต้องคำนึงถึง.

ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างหนึ่ง ค่างกับข้อสัญญาว่าด้วยผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมืองดังนี้ คือข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นข้อสัญญาที่ยอมให้พลเมืองของประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ในเรื่องนั้น เสมอเหมือนหรือเท่าเทียมกับคนต่างด้าวอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าคนพื้นเมืองเองได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ในเรื่องเดียวกันนั้นอย่างไร. ส่วนข้อสัญญาว่าด้วยผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมืองนั้น ตรงกันข้าม คือยอมให้พลเมืองของประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ในเรื่องนั้น อย่างเดียวกับคนพื้นเมือง โดยไม่คำนึงถึงว่า คนต่างด้าวอื่นใดจะได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ในเรื่องเดียวกันนั้นอย่างไร.

ต่อไป ขอขยันท่าถึงข้อความในสัญญาฉบับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๖ (พ.ศ. ๑๓๙๘ - ๙) ดังได้เห็นแล้ว ข้อความต่างๆ ในสัญญาฉบับที่กล่าวนี้ เพราะอย่างยิ่ง ข้อสัญญาที่เกี่ยวกับกาการค้าและการ

ภาชนะนั้น หาใช่ข้อสัญญาที่ประเทศทั้งสองจะต้องถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน (reciprocal) ไม่ กล่าวคือ เป็นข้อสัญญาที่บังคับหรือผูกมัดแต่ฝ่ายไทยฝ่ายเดียวเท่านั้น หาได้บังคับหรือผูกมัดฝ่ายอังกฤษให้ต้องให้ผลปฏิบัติอย่างเดียวกันนั้น แก่คนไทยที่เข้าไปค้าขายในอาณาเขตต์ของเขาไม่ จึงเห็นได้ชัดว่า สัญญาฉบับนั้น ไม่ใช่สัญญาที่ให้ความเสมอภาคแก่กันและกัน หากแต่เป็นสัญญาที่ทำให้ฝ่ายไทยตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ.

อันข้อที่ว่า ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบนี้ รัฐบาลในครั้งกระนั้น คงจะได้ทราบอยู่ดีแล้วเหมือนกัน แต่ที่ค้องทำสัญญากับอังกฤษ คราวนั้นก็เพราะเหตุพฤติการณ์บังคับ กล่าวคือ ในเวลานั้น ประเทศต่างๆ ในยุโรป ฉะเพาะอย่างยิ่ง อังกฤษ กำลังมีอำนาจมากขึ้นเป็นลำดับ ในทางตะวันออก ประเทศที่ได้ทำสงครามกับอังกฤษ คือ จีนเดียวและพม่าใต้ (หรือมอญ) ต่างก็พ่ายแพ้อังกฤษ และตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษทั้งสิ้น นอกจากนี้ ในรัชกาลที่ ๓ นั้นเอง อังกฤษได้วิวาทกับประเทศจีนจนถึงกับรบพุ่งกัน อังกฤษเป็นฝ่ายชนะ จนถึงจันต็องยอมทำสัญญาค้าขายกับอังกฤษ ก็กับต้องยกเกาะฮ่องกงให้แก่อังกฤษ สำหรับกรุงสยามนั้น หนังสือสัญญาที่ เฮนรี เบอร์นี ได้ทำไว้ ก็ไม่สู้จะเป็นที่พอใจของฝ่ายอังกฤษอยู่แล้ว ฉะนั้น เมื่อก่อนสิ้นรัชกาลที่ ๓ คือในปี ค.ศ. ๑๘๕๐ (พ.ศ. ๒๓๙๓) รัฐบาลอังกฤษจึงให้ เซอร์ เจมส์ บรุก เข้ามาเมืองไทย เพื่อจะขอแก้ไขสัญญาที่ เฮนรี เบอร์นี ได้ทำไว้ นั้น ให้เป็นประโยชน์แก่พ่อค้าอังกฤษยิ่งขึ้น แต่ในครั้งนั้น ฝ่ายไทยไม่ยอมแก้สัญญาให้ตามความประสงค์ของอังกฤษ เมื่อ เซอร์ เจมส์

บรูค กัดบไปรายงานต่อรัฐบาลอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษมีคำสั่งให้ กัดบมาเมืองไทยอีก และคราวนี้ให้เอาเรือรบในกองทัพอังกฤษที่ เมืองจีนมาด้วย ถ้าไทยไม่ยอมแก้สัญญา ก็ให้ใช้อำนาจเหมือนดังที่ ได้กระทำแก่จีน เพื่อบังคับไทยให้ยอมแก้สัญญาตามความต้องการ ของอังกฤษให้จงได้ แต่เมื่ออุปประจวบกับเวลานั้น ทางเมืองไทย เป็ดยุครัชกาลใหม่ อังกฤษทราบข่าวพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาทราบภาษาอังกฤษและทรงนิยมการ สยามคมกับ ฝรั่งเศส จึงได้เปลี่ยนความคิดเดิม แด้ดั่งแต่ให้ เซอร์ จอห์น เบาริง เจ้าเมืองฮ่องกง เป็นราชทูตมาเจริญทางพระราชไมตรี และขอทำ สัญญาใหม่.

เมื่อ เซอร์ จอห์น เบาริง เข้ามาครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คงจะได้ทรงตั้งเห็นอยู่แต่อย่างใด อย่างไรเสีย อังกฤษก็คงจะเข้ามาเมืองไทยจนได้ ถ้าไม่ใช่โดยทางสัญญาทางพระราชไมตรี ก็คงจะใช้กำลังเข้ามา. เมื่อเช่นนั้น ถ้าให้อังกฤษเข้ามาโดย ทางสัญญาทางพระราชไมตรี จะเหมาะกว่า. ในครั้งนั้น ถ้าฝ่ายไทยยัง จีนไม่ยอมแก้สัญญา อย่างเมื่อ เซอร์ เจมส์ บรูค เข้ามา ก็คงจะ ต้องเกิดรบกับอังกฤษ ส่วนประเทศต่างๆ ที่ได้รับพุงกับอังกฤษนั้น ก็ ปรากฏผลประจักษ์อยู่แล้ว

อนึ่ง ในสมัยนั้น ในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปซึ่งเป็นประเทศที่ เจริญกว่าประเทศทางตะวันออก ได้เริ่มจะมีตระกูลและเมืองกันคน ของคน เพื่อมิให้ต้องเสียประโยชน์หรือเสียเปรียบ เนื่องด้วยบท กฎหมายและวิธีราชการของประเทศทางตะวันออก ซึ่งแตกต่างกับของ

ประเทศทางยุโรปมาก อันบทกฎหมายและระเบียบการศาล กับทั้ง
 วิชาการภาษีของเราที่มีแต่ใช้แต่เมื่อก่อน ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘)
 นั้น ก็ไม่สู้เข้ากับกาลสมัย และไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งขนบ
 ธรรมเนียมประเพณีของพวกฝรั่ง ก็แตกต่างกับของไทยมาก พวก
 ฝรั่งจึงรังเกียจไม่ยอมอยู่ใต้วงคัมภีร์กฎหมายไทย และเลียดภาษีตามแบบ
 ธรรมเนียมของไทยประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง ฝรั่งที่เข้ามา
 ค้าขายในเมืองไทยในสมัยนั้น มีจำนวนจำกัดมาก การที่จะให้เอก
 สิทธิบางอย่างแก่พวกฝรั่งซึ่งมีจำนวนน้อย จึงไม่เป็นสิ่งที่พึงรังเกียจ
 อันที่จริง การให้เอกสิทธิบางอย่าง แก่เฉพาะพวก “ฝรั่ง” ในขณะ
 นั้น ก็ไม่เป็นปัญหายุ่งยากอย่างไร ความยุ่งยากเพิ่งมาเกิดขึ้น เมื่อ
 ได้ขยายเอกสิทธิเหล่านั้นให้ใช้แก่ชาวเอเชียที่เป็นคนในบังคับด้วยนั่นเอง
 ในเรื่องการภาษีนั่นเล่า ในขณะนั้นบ้านเมืองเรายังไม่เจริญรุ่งเรืองดี
 ค่าใช้จ่ายก็มีไม่มากนัก รายได้ที่ได้จากภาษีเข้าตามอัตราร้อยละ
 สี่นั้น จึงพอกับความต้องการในขณะนั้นแล้ว ด้วยเหตุเหล่านี้
 เมื่อคราว เซอร์ จอห์น เมาริง เข้ามาเมืองไทย ฝ่ายไทยจึงได้ยอม
 ตกลงทำสัญญาด้วย

เมื่อได้ทำหนังสือสัญญากับอังกฤษคราวนี้แล้ว ต่อมาไทยก็ได้
 ทำสัญญากับประเทศอื่น ๆ อีก คือ ต่อจากสัญญากับอังกฤษฉบับ
 ที่กล่าวมาแล้ว ไทยได้ทำสัญญากับสหพันธรัฐอเมริกา (๓) และ

(๓) สหพันธรัฐอเมริกา ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘)

คือไปก็ได้ทำสัญญากับฝรั่งเศส (๗) เดนมาร์ก (๘) โปรตุเกส (๑๐) เนเดรแลนด (๑๑) เยอรมนี (๑๒) สวีเดน แะนอร์เวย์ (๑๓) เบลเยี่ยม (๑๔) อิตาลี (๑๕) ออสเตรเลีย ฮังการี (๑๖) และ สเปน (๑๗) เป็นลำดับไป หนังสือสัญญาฉบับประเทศเหล่านี้ เดินตามแบบอย่างหรือทำนองเดียวกับกับหนังสือสัญญากับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๗๕๕-๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘-๙) นั้นเอง จะผิดเพี้ยนกันบ้างก็ในเชิงถ้อยคำ ส่วนสาระสำคัญนั้นไม่แตกต่างกันนัก

ดังได้เห็นแล้ว สเปน เป็นประเทศสุดท้ายที่ได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย ตามแบบสัญญา เบาวิง ในปี ค.ศ. ๑๗๗๐ (พ.ศ. ๒๔๑๓) แต่ขึ้นมา ไทยมิได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีตามแบบกับประเทศอื่นใดอีก แม้ถึงว่าต่อมาในปี ค.ศ. ๑๗๗๗ (พ.ศ. ๒๔๒๐) และ ค.ศ. ๑๗๗๗ - พ.ศ. ๒๔๔๒) ไทยจะได้ทำสัญญายอมยกอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจเกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขต ให้แก่ญี่ปุ่น (๑๘)

(๗) ฝรั่งเศส	ลงวันที่	๑๕ สิงหาคม	ค.ศ. ๑๗๕๖	(พ.ศ. ๒๓๙๘)
(๘) เดนมาร์ก	„	๒๑ พฤษภาคม	„ ๑๗๕๘	(พ.ศ. ๒๔๐๑)
(๑๐) โปรตุเกส	„	๑๐ กุมภาพันธ์	„ ๑๗๕๙	(พ.ศ. ๒๔๐๑)
(๑๑) เนเดรแลนด	„	๑๗ ธันวาคม	„ ๑๗๖๐	(พ.ศ. ๒๔๐๓)
(๑๒) เยอรมนี	„	๗ กุมภาพันธ์	„ ๑๗๖๒	(พ.ศ. ๒๔๐๕)
(๑๓) สวีเดนและนอร์เวย์	„	๑๘ พฤษภาคม	„ ๑๗๖๘	(พ.ศ. ๒๔๑๑)
(๑๔) เบลเยี่ยม	„	๒๙ สิงหาคม	„ ๑๗๖๘	(พ.ศ. ๒๔๑๑)
(๑๕) อิตาลี	„	๓ ตุลาคม	„ ๑๗๖๘	(พ.ศ. ๒๔๑๑)
(๑๖) ออสเตรเลีย ฮังการี	„	๑๑ พฤษภาคม	„ ๑๗๖๘	(พ.ศ. ๒๔๑๒)
(๑๗) สเปน	„	๒๓ กุมภาพันธ์	„ ๑๗๗๐	(พ.ศ. ๒๔๑๒)
(๑๘) ญี่ปุ่น	„	๒๕ กุมภาพันธ์	„ ๑๘๘๘	(พ.ศ. ๒๔๔๐)

และราชเซีย (๑๘) ด้วยก็ดี แต่เงื่อนไขในสัญญา^๕ ไม่สู้เหมือนกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาแบบ เบาริง นันนิก ดังจะได้กล่าวต่อไปภายหลัง

เป็นอันว่า เนื่องด้วยสัญญากับอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๘๕๕-๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘-๙ และสัญญากับประเทศอื่น ๆ ต่อมา ดังกล่าวแล้ว ชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ซึ่งเป็นชนชาติของประเทศเหล่านั้น ย่อมได้รับความผกผันจากอำนาจศาลไทย และได้เริ่มมีศาลกงสุตขึ้นในเมืองไทยเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) เป็นต้นมา ในส่วนการภาษีนั้นเท่า นับแต่ปี ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) เป็นต้นมา ฝ่ายไทยก็ถูกจำกัดอำนาจในส่วนหนึ่ง คือ เรียกเก็บภาษีขาเข้า (import duty) ได้เพียงร้อยละ ๓ เท่านั้น ส่วนภาษีขาออก (export tax) ก็เรียกเก็บได้แต่เพียงภาษีเดียวเท่านั้น จะเรียกว่าภาษีภายใน ภาษีผ่านแดน หรือภาษีขาออกก็ตาม และทำให้เรียกเก็บภาษีขาออกตามพิศคือตราที่กำหนดไว้เท่านั้น จะเรียกเก็บนอกเหนือนั้นไป ไม่ได้.

ข้อสัญญาเหล่านี้ แม้จะทำให้ฝ่ายไทยอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและเป็นการบังคับฝ่ายไทยข้างเดียวก็ดี แต่เมื่อใดคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เป็นอยู่ในสมัยนั้น ดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า ข้อสัญญาเหล่านี้ไม่เป็นข้อที่รุนแรงนัก แต่หากเหมาะสมกับกาลสมัยในขณะนั้นแล้ว ข้อที่ขาดตกบกพร่องก็มีอยู่อย่างเดียวกัน คือ แม้จะได้กำหนดอายุสัญญาไว้ว่า ๑๐ ปีบาง ๑๒ ปีบางก็ดี แต่ได้กำหนดวิธีการสำหรับบอกเลิกสัญญาหรือแก้ไขสัญญาไว้ด้วย ว่าจะต้องเป็นไปด้วย

(๑๘) ราชเซีย ลงวันที่ ๑๑/๒๓ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๔๐๒)

ความยินยอมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ดี ฝ่ายไทยก็ได้วางเงื่อนไขจำกัดประโยชน์ให้ไว้บางเหมือนกัน เช่น ได้ขีดวงจำกัดเขตต์ที่อนุญาตให้ชนชาติของประเทศเหล่านั้นอยู่พักอาศัยและถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตั้งเดิมประกาศในรัชกาลที่ ๔ ออกใช้ กำหนดเขตต์ที่ดินที่ให้ขายให้เช่าแก่พวกฝรั่ง ซึ่งอันที่จริงก็เดินตามทำนองของสัญญาแบบเบาริงนั่นเอง.

ที่ฝ่ายเรายอมให้พวกฝรั่งอยู่พักอาศัยและซื้อที่เช่าที่ในเขตต์แขวงที่ไม่เกิดหนักเกิดน้ก ตามเขตต์ที่กำหนดไว้ในสัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศต่างๆ และในประกาศรัชกาลที่ ๔ นั้น ก็เพราะในขณะนั้นได้มีพวกฝรั่งเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยเป็นจำนวนมากขึ้น แต่ฝ่ายเราไม่สู้จะพอใจพวกฝรั่งนัก เพราะพวกฝรั่งมีเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ดี และค่างก็กำดั่งเผ่าอำนาจจนมาได้เมืองขึ้นในทางตะวันตกนอกนหัดายแห่ง อันที่ดินที่อยู่ภายในพระนครและภายในเขตต์ที่ห่างกำแพงพระนคร ออกไปเพียง ๒๐๐ เส้นเข้ามานั้น เป็นที่ที่อยู่เกิดพระบรมมหาราชวัง ฝ่ายเราจึงได้กำหนดเงื่อนไขไว้ว่า ฝรั่งซึ่งจะซื้อที่ดินภายในเขตต์ที่วางได้ นั้น จะต้องได้เข้ามาอยู่แต่ถึง ๓๐ ปี ทั้งนี้เพื่อจะได้มีโอกาสสังเกตอุปนิสัยจิตใจของฝรั่งเหล่านั้นให้เป็นที่เชื่อแน่เสียก่อน ว่าเป็นผู้ดีได้ คดีร้ายต่อไทย. ถ้าสำหรับที่ห่างกำแพงพระนครเพียงเรือพายเรือแจวจะถึงได้ใน ๒๔ ชั่วโมงนั้น เป็นที่ที่ไม่เกิดหนักเกิดน้ก จึงยอมให้พวกฝรั่งซื้อได้ ส่วนที่อยู่นอกเขตต์ ๒๔ ชั่วโมงออกไปนั้น เป็นที่เปลี่ยวจืดเกิดเป็นการยากลำบากที่จะให้ความคุ้มครองตามสมควร จึงไม่ยอมให้ขายให้แก่พวกฝรั่ง.

อนึ่ง ประกาศรัชกาลที่ ๔ นี้ ตามถ้อยคำที่ใช้ในประกาศก็ปรากฏชัดว่าใช้บังคับแก่คนผิวขาว หรือที่เราเรียกกันว่าฝรั่งนอก เท่านั้นไม่ว่าจะเป็นคนในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามหรือไม่ก็ตาม แต่หาได้บังคับแก่คนที่ไม่ใช่ผิวขาว เช่นจีนไม่. อนึ่งคำว่า "ฝรั่งนอก" ขวอนให้เห็นว่ามี ฝรั่งใน เช่น โปรตุเกส ซึ่งเคยได้รับอนุญาตเป็นพิเศษไว้ก่อน สำหรับจีนนั้น แม้ไทยจะได้เคยส่งทูตไปเจริญทางพระราชไมตรี และมีการไปมาค้าขาย กับ จีนมา ตั้งแต่ตั้งตัวบรรพกาล แต่ไม่ปรากฏว่าจีนกับไทยได้เคยทำสัญญาทางพระราชไมตรีซึ่งกันและกันเลย. ส่วนพวกจีนที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยนั้น เจ้าฝ่ายไทยก็ได้ส่งเคราะห์เป็นคนไทยเหมือนกัน จึงไม่ได้รับสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิ์ในทางศาลและการภาษีอากรเหมือนเช่นพวกฝรั่งในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามในเวลานั้นเลย แต่หากได้รับผลปฏิบัติเช่นเดียวกันกับคนไทยทุกอย่าง คือ ต้องขึ้นศาลไทย และถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เหมือนอย่างคนไทย คือ ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ตลอดทั่วประเทศสยาม.

ตามสัญญาทางพระราชไมตรีที่มีอยู่กับประเทศต่างๆ ได้กำหนดให้คนในบังคับของประเทศเหล่านั้นได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ฝ่ายเราคือความข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนี้ ว่าสิทธิต่างๆ ที่เราได้ให้แก่ประเทศหนึ่งประเทศใดเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนหรือตอบแทนประโยชน์ อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งเขาให้แก่เรา นั้น เราไม่จำเป็นต้องให้สิทธิเช่นว่านั้นแก่ประเทศอื่นใดที่มีข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ ได้ประโยชน์ อย่าง ยิ่ง อยู่ใน

04/07/2555

สัญญาทางพระราชไมตรีนั้นด้วย เห็นไว้แต่ประเทศอื่น ๆ เหล่า
นั้นจะได้ให้ประโยชน์อย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันแก่เราเพื่อเป็นการ
แลกเปลี่ยนหรือตอบแทนด้วยคู่กัน. แต่ถ้าหากว่าเราได้ให้สิทธิ
อย่างหนึ่งอย่างใดแก่ประเทศใดประเทศใด ๆ โดยไม่ได้รับประโยชน์แลกเปลี่ยน
หรือตอบแทนอย่างใดแล้ว สิทธิเช่นว่านั้นย่อมได้แก่ประเทศ
อื่น ๆ ที่มีข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ ได้ประโยชน์ อย่างยิ่ง ด้วยใน
ตัว.

เนื่องจากการที่ความตั้งว่านี้ ประเทศต่าง ๆ ที่มีข้อสัญญาว่า
ด้วยชาติที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในสัญญาทางพระราชไมตรีกับ
สยามในเวลานั้น จึงเรียกร้องให้คนในบังคับของเรามีสิทธิถือกรรม
สิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วทั้งประเทศเหมือนอย่างพวกจีนไม่ได้
เพราะคนจีนนั้น ฝ่ายไทยได้ส่งเคราะห์เขาเป็นคนไทย ต้องขึ้นศาลไทย
และเสียภาษีอากรต่าง ๆ อย่างเดียวกับคนไทย ฝ่ายเราจึงยอมให้พวก
จีนถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ทั่วประเทศสยาม เป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทน
กัน แต่คนในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับ
เราในขณะนั้น ไม่ยอมขึ้นศาลไทยและเสียภาษีอากรเช่นเดียวกับพวก
จีน ฝ่ายเราจึงตั้งความว่า คนในบังคับของประเทศเหล่านั้นไม่มีสิทธิ
ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยาม แต่หากถือ
กรรมสิทธิ์ที่ดินได้ภายในเขตที่อันจำกัดตามสัญญาทางพระราชไมตรี
เท่านั้น.

ส่วนญี่ปุ่นนั้น ในขณะนั้น แม้จะมีญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในเมืองไทย
ก็ดี แต่เท่าที่ทราบในขณะนั้น ญี่ปุ่นกับสยามยังไม่มีสัญญาทางพระ

ราชไมตรีต่อกันเคย คนญี่ปุ่นในสยามจึงอยู่ได้อำนาจศาลไทย และ
ต้องเสียภาษีอากรอย่างเดียวกับคนไทย โดยที่ญี่ปุ่นไม่ใช่คนผิวขาว
หรือฝรั่ง ตามความมุ่งหมายของประกาศรัชกาลที่ ๕ และในขณะ
นั้น ญี่ปุ่นไม่ได้รับสิทธิพิเศษในทางศาลและการภาษี พวกญี่ปุ่นใน
เมืองไทยจึงถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่ว ประเทศสยาม
อย่างเดียวกับจีนเหมือนกัน.

เพราะฝรั่งและอังกฤษนั้น เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๓๐)
ไทยได้ทำหนังสือสัญญากับฝรั่งเสียอีก ๒ ฉบับ และได้ทำสัญญากับ
อังกฤษอีก ๒ ฉบับในปี ค.ศ. ๑๘๖๘ และ ๑๘๖๙ (พ.ศ. ๒๔๓๐ และ
๒๔๓๑) สัญญากับฝรั่งเสียนี้ ฉบับแรกลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม
ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๓๐) เป็นสัญญาเกี่ยวกับฐานะของเมืองเขมร
ตามสัญญาฉบับนี้ กับข้อสัญญาเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม
ค.ศ. ๑๘๗๐ (พ.ศ. ๒๔๓๓) ฝ่ายไทยได้ยอมรับว่าเมืองเขมร (King-
dom of Cambodia) ตกอยู่ในความอารักขา (protectorate) ของฝรั่ง
เสีย และมีข้อสัญญาเกี่ยวกับอำนาจศาลอยู่ว่า ถ้าคนเขมรกระทำ
ผิดทางอาญาในเมืองไทยแล้ว ให้รัฐบาลสยามพิจารณาแต่ของไทย
ผู้กระทำผิดตามกฎหมายไทย

ที่ทำให้ศาลไทยมีอำนาจศาลเหนือคนเขมรที่กระทำความผิดอาญานั้น
ก็เพราะเมื่อก่อนทำสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายไทยไม่เคยรับรู้ว่าเมืองเขมรตก
อยู่ในอารักขาของฝรั่งเสีย คนเขมรที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยจึงอยู่ได้
บังคับกฎหมายไทยตลอดมา. อนึ่งเมืองเขมรยึดติดต่อกับเมืองไทย
จนบรรพบุรุษมีประเพณีของเขมรก็คล้ายคลึงกับของไทย การที่จะให้

พวกเขมรอยู่ใต้บังคับกฎหมายไทยต่อไปจึงไม่เป็นที่พึงรังเกียจอย่างไร.

สัญญาฉบับที่ ๒ ที่ทำกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๑๐) นั้น ตั้งวันที่ ๗ สิงหาคม อนุญาตให้คนในบังคับฝรั่งเศสนำเหล้าองุ่นและสุรา (Wines and spirits) เข้ามาขายในเมืองไทยได้ แต่จะต้องเสียภาษีขาเข้าในอัตราร้อยละ ๓ แห่งราคาของเหล้าองุ่นและสุรานี้ๆ และเสียภาษีสำหรับการจำหน่ายเหล้าองุ่นและสุราภายในประเทศสยามอีกไม่เกินปีละ ๔๕ บาท.

ส่วนสัญญากับอังกฤษนั้น ฉบับแรกตั้งวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๑๐) เป็นสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกรุงสยามกับมณฑลทศนาครี (Tenasserim) ของอังกฤษ และฉบับที่ ๒ ตั้งวันที่ ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๑๑) เป็นสัญญายอมให้อังกฤษครอบครองเกาะบังกอไป ซึ่งเจ้าเมืองไทรบุรียกให้แก่อังกฤษในปี ค.ศ. ๑๗๘๖ และกำหนดเขตแดนของเนื้อที่ดินที่อยู่ตรงข้ามเกาะบังกอ หรือที่เรียกว่า Province of Wellesley ซึ่งได้ตกไปเป็นของอังกฤษเมื่อราว ค.ศ. ๑๘๐๐ (พ.ศ. ๒๓๔๓) ให้แน่นอนขึ้น.

อันที่จริง ในสมัยระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) กับ ค.ศ. ๑๘๗๐ (พ.ศ. ๒๔๑๓) นั้น ในชั้นต้นกรมี่ศาลกงสุล ซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาทางพระราชไมตรีในยุคนั้น มิได้ทำให้ฝ่ายไทยรู้สึกหนักใจหรือรังเกียจเท่าใด เดิมการยกเว้นจากอำนาจศาลไทยนั้น ตั้งใจจะให้ได้แก่ชนชาวยุโรปหรือที่เรียกว่า "ฝรั่ง" เท่านั้น และในขณะนั้น พวกฝรั่งที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ก็มีเป็นจำนวนน้อย ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลกงสุลจึงไม่สำคัญนัก แต่ต่อมา ประเทศทางยุโรปได้มีเมือง

ชนทางตะวันออก คนเชื้อชาติเอเชีย ซึ่งตกเป็นคนในบังคับของประเทศเหล่านั้น เช่น พวกมลายู แวกอินเดียน แวกชวา พวกจีนที่มาจากหมาเก๊า แคะฮ่องกง พม่า มอญ เขมร และญวน เหล่านี้เป็นต้น จึงได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทยเสมอเหมือนกับชาวยุโรปด้วย คือ ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจับกุมคนในบังคับเหล่านั้น หรือเข้าตรวจค้นเคหสถานของคนเหล่านั้นแล้ว ก็จะต้องได้รับอนุญาตจากกงสุลที่เกี่ยวข้องก่อน เช่นเดียวกับพวกฝรั่งด้วยเหมือนกัน เพราะเหตุนี้เอง พวกจีนที่ไม่ได้มาจากหมาเก๊า หรือฮ่องกง และแม่คนไทยเราเอง จึงได้พยายามหาช่องทางไปจดทะเบียนเป็นคนในบังคับต่างประเทศกันมาก เพื่อให้ได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทย และได้รับสิทธิพิเศษเช่นว่านด้วย กรณีเป็นดังนี้ จึงทำให้เกิดความยากลำบากขึ้นเป็นอันมากในทางการปกครอง ฝ่ายไทยจึงได้รู้สึกหนักใจในเรื่องนี้มากจนเป็นลำดับ

ในส่วนการภาษีก็เช่นเดียวกัน คือ ในขั้นต้นก็ไม่รู้สึกหนักใจอย่างไร แต่ต่อมาบ้านเมืองเจริญมากขึ้น ในรัชกาลที่ ๕ นั้น ได้มีการสร้างทางรถไฟ มีการขุดประทุน มีการศึกษาวิชา มีการเปิดขึ้นแปลงระเบียบราชการใหม่ มีการจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมและศาลขึ้นให้เหมาะสมกับกาลสมัย มีการร่างประมวลกฎหมายตามแบบยุโรป ฯลฯ การเหล่านี้ย่อมเป็นการที่ต้องการเงินเป็นจำนวนมากมาย แต่ตามสัญญาแบบเบาว์ริงนั้น ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีขาเข้าเงินร้อยละสามไม่ได้ ทั้งภาษีขาออกก็เก็บได้แต่เพียงภาษีเดียว และเก็บตามพิกัดตายตัวด้วย แม้ราคาสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปมากก็ดี ฉะนั้น เมื่อ

04/07/2565

บ้านเมืองเวียงเจริญ ก็ยังทำให้เรารู้สึกหนักใจในสัญญาเหล่านี้
 มากจน เราได้พยายามขอแก้ไขสัญญาเหล่านี้เป็นลำดับมา แต่ไม่
 เป็นผลสำเร็จ เพิ่งจะมาสำเร็จในรัชกาลที่ ๗ นี้เอง ดังจะได้เห็น
 ต่อไปภายหลัง.

หนึ่ง คนเชื้อชาติเอเชียที่เป็นคนในบังคับต่างประเทศนั้น ได้
 เข้ามาค้าขายและทำมาหากินอยู่ตั้งเข้าไปในประเทศสยามเป็นจำนวน
 มาก และในที่เหล่านั้นก็ไม่มีกงสุตต่างประเทศประจำอยู่ เพราะใน
 เวลานั้นมีกงสุตต่างประเทศประจำอยู่ที่กรุงเทพฯ ฯ แห่งเดียว ฉะนั้น
 ถ้าคนจำพวกนั้นอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ ฯ มาก เช่นอยู่ที่เชียงใหม่เป็น
 ต้น และมีเรื่องเกิดเป็นความในระหว่างกันเองแล้ว ก็จะต้องลงมา
 ขอให้กงสุตที่กรุงเทพฯ ฯ พิจารณาตัดสินให้ ในสมัยนั้นยังไม่มีรถไฟ
 การเดินทางจากเชียงใหม่มากรุงเทพฯ ฯ จึงเป็นการไม่สะดวก ต้องเสีย
 ค่าใช้จ่ายมาก และกินเวลานาน ซึ่งบางทีถึงสามเดือนก็มี หนึ่ง ถ้า
 คนจำพวกนั้นถูกฟ้องแล้ว ก็เป็นการยากลำบาก และบางทีถึงกับไม่มี
 หนทางที่จะนำพยานมาตั้งที่ศาลกงสุตที่กรุงเทพฯ ฯ ได้ โดยเหตุเหล่านี้
 จึงเกิดมีความคิดที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง วิธีการศาลความ สัญญาเบาริง
 จีน ภายในเวลาไม่ช้าไม่นานนัก

อันการเปลี่ยนแปลงวิธีการเกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขตนั้น
 จะถือได้ว่าได้เริ่มมีขึ้นแต่เมื่อครั้งไทยทำสัญญากับฝรั่งเศสในค.ศ. ๑๘๖๗
 (พ.ศ. ๒๔๑๐) ดังกล่าวแล้วเป็นครั้งแรก ก็ยังถือเช่นนั้นไม่ได้ถนัดนัก
 แม้สัญญาฉบับที่ฉะจะยอมให้คนเขมรอยู่ใต้อำนาจศาลไทยก็ดี แต่
 หาได้เปลี่ยนแปลงฐานะของคนเขมรในเมืองไทย ในส่วนนี้ประการใด

ไม่ เพราะคนเขมรไม่เคยได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทยเลย แม้เมืองเขมรจะได้ตกอยู่ในอารักขาของฝรั่งเศสก่อน ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๓๐) ก็ดี แต่ฝ่ายไทยไม่เคยได้รับฐานะเช่นว่านั้น และเมื่อก่อน ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๓๐) คนเขมรก็อยู่ใต้อำนาจศาลไทยตลอดมา คือไม่เคยมีระบบการส่งภาพนอกอาณาเขตแต่เลย ครั้นภายหลัง ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๓๐) เมื่อไทยกับฝรั่งเศสได้ทำสัญญากันแล้ว คนเขมรก็ยังคงอยู่ใต้อำนาจศาลไทยตามเดิมอยู่นั่นเอง.

แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงเชิงวิชาการเกี่ยวกับส่งภาพนอกอาณาเขตตามสัญญาเบาริงนั้น ได้เริ่มมีขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๗๔ (พ.ศ. ๒๔๓๖) คือเมื่อ ๔ ปี ภายหลังสัญญาฉบับส่งเปญ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๗๐ (พ.ศ. ๒๔๓๒) ซึ่งเป็นสัญญาฉบับสุดท้ายที่ทำตามแบบสัญญาเบาริง.

สมัยตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๗๔ (พ.ศ. ๒๔๑๖)

ถึง ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๙)

ดังได้กล่าวแต่ข้างต้น อังกฤษเป็นประเทศแรกที่ได้รับควม
ยกเว้นจากอำนาจศาลไทยในปี ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘). ครั้นมา
ถึง ค.ศ. ๑๘๗๔ (พ.ศ. ๒๔๑๖) คือ ๕ ปี ภายหลังสัญญาฉบับสุดท้าย
ที่ทำตามแบบสัญญาเบาริง อังกฤษก็เป็นผู้นำอีกเหมือนกัน ในการ
ที่จะยอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทย แต่อำนาจศาลที่ผ่อนให้^{นี้} มิได้
ผ่อนให้อย่างบริบูรณ์ตามเดิมทีเดียว แต่หากผ่อนให้ที่ระดับที่ต่ำ
กว่าคือ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ค.ศ. ๑๘๗๔ (พ.ศ. ๒๔๑๖) อังกฤษ
กับไทยได้ทำสัญญากันที่เมืองกัลกัตตาฉบับหนึ่ง วางระเบียบการ
พิเศษไว้สำหรับคนในบังคับอังกฤษที่เป็นชาวอินเดียและพม่า ซึ่งเข้า
มาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองท่าปูน. ตามหนังสือ
สัญญาฉบับนี้ ปรากฏว่า ในส่วนความแห่งนั้น มีบทบัญญัติซึ่งนับ
ได้ว่าเป็นต้นรากหรือบ่อเกิดของ “ศาลต่างประเทศ” ที่ได้เกิดขึ้น
ในภายหลัง ตามสัญญากับอังกฤษฉบับปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
และ ค.ศ. ๑๘๙๘ (พ.ศ. ๒๔๔๑) และตามสัญญากับฝรั่งเศสฉบับปี
ค.ศ. ๑๘๙๕ (พ.ศ. ๒๔๓๘) และ ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ดังจะ
ได้กล่าวต่อไป ตามบทบัญญัติที่ว่านี้ พระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามจะตั้ง
บุคคลที่สมควรเป็นผู้พิพากษาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ และให้มีอำนาจได้
ส่วน และพิจารณาตัดสินความหรือคดีแพ่งทั้งหลายที่คนในบังคับ
อังกฤษเป็นโจทก์ ฟ้องคนในบังคับสยามเป็นจำเลยที่เมืองเชียงใหม่
เมืองลำปาง และเมืองท่าปูน ส่วนคดีที่คนในบังคับสยามเป็นโจทก์ฟ้อง

คนในบังคับอังกฤษ ที่มาจากพม่าอังกฤษ เข้าไปในเมืองทั้งสามที่
กล่าวแล้ว เป็นจำเลยนั้น ถ้าคนในบังคับอังกฤษนั้นไม่มีหนังสือเดิน
ทางสำหรับตัว ก็ต้องขึ้นศาลท้องถิ่น (Ordinary Local Courts) คือ
ศาลไทยธรรมดา ถ้าไม่มีหนังสือเดินทางสำหรับตัว ผู้พิพากษาหรือ
ศาลไทยจะทำการไต่สวนและพิจารณาตัดสินคดีนั้นได้ ก็ต่อเมื่อเขา
ยินยอมให้กระทำดังนี้เท่านั้น ถ้าเขาไม่ยินยอม ก็ต้องให้กงสุล
อังกฤษที่กรุงเทพฯ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษที่ยังอาศัยอยู่ใน
พม่า เป็นผู้ทำการไต่สวนและพิจารณาตัดสิน.

ในส่วนความอาญานั้น ได้เป็นที่ตกลงกันว่า สำหรับชาวอินเดีย
พื้นเมือง (Native Indian subjects of Her Britannic Majesty) ที่
อยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งเดินทางจากพม่าเข้ามาเมืองเชียงใหม่ เมือง
ลำปาง และเมืองลำพูน โดยไม่มีหนังสือเดินทางสำหรับตัวนั้น ถ้า
กระทำความผิดขึ้นในเมืองไทยแล้ว ให้ศาลไทยพิจารณาและลงโทษ
ตามกฎหมายไทย แต่ถ้ามีหนังสือเดินทางมาด้วยแล้ว ก็ไม่ต้องขึ้นศาล
ไทย แต่ต้องให้กงสุลอังกฤษที่กรุงเทพฯ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษ
ที่ยังอาศัยอยู่ในพม่า เป็นผู้พิจารณาและลงโทษตามกฎหมายอังกฤษ.

อนึ่งในคดีที่คนในบังคับอังกฤษมีส่วนได้เสียอยู่ด้วย ซึ่งผู้
พิพากษาไทยที่พระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามทรงตั้งขึ้นตามความในสัญญา
นี้พิจารณานั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษจะแต่งตั้งผู้แทนให้ไปนั่งฟังการ
ไต่สวนก็ได้ และถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษต้องการ เจ้าหน้าที่ฝ่าย
สยามจะตั้งสำเนาสำนวนเรื่องไปให้โดยไม่คิดมูลค่าอย่างใด. สำหรับ
คดีที่คนในบังคับสยามมีส่วนได้เสียอยู่ด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษ

ที่ยของตะวันตกพิจารณานัน ฝ่ายอังกฤษก็ยอมถ้อยที่ด้วยปฏิบัติอย่าง
เดียวกันเหมือนกัน คือ ยอมให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามตั้งผู้แทนเข้าไป
ฟังการพิจารณาได้ และถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามต้องการ เจ้าหน้าที่
ฝ่ายอังกฤษก็จะคัดค้านอำนาจเรื่องสิ่งไม่ให้เป็นคิดเงินคู่กัน.

นอกจากนี้ สัญญาฉบับนี้ยังมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกา
ค้าขาย และการปรามปรามและป้องกันการทำผิดทางอาญา ฉะ
เพาะอย่างยิ่ง การปล้นทรัพย์ตามชายแดน อีกด้วย จึงได้มีข้อความ
กำหนดให้ฝ่ายไทยจัดตั้งด่านตรวจคนภายในเขตต์สยาม กับมีขอ
ความว่าด้วยการส่งผู้ร้ายให้กันและกัน และการอื่น ๆ อีก.

ในส่วนกรรณานันต์ ตามสัญญาฉบับนี้ คนในบังคับอังกฤษ
ที่มาจากพม่าอังกฤษเข้ามายังประเทศสยาม หรือคนในบังคับสยาม
ที่เข้าไปในพม่าอังกฤษ จะต้องเสียภาษีสินค้าตามธรรมเนียมและ
กฎหมายของประเทศนั้น.

ทั้งนี้ สำหรับฝ่ายเรา เข้าใจว่า จะต้องเรียกเก็บภาษีไม่เกิน
ร้อยละสาม ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๕-๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘-๙).

ในเรื่องอำนาจศาลนั้น เห็นได้ว่า อำนาจศาลที่ฝ่ายอังกฤษยอม
มอบให้แก่ฝ่ายไทยโดยสัญญาฉบับนี้ มีอยู่อย่างจำกัด หนึ่งในเขตนั้น
มีสถานกงสุลอังกฤษอยู่ที่กรุงเทพฯ ฯ แห่งเดียวเท่านั้น ฉะนั้นคนใน
บังคับอังกฤษที่ไม่อยู่ หรือไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจศาลไทยนั้น ถ้ามี
คดีเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องให้กงสุลอังกฤษที่กรุงเทพฯ ฯ หรือเจ้าหน้าที่
อังกฤษที่ยของตะวันตกในพม่า เป็นผู้พิจารณาตัดสินให้. เป็นอันว่า ผู้ที่
เกี่ยวข้องกับคดี ต้องตรวจตราส่งมากรุงเทพฯ ฯ ตามเดิม หรือมี

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๕๓

ฉะนั้น ก็ต้องเดินทางย้อนกลับไปพม่าอีก หนังสือสัญญาฉบับนี้จึงดู
ไม่สู้จะยังความระงัดงายให้แก่คนในบังคับอังกฤษนัก การจึงดำเนินไป
ตามสัญญาได้ไม่กี่ปี. เนื่องด้วยความไม่ระงัดงายดังนั้น ในปี ค.ศ.
๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) ไทยกับอังกฤษจึงได้ตกลงทำสัญญาในเรื่อง
เดียวกันนี้ใหม่ อีกฉบับหนึ่ง ตั้งวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ.
๒๔๒๖).

สัญญาใหม่ฉบับนี้ ได้ทำกันที่กรุงเทพฯ และได้ยกเลิกสัญญา
ฉบับตั้งวันที่ ๓๔ มกราคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๖) โดยมีข้อ
ความสำคัญดังนี้ คือ.

๑. อนุญาตให้อังกฤษตั้งกงสุตหรือรองกงสุตประจำเมืองเชียงใหม่
ใหม่ และให้กงสุตหรือรองกงสุตอังกฤษนั้นมีอำนาจพิจารณาตัดสิน
ความทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๕-๖ เว้นไว้
แต่ในกรณีที่เกิดข้อขัดแย้งต่อไปนี้.

๒. คนในบังคับอังกฤษที่เข้ามาค้าขายในเมืองเชียงใหม่ เมือง
ลำปางและเมืองลำพูน และคนในบังคับสยามที่เดินทางจากเมือง
เมืองทั้งสามนี้ เขาไปยังพม่าอังกฤษนั้น จะต้องมิหนังสือเดินทาง
สำหรับตัวไปด้วย และจะต้องเสียบัตรขึ้นคำตามธรรมเนียมของเมือง
นั้น ๆ.

๓. ฝ่ายไทยจะจัดตั้งด่านตำรวจขึ้น ภายในเขตศัสยาม และ
ให้มีกำลังตำรวจพอสมควรจะป้องกันการทำผิดอย่างร้ายแรงต่างๆ
เช่น การฆ่าคนตายโดยเจตนา ปล้น ฯลฯ. ถ้ามีการปล้นทรัพย์
เกิดขึ้นภายในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองลำพูน และ

04/07/2565

ผู้ร้ายหลบหนีเข้าไปในเขตอังกฤษแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษซึ่งพยายามติดตามจับผู้ร้ายนั้น เมื่อจับได้แล้ว ถ้าผู้ร้ายเป็นคนในบังคับสยามหรือคนในบังคับของประเทศอื่น ๆ นอกจากอังกฤษ ให้ส่งมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามที่เชียงใหม่ แต่ถ้าผู้ร้ายเป็นคนในบังคับอังกฤษแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษจะส่งมอบตัวให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามหรือจะดำเนินการกับผู้ร้ายนั้นเสียเอง ก็แต่แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษจะเห็นสมควร. ส่วนผู้ร้ายซึ่งได้กระทำการปล้นทรัพย์ในเขตอังกฤษแล้วหลบหนีเข้ามาในเขตสยาม ในเมืองทั้งสามที่กล่าวแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจะต้องถ้อยทีถ้อยปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือ ต้องพยายามติดตามจับผู้ร้ายนั้น และเมื่อจับได้แล้ว ถ้าผู้ร้ายเป็นคนในบังคับอังกฤษ ให้ส่งมอบตัวให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษ แต่ถ้าผู้ร้ายนั้นเป็นคนในบังคับสยามหรือเป็นคนในบังคับของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามแล้ว จะส่งมอบตัวให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษหรือจะจัดการกับผู้ร้ายนั้นเสียเอง ก็แต่แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจะเห็นสมควร เมื่อได้ปรึกษาหารือกับกงสุลหรือรองกงสุลอังกฤษแล้ว.

๔. พระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามจะตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นข้าหลวงหรือผู้พิพากษาประจำเมืองเชียงใหม่ และความทั้งหลายจะเป็นคดีอาญาคดี หรือคดีแพ่งคดี ซึ่งเกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองลำพูน และซึ่งคนในบังคับอังกฤษเป็นความกันเอง หรือซึ่งคนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความ จะเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหาก็ตาม นั้น ข้าหลวงหรือผู้พิพากษาไทยมีอำนาจพิจารณาตัดสินได้ตามกฎหมายไทย แต่มีเงื่อนไขว่าในคดี

เหล่านี้ (๓) ยอมให้กงสุตหรือรองกงสุตอังกฤษมีสิทธิเข้านั่งฟังการพิจารณา ได้รับสำเนาของคำวินิจฉัย และให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ได้ และ (๔) ในคดีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นคนในบังคับอังกฤษด้วยกัน หรือที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับอังกฤษ นั้น ก่อนมีคำพิพากษาถ้ากงสุตหรือรองกงสุตอังกฤษเห็นเป็นการสมควร ก็มีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองในศาลกงสุตอังกฤษที่เชียงใหม่ได้.

๕. กงสุตหรือรองกงสุตอังกฤษ มีสิทธิที่จะเข้าไปเยี่ยมคนในบังคับอังกฤษซึ่งถูกจำขังตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของผู้พิพากษาไทยได้ ในเวลาอันสมควรทุกเมื่อ และถ้าเห็นสมควร จะขอให้ย้ายนักโทษนั้นไปจำขังในคุกของกงสุตต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดโทษ ก็ได้.

๖. คดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งคนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความ และซึ่งผู้พิพากษาไทยที่เชียงใหม่เป็นผู้พิจารณาตัดสินนั้น คู่ความมีสิทธิจะฟ้องอุทธรณ์ไปยังกรุงเทพฯ ได้ และในการพิจารณาฟ้องอุทธรณ์นั้น ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามกับกงสุตเนเธอร์แลนด์อังกฤษปรึกษาคงตกลงกัน โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับสยาม ให้ถือความเห็นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามเป็นความเห็นเด็ดขาด ส่วนคดีอื่น ๆ ที่คนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความอยู่ด้วยนั้น ให้ถือความเห็นของกงสุตเนเธอร์แลนด์อังกฤษเป็นความเห็นเด็ดขาด.

๗. ถ้าคนในบังคับอังกฤษประสงค์จะซื้อไม้ หรือตัดไม้ในป่าไม้ในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองลำพูน ให้ตกลงทำสัญญากับเจ้าของป่าไม้เหล่านั้น ๆ.

๘. เว้นไว้แต่จะบ่งไว้อย่างแจ่มชัดในสัญญา บทบัญญัติในสัญญาฉบับนี้ จะไม่กระทบกระเทือนถึงบทบัญญัติในสัญญาระหว่างสยามกับอังกฤษฉบับ ค. ศ. ๑๘๕๕-๖ (พ. ศ. ๒๓๘๘-๙) นั้นเลย.

๙. สัญญาฉบับนี้ ได้ทำไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ถ่าเกิดมีข้อพิพาทขึ้นแล้ว ให้ถือฉบับภาษาอังกฤษเป็นฉบับที่ถูกต้อง.

อันที่จริง หนังสือสัญญากับอังกฤษฉบับปี ค. ศ. ๑๘๗๓ (พ. ศ. ๒๔๒๖) นี้ ก็เดินตามสาระสำคัญในสัญญาปี ค. ศ. ๑๘๗๔ (พ. ศ. ๒๔๓๖) หลายข้อหลายประการ เช่น ในเรื่องการภาษี เป็นต้น.

ที่มีความแตกต่างจากสัญญาปี ค. ศ. ๑๘๗๔ (พ. ศ. ๒๔๓๖) ก็คือ

๑. ตามสัญญาใหม่นี้ ฝ่ายเราขอมิให้ฝ่าย อังกฤษ ตั้งสถานกงสุลขึ้นที่เชียงใหม่ได้

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจศาลนั้น สัญญาฉบับใหม่นี้ได้วางระเบียบการใหม่ไว้สำหรับคนในบังคับอังกฤษทั้งหมด ที่เข้าไปอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองลำพูน โดยกำหนดอำนาจศาลไทยให้กว้างออกไปกว่าเดิม กล่าวคือสัญญาปี ค. ศ. ๑๘๗๔ (พ. ศ. ๒๔๓๖) จำกัดว่าศาลไทยมีอำนาจชำระคนในบังคับ อังกฤษ ได้ก็เฉพาะแต่พวกที่ไม่มีหนังสือเดินทางสำหรับตัวเท่านั้น ถ้ามีหนังสือเดินทางมาด้วยแล้ว ก็ไม่ต้องขึ้นศาลไทย แต่ในคดีแพ่งนั้น แม้จะมีหนังสือเดินทางก็ดี ถ้ายินยอมขึ้นศาลไทยแล้ว ศาลไทยก็มีอำนาจชำระได้. แต่ตามสัญญาปี ค. ศ. ๑๘๗๓ (พ. ศ. ๒๔๒๖) นั้น คนในบังคับอังกฤษทั้งหลายที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองลำพูน

๓ เมื่อ^๕นี้ ต้องอยู่ได้อำนาจศาลพิเศษของไทยทั้งชั้น ทั้งในทาง
แพ่งและในทางอาญา ไม่ว่าจะคนในบังคับอังกฤษนั้นจะเป็นโจทก์หรือ
จำเลยหรือผู้ต้องหา ก็ดี และไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด เกิดที่ไหน
และมีหนังสือเดินทางสำหรับตัวหรือไม่ ก็ตาม ศาลพิเศษของไทยที่
ว่านพิจารณาตัดสินความตามกฎหมายไทย และในสัญญาฉบับหลังๆ
เรียกว่า “ศาลต่างประเทศ”

แม้ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)^๕นี้ ฝ่ายอังกฤษ
จะยอมให้คนในบังคับอังกฤษทั้งหมด ในเมืองทั้งสามนี้ อยู่ได้อำนาจ
ศาลไทย ซึ่งพิจารณาความตามกฎหมายไทยก็ดี แต่ฝ่ายไทยก็ยอมให้
กงสุลหรือรองกงสุลอังกฤษเข้าแซกแซงได้ ตามเอกสิทธิที่ได้กำหนด
ไว้ในสัญญา เช่นเข้านั่งฟังการพิจารณาและให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษา
ตามซึ่งเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมได้ และในคดี
ที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นคนในบังคับอังกฤษด้วยกัน หรือที่จำเลย
หรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับอังกฤษนั้น ก่อนมีคำพิพากษา กงสุล
หรือรองกงสุลอังกฤษ มีสิทธิที่จะถอนคดีจากศาลไทยไปชำระเสียเอง
ได้ เป็นต้น.

สัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)^๕นี้ เป็นสัญญา
ฉบับแรกที่ฝ่ายสยามได้ยอมให้กงสุลต่างประเทศมีสิทธิถอนคดีไปจาก
ศาลไทยได้ อย่างไรก็ดี ตามสัญญาที่กงสุลหรือรองกงสุลอังกฤษ
จะถอนคดีไปชำระเสียเองได้ ก็โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

๓. ถอนได้แต่เฉพาะคดีที่อยู่ในศาลชั้นต้น คือศาลพิเศษของ
ไทย ซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาที่ว่านเท่านั้น คดีที่อยู่ในศาลไทยธรรมดา

04/07/2565

หรือที่อยู่ในชนอุทธรณภูมิกานัน้ ถอนไม่ได้

๒. ต้องถอนคดีก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ถอนไม่ได้ ทั้งนี้ ในสัญญาจำกัดด้วยคำปรากฏชัดแจ้งเช่นนั้น.

๓. คดีที่จะถอนนั้น ต้องเป็นคดีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นคนในบังคับอังกฤษด้วยกัน หรือที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับอังกฤษ

๔. ทำคำขอเป็นลายลักษณ์อักษร ยื่นไปยังผู้พิพากษา

อนึ่ง สิทธิถอนคดีนี้ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลาดำให้เป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อใด และคดีที่ถอนไปนั้น ตามสัญญาฉบับนี้ยอมให้ศาลกงสุตอังกฤษพิจารณาพิพากษาให้เสร็จไปตามสัญญาที่ ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) คือให้พิจารณาพิพากษาตามกฎหมายอังกฤษ.

ที่ฝ่ายไทยตกลงยอมให้กงสุตหรือรองกงสุตอังกฤษมีเอกสิทธิ์เช่นว่านี้ ก็เพื่อเป็นประกันแห่งความยุติธรรมของศาลไทย เนื่องจากในขณะนั้น บทกฎหมายของไทยเรายังไม่เข้ารูปเป็นระเบียบเรียบร้อยดี แม้ในเวลานั้นไทยเราจะได้มีบทกฎหมายอย่างที่เรียกว่าทันสมัย (modern) ออกใช้ชั้มาบ้างแต่ก็ดี แต่อันที่จริงการเปลี่ยนแปลงระเบียบการศาล (judicial reform) ของเราเพิ่งมาเริ่มมีหรือเริ่มจัดทำกันจริงๆ จังๆ ในปี ค.ศ. ๑๘๘๒ (พ.ศ. ๒๔๒๕) เท่านั้น โดยเริ่มจัดวางระเบียบราชการใหม่ในกระทรวงยุติธรรมในปีนั้น.

อย่างไรก็ดี ระเบียบการศาลตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) นี้ได้ดำเนินไปโดยราบรื่น และเป็นที่พอใจของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายอังกฤษมาก จนถึงกับได้ตกลงขยายระเบียบการที่วางออกไป เพื่อให้เป็นอันใช้แก่เมืองอื่น ๆ ในแถบเหนือของกรุงสยามอีก

หลายเมือง คือ ต่อไปได้ขยายให้เป็นอันใช้แก่เมืองน่านและแพร่ (๒๐) และแก่เมืองเกิน เมืองตาก (ระแหง) สวรรคโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และพิชัย (๒๑)

ส่วนฝรั่งเศษนั้นก็ได้ประสพความยากลำบากอย่างเช่นอังกฤษได้ประสพมาแต่ก่อนเหมือนกัน เนื่องด้วยในเวลานั้น พวกชาวที่อยู่ในบังคับฝรั่งเศษซึ่งได้เข้ามาค้าขายในเมืองไทย คณะอย่างยิ่ง ในเมืองหลวงพระบาง ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นของไทยอยู่นั้น มีจำนวนมากจนเป็นลำดับ ฝรั่งเศษได้สังเกตเห็นความสะดอกของระเบียบการตามสัญญาระหว่างสยามกับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) จึงได้ตกลงทำสัญญากับไทยขอตั้งสถานกงสุลประจำเมืองหลวงพระบาง และวางระเบียบการพิเศษสำหรับคนในบังคับฝรั่งเศษที่เข้าไปอยู่ในเมืองหลวงพระบาง ในทำนองคล้ายคลึงกันกับระเบียบการตามสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) นั้นเอง. สัญญากับฝรั่งเศษฉบับนี้ได้ตั้งนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๖ (พ.ศ. ๒๔๒๙).

แต่ในที่สุดฝรั่งเศษมิได้ให้สัตยาบันสัญญาฉบับนี้ ทั้งนี้เพราะว่าในขณะนั้น ไทยกับฝรั่งเศษยังไม่เป็นที่ตกลงกันในปัญหาที่ว่าเมืองหลวงพระบางเป็นประเทศราชของไทยหรือไม่ใช่ ฝรั่งเศษเห็นว่า ถ้าให้

(๒๐) โดยหนังสือแลกเปลี่ยนลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๗) และวันที่ ๑๐ มกราคม ค.ศ. ๑๘๘๕ (พ.ศ. ๒๔๒๘)

(๒๑) โดยหนังสือแลกเปลี่ยนลงวันที่ ๒๕ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๖ (พ.ศ. ๒๔๒๙) กับวันที่ ๒๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๘๖ (พ.ศ. ๒๔๒๙)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ตั้งยามันสัญญาฉบับนี้แล้ว ก็เท่ากับว่าฝรั่งเศสยอมรับรู้อยู่ในตัวว่า เมืองหลวงพระบางเป็นประเทศราชของไทย จึงไม่ยอมให้ตั้งยามัน ณะนั้นสัญญาฉบับที่กล่าวนี้ จึงไม่มีผลใช้บังคับอย่างไร.

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพาณิชย์นั้นเท่า ก็ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงลดหย่อนผ่อนข้อจำกัดหรือข้อขัดข้องเกี่ยวกับอัตราร้อยละ ๓ หรือร้อยละ สี่ตามตมบ้างเหมือนกัน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้ที่ได้อธิบายมานั้น เกี่ยวกับการค้าขายเหตั่วและตุ๋รา ได้เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกโดยหนังสือสัญญากับอังกฤษ ตั้งวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) และแต่นั้นมา ฝ่ายไทยก็ได้ทำสัญญาในทำนองเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ อีก คือ โปรตุเกส (๒๒) ฝรั่งเศส (๒๓) สวีเดนและนอร์เวย์ (๒๔) เดนมาร์ก (๒๕) เบลเยียม (๒๖) เนเธอร์แลนด์ (๒๗) เยอรมนี (๒๘) สหภาพรัฐอเมริกา (๒๙) สเปน (๓๐) อิตาลี (๓๑) ออสเตรเลีย (๓๒) และญี่ปุ่น (๓๓)

(๒๒) โปรตุเกส	สัญญาลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
(๒๓) ฝรั่งเศส	๒๓ " "
(๒๔) สวีเดนและนอร์เวย์	๑๖ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
(๒๕) เดนมาร์ก	๒๕ " "
(๒๖) เบลเยียม	๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
(๒๗) เนเธอร์แลนด์	๑๐ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
(๒๘) เยอรมนี	๑๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๖)
(๒๙) สหภาพรัฐอเมริกา	๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๗)
(๓๐) สเปน	๒๔ " "
(๓๑) อิตาลี	๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๗)
(๓๒) ออสเตรเลีย	๑๖ มกราคม ค.ศ. ๑๘๘๕ (พ.ศ. ๒๔๒๗)
(๓๓) ญี่ปุ่น	หนังสือแลกเปลี่ยนลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๓๑)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ตามสัญญาหรือความตกลงเหล่านี้ ด้รูปความได้ว่า เป็นอันตกลงกันว่า ให้คนในบังคับของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ นำสุรา เหล้า เบียร์ และเหล้าองุ่น (wines) เข้ามาขายในกรุงสยามได้ แต่ต้องเสียภาษีอย่างเดียวกันกับที่เรียกเก็บจากสุราที่ทำขึ้นในกรุงสยาม ซึ่งมีแรงยึดกข้อต่อกัน. ส่วนสุราที่มีอึดกข้อต่อดแรงสูงยิ่งกว่าสุราที่ทำในกรุงสยามนั้น ก็ให้นำเขาเข้ามาขายได้เหมือนกัน แต่ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นอีกตามส่วน ฉะเพาะเหล้าเบียร์และเหล้าองุ่น (wines) ที่นำเข้ามาขายในกรุงสยามนั้น จะต้องไม่เก็บภาษีเกินร้อยละ ๓๐ ของราคา และตามสัญญากับฝรั่งเศสและอิตาลีที่กล่าวแล้ว ฉะเพาะเหล้าองุ่น จะต้องเสียภาษีไม่เกินร้อยละ ๘ ของราคา หนึ่งภาษีที่เก็บจากสุราเหล้าเบียร์และเหล้าองุ่นเช่นว่านี้ ให้ถือว่าเป็นภาษีที่เก็บแทนภาษีขาเข้าร้อยละ ๓ หรือร้อยละสาม ไม่ใช่ภาษีที่เก็บเพิ่มเติมจากภาษีขาเข้าร้อยละสาม และนอกจากภาษีที่กล่าวแล้ว สุรา เหล้าเบียร์ และเหล้าองุ่นที่นำเข้ามาขายในกรุงสยาม จะต้องไม่ถูกเก็บภาษีอย่างอื่น อีกเป็นอันขาด.

ค. ศ. ๑๘๕๓ (ร. ศ. ๑๑๒ พ. ศ. ๒๔๓๖)

ต่อมาในปี ค. ศ. ๑๘๘๓ เนื่องด้วยข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนเมืองหลวงพระบางนั้นเอง ไทยกับฝรั่งเศสได้เกิดผิดใจกันจนถึงกับได้มีกาวต่อสู้อัน. ในที่สุด เพื่อความสงบและความปลอดภัยของประเทศฝ่ายไทยได้ตกลงทำสัญญากับฝรั่งเศสตั้งวันที่ ๓ ตุลาคม ค. ศ. ๑๘๘๓ (ร. ศ. ๑๑๒, พ. ศ. ๒๔๓๖). สัญญาฉบับนี้ นับว่าเป็นสัญญาที่สำคัญ

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

มากอยู่ เพราะข้อสัญญาบางข้อยังเป็นข้อใช้ยู่จนบัดนี้.

ตามสัญญา^๕ ฝ่ายไทยได้ตกลงยอมยกดินแดนที่อยู่ทางฝั่งซ้ายปากตะวันออกของแม่น้ำโขง (คือเขตต์เมืองหลวงพระบางและแดนตากที่อยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง) กับบรรดาเกาะทั้งห้าภายในดำแม่น้ำนั้น ให้แก่ฝรั่งเศส กับยอมให้ฝรั่งเศสตั้งสถานกงสุลณที่ที่เห็นสมควร เพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนในบังคับฝรั่งเศสได้ เช่นที่เมืองนครราชสีมาและเมืองน่าน เป็นต้น.

นอกจากนี้ ยังมีข้อสัญญาต่อไปอีกว่า

(๓) ฝ่ายไทยจะไม่เอาเรือรบน้อยใหญ่ไปเดินหรือจอดไว้ในทะเลสาบ หรือในดำแม่น้ำโขง.

(๒) ส่วนในแขวงเมืองพระตะบองและเมืองนครเตี้ยมราชู^(๓๔) กับดินแดนทางฝั่งขวาปากตะวันออกของแม่น้ำโขง ภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตร จากฝั่งแม่น้ำโขงนั้น ฝ่ายไทยรับจะไม่สร้างค่ายหรือบ้อมทหาร คือ จะรักษาไว้ให้เป็นเขตต์หรือแนวปลอดทหาร (demilitarised zone)

(๓) ยอมอนุญาตให้คนชาวฝรั่งเศส กับคนในบังคับฝรั่งเศสที่ได้รับหนังสือเดินทาง หรือหนังสือผ่านแดนจากเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส ไปมาค้าขายในเขตต์ที่กล่าวนี้^๕ ได้โดยสะดวก และ

(๔) เพื่อประโยชน์แห่งการเดินเรือในดำแม่น้ำโขง ฝ่ายไทยยอมรับว่า เมื่อฝรั่งเศสร้องขอแล้ว ก็จะทำให้ความสะดวกทุกอย่าง

(๓๔) ซึ่งในขณะนั้น ยังเป็นของไทยอยู่ เพิ่งตกไปเป็นของฝรั่งเศสเมื่อ ก. ค.

๑๕๐๗ (พ. ศ. ๒๔๔๕).

เพื่อการนั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ ข้อ ๕ แห่งสัญญาฉบับนี้ว่า
“ คอเวอนแมนต์สยาม จะรับปรึกษากับคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศส
ภายในกำหนด ๑ เดือน แต่ขึ้นไป ในกรณีที่จัดการเป็นวิธีการค้าขาย
และวิธีตั้งด่านโรงภาษีในที่ตามตซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ นั้น และในกรณีที่
จะแก้ไขข้อความสัญญา บั่มโรง อัฐศกจุดศักราช ๑๒๑๘ คฤศศักราช
๑๘๕๖ นั้นด้วย คอเวอนแมนต์สยามจะไม่เก็บภาษีสินค้าเข้าออกใน
จังหวัดที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ แต่จนกว่าจะได้ตกลงกัน คอเวอน
แมนต์ฝรั่งเศสจะได้ทำตอบแทนให้เหมือนกัน ในสิ่งของที่เกิดจาก
จังหวัดที่กล่าวนั้นต่อไป.”

อัน “ตามตซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓” ของสัญญานี้ หมายถึง
เมืองพระตะบองและเมืองนครเสียมราฐ กับดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำ
โขง ภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งแม่น้ำโขงนั่นเอง. ในขณะที่
ที่ทำสัญญากันนั้น เมืองพระตะบองและเมืองนครเสียมราฐยังเป็น
ของไทยอยู่ จึงได้ระบุไว้ในสัญญาด้วย แต่ในเวลานั้น เมืองทั้งสอง
ได้ตกเป็นของฝรั่งเศสไปแล้ว ข้อสัญญาเกี่ยวกับเมืองทั้งสองนี้ จึง
เป็นอันตกไป ความในสัญญาข้อนี้จึงมีความหมายถึงเขตต์ ๒๕ กิโลเมตร
จากฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเท่านั้น.

อันเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรนี้ ตามสัญญาฉบับปี ค. ศ. ๑๘๘๓
(พ.ศ. ๒๔๓๖) มีอยู่ทางฝั่งสยามฝั่งเดียวเท่านั้น ทางฝั่งฝรั่งเศส
สัญญาหาได้กำหนดเขตต์เช่นว่านี้ไว้ไม่. ที่เกี่ยวกับเขตต์ ๒๕ กิโลเมตร
นี้ ตามสัญญาที่กล่าวนี้ ฝ่ายไทยได้รับเอาพันธกรณีไว้สองประการ คือ

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑. จะรักษาไว้ให้เป็นแนวปลอดการทหาร คือ จะไม่สร้างค่ายหรือป้อม หรือตั้งกองทหารในเขตตน และ
๒. จะไม่ตั้งด่านศุลกากรในเขตตน คือ จะไม่เก็บภาษีศุลกากรจากสินค้าที่ส่งเข้ามาในเขตตน.

ในเรื่องแนวปลอดการทหารนั้น ในขณะที่ทำสัญญากัน มีอยู่ทางแดนสยามฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ต่อมาในปี ค. ศ. ๑๘๖๖ (พ. ศ. ๒๔๐๘) ได้มีความตกลงกำหนดให้มีแนวปลอดการทหารทางฝั่งฝรั่งเสียด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปภายหลัง.

ส่วนในเรื่องภาษีศุลกากรนั้น สัญญามีข้อความว่า ไทยกับฝรั่งจะได้ทำความตกลงว่าด้วยเรื่องการค้าศุลกากร แต่ในระหว่างที่ยังมิได้ทำความตกลงที่แน่นอน ฝ่ายไทยรับว่าจะไม่เก็บภาษีศุลกากรภายในเขต ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งขวาของแม่น้ำโขง.

สำหรับสินค้าพื้นเมืองของอินโดจีนนั้น ไม่มีปัญหา ถ้าคนในบังคับฝรั่งจะนำเข้าเข้ามาในเขต ๒๕ กิโลเมตรของไทยแล้ว ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีศุลกากรไม่ได้ แต่ถ้านำแต่เขตนั้นเข้ามาแล้ว ฝ่ายเราจะเก็บภาษีศุลกากร ก็ได้ ไม่เป็นการขัดต่อสัญญา. อันที่จริงในขณะที่ทำสัญญาฉบับนั้นใน ค. ศ. ๑๘๘๓ (ร. ศ. ๑๓๒, พ. ศ. ๒๔๓๖) จุดประสงค์คงมุ่งแต่จะให้ความสะดวกแก่การค้าขาย ตามชายแดนระหว่างสยามกับเมืองลาวของฝรั่งเสียเท่านั้น และสินค้าที่ได้รับยกเว้นจากภาษีศุลกากรในเขต ๒๕ กิโลเมตรของไทยนั้น ก็คงเป็นสินค้าพื้นเมืองของเมืองลาวทั้งนั้น เพราะในสมัยนั้น การคมนาคมยังไม่เจริญ การไปมาค้าขายก็ไม่สะดวก การที่จะนำสินค้าซึ่งเกิด

ในประเทศอื่น ๆ ผ่านอินโดจีนเข้ามาในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทย จึงไม่ใช่เป็นของง่าย ดินค้าของประเทศอื่นจึงแทบจะไม่ต้องเข้ามาในเขตต์ที่วางอยู่เอง. แต่มาบคนการไปมาค้าขายลัดตงมาก เนื่องจากการคมนาคมดีขึ้น ดินค้าของประเทศอื่น ๆ จึงอาจมีตั้งเข้ามาในเขตต์นี้ได้ ปัญหาจึงมีว่า ดินค้าของประเทศฝรั่งเศสซึ่งไม่ใช่ดินค้าพื้นเมืองของอินโดจีน อย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง ดินค้าที่ทำในประเทศอื่นนอกจากอินโดจีนและฝรั่งเศส ใน๒กรณีนี้ ถ้านำเข้าในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทยแล้ว จะพึงได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีศุลกากรตามสัญญาเพียงไรหรือไม่.

ข้อข้อสัญญาว่าด้วยการยกเว้นภาษีศุลกากรนี้ ตามถ้อยคำที่ใช้ในสัญญา เป็นคำอย่างกว้าง ๆ ว่า ฝ่ายไทยจะไม่เก็บภาษีศุลกากรจากสินค้าเข้าออกในเขตต์ที่วาง โดยมิได้จำกัดว่า จะต้องเป็นสินค้าของประเทศใด และใครเป็นคนนำเข้ามา จึงเห็นว่าข้อสัญญาข้อนี้เป็นพันธกรณีเกี่ยวกับอาณาเขตต์โดยเฉพาะ (territorial obligation) กล่าวคือ ดินค้านั้นจะเป็นของประเทศใดก็ตาม และคนของประเทศใดจะเป็นผู้นำเข้ามาก็ตาม ถ้านำจากเขตต์อินโดจีนเข้ามาในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทยแล้ว ตามข้อสัญญาก็กล่าวนี้ ฝ่ายเราจะไม่เก็บภาษีศุลกากรไม่ได้ ฉะนั้นสินค้าที่ทำในประเทศฝรั่งเศสเองก็ดี หรือที่ทำในประเทศอื่นใดก็ดี ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสัญญาว่าด้วยการยกเว้นภาษีศุลกากรนี้ด้วย.

ตัวอย่าง (๓) ไม่จัดไฟซึ่งทำที่ประเทศฝรั่งเศส หรือที่เมือง
สาบอย หรือเมืองไซ่ง่อน ซึ่งอยู่ในอินโดจีนนั้น ถ้านำเข้ามาใน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทย จะเป็นโดยคนชาวฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสก็ดี หรือโดยคนในบังคับของประเทศอื่นใด เป็นผู้นำเข้ามาก็ดี ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีศุลกากรไม่ได้. แต่ถ้านำเขตต์นั้นเข้ามา ฝ่ายเราจะเก็บภาษีศุลกากร ก็ได้.

(๒) นาย ก. ซึ่งเป็นจีนชาวเมืองเซียงไฮ้ นำเสื้อยัดซึ่งทำในเมืองนั้น จากเขตต์อินโดจีนเข้ามาในกรุงสยาม ภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งแม่น้ำโขง ดังนี้ ฝ่ายไทยก็เก็บภาษีศุลกากรไม่ได้เหมือนกัน ถ้านำเขตต์นั้นเข้ามา ฝ่ายเราจะเก็บภาษีศุลกากร ก็ได้.

แม้ตามหลักการ สินค้าทุกอย่างทุกชนิด จะเป็นสินค้าของประเทศใดก็ตาม ที่นำจากอินโดจีนเข้าไปในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของเรา จะไม่ต้องเสียภาษีศุลกากรก็ได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้น สินค้าของประเทศอื่นๆซึ่งจะส่งผ่านอินโดจีนเข้ามาในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของเรานั้น แทบจะไม่มีเลยก็ได้ เพราะแม้ในเวลานี้ความสะดวกในทางคมนาคมจะอำนวยความสะดวกให้นำสินค้าของประเทศอื่นๆเข้ามาในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของเราก็ได้ แต่เมื่อนำเข้าไปในเขตต์อินโดจีน สินค้านั้นจะต้องเสียภาษีของอินโดจีน ซึ่งเท่าที่ทราบ เป็นภาษีที่มีพิกัดอัตราแรงหรือสูงยิ่งกว่าของเรามาก และกว่าจะนำเข้ามาในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของเราได้ ก็จะต้องเสียค่ารถ ค่าระวาง หรือค่าขนส่งต่างๆ อีกด้วย จึงเป็นการสิ้นเปลืองมากกว่าที่จะนำสินค้านั้นเข้ามายังเมืองไทยโดยตรง คือโดยทางกรุงเทพฯ.

อนึ่งเขตต์แดนระหว่างสยามกับอินโดจีนนั้น บางตอนก็มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตต์แดน บางตอนก็ไม่มี อันเขตต์ ๒๕ กิโลเมตร

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๖๗

จากฝั่งขวาของแม่น้ำโขงนั้น ตามตจฉกษรที่เขียนไว้ ย่อมเห็นได้ชัด
อยู่แล้วว่า หมายณะเพาะถึงพรมแดนคชนที่มีตำแม่น้ำโขงเป็นเส้น
เขตต์แดนเท่านั้น คชนไหนไม่มีตำแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตต์แดน ก็ยอม
จะกำหนด “เขตต์ ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งแม่น้ำโขง” ไม่ได้โดย
ตนเอง. ฉะนั้น ในคชนที่ไม่มีตำแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตต์แดน เช่นทาง
อรัญญประเทศเป็นต้น ฝ่ายเราจะตั้งด่านศุคกการและเก็บภาษีศุคกการจาก
สินค้าที่ผ่านพรมแดนเข้ามาได้ และความจริงในเวลานั้นเรา
ก็ไม่มีด่านศุคกการตั้งอยู่ทางอรัญญประเทศอยู่แล้ว.

ส่วนสินค้าของไทยที่นำเข้าไปยังเขตต์อินโดจีนนั้น ความ
ในคชนท้ายของข้อ ๕ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๑๒, พ.ศ. ๒๔๓๖)
มีว่า “... คชณแมนเตฝรั่งเศสจะได้อำนาจให้ทำคชบแทนให้เหมือนกัน
ในสิ่งของที่เกิดจากจังหวัดที่กต่างไป” ทั้งนี้ หมายความว่า
สินค้าต่างๆ ซึ่งได้บังเกิดในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทยนั้น
ถ้านำเข้าไปในอินโดจีน โดยใครจะเป็นผู้นำเข้าก็ได้ และจะ
นำไปยังเมืองใดในอินโดจีนก็ได้ พึ่งได้รับความยกเว้นจาก
ภาษีศุคกการในเขตต์อินโดจีนแต่ความยกเว้นนี้
ได้แก่ภาษีศุคกการอย่างเดียวกัน ภาษีอื่นๆ
ซึ่งเป็นภาษีต่างหากจากภาษีศุคกการ เช่น ภาษี
การบริโภค (Consumption tax) เป็นต้น ข้อสัญญา
ที่ว่านี้หาควรไปถึงไม่ ฉะนั้น ถ้าฝรั่งเศสจะเก็บ
ภาษีการบริโภค จากสินค้าที่บังเกิดในเขตต์ ๒๕
กิโลเมตรของไทยแล้ว ก็ยอมทำได้. ส่วน
สินค้าที่บังเกิดนอกเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของไทย
นั้น พอให้นำเข้ามาโดยถึงแม่น้ำโขง
ในบังคับสยามจะเป็นผู้นำเข้าก็ได้

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ฝ่ายฝรั่งเสด็จก็เก็บภาษีศุศฎการจากสินค้านั้นได้.

ตัวอย่าง (๑) นาย ก. ซึ่งเป็นจีนแต่จิวนำหมูที่เกิดในเขตต์ ๒๕ กิโตะเมตรของไทยข้ามพรมแดนเข้าไปในอินโดจีน นาย ก. ไม่ต้องเสียภาษีศุศฎการของอินโดจีน ถึงแม่นาย ก. จะนำหมูนั้นเคยไปยังเมืองชานอย หรือเมืองไซ่ง่อนก็ดี ก็ไม่ต้องเสียภาษีศุศฎการ.

(๒) นาย ง. คนในบังคับอังกฤษ นำเกลือซึ่งเกิดในเขตต์ ๒๕ กิโตะเมตรของไทย ข้ามพรมแดนไปยังเมืองสุวรรณเขตต์ในอินโดจีน นาย ง. ไม่ต้องเสียภาษีศุศฎการ แต่ถ้านาย ง. เอาเกลือออกขายในเมืองนั้น แลระในเมืองนั้นมีการ เก็บภาษีการบริโภคเกลือแล้ว นาย ง. ต้องเสียภาษีการบริโภคที่วานั้น.

(๓) นาย ช. นำผ้าที่ทำในเมืองโคราชซึ่งอยู่นอกเขตต์ ๒๕ กิโตะเมตร จากฝั่งแม่น้ำโขง ข้ามพรมแดนเข้าไปในอินโดจีน เพื่อนำไปขายที่เมืองเว้ พอ นาย ช. นำผ้าข้ามพรมแดนเข้าไป ฝรั่งเสด็จก็เก็บภาษีศุศฎการจากผ้า นั้นได้.

ฉบับนี้ไทยกับฝรั่งเสด็จยังมีได้ทำความตกลงเรื่องศุศฎการ ข้อสัญญาข้อนี้จึงยังเป็นอันใช้อยู่ในเวลานี้.

ค. ศ. ๑๘๕๘ (พ. ศ. ๒๔๔๐)

ตั้งแต่ มี ค. ศ. ๑๘๘๓ (พ. ศ. ๒๔๒๖) จนถึงมี ค. ศ. ๑๘๘๘ (พ. ศ. ๒๔๔๐) รวมเวลายาว ๑๕ ปีนี้ ฝ่ายไทยไม่ได้ทำสัญญายกอำนาจศาลให้แก่ประเทศใดอีกเลย. ครั้นถึงมี ค. ศ. ๑๘๘๘ (พ. ศ. ๒๔๔๐) ไทยได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี กับญี่ปุ่น ซึ่งนับว่าเป็น

สัญญาฉบับแรกระหว่างสยามกับญี่ปุ่น ทำที่ค้นพบ

หนังสือสัญญาฉบับนี้ได้ตั้งนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕
กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และมีข้อความสำคัญดังนี้ คือ.

๑. ในระหว่างญี่ปุ่นกับสยามนั้น ให้มีสันติภาพแต่ในครั้งต่อกัน
กันเป็นนิรันดร และบังคับคนในบังคับของฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเข้าไปในอาณา
เขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ต่อดจนทรัพย์สินของเจ้านั้น ให้ได้รับความ
คุ้มครองอย่างบริบูรณ์ตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ.

๒. แต่เดิมนั้นสิทธิจะแต่งตั้งกงสุลเยนเรต กงสุล รองกง
สุล และพนักงานกงสุล ไปประจำอยู่ในเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งได้ และ
ให้พนักงานกงสุลเหล่านั้นได้รับเกียรติยศ เอกสิทธิ ความยกเว้น และ
ความคุ้มกัน ทุกอย่างทุกชนิด เหมือนอย่างพนักงานกงสุลของชาติ
ที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

๓. ฝ่ายไทยยอมยกอำนาจศาลให้แก่ญี่ปุ่น คือให้กงสุลญี่ปุ่น
ในกรุงสยามมีอำนาจศาลเหนือคนในบังคับญี่ปุ่นในกรุงสยาม

๔. ในส่วนที่เกี่ยวกับการภาษี การค้าขาย การอุตสาหกรรม
การเดินเรือ การอาชีพ การไถ่มาซึ่งทรัพย์สิน การครอบครอง การ
จำหน่ายทรัพย์สิน เหล่านี้ คนในบังคับของแต่ละฝ่ายย่อมได้รับผล
ปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

โดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยผล ปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้
ประโยชน์อย่างยิ่งนี้เอง ญี่ปุ่นจึงได้รับประโยชน์ในการภาษีด้วย คือ
เสียภาษีขาเข้าเพียงร้อยละสาม และเสียภาษีขาออกแต่เพียงภาษี

เดียว

04/07/2565

ส่วนเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น แม้ตามสัญญาจะมีข้อสัญญาว่า ด้วยผลปฏิญัตยอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในเรื่องทรัพย์สิน ด้วยก็ดี แต่ญี่ปุ่นจะเรียกร้องเอาผลปฏิญัตยในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน อย่างเดียวกับที่เราให้แก่พวกจีน อีกต่อไปไม่ได้ เพราะแม้ญี่ปุ่นจะเป็น คนผิวดำเดียวกับจีน แต่ไม่ได้อยู่ภายในบังคับแห่งประกาศรัชชกาลที่ ๔ ทั้งเมื่อก่อนสัญญานี้ จะได้เคยถือกรรมสิทธิ์ที่ดินตลอดทั่วประเทศ สยามเช่นเดียวกับพวกจีนก็ดี แต่เมื่อตามสัญญาฉบับนี้ ญี่ปุ่นได้รับ สิทธิพิเศษในทางศาล และทางการภาษี เช่นเดียวกับพวกฝรั่ง ในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรี กับสยามใน ขณะนั้น ดังนี้ ญี่ปุ่นจึงเรียกร้องเอาประโยชน์จากข้อสัญญาว่าด้วยผลปฏิญัตย อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แต่เพียงเท่าที่เราได้ให้ แก่พวกฝรั่งเหล่านั้นเท่านั้น จะขอถือกรรมสิทธิ์ที่ดินตลอดทั่วประเทศ สยามอย่างพวกจีนต่อไป ไม่ได้

ส่วนเรื่องอำนาจศาลนั้นเด่า ฝ่ายไทยก็ได้วางเงื่อนไขไว้เหมือน กัน คือยอมให้กงสุลญี่ปุ่นในกรุงสยามมีอำนาจศาลเห็นชอบในบังคับ ญี่ปุ่นในกรุงสยาม ไปจนกว่าการเปลี่ยนแปลง ระเบียบ การ ศาล (judicial reform) ของกรุงสยามจะแล้วเสร็จบริบูรณ์ คือ จนกว่า จะได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่ง (ยก เว้นกฎหมายว่าด้วยการล้มรดและการล้มมรดก) ประมวลกฎหมาย ว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณา ความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ครบถ้วนแล้ว.

ในการยกอำนาจศาลให้แก่ญี่ปุ่นคราวนี้ มีเงื่อนไขผิดกับที่

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๗๑

กำหนดไว้ในสัญญาแบบสัญญาเบาริงมาก คือ ตามสัญญาแบบสัญญาเบาริงนั้น เป็นแต่เพียงแบ่งแยกว่า คดีซึ่งคดีไต่ชั้นศาลกงสุตและคดีไต่ชั้นศาลไทยเท่านั้น หาได้กำหนดเงื่อนไขเอาไว้ว่า อำนาจศาลกงสุตจะหมดสิ้นไปเมื่อไร.

ดังนั้นเมื่อครั้ง เมื่อก่อนทำสัญญาฉบับนั้น ไม่เคยได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทยเลย แม้ไปรโตคตคิดท้ายสัญญากับญี่ปุ่นฉบับนั้น จะได้ยอมยกอำนาจศาลให้แก่ ญี่ปุ่น และให้ ญี่ปุ่นมีศาลกงสุตชั้นในกรุงสยามก็ดี แต่ก็ได้กำหนดเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจนว่า อำนาจศาลกงสุตนั้น จะต้องเป็นอันหมดสิ้นไปในเมื่อกรุงสยามได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ครบถ้วนแล้ว ซึ่งต่อแต่นั้นไป คนในบังคับญี่ปุ่นทั้งหมดจะต้องขึ้นศาลไทย เป็นอันว่า ไปรโตคตฉบับนั้น ได้รับรองเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของกรมมีสภาพนอกอาณาเขตในกรุงสยาม ซึ่งหลักการที่ว่า ศาลกงสุตนั้นไม่ใช่สิ่งที่จะต้องมีอยู่เป็นการประจำเสมอไป หากแต่เป็นเพียงตั้งจำเป็นซึ่งต้องมีขึ้นชั่วคราวหรือชั่วคราวคราวเท่านั้น ฉะนั้น จึงนับได้ว่า ไปรโตคตฉบับนั้นทำให้ฐานะของไทยในส่วนนี้ดีขึ้น.

อันที่จริง ในเวลาที่ทำสัญญาฉบับนี้นั้น ประเทศต่าง ๆ ที่มีอำนาจศาลกงสุตในประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้น ก็ได้ให้ความกันอย่างเดียวกันแก่ญี่ปุ่นเหมือนกัน คือ ให้ความเห็นว่า จะยอมเลิกระเบียบการศาลกงสุตในเมื่อญี่ปุ่นได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ซึ่งญี่ปุ่นก็ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่กล่าวมาครบถ้วนในบัดนี้ไปนั่นเอง ญี่ปุ่นจึงได้พ้นจากอำนาจศาลกงสุตของต่างประเทศ

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในชั้นนี้.

เมื่อวันที่ ๓๓/๒๓ มิถุนายน (๓๕) ค.ศ. ๑๘๗๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ไทยกับรัสเซียได้ทำความตกลงกันฉบับหนึ่ง มีความว่า ระบุว่าที่ยังมิได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายต่อกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจศาล การค้าขาย และการเดินเรือ นั้น ให้คนรัสเซียได้รับสิทธิและเอกสิทธิ์ต่างๆ เสมอเหมือนคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ไม่มีข้อความบ่งไว้ในความตกลงอย่างไร แต่โดยที่รัสเซียได้รับสิทธิพิเศษในทางศาลและการภาษี เช่นเดียวกับพวกฝรั่งในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามในขณะนั้น โดยอาศัย ข้อที่ว่า ด้วยผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง คนรัสเซียจึงพึงถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เท่าเทียมกับพวกฝรั่งเหล่านั้นเท่านั้น จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดินทั่วประเทศสยามไม่ได้.

ความตกลงกับรัสเซียฉบับนี้เป็นความตกลงชั่วคราว จนกว่าจะได้มีสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกัน ฉะนั้น ในเฉพาะที่เกี่ยวข้องแก่อำนาจศาล ความตกลงกับรัสเซียฉบับนี้จึงไม่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายไทยเหมือนอย่างไปร โคคตติคท้ายสัญญากับญี่ปุ่นที่กล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ดี โดยที่ความตกลงนี้เป็นความตกลงชั่วคราว แม้จะไม่ดีเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายไทยก็ดี แต่ก็ไม่ทำให้ประโยชน์ของไทยเสื่อม

(๓๕) สัญญาทำ ณ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ร.ศ. ๓๑๘ ตรงกับปฏิทิน รัสเซีย วันที่ ๑๑ มิถุน

ค.ศ. ๑๘๗๘.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๗๓

ลงได้.

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๐๐ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ไทยกับอังกฤษได้ทำสัญญากันฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ค.ศ. ๑๘๐๐ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ยกเลิกข้อสัญญาว่าด้วยพิกัดภาษีที่ดิน ในสัญญาเพิ่มเติมระหว่างสยามกับอังกฤษลงวันที่ ๓๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) ซึ่งให้คนในบังคับอังกฤษเสียภาษีที่ดินเหมือนอย่างคนไทยนั้นเสีย แต่ทั้งนี้ฝ่ายไทยได้ยอมรับรับรองว่า ภาษที่ดิน ซึ่งคนในบังคับอังกฤษได้เช่าได้ถือ หรือได้เป็นเจ้าของอยู่ในเมืองไทยนั้น ฝ่ายไทยจะไม่เก็บเกินไปกว่า พิกัดอัตราที่เก็บจากที่ดินประเภทเดียวกันในเมืองพม่าได้.

การจดทะเบียนคนในบังคับต่างประเทศ

ตั้งได้ก่ต่างแล้วข้างต้น การยกเว้นจากกฎหมายไทยและอำนาจศาลไทยนั้น เดิมตั้งใจจะให้แก่พวก "ฝรั่ง" เท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อประเทศทางยุโรป เช่นอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นต้น มาได้เมืองขึ้นทางตะวันออก คนเชื้อชาติเอเชียซึ่งตกอยู่ในบังคับของประเทศที่ต่างแล้ว และซึ่งเคยอยู่ได้อำนาจศาลไทยนั้น จึงกลับได้รับความยกเว้นจากกฎหมายไทยและอำนาจศาลไทยด้วยในขณะที่อยู่ในเมืองไทย และถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจะจับกุมคนในบังคับเหล่านั้น หรือเข้าตรวจค้นเคหะสถานของคนเหล่านี้ ก็จะต้องได้รับอนุญาตจากกงสุลที่เกี่ยวข้องก่อน เช่นเดียวกับพวกฝรั่งด้วยเหมือนกัน เมื่อก่อน ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) นั้น ตามสัญญาทางพระราชไมตรีที่มีอยู่กับประเทศต่าง ๆ มิได้กำหนดไว้ว่า บุคคลจำพวกใดมีสิทธิจดทะเบียน

เป็นคนในบังคับของประเทศเหล่านั้น เมื่อการจดทะเบียนเป็นคนใน
 บังคับต่างประเทศ ยังผลให้ได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทย
 และสิทธิพิเศษเช่นนี้ ผู้ที่ไม่เป็นคนในบังคับของประเทศเหล่านั้น เช่น
 จีนที่มิได้เกิดที่ฮ่องกงหรือมาเก๊า (ถ้าเกิดที่ฮ่องกง ก็เป็นคนในบังคับ
 อังกฤษหรือโปรตุเกส แล้วแต่กรณี) และแม่คนในบังคับสยามเอง
 ก็ได้พยายามหาทางไปจดทะเบียน และรับใบสำคัญการจดทะเบียน
 หรือที่เรียกว่า หนังสือสำหรับตัว (Certificate of Registration) ของ
 เมือง ๆ เพื่อจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากอำนาจศาลไทย และเพื่อให้ได้
 สิทธิพิเศษเช่นว่านั้น เพราะเหตุนี้ จึงมีเรื่องปรากฏบ่อย ๆ ว่า
 ผู้ต้องหาในคดีอาญามักจะนำไปสำคัญการจดทะเบียน หรือหนังสือสำหรับ
 ตัวมาแสดงว่า ตนเป็นคนในบังคับของประเทศที่มีอำนาจศาล
 กงสุลในเมืองไทย เพื่อบังคับศาลไทยพิจารณาตัดสินคดีของตนตาม
 การที่ผู้ใดมีชื่ออยู่ในทะเบียนของสถานกงสุลใดนั้น แม้ถึงว่าจะได้จดทะเบียน
 ไว้โดยไม่ถูกต้องก็ดี แต่ก็ย่อมยกเป็นข้ออ้างได้เสมอว่า ผู้
 ไม่อยู่ใต้อำนาจศาลไทย ในสมัยนั้น เมื่อมีผู้ไปจดทะเบียนไว้โดยไม่
 ถูกต้อง คือ โดยตนไม่มีสิทธิจดทะเบียนเป็นคนในบังคับต่างประเทศที่
 กล่าวแล้ว สถานกงสุลที่เกี่ยวข้องจะแก้ไขทะเบียนหรือไม่ ก็แต่
 แต่ความพอใจของเขา รัฐบาลสยามไม่มีช่องทางที่จะยกเรื่องขึ้นพูดจา
 ท้าความตกลงกับเขาได้ อันที่จริง ถ้าหากมีเหตุชวนให้สงสัยว่า ผู้
 ได้รับหนังสือสำหรับตัวมาโดยไม่สุจริตแล้ว ศาลไทยจะไม่ยอม
 รับหนังสือสำหรับตัวนั้น ก็ได้ แต่ถ้าศาลไทยดำเนินการไปดังนี้แล้ว
 ก็คงจะต้องมีเรื่องทู่เถียงกันในทางทูตเป็นแน่ การเป็นดังนี้ จึงจำ

เป็นตงหาทางแก้ไขรูปการที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งในที่สุด ฝ่ายไทย ได้ทำความตกลง กับอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ความตกลงฉบับนี้ นับว่าเป็นความตกลงฉบับแรกเกี่ยวกับเรื่องนี้ และได้จำแนกไว้ว่า บุคคลจำพวกใดพึงจดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามได้ และจำพวกใดพึงจดทะเบียนไม่ได้ กับได้กำหนดวิธีการสำหรับพิจารณา ปัญหาซึ่งอาจมีขึ้นว่า บุคคลใดมีสิทธิจดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษ หรือไม่ไว้ด้วย ถ้าในที่สุดปรากฏว่า ผู้หนึ่งพึงจดทะเบียนได้ตามความตกลงแล้ว หากยังมีได้จดทะเบียนไว้ ก็ให้จดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษได้ แต่ถ้าปรากฏว่า บุคคลนั้นไม่พึงจดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษได้ตามความตกลงแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นได้อำนาจศาลไทย และถึงแม้จะได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้วก็ตาม ก็ให้ถอนหรือขจัดรายชื่อผู้นั้น ออกเสียจากทะเบียน.

เมื่อได้ทำความตกลง กับอังกฤษว่า ด้วยเรื่องการจดทะเบียนคน ในบังคับอังกฤษเรียบร้อยแล้ว ก็ไปฝ่ายไทยก็ได้ทำความตกลงเช่น เดียวกันกับประเทศอื่น ๆ อีก คือ เนเธอร์แลนด์^(๓๖) ฝรั่งเศส^(๓๗) เติมนามาร์ก^(๓๘) และอิตาลี^(๓๙)

ในกรุงสยามนั้น คนเชื้อชาติเอเชียที่ขยู่ในบังคับหรืออารักขา ของอังกฤษกับฝรั่งเศสมีเป็นจำนวนมาก และคนเชื้อชาติเอเชียที่ขยู่

(๓๖) เนเธอร์แลนด์ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔)

(๓๗) ฝรั่งเศส ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๓๘) เติมนามาร์ก ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๕๗)

(๓๙) อิตาลี ลงวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๕๘)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในบังคับเนเตรแลนดกับโปรตุเกส ก็มีจำนวนมากพอประมาณเหมือนกัน. ฉะนั้นเมื่อได้ทำความตกลงที่กล่าวข้างต้นกับประเทศเหล่านั้นแล้ว ความยุ่งยากในเรื่องนี้ ก็ได้ลดน้อยถอยลงมาก. แต่นอกจากประเทศทั้ง ๕ ที่ได้ขอกนามมาแล้วนั้น ฝ่ายเราไม่ได้ทำความตกลงในทำนองนี้กับประเทศอื่นใด อีก.

ค. ศ. ๑๙๐๔ (พ. ศ. ๒๔๔๖)

อันความตกลงกับฝรั่งเศสในปี ค. ศ. ๑๙๐๔ (พ. ศ. ๒๔๔๖) และกับเดนมาร์กและนอร์เวย์ ในปี ค. ศ. ๑๙๐๕ (พ. ศ. ๒๔๔๗-๘) ซึ่งกล่าวมาแล้วนั้น นอกจากข้อความเรื่องการจัดระเบียบคนในบังคับของประเทศเหล่านั้นแล้ว ยังได้แก้ไขระเบียบการตามสัญญาเก่า ๆ เกี่ยวกับเรื่องอำนาจศาลอย่างมากมาด้วย. ตามความตกลงหรือที่เรียกว่า “อนุสัญญา” (Convention) กับฝรั่งเศสในปี ค. ศ. ๑๙๐๔ (พ. ศ. ๒๔๔๖) มีความว่า ในเมืองเซียงใหม่ เมืองต้าปวง เมืองต้าพูน และน่าน ๔ เมืองนี้ คดีทั้งหลายจะเป็นคดีอาญาคดี หรือคดีแพ่งคดี ซึ่งคนตั้งกติชาติฝรั่งเศส (French ressortissants) ซึ่งรวมทั้งคนชาวฝรั่งเศสด้วย มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยนั้น ให้พิจารณากันในศาลไทยที่เรียกว่า “ศาลต่างประเทศ” (International Court) แต่กงสุลฝรั่งเศสมีสิทธิจะเข้าไปฟังการพิจารณาและออกความเห็นได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และถ้าหากจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสหรือในอารักขาฝรั่งเศสแล้ว กงสุลมีสิทธิจะถอนคดีไปชำระเสียเองได้. ส่วนในเมืองอื่น ๆ นอกจาก ๔ เมืองนี้

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

คดีทั้งหลาย จะเป็นคดีอาญาคดี หรือคดีแพ่งคดี ซึ่งคนตั้งกตชาติ
ฝรั่งเค็ดเกี่ยวของเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาอยู่ด้วยนั้น คงขึ้นศาลกงสุต
ฝรั่งเค็ดตามเดิม แต่คดีแพ่งที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับสยาม
นั้น ให้ของวังยังศาลไทยที่เรียกว่า “ศาลคดีต่างประเทศ” (Foreign
Causes Court) และกรอุทธรณ์นั้น จะเป็นจากศาลต่างประเทศหรือ
ศาลคดีต่างประเทศก็ได้ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ของไทยที่กรุง
เทพฯ กับให้ถวายฎีกาต่อไปได้ในเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น.

สัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๖) นี้ นับว่าเป็นสัญญาฉบับ
แรกที่ฝ่ายไทยได้ให้สิทธิถอนคดีแก่ฝ่ายฝรั่งเค็ด และในกรณี ก็มีเงื่อนไข
ไว้ในทำนองเดียวกับสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖)

ส่วน ความ ตกตง กับ เตินมาร์ค และ อิตาลีในปี ค.ศ. ๑๙๐๕
(พ.ศ. ๒๔๔๗-๘) นั้น ในเรื่องอำนาจศาลก็มีข้อความทำนองเดียวกัน
กันกับความตกลงกับฝรั่งเค็ดที่กล่าวแต่นั้นเอง ตลอดจนถึงข้อที่ว่า
ด้วยสิทธิถอนคดี ก็มีข้อความในทำนองเดียวกัน แต่ในความตก
ตงกับเตินมาร์คนั้น ในรายชื่อเมืองต่าง ๆ ตามที่บ่งไว้ในความตกลง
กับฝรั่งเค็ดและอิตาลี มีเมืองแพร่เพิ่มชนชกเมืองหนึ่ง.

อนึ่งในความตกลงกับฝรั่งเค็ดในปี ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๖)
นั้น นอกจากข้อความว่าด้วยเรื่องอำนาจศาลและเรื่องการจดทะเบียน
คนในบังคับฝรั่งเค็ดในกรุงสยามแล้ว ยังมีข้อความสำคัญตั้งข้อไป
อีก คือ

๑. กำหนด เส้นเขตต์ แคน ระหว่าง กรุงสยามกับอินโดจีน ของ
ฝรั่งเค็ด

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒. ฝ่ายไทยยอมยกเมืองหตวงพระบาง ตอนที่อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส

๓. เรือค้าขายและแพไม้ซึ่งเป็นของคนในบังคับสยามนั้น มีสิทธิขึ้นต่อภาษีโดยสะดวกใน ลำแม่น้ำโขงตอนซึ่งไหลผ่านดินแดนของเมืองพระบาง

๔. เพื่อส่งเสริมการเดินเรือในลำแม่น้ำโขง ฝ่ายไทยจะยอมให้ฝรั่งเศสเช่าที่ดินทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ๗ แห่ง คือ ในท้องที่

๑. อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

๒. อำเภอสุวรรณภูมิ

๓. อำเภอเขมราฐ

๔. อำเภอมีชัย จังหวัดหนองคาย

๕. อำเภอท่าอุเทน

๖. อำเภอขาคูพนม

และ ๗. อำเภอมุกดาหาร

} จังหวัดอุบลราชธานี

} จังหวัดนครพนม

ตามสัญญาฉบับนี้ แม้ฝ่ายไทยจะได้รับอำนาจศาลกลับมาบ้างก็ดี แต่ก็ได้ขังเสียเมืองหตวงพระบางตอนที่อยู่ทางฝั่งขวาปากวันตกของแม่น้ำโขงให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศส กับทั้งต้องยอมให้ฝรั่งเศสเช่าที่ดินบางแห่งทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เพื่อประโยชน์แห่งการเดินเรือในลำแม่น้ำโขงอีกด้วย.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๗๕

สมัย ค.ศ. ๑๘๐๗-๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๖๓)

ในปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) ไทยกับฝรั่งเศสได้ทำสัญญา
กันอีกฉบับหนึ่ง ตั้งวันที่ ๒๓ มีนาคม สัญญาฉบับนี้มีข้อความ
สำคัญดังนี้ คือ

(๑) ฝ่ายไทยยอมยกเมืองพระตะบอง เมืองเตี้ยมราฐ และ
เมืองศรีโสภณ ซึ่งเรียกว่า มณฑลบูรพา ให้แก่ฝรั่งเศส

(๒) ฝรั่งเศสยอมยกเมืองด่านซ้ายและเมืองตราข ซึ่งได้ยึด
ไว้เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๓ (ร.ศ. ๑๓๒, พ.ศ. ๒๔๓๖) กับบรรดาเกาะที่
หลายที่อยู่ใต้แหลมถึงลงไปจนถึงเกาะกูด ให้แก่ไทย.

(๓) ฝรั่งเศสยอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทยยิ่งขึ้นอีก.

(๔) ฝ่ายไทยยอมให้คนชาวเอเชียในบังคับหรืออาวักจาฝรั่งเศส
ทั่วประเทศสยาม ได้รับประโยชน์และเอกสิทธิ์ต่าง ๆ เหมือนอย่าง
คนพื้นเมือง ฉะนั้นอย่างยิ่ง สิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
สิทธิที่จะมีถิ่นที่อยู่ และเดินทางไปมาได้โดยเสรี.

(๕) คนในบังคับฝรั่งเศสเหล่านี้ จะต้องเสียภาษีอากรตาม
ธรรมเนียม.

(๖) คนเหล่านี้จะต้องได้รับความยกเว้นจากการเป็นทหาร และ
การต้องเสียพดัดและภาษีเป็นการพิเศษ.

(๗) ข้อความในสัญญาและความตกลงระหว่างสยามกับฝรั่งเศส
ฉบับก่อน ๆ ซึ่งมีได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยสัญญาฉบับนี้ให้เป็น
อันคงใช้อยู่ต่อไป.

(๘) สัญญาที่ทำเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย ถ้ามีข้อหา

๐๔/๐๗/๒๕๖๕

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อสัญญาแล้ว ให้ถือ ฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นสำคัญ.

ในส่วนที่เกี่ยวกับบรรดาเกาะทั้งหลายที่อยู่ใต้แหลมตึงตงไป ซึ่งฝรั่งเศสยอมคืนให้แก่ไทยโดยสัญญาฉบับนั้น ได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนกันในระหว่างไทย กับ ฝรั่งเศส ซึ่งฝ่ายไทย ยอมให้คำมั่น (Assurance) ว่าบรรดาเกาะเหล่านี้ ฝ่ายไทยจะไม่ยกให้เป็นสิทธิหรือให้เช่าแก่ประเทศใด ๆ เป็นอันขาด กับทั้งจะไม่ยอมให้รัฐบาลหรือ บริษัท ต่างประเทศใด ๆ นอกจากฝรั่งเศส ตั้ง ที่เก็บ ถ่านหิน (coaling station) บนเกาะที่วาน.

ที่ฝรั่งเศสขอให้ฝ่ายไทยให้คำมั่นเช่นนั้น ก็เพื่อเป็นประกันว่า จะมีให้ประเทศอื่น ๆ อาศัยใช้ดินแดนของไทยเหล่านี้ เพื่อการทหาร ซึ่งอาจเป็นภัยแก่ฝรั่งเศสได้.

ในเรื่องอำนาจศาลนั้น สัญญาฉบับนี้จะได้ขยายอำนาจศาลของไทยให้กว้างยิ่งขึ้นอีก กล่าวคือ ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๖๕ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ศาลต่างประเทศมีอยู่ใน ๔ เมืองหรือ ๔ มณฑล คือ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และน่าน เท่านั้น แต่สัญญาปี ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) ได้ขยายระเบียบการศาลต่างประเทศออกไปจนทั่วประเทศสยาม คือ ให้นำเขตศาลต่างประเทศขึ้นในที่ต่าง ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร และตามที่จะได้ทำความตกลงกับอัครราชทูตฝรั่งเศส ที่ฝรั่งเศสยอมมอบอำนาจศาลให้แก่ไทยเพิ่มขึ้นอีกดังนี้ ก็เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพราะใครให้คนเชื้อชาติเอเชียไม่ว่ากับฝรั่งเศสมีกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ และ เพราะฝ่ายไทยได้จัดการปรับปรุงระเบียบการ

ศาลให้ตั้งขึ้นกว่าแต่ก่อน เหตุอันเป็นต้น. ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๗ นี้ บรรดาคนเชื้อชาติเอเชียในบังคับฝรั่งเศสทั้งหลายทั่วประเทศสยาม ซึ่งจดทะเบียนที่สถานกงสุตฝรั่งเศสภายหลังจากทำสัญญาฉบับนี้ คือ ภายหลังจากวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) นั้น ให้ขึ้นศาลไทยธรรมดาทางดิน เว้นไว้แต่พวกที่อยู่ในมณฑลอุดรและมณฑลยี่สาณ^(๑๐) ส่วนคนเชื้อชาติเอเชียในบังคับฝรั่งเศส ซึ่งได้จดทะเบียนไว้ที่สถานกงสุตฝรั่งเศสก่อนวันทำสัญญาฉบับนี้ กับพวกที่อยู่ในมณฑลอุดรและยี่สาณ ไม่ว่าจะจดทะเบียนเมื่อไร นั้น ให้ขึ้นศาลต่างประเทศ โดยมีข้อไขว่า ให้กงสุตฝรั่งเศสมีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระด้วยเองได้ตามเงื่อนไขแห่งความตกลงปี ค.ศ. ๑๘๐๔ คือ กงสุตฝรั่งเศสจะถอนคดีได้ ก็เพียงขึ้นศาลชั้นต้น คือ ศาลต่างประเทศ แลระก่อนอ่านคำพิพากษา และเพราะคดีที่คนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหาเท่านั้น ก็จะต้องมีคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังศาลด้วย แต่สิทธิถอนคดีนั้น จะต้องเป็นอันเลิกใช้ในเรื่องทั้งหลายซึ่งอยู่ในขอบของประมวลกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติที่ได้ส่งไปยังสถานทูตฝรั่งเศส และได้ประกาศใช้แล้ว. ส่วน

(๑๐) มณฑลอุดรนั้นในเวลานี้ได้แก่ มณฑลยี่สาณนั้นในเวลานี้ได้แก่

๑. จังหวัดอุตรธานี
๒. จังหวัดหนองคาย
๓. จังหวัดเลย
๔. จังหวัดสกลนคร
๕. จังหวัดขอนแก่น
๖. จังหวัดนครพนม

๑. จังหวัดอุบลราชธานี
๒. จังหวัดขุขันธ์
๓. จังหวัดร้อยเอ็ด
๔. จังหวัดมหาสารคาม
๕. จังหวัดสุรินทร์

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ระเบียบการค้าต่างประเทศนั้น เมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายใหม่ครบถ้วนแล้ว ระเบียบการค้าต่างประเทศก็จะต้องเป็นอันเลิกกันไป และอำนาจของศาลต่างประเทศก็ให้โอนไปยังศาลไทยชดเชย และเมื่อไม่มีศาลต่างประเทศแล้ว สิทธิถอนคดีก็เว้นอันหมดสิ้นไปในตัวเหมือนกัน ส่วนอุทธรณ์นั้น ในคดีที่มีอุทธรณ์มาจากศาลต่างประเทศ ศาลจะต้องแจ้งให้กงสุลฝรั่งเศสทราบ และกงสุลมีสิทธิที่จะทำความเห็น เป็นตายลักษณะอักษรติดไว้ในสำนวน และคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ จะต้องเป็นผู้พิพากษาชาวยุโรป ลงนามด้วยสองนาย และให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลสูงสุด คือ ศาลฎีกาได้.

ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจศาลนี้ ได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนกันเหมือนกัน ซึ่งฝรั่งเศสยอมให้คำมั่นแก่ไทยว่า

(๑) “ศาลต่างประเทศ” นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นศาลซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นศาลพิเศษโดยเฉพาะ ศาลเมืองหรือศาลมณฑลนั้น จะต้องเป็นศาลต่างประเทศที่แห่งใดก็ได้ สุดแต่ว่ามีคนในบังคับฝรั่งเศสอยู่ได้ อำนาจของศาลนั้น ๆ มากหรือน้อย. ในการที่ตั้งศาลไทยชดเชยเป็นศาลต่างประเทศขึ้นนั้น ก็มีแต่เพียงให้หาระเบียบการพิจารณา และประกันต่าง ๆ เกี่ยวกับการอุทธรณ์ตามที่ได้กำหนดไว้ในโปรโตคอลสุดท้ายสัญญา มาใช้ในศาลไทยชดเชยในเมื่อศาลนั้นพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับฝรั่งเศสเท่านั้น และ

(๒) การที่มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับมณฑลอุดรและอิสานนั้น ก็เพราะเหตุว่าในเวลานั้น ในมณฑลเหล่านั้น ระเบียบการค้ายังไม่เจริญ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๘๓

เท่าเทียมกับส่วนอื่น ๆ ของกรุงสยาม ถ้าเจริญเท่าเทียมกันเมื่อไร
ฝรั่งเศสจะยอมยกเด็กชอยกเวนนนเสี้ยมือนน.

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เห็นได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับ
อำนาจศาลนั้น นอกจากคนที่อยู่ในมณฑลอุดรและอิสานแล้ว
สัญญาฉบับนี้ ได้แบ่งแยกคนในบังคับฝรั่งเศสซึ่งเป็นชาวเอเชียไว้เป็น
สองจำพวก คือ (๑) พวกที่ได้จดทะเบียนไว้ที่สถานกงสุลฝรั่งเศส
ก่อนวันทำสัญญานี้ ซึ่งขึ้นศาลต่างประเทศ และ (๒) พวกที่ได้จ
ทะเบียนไว้ที่สถานกงสุลฝรั่งเศสภายหลังวันทำสัญญา ซึ่งขึ้นศาลไทย
ธรรมดา. ส่วนผู้ที่อยู่ในมณฑลอุดรและอิสานนั้น จะจดทะเบียนเมื่อ
ไร คือ ก่อนหรือหลังวันในสัญญาก็ตาม ให้ขึ้นศาลต่างประเทศ ที่
มีบทบัญญัติพิเศษนั้นสำหรับ ฉะนั้นผู้ที่อยู่ในมณฑลอุดรและอิสาน
ก็เพราะเหตุว่า ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๘) นั้น แม่ฝ่ายไทยจะ
ได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงระเบียบการศาลมาเป็นเวตอาหลายนี้แล้วก็ได้
แต่เนื่องด้วยการคมนาคมไม่สะดวก การเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น จึงยังมี
ได้ขยายไปถึงมณฑลอุดรและอิสาน ฉะนั้น เพื่อรักษาประโยชน์ของ
คนในบังคับฝรั่งเศสในมณฑลเหล่านี้ จึงได้มีข้อความพิเศษไว้ดังนี้.

ส่วน "ศาลต่างประเทศ" นั้น ก็คือ ศาลไทยเรานั้นเอง หรือใช้
ศาลที่มีตุลาการผสม (mixed tribunals) นี้.

อนึ่ง ตามสัญญากำหนดว่า ในคดีที่มีอุทธรณ์คำพิพากษาของ
ศาลต่างประเทศนั้น คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จะต้องมีผู้พิพากษา
ชาวยุโรปลงนามด้วยสองนาย แม้รัฐบาลสยามจะได้ว่าจ้างชาวต่าง
ประเทศมาช่วยราชการเกี่ยวกับกรศาลมาหลายปีแล้ว ทั้งในคดีที่คน

ในบังคับสยามเป็นความกันเองและในคดีที่ชาวต่างประเทศเป็นคู่ความ อยู่ด้วยก็ดี แต่ก็ไม่เคยมีข้อความปรากฏในสัญญาทางพระราชไมตรีฉบับก่อนๆว่า ในการพิจารณาอรรถคดีต่างๆนั้น ชาวต่างประเทศจะต้องมีผู้ทราบดีหรือผู้ช่วยอยู่ด้วย ไม่ว่าในฐานะเป็นผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษาที่ดี เพิ่งมาปรากฏในสัญญากับฝรั่งเศสฉบับนี้เป็นครั้งแรกว่า รัฐบาลสยามพึงต้องจ้างชาวต่างประเทศมารับราชการ ในตำแหน่งผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษา.

ส่วนสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น กฎความถึงการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินด้วย. การถือกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ตามข้อ ๕ แห่งสัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) คนในบังคับฝรั่งเศส ทั้งชาวยุโรปและชาวเอเชีย มีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้แต่เพียงภายในเขตต์อันจำกัดเท่านั้น แต่ตามสัญญาฉบับปี ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐) นี้ ฝ่ายไทยยอมให้คนชาวเอเชียในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสที่ต่างประเทศสยาม ได้รับประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ในเรื่องนี้ เสมอเหมือนกับคนพื้นเมือง คือยอมให้คนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสเหล่านั้น มีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วพระราชอาณาเขตต์ เหมือนอย่างคนในบังคับสยาม.

สำหรับการพักอยู่อาศัยและการเดินทางไปมาก็เช่นเดียวกัน ตามข้อ ๗ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) กำหนดให้คนในบังคับฝรั่งเศสทั้งหมด ทั้งชาวยุโรปและชาวเอเชีย มีถิ่นที่อยู่เป็นการประจำและเดินทางไปมาได้แต่ภายในเขตต์อันจำกัด ตามข้อ ๕ แห่งสัญญาฉบับนี้ เท่านั้น แต่ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๗ นี้ ฝ่ายไทยยอมให้คน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๘๕

ชาวเอเชียในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสทั่วประเทศสยาม นั้นตั้งอยู่
เป็นการประจำ แตะเคินทาง ไปมาได้ ตลอดทั่ว พระราชอาณาจักร เขตต์
เสมอเหมือนกับคนในบังคับสยาม.

ก. ศ. ๑๕๐๕ (พ. ศ. ๒๔๕๑)

เมื่อได้ทำสัญญาฉบับหนึ่งกับฝรั่งเศสแล้ว ค่อมมาไม่ช้า คือ เมื่อ
วันที่ ๓๐ มีนาคม ค. ศ. ๑๘๐๘ (พ. ศ. ๒๔๕๑) ไทยกับอังกฤษก็ได้
ตกลงทำสัญญากันอีกฉบับหนึ่ง สัญญาอังกฤษฉบับนี้ เติมนตาม
ทำนองสัญญากับฝรั่งเศสปี ค. ศ. ๑๘๐๗ (พ. ศ. ๒๔๕๑) นั้นเอง กล่าว
คือ มีการยกดินแดนให้แก่อังกฤษ มีการผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทย
มีข้อความว่าด้วยกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ที่ตั้งอยู่ และการเดินทางไป
มา ภาษีอากร และการยกเว้นจากการเกณฑ์ทหาร.

ดินแดนที่ฝ่ายไทยได้ยกให้แก่อังกฤษโดยสัญญาฉบับนี้ คือ
กสนันตัน ครัวงกะนู ไทรบุรี ปตีสี่ กับบรรดาเกาะต่างๆ ที่ใกล้เคียง
แต่มีข้อสัญญาว่า คนในบังคับสยามซึ่งอยู่ในดินแดนที่กล่าวนี้ ถ้า
สมัครจะถือสัญชาติไทยต่อไป จะต้องเข้ามามีภูมิจำเนาอยู่ในเขตต์
สยามภายในกำหนด ๖ เดือน หลังจากที่ได้ให้สัตยาบันสัญญาฉบับนี้
กันแล้ว.

ในการยกดินแดนที่กล่าวแล้ว กับบรรดาเกาะที่ใกล้เคียงให้แก่
อังกฤษโดยสัญญาฉบับนี้นั้น ได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนซึ่งฝ่ายไทย
ยอมให้คำมั่นไว้แก่อังกฤษในทำนองเดียวกันกับคำมั่นที่ให้แก่ฝรั่งเศส
เหมือนกัน คือ ให้คำมั่นว่า ดินแดนของไทยแห่งหนึ่งแห่งใด ใน

04/07/2565

แหลมมรตยา ตอนที่อยู่ที่เขตคัมณฑราชบุรีลงไป กับบรรดา
เกาะทั้งหลายที่อยู่ใกล้เคียงกับดินแดนตอนที่กล่าวนั้น ฝ่ายไทยจะไม่
ยอมยกให้เป็นสิทธิหรือให้เช่าแก่ประเทศใด ๆ และภายในเขตที่
กล่าวแล้ว จะไม่ยอมอนุญาตให้รัฐบาลหรือบริษัทต่างประเทศใดตั้ง
หรือเช่าที่เก็บถ่านหิน (Coaling Station) สร้างหรือเป็นเจ้าของอุ้งสร้าง
หรือซ่อมเรือ หรือเข้าตั้งอยู่โดยสิทธิขาดแต่ผู้เดียวในท่าจอดเรือทั้ง
หลาย ซึ่งการเข้าตั้งอยู่เช่นนั้น พึงเป็นภัยหรือเป็นที่เสียหายแก่ผลประโยชน์
ของอังกฤษในทางยุทธวิธี (Strategy).

ทั้งนี้เพื่อเป็นประกันว่า จะไม่ให้ประเทศอื่น ๆ มาอาศัยใช้ดิน
แดนของไทยกระทำแก่อังกฤษในทางยุทธวิธี.

ในเรื่องอำนาจศาลนั้น สัญญากับอังกฤษฉบับนี้ เดินตาม
ท่านองสัญญาฉบับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๘๖๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) เหมือนกัน
กล่าวคือ แบ่งแยกคนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามออกเป็น ๒ จำพวก
ดังนี้ คือ (๑) พวกที่ได้จดทะเบียนไว้ที่สถานกงสุลอังกฤษก่อนวัน
ทำสัญญา คือ ก่อนวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ และ (๒) พวกที่จ
ทะเบียนไว้ภายหลังวันทำสัญญา. ในเรื่องนี้ สัญญากับอังกฤษฉบับนี้
ได้ให้อำนาจแก่ศาลไทยมากยิ่งขึ้นกว่าสัญญากับฝรั่งเศสที่กล่าวแล้วนั้น
เสียอีก เพราะตามสัญญากับอังกฤษฉบับนี้ ฝ่ายอังกฤษยอมให้คนใน
บังคับอังกฤษทั้งหลายในกรุงสยามอยู่ใต้อำนาจศาลไทยทั้งสิ้น ไม่ว่า
จะเป็นฝรั่งก็ดี หรือชาวเอเชียก็ดี กล่าวคือ คนในบังคับอังกฤษทั้ง
หลายตลอดทั่วกรุงสยาม จะเกิดในที่แห่งใด หรือเป็นคนผิวดำก็ตาม
ถ้าได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันทำสัญญา คือ ก่อนวันที่ ๓๐ มีนาคม

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) แล้ว จะต้องอยู่ใต้อำนาจศาลต่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลพิเศษของไทยที่ได้ตั้งขึ้นตามความในสัญญาปี ค.ศ. ๑๗๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) และเมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครอบครัวแล้ว ศาลต่างประเทศนั้นจะต้องเป็นอันเลิกตั้งไป และอำนาจของศาลที่วางจะต้องโอนไปยังศาลไทยธรรมดา ส่วนคนในบังคับอังกฤษที่จดทะเบียนภายหลังวันทำสัญญานั้น ฝ่ายอังกฤษยอมให้อยู่ใต้อำนาจศาลไทยธรรมดา โดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในโปรโตคอลสุดท้ายสัญญา.

โปรโตคอลที่กล่าวนี้ กำหนดให้ฝ่ายไทยตั้งศาลต่างประเทศขึ้น ณ เมืองต่าง ๆ ตามแต่จะเห็นสมควร เพื่อความสะดวกแก่การพิจารณาพิพากษาคดี และให้มอบอำนาจพิจารณาตัดสินคดีแพ่งทั้งหลาย ที่คนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความ ส่วนคดีอาญานั้น ศาลต่างประเทศมีอำนาจพิจารณาแต่ตัดสินไม่กระเพาะแต่คดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความเท่านั้น แม้คดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นผู้ได้รับความเสียหายหรือเจ้าทุกข์ที่พิจารณาตัดสินได้เหมือนกัน. อนึ่งโปรโตคอลนี้ยอมให้ฝ่ายอังกฤษมีสิทธิถอนคดีไปจากศาลไทยได้ตามความในข้อ ๘ แห่งสัญญาตั้งวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๗๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) คือ กงสุตอังกฤษจะถอนคดีได้ ก็เพียงชั้นกำลังขึ้นต้นและก่อนมีคำพิพากษา และถอนคดีในคดีคู่ความทั้งสองฝ่าย เป็นคนในบังคับอังกฤษด้วยกัน หรือที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นคนในบังคับอังกฤษ ก็จะต้องมีคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังศาลด้วย อนึ่งสิทธิถอนคดีนั้นจะเป็นอันเลิกใช้ในเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ภายในขอบข่ายแห่งประมวลกฎหมายไทยหรือ

04/07/2565

พระราชบัญญัติ ซึ่งได้ประกาศใช้และส่งไปยังสถานทูตอังกฤษแล้ว นอกจากนั้น โปริโตคดียังกำหนดต่อไปว่า ในคดีทั้งหลายที่คนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหา นั้น ไม่ว่าจะพิจารณาในศาลต่างประเทศหรือในศาลไทยธรรมดา ก็จะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปนั่งอยู่ด้วยในศาลชั้นต้น. ในคดีที่คนในบังคับอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยแปลงชาติ ซึ่งมีเชื้อชาวเอเชีย เป็นคู่ความนั้น จะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปหนึ่งนาย นั่งในฐานะเป็นผู้พิพากษาพิจารณาความในศาลชั้นต้น. และถ้าคนในบังคับอังกฤษจำพวกนี้ เป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาด้วยแล้ว ให้ถือความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายในคดีนั้น เป็นความเห็นเด็ดขาด อนึ่งในคดีที่เกิดขึ้นตามหัวเมืองนั้น คนในบังคับอังกฤษซึ่งเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะขอย้ายคดีมาพิจารณาที่กรุงเทพฯ หรือต่อหน้าผู้พิพากษา ซึ่งคงจะต้องพิจารณาคดีนั้น ถ้าหากย้ายคดีเข้ามาพิจารณาที่กรุงเทพฯ ได้ ส่วนในชั้นอุทธรณ์และฎีกานั้น คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ จะต้องให้ผู้พิพากษาชาวยุโรปลงนามด้วยสองนายเหมือนกับฝรั่งเสีย แล้วให้ทั้งคู่ลงนามลงลายมือชื่อได้ แต่จะเพราะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น.

ในเรื่องศาลนี้ ตามหนังสือแตกเป็ดยัน ฝ่ายอังกฤษได้ให้คำมั่นแก่ไทยว่า

(๓) รัฐบาลอังกฤษพร้อมที่จะพิจารณำปัญหาว่าด้วย การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือการยกเลิกประกันต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวรรคต้น แห่งข้อ ๔ ของโปริโตคดคิดท้ายสัญญา ในเมื่อไม่จำเป็นต้องมีประกันเหล่านั้นไว้สืบไป ในการพิจารณำปัญหาเช่นว่านี้ รัฐบาลอังกฤษพร้อม

ที่จะพิจารณาตามเหตุผลเป็นเรื่อง ๆ ไปโดยเฉพาะ โดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนอย่างหนึ่งอย่างใดเลย.

(๒) “ศาลต่างประเทศ” นั้น ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นโดยเฉพาะ ศาลเมืองหรือศาลมณฑลนั้น จะตั้งเป็นศาลต่างประเทศที่แห่งใดก็ได้ สุดแต่ว่ามีคนในบังคับอังกฤษอยู่ได้อำนาจศาลนั้น ๆ มากหรือน้อย ในการที่ตั้งศาลไทยธรรมดาเป็นศาลต่างประเทศนั้นก็มิผลเพียงให้นำบทบัญญัติทั้งหลาย เกี่ยวกับศาลต่างประเทศที่มีอยู่ในโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจศาล มาใช้ในศาลไทยธรรมดา.

ตามนี้เห็นได้ว่า “ศาลต่างประเทศ” นั้น แม้ถึงว่าจะมีที่ปรึกษาทนายชาวยุโรปนั่งอยู่ด้วยก็ดี แต่ก็คงเป็นศาลไทยนั่นเอง หาใช้ศาลที่มีตุลาการตะวันตกไม่.

หนึ่งในโอกาสเดียวกัน ฝ่ายไทยได้ให้คำมั่นว่า การปฏิบัติแก่นักโทษชาวยุโรปนั้น จะจัดการตามมาตรฐานอันเป็นปกติ สำหรับนักโทษจำพวกเดียวกัน ในเมืองพม่าและดีเคร์ตส์เซตเคิตเมนดส์.

ที่ฝ่ายไทยเราให้คำมั่นเช่นนั้น ก็คงเป็นเพราะว่า ในเวลานั้นระบอบการเรือนจำของเรายังไม่เข้ารูปเป็นระเบียบเรียบร้อยดี อีกประการหนึ่ง ชนชาวยุโรปนั้นย่อมมีการกินอยู่แตกต่างกับชาวเอเชียมาก. ฉะนั้น เพื่อความเป็นธรรมและเพื่อให้อังกฤษไว้วางใจเราว่าเราเป็นประเทศที่เจริญแล้ว และจะไม่กระทำทารุณกรรมต่าง ๆ แก่นักโทษชาวยุโรป ซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษ ฝ่ายเราจึงได้ยอมให้คำมั่นเช่นนั้น อย่างไรก็ดี ในเวลานั้นเข้าใจว่าคำมั่นที่กล่าวนี้ มิได้ผลใช้ได้ต่อไปแล้ว.

04/07/2565

ในเรื่องอำนาจศาลนั้น สัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) และสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) มีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ตามสัญญากับฝรั่งเศสนั้น ไม่มีข้อความกล่าวถึงคนฝรั่งเศสที่เป็นชาวยุโรปเลย ฉะนั้น สถานะของคนเหล่านี้จึงไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นี้ประการใด หากคงเป็นไปตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ส่วนสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นั้น ทัศนคติตลอดถึงคนในบังคับอังกฤษที่มีเชื้อชาติไทย คือ คนในบังคับอังกฤษทั่วประเทศสยาม ซึ่งมีเชื้อชาติไทย จะต้องขึ้นศาลต่างประเทศของไทยหรือศาลไทยธรรมดา แต่แต่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้ที่สถานกงสุลอังกฤษ ก่อนหรือหลังวันทำสัญญา.

ส่วนคนเชื้อชาติเอเชียในบังคับฝรั่งเศส ซึ่งอยู่นอกเขตตุลาการและอาณาเขตซึ่งได้จดทะเบียนภายหลังสัญญานั้น ฝรั่งเศสยอมให้ศาลไทยมีอำนาจเหนือบุคคลเหล่านี้โดยบริบูรณ์ คือ ให้ขึ้นศาลไทยธรรมดาโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ แต่สำหรับคนในบังคับอังกฤษที่จดทะเบียนภายหลังสัญญา ซึ่งรวมทั้งคนอังกฤษที่มีเชื้อชาติไทยนั้น แม้จะขึ้นศาลไทยธรรมดาก็ดี แต่มีเงื่อนไขว่า จะต้องมีการปรึกษากฎหมายชาวยุโรปซึ่งพิจารณาอยู่ด้วยในศาลชั้นต้น. ส่วนในเรื่องตุลาการนั้น ตามสัญญากับฝรั่งเศส คำพิพากษาของศาลตุลาการนั้น จะต้องมิใช่พิพากษาชาวยุโรปลงนามด้วยสองคน ก็เพราะในคดีที่มีตุลาการคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเท่านั้น ในคดีที่มีตุลาการมาจากศาลไทยธรรมดาแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาชาวยุโรปลงนาม

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ด้วยก็ได้ แต่ตามสัญญาฉบับอังกฤษนั้น ก็ถึงความถึงคดีที่ผู้ทบทวน
มาจากศาลไทยธรรมดาด้วย.

ที่อังกฤษยอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทยดังกล่าวมาแล้วนั้น ก็
เพราะว่า อังกฤษใครให้คนในบังคับอังกฤษถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมือง
ไทยได้ และเพราะฝ่ายไทยได้เริ่มตั้งมีข้อจำกัดประมวลกฎหมายต่าง ๆ
อยู่แล้ว กับทั้งปรากฏว่าการศาลของไทยได้เจริญขึ้นเป็นลำดับมา
หนึ่ง ตามธรรมเนียมศาลในพระนครหลวงย่อมมีมาตรฐานสูงง่า และ
ควบคุมดูแลได้ดีกว่าศาลตามหัวเมือง จึงยอมให้ความมั่นคงและ
ความยุติธรรมได้ดีกว่าศาลหัวเมือง. ก็เมื่อสัญญาฉบับอังกฤษมี
ปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๒๖) ยอมยกเลิกระเบียบการส่งภาพนอก
อาณาเขตที่ในบางหัวเมืองทางภาคเหนือของกรุงสยามหมดแล้ว การ
ที่จะตั้งให้ระเบียบการเช่นนั้น ยังคงมีอยู่ต่อไปในกรุงเทพ ฯ จึงยอม
เป็นการชดกันอยู่ในตัว. หนึ่งการที่จะให้คนในบังคับอังกฤษจำพวกหนึ่ง
อยู่ใต้อำนาจศาลสูงสุดอังกฤษ และอีกจำพวกหนึ่งอยู่ใต้อำนาจศาล
ต่างประเทศของไทยนั้น ย่อมเป็นการขัดกันกัน

อย่างไรก็ดี ในเรื่องอำนาจศาลนี้ แม้ตามสัญญาฉบับอังกฤษ
มี ปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) อังกฤษจะได้ยอมผ่อนอำนาจศาล
ให้แก่ไทยโดยให้คนในบังคับอังกฤษทั้งหลาย ไม่ว่าจะเกิดที่ไหน หรือมี
เชื้อชาติอะไร ขึ้นศาลไทย คือ ศาลต่างประเทศหรือศาลไทยธรรมดา
แล้วแต่กรณี ก็ได้ แต่ก็ได้วางข้อไขไว้หลายประการ เพื่อเป็นประกัน
แห่งความยุติธรรมของศาลไทย. ข้อไขเหล่านี้ บางข้อก็เพ่งมชน
เป็นครั้งแรกโดยสัญญาฉบับนี้ และนอกจากสิทธิอันคดีซึ่งจะเป็นอัน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ตั้งลงในเมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครอบครัวฉบับแรกแล้ว ข้อ
 ไขอื่น ๆ เช่นการมีที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรป นั่งฟังการพิจารณาอยู่
 ด้วย เป็นต้นนั้น อาจจะต้องคงมีอยู่ต่อไปในคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับ
 อังกฤษ จนกว่าจะได้ตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงกันใหม่ แต่ในสัญญาที่
 ไม่มีข้อความที่พึงให้โอกาสแก่ฝ่ายเราในอันที่จะขอเด็กข้อไขเหล่านี้เสีย
 ได้ และแม้ในหนังสือแลกเปลี่ยน ฝ่ายอังกฤษจะได้ให้ความเห็นว่าพร้อม
 ที่จะพิจารณาปัญหาว่าด้วยการแก้ไขหรือการยกเด็กข้อไขที่เวลานั้น ใน
 เมื่อไม่จำเป็นต่อของมีข้อไขนั้น ๆ แล้วก็ดี แต่ก็หาได้กำหนดเงื่อนไข
 อันแน่นอนไว้ไม่ว่า ในกรณีอย่างไรฝ่ายไทยจึงจะขอเด็กข้อไขเหล่านี้
 ได้ ฉะนั้น แม้ฝ่ายไทยจะได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครอบครัว
 แดงได้ปรับปรุงระเบียบการศาลใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ดี หรือแม้
 จะได้อบรมผู้พิพากษาไทยให้มีความรู้ความชำนาญ จนมีจำนวน
 ผู้พิพากษามากพอสมควร และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตุลาการได้ดีพอ
 ประมาณกับมาตรฐานในยุโรปแล้วก็ดี เพียงเท่านั้น ก็ยังหาทำให้ประ
 เทศสยามสามารถปลดเปลื้องข้อไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสัญญานี้
 ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นั้นได้ไม่.

ในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งกินความถึงการถือกรรม
 สิทธิที่ดินด้วยนั้น แม้สัญญากับอังกฤษฉบับนั้นจะมีข้อความคล้าย
 สัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ก็ดี แต่ก็มีข้อแตกต่าง
 ต่างกันอยู่บ้างเหมือนกัน คือ ตามสัญญากับฝรั่งเศสที่กล่าวแล้ว
 สิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั้งประเทศสยามนั้น
 ได้แก่คนในบังคับฝรั่งเศส ฉะนั้นก็เป็นชาวเอเชียเท่านั้น แต่ตาม

สัญญาฉบับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) นี้ ฝ่ายไทยยอมให้
 คนในบังคับอังกฤษทั่วประเทศสยาม ไม่ว่าจะเป็นคนชาวเอเชียหรือ
 หาไม่ก็ดี มีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เต็มอเหมือนกับคน
 ในบังคับสยาม คือ ยอมให้คนอังกฤษและคนในบังคับอังกฤษที่มี
 ชาวเอเชียถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ทั่วทั้งประเทศสยามด้วย ซึ่งนับว่า
 เป็นข้อยกเว้นจากประกาศรัชกาลที่ ๔ อนึ่ง ในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินนี้
 เพิ่งตั้งเกิดว่าขั้วสัญญาในเรื่องนี้ ทั้งในสัญญาที่ฝรั่งเศสและอังกฤษ
 ๒ ฉบับนี้ ทำให้ข้อสัญญาที่ถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติอสมกันไม่ หากเป็น
 ขั้วสัญญาที่ผู้คนฝ่ายไทยฝ่ายเดียว คือ สัญญายอมให้คนชาวเอเชีย
 ในบังคับหรือฮารักชาวฝรั่งเศสและคนในบังคับอังกฤษ มีสิทธิถือกรรม
 สิทธิ์ที่ดินในกรุงสยามได้ แต่ไม่มีข้อความว่าให้คนในบังคับสยามมีสิทธิ
 ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณาเขตต์ของฝรั่งเศสหรืออังกฤษได้ ที่เห็น
 เช่นนี้ ก็เพราะในเวลานั้นจุดประสงค์อันสำคัญของเราที่จะจะให้
 ได้อำนาจศาลคืน จึงได้ยอมให้สิทธิถือกรรมสิทธิ์ในเมืองไทยเต็มอ
 เหมือนกับคนพื้นเมืองแก่ฝรั่งเศสและอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์แก่
 เป็ตียนกับที่เขายอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่เรา กับต้องยอมยกดินแดน
 ให้ฝรั่งเศสและอังกฤษอีกเป็นอันมากด้วย นับว่าเป็นการเสียเปรียบ
 งามาก.

ส่วนการภายหลังนี้ สัญญาฉบับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓)
 ได้ยกเลิกขั้วจำกัดตามสัญญาตั้งวันที่ ๒๐ กันยายน ค.ศ. ๑๘๐๐ (พ.ศ.
 ๒๔๔๓) ซึ่งจำกัดมิให้ฝ่ายไทยเก็บภาษีที่ดินซึ่งคนในบังคับอังกฤษเช่า
 ถือ หรือเป็นเจ้าของ เกินกว่าที่เก็บจากที่ดินอย่างเดียวกันในพม่าได้ นั้น

เสีย, นอกจากนี้ สัญญากับอังกฤษที่กล่าวนั้นก็เดินตามรอยสัญญา กับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และไปไกลยิ่งกว่าสัญญา กับฝรั่งเศสอีก คือ ตามสัญญากับฝรั่งเศสที่ว่า คนในบังคับหรือ อารักขาฝรั่งเศสที่ต้องเสียภาษีอากรตามธรรมเนียม ก็แต่เฉพาะคน ชาวเอเชียเท่านั้น แต่ตามสัญญากับอังกฤษที่กล่าวข้างต้นนั้น คนใน บังคับอังกฤษทั้งหมด จะเป็นชาวเอเชียหรือไม่ก็ตาม จะต้องเสียภาษี อากรตามธรรมเนียม.

มีข้อที่พึงสังเกตต่อไปว่า แม้สัญญากับอังกฤษและฝรั่งเศส ที่กล่าวแต่ข้างต้น จะได้ยอมให้คนชาวเอเชียในบังคับหรืออารักขา ฝรั่งเศส กับคนในบังคับอังกฤษทั้งหลาย เสียภาษีอากรตามธรรมเนียมก็ดี แต่สัญญาที่ว่าหาได้พูดถึงภาษีขาออกและภาษีขาเข้าไม่ ในเวลานั้น ฝ่ายไทยกำลังจัดการสร้างทางรถไฟ และขยายโครง การศึกษาให้กว้างขวางออกไปอีก จึงเป็นเวลาที่ฝ่ายเรากำลังต้องการ ทรัพย์สินที่จะควบคุมรายได้ ในทางภาษี อีกประการหนึ่ง การ ที่รัฐบาลได้ยกเลิกการผูกขาดของรัฐบาลในการขายฝิ่น และต้องจัด การปราบฝิ่นเถื่อน ซึ่งปรากฏว่า มีความจำเป็นยิ่งขึ้นเป็นลำดับมา เพื่อรักษาชื่อเสียงอันดีงามของประเทศสยามในเรื่องฝิ่นไว้ เป็นเหตุ ให้เราต้องขอพระราชทานรายได้ให้มากยิ่งขึ้น แต่เมื่อสัญญากับฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๘๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) มิได้พูดถึงภาษีขาออก และภาษีขาเข้าร้อยละ ๓ เสียเลย ดังนั้น รูปการณ์ในอันจะหาได้เบ็ดเตล็ดไปอย่างใดไม่ เป็นอันว่า แม้แต่จากปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) มาก็ดี ฝ่ายไทยก็ยังคงเก็บ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๕๕

ภาษาช้อออกได้แต่ภาษาเดียว และเก็บภาษั้ช้อเข้าได้ ไม่เกินร้อยละ ๓ ตามสัญญาแบบสัญญาเบาริงช้อยุ่ตนเอง คำว่าภาษั้ช้อกรในสัญญาจึง มีความหมายถึงเฉพาะภาษั้ช้อกรภายในเท่านั้น.

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๔๕๕) ไทยกับเดนมาร์กได้ทำสัญญา กันใหม่อีกฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๓๕ มีนาคม แก่ไซระเบียขการตาม สัญญากับเดนมาร์ก ปี ค.ศ. ๑๘๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๗) และขยายระเบียบ การตามสัญญากับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ไปใช้แก่ คนในบังคับเดนมาร์กด้วย กล่าวคือ ในเรื่องอำนาจศาล เรื่องถิ่นที่อยู่ การเดินทางไปมา และการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทย เรื่อง ภาษั้ช้อกร และเรื่องการเกณฑ์ทหารนั้น คนในบังคับเดนมาร์ก ย่อมได้รับผลปฏิบัติอย่างเดียวกับคนในบังคับอังกฤษ อันที่จริง ใน เรื่องสิทธิที่จะขอย้ายคดีมาพิจารณาที่กรุงเทพฯ และการที่จะต้องมี ชาวยุโรปมาหนึ่งในศาลต่างๆ ในฐานะเป็นที่ปรึกษา หรือผู้พิพากษานั้น สัญญาใหม่นี้ มิได้มีข้อความมุ่งไว้ชัดว่า ให้คนในบังคับ เดนมาร์กได้รับผลปฏิบัติเช่นนั้นเช่นนี้ แต่หากมีความได้ว่า ใน กระบวนเหล่านี้ ให้คนในบังคับเดนมาร์กได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติ ที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง(๕๑) โดยอาศัยข้อสัญญาช้อยุ่เอง คน ในบังคับเดนมาร์กจึงได้รับผลปฏิบัติ อย่างเดียวกับคนในบังคับอังกฤษ ในกระบวนนี้.

เมื่อตามสัญญาใหม่นี้ คนในบังคับเดนมาร์กได้รับผล ปฏิบัติอย่างเดียวกับคนในบังคับ อังกฤษตาม สัญญา ปี ค.ศ. ๑๘๐๘

(๕๑) ข้อ ๗ แห่งสัญญากับเดนมาร์ก ปี ค.ศ. ๑๘๐๓.

(พ.ศ. ๒๔๕๓) ทุกอย่าง ดังนี้ ก็เป็นอันว่า คนในบังคับเดนมาร์ก ต้องขึ้นศาลไทย แต่ต้องเสียภาษีอากรเหมือนอย่างคนในบังคับ อังกฤษ แต่เฉพาะภาษีขาออกและภาษีขาเข้านี้ คงเป็นอยู่ ตามเดิม คือ ฝ่ายเรายังคงเก็บภาษีขาออกได้แต่เพียงภาษีเดียว และเก็บภาษีขาเข้าเกินกว่าอัตราที่ขกตั้งตามไม่ได้อยู่นั่นเอง สัญญาฉบับนี้ จึงมิได้ทำให้ฐานะของกรุงสยามด้อยกว่าที่เป็นอยู่เมื่อปีค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) อย่างไร.

มาในปี ค.ศ. ๑๙๑๔ (พ.ศ. ๒๔๕๗) ได้เกิดมีมหาสงคราม ในยุโรประหว่างพวกสัมพันธมิตร (Allied and Associated Powers) มี อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น เบดเยียม ฯลฯ เป็นต้นฝ่าย หนึ่ง กับเยอรมนีและออสเตรีย ฮังการีอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายสยามได้ ประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรียฮังการี เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๖๐) การที่ฝ่ายสยามได้ประกาศสงคราม กับเยอรมนีและออสเตรียฮังการีคราวนี้ มีผลทำให้อำนาจศาลกงสุล ของประเทศเหล่านั้นในกรุงสยามสิ้นสุดลง. ตามข้อ ๓๓๕ แห่งหนังสือสัญญาแวร์ไซเตยส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๘ (พ.ศ. ๒๔๖๒) ฝ่ายเยอรมนียอมรับว่า หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี อันุสัญญา และความตกลงต่างๆระหว่างเยอรมนีกับสยาม ตลอดจนสิทธิและ เอกสิทธิต่างๆ ตามสัญญาหรือความตกลงเหล่านั้น รวมทั้งสิทธิที่ไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจศาลไทยด้วยนั้น เป็นอันสิ้นสุดลงในวันที่ ๒๒

กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๖๐) เป็นต้นไป^(๔๒)

ในสัญญาสันติภาพ (Treaty of Peace) กับออสเตรีย ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ค.ศ. ๑๙๑๘ (พ.ศ. ๒๔๖๑) ข้อ ๓๓๐^(๔๓) และสัญญาสันติภาพกับฮังการีลงวันที่ ๔ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๙ (พ.ศ. ๒๔๖๒) ข้อ ๑๕^(๔๔) ก็มีข้อความทำนองเดียวกันกับข้อ ๓๓๕ แห่งสัญญาแวร์ไซล์ส์.

ส่วนรัชเชียนั้น ได้ทำความตกลงกับสยามฉบับหนึ่ง เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ความตกลงฉบับนี้ ยอมให้คนในบังคับของแคว้นฝ่ายซึ่งอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจ

(๔๒) Article 135 of the Treaty of Versailles:—

“Germany recognises that all Treaties, Conventions and Agreements between her and Siam, and all rights, title and privileges derived therefrom, including all rights of extraterritorial jurisdiction, terminated as from July 22, 1917.”

(๔๓) Austria (Hungary) recognises, so far as she is concerned, that all Treaties, Conventions and Agreements between the former Austro-Hungarian Monarchy and Siam, and all rights, title and privileges derived therefrom, including all rights of extraterritorial jurisdiction, terminated as from July 22, 1917.

ศาล การพาณิชย์ และการเดินเรือ และเป็นความตกลงซึ่ง
 กราจนกว่าจะได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีซึ่งกันและกัน แต่นับ
 ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) มาจนถึงมหาสงคราม สยามกับ
 รัสเซียก็ได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกันเคย ในระหว่างเวลา
 นั้น ตามความตกลงที่กล่าวแล้ว คนในบังคับรัสเซียในประเทศ
 สยาม ย่อมได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลไทย และได้รับสิทธิ
 พิเศษเกี่ยวกับกฏการภาษีด้วย เช่นเดียวกับพวกฝรั่งในบังคับของประเทศ
 ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามในเวลานั้น ครั้นต่อมา ใน
 ระหว่างมหาสงคราม ได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง
 ในประเทศรัสเซีย ซึ่งได้กลายเป็นรัฐประชาชาติ (Union of Soviet So-
 cialist Republics) เมื่อวันที่ ๓๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๕๘)
 รัฐประชาชาติโซเวียตรัสเซียนี้ไทยยังมิได้รับรอง (recognise) ฉะนั้น
 ความตกลงซึ่งควรจะหว่างสยามกับรัสเซียที่กล่าวข้างต้น จึงเป็นอัน
 ว่างไป สิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิต่าง ๆ เช่นอำนาจศาลกงสุลเป็นต้น
 ก็โดยสิ้นสุดไปด้วย นับตั้งแต่วิชาเซียได้กลายเป็น Union of
 Soviet Socialist Republics ในปี ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๕๘) มาจนบัด
 นี้ รัฐบาลสยามก็ยังไม่ได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับรัสเซียเลย
 นับตั้งแต่วิชาเซียได้เปลี่ยนแปลงเป็นรัฐประชาชาติเป็นต้นมาจนทุกวันนี้ คนในบ
 ังคับรัสเซียในประเทศสยาม จึงได้รับผลปฏิบัติอย่างคนในบังคับของ
 ประเทศที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยาม.

เป็นอันว่า เมื่อภายหลังมหาสงคราม แต่ก่อน ค.ศ. ๑๙๒๐
 (พ.ศ. ๒๔๖๓) รูปการในประเทศสยามเป็นดังนี้ คือ

ก. เรื่องอำนาจศาล

(๓) สำหรับคนในบังคับโปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ สวีเดน นอร์เวย์ เม็กซิคม สเปน อเมริกัน และญี่ปุ่น นั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร คงขึ้นศาลกงสุลของตนตามเดิม.

เพราะญี่ปุ่นนั้น แม้จะมีอำนาจศาลกงสุลอย่างบริบูรณ์ก็ดี แต่ก็ได้เป็นที่ตกลงว่า ญี่ปุ่นพร้อมที่จะยอมแก้ไขระเบียบการศาลใหม่ ในเมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว.

(๒) สำหรับคนในบังคับอิตาลีนั้น ที่อยู่ในหัวเมืองทางเหนือ ๕ หัวเมือง คือ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน น่าน และแพร่ (ซึ่งได้ขยายไปถึงแพร่ด้วยในภายหลัง) ขึ้นศาลต่างประเทศของไทย นอกจากหัวเมืองทั้ง ๕ นั้นแล้ว คงขึ้นศาลกงสุลอิตาลีตามเดิม.

๓. สำหรับคนชาวฝรั่งเศส และคนในบังคับฝรั่งเศสที่มีเชื้อชาติเอเชียนั้น ที่อยู่ในหัวเมืองทั้ง ๕ ที่กล่าวแล้วนั้น ขึ้นศาลต่างประเทศของไทย แต่ที่อยู่นอกหัวเมืองเหล่านั้น คงขึ้นศาลกงสุลฝรั่งเศสตามเดิม.

ส่วนคนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศสที่เป็นเชื้อชาติเอเชียนั้น ขึ้นศาลไทย คือ ผู้ที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๙) ก็มีผู้ที่อยู่ในมณฑลอุดรและอิสาน ไม่ว่าจดทะเบียนเมื่อไรก็ตาม ขึ้นศาลต่างประเทศ ส่วนผู้ที่ยื่นนอกมณฑลอุดรและอิสาน และจดทะเบียนภายหลังวันที่กล่าวแล้ว ขึ้นศาลไทยรวมคา.

คดีที่ขึ้นศาลต่างประเทศนั้น กงสุลฝรั่งเศสมีสิทธิจะถอนคดีไปชำระเสียเองได้ กับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในคดีที่มีอุทธรณ์

มาจากศาลต่างประเทศ จะต้องมิให้ผู้พิพากษาชาวยุโรปตั้งนามด้วย
 ของนาย และฎีกาได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย.

(๔) สำหรับคนในบังคับอังกฤษนั้น จะเป็นเชื้อชาติใดก็ตาม
 ถ้าได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓)
 ในศาลต่างประเทศ ถ้าจดทะเบียนภายหลังวันที่กล่าวนี้ ในศาล
 ไทยธรรมดา. ฉะนั้นผู้ทูลฟ้องคดีในศาลต่างประเทศนั้น กฎอังกฤษมี
 สิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองได้

อนึ่ง ไม่ว่าในศาลต่างประเทศก็ดี หรือในศาลไทยธรรมดาที่ดี
 ถ้าคนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหา จะต้องมิที่ปรึกษา
 กฎหมายชาวโรปนึ่งฟังการพิจารณาในศาลชั้นต้นด้วย ถ้าคนในบังคับ
 อังกฤษซึ่งมิใช่เชื้อชาติเอเชียเป็นคู่ความ (Parties) ที่ปรึกษากฎหมาย
 นั้นจะต้องฟังพิจารณาคดีในฐานะเป็นผู้พิพากษาด้วยผู้หนึ่ง และถ้า
 บุคคลเช่นกล่าวนี้เป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาด้วยแล้ว จะต้องฟังความ
 เห็นของผู้พิพากษาชาวยุโรปเป็นใหญ่.

ในส่วนอุทธรณ์นั้น จะอุทธรณ์จากศาลต่างประเทศก็ดี หรือ
 จากศาลไทยธรรมดาที่ดี คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จะต้องมิผู้
 พิพากษาชาวโรปนึ่งตั้งนามด้วยของนาย และฎีกาได้แต่เฉพาะในปัญหา
 ข้อกฎหมาย.

ศาลต่างประเทศนั้นมิใช่ว่ามีอำนาจพิจารณาคดี ที่คนในบังคับ
 อังกฤษเป็นคู่ความเท่านั้น แม้คดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นผู้เสียหาย
 หรือเจ้าทุกข์ ศาลต่างประเทศก็พิจารณาได้.

(๕) สำหรับคนในบังคับเดนมาร์กนั้น เป็นอย่างเดียวกับคน

ในบังคับอังกฤษ กล่าวคือ ผู้ที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนวันที่ ๓๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ (พ.ศ. ๒๔๕๕) ขึ้นศาลต่างประเทศ ส่วนผู้จดทะเบียนภายหลังวันที่กล่าวมานี้ ขึ้นศาลไทยธรรมดา ส่วนประกันต่างๆ ตามสัญญากับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นั้น ได้ขยายไปถึงคนในบังคับเดนมาร์กด้วย โดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

(๖) อำนาจศาลต่างประเทศเหล่านั้น จะเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่างๆ ครบถ้วนแล้ว และเมื่อไม่มีศาลต่างประเทศแล้ว สิทธิของกงสุตในอันที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองนั้น ก็เป็นอันสิ้นสุดไปด้วย

(๗) ในคดีที่คนตั้งกักตักชาติของอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และเดนมาร์กเป็นคู่ความนั้น กงสุตของประเทศเหล่านั้นมีสิทธิจะเข้าแจ้งพิจารณาในศาลชั้นต้น แต่จะออกความเห็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมได้.

(๘) สำหรับคนที่อยู่ในบังคับของเยอรมัน และออสเตรีย ฮังการี แต่เดิมนั้น บางคนได้กลับกลายเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส อิตาลี หรือเดนมาร์กไป ส่วนผู้ที่มิได้กลับกลายเป็นเช่นนั้น ก็ไม่มีสิทธิหรือเอกสิทธิตามสัญญาอย่างใด เป็นอันว่า ต้องอยู่ใต้อำนาจศาลไทยอย่างบริบูรณ์ เหมือนอย่างคนในบังคับของประเทศที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย หรืออีกนัยหนึ่ง เหมือนอย่างคนในบังคับสยาม.

(๙) จีนและรัสเซียขึ้นศาลไทยธรรมดา เช่นเดียวกับคนใน

04/07/2563

บังคับสยาม. สำหรับราชเซียนี้ เมื่ออุปกุคนผู้สุดท้ายจะกลับไป ได้
มอบให้รัฐบาลสยามดูแลผลประโยชน์ของชาวราชเซียในสยาม คน
ราชเซียจึงขึ้นศาลไทยธรรมดาโดยไม่มีปัญหา.

ข. เรื่องภาษี

(๑) สำหรับประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพรัฐอเมริกา
อิตาลี ญี่ปุ่น เม็กซิโก โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ สเปน อิตาลี
นอร์เวย์ และเดนมาร์ก นั้น

(ก) มีสินค้าบางอย่างที่นำเข้าในเมืองไทยได้โดยไม่ต้องเสีย
ภาษี เช่น ฝิ่น เงินหรือทองแท่ง (Bullion) และข้าวของส่วนตัว
(Personal effects) เป็นต้น

(ข) ภาษีขาเข้าที่ฝ่ายไทยจะเก็บนั้น ต้องไม่เกินอัตราร้อยละ
ห้าของราคาสินค้า หรือที่เรียกว่า ร้อยชักสาม. แต่สำหรับสุรานั้น
เก็บภาษีเกินกว่าร้อยละสามได้ แต่ต้องเก็บตามแรงยึดกอลอด ส่วน
เหล้าเบียร์ และเหล้าองุ่น (Wine) นั้น ก็เก็บภาษีสูงกว่าร้อยละสาม
ได้เหมือนกัน แต่ต้องไม่เกินร้อยละสิบ และเฉพาะฝรั่งเศสและอิตาลี
นั้น สำหรับเหล้าองุ่นจะต้องเก็บภาษีไม่เกินร้อยละแปด.

(ค) ภาษีขาออกนั้น ฝ่ายไทยจะเก็บได้ก็แต่เพียงภาษีเดียว
เท่านั้น จะเรียกว่าภาษีสรรพสามิตหรือภาษีผ่านแดนหรืออะไรก็ตาม กับ
ต้องเก็บตามอัตราที่กำหนดไว้ เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘)
สำหรับสินค้าแต่ละอย่างด้วย ซึ่งยังไม่เคยได้แก้ไขอัตราที่วางกันเคย.

(ง) นอกจากภาษีขาออก และภาษีขาเข้าดังกล่าวแล้ว คน
ชาวเอเชียในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเศส และคนในบังคับอังกฤษและ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๐๓

เดนมาร์ก ต้องเสียภาษีอากร ตามธรรมเนียม คือ เสียอย่างคน
ในบังคับสยาม.

(๒) สำหรับประเทศเยอรมนี แอโรสต์เรียสการ์นั้น เป็นอัน
หมดสิทธิและเอกสิทธิต่าง ๆ ตามสัญญา ฉะนั้นฝ่ายเราปฏิบัติแก่คนใน
บังคับของประเทศเหล่านี้ได้เหมือนอย่างปฏิบัติแก่คนในบังคับสยามทุก
ประการ.

(๓) จีนและรัสเซียต้องเสียภาษีขาออก ภาษีขาเข้า และภาษี
อากรอื่น ๆ ตามธรรมเนียม เหมือนอย่างคนในบังคับสยาม.

ค. เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน

(๑) คนในบังคับฝรั่งเศสที่เป็นชาวยุโรป หรือที่ไม่ใช่ชาวเอเชีย
ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ ภายในเขตที่อันจำกัดตามข้อ ๕
แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๙) ส่วนคนชาวเอเชียในบังคับ
หรืออารักขาฝรั่งเศสนั้น ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ตลอดทั้งประเทศสยาม

(๒) คนในบังคับอังกฤษ และเดนมาร์ก จะเป็นชาวเอเชียหรือ
ไม่ใช่ก็ได้ ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เหมือนอย่างคนในบังคับ
สยาม คือ ตลอดทั้งประเทศสยาม.

(๓) คนในบังคับของประเทศอื่น ๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรี
กับสยามอยู่ ณ บัดนี้ คือ คนในบังคับโปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ สวีเดน
นอร์เวย์ เมตเซียม ตูเลญ อเมริกัน และญี่ปุ่น นั้น ถือกรรมสิทธิ์
ที่ดินในเมืองไทยได้ ภายในเขตที่อันจำกัด ตามสัญญาทาง
พระราชไมตรีที่มีอยู่ (คือสัญญาตามแบบสัญญาบาวิง).

04/07/2565

ม.ภ.ก.

(๔) คนในบังคับเยอรมันและออสเตรเลียอังกฤษ กับคนในบังคับรัสเซีย (Russians) และฝรั่งในบังคับของประเทศอื่นๆ ที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามในเวลานั้น ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ภายในเขตที่อันจำกัด ตามประกาศรัชกาลที่ ๔.

(๕) จีน ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยาม เหมือนอย่างคนไทยในบังคับสยาม.

สมัย ค.ศ. ๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓) จนถึงบัดนี้

รูปการที่เป็นอยู่ในประเทศสยาม ในสมัยเมื่อหลายปีก่อน ค.ศ. ๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓) นั้นเป็นอย่างไรก็ได้อธิบายมาแล้ว ความได้ว่า ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีขาเข้าเกินกว่าอัตราร้อยละสามไม่ได้ ยกเว้นภาษีสุรา เหล้าเบียร์ และเหล้าองุ่น (wine) ซึ่งเก็บเกินร้อยละสามได้ แต่ต้องไม่เกินร้อยละสิบ และระเพาะฝรั่งเศสและอิตาลีร้อยละแปด ส่วนภาษีขาออกนั้น ก็เก็บได้ภาษีเดียว กับต้องเก็บตามพิกัดอัตราที่กำหนดไว้ด้วย นอกจากภาษีขาเข้าและภาษีขาออกแล้ว คนในบังคับของประเทศอื่นๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับเรา ยกเว้น ฝรั่งเศส อังกฤษ และเดนมาร์ก ไม่ต้องเสียภาษีอย่างใดๆอีก แต่ระเพาะคนในบังคับฝรั่งเศส อังกฤษ และเดนมาร์ก ๓ ประเทศนี้ นอกจากภาษีขาเข้าและภาษีขาออกแล้วยังต้องเสียภาษีอากรตามธรรมเนียมอีกด้วย. จึงดูไม่เป็นระเบียบเดียวกัน. ในเรื่องอำนาจศาลนั้น ก็ยังมีการถกตักต้อนอยู่มากเหมือนกัน เช่น ประเทศที่ยอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทยนั้น ก็มีระเบียบปฏิบัติต่างๆ กันอยู่แล้ว ส่วนประเทศที่ยังคงมีอำนาจศาลกงสุตอยู่ ก็ยังมีอยู่อีกหลายประเทศ และต่างฝ่ายก็ต่างใช้กฎหมายของตน. อนึ่ง ในต้นศักราชที่ ๒๐ นั้น ประเทศสยามได้เจริญยิ่งไปกว่าเมื่อสมัย ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) พฤติการณ์จึงได้แตกต่างกับเมื่อสมัยก่อนหน้านั้นมาก.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า รูปการที่กล่าวแล้วไม่เหมาะสมกับการตัดสินหลายข้อหลายประการ กล่าวคือ

๑. ตามปรกติประเทศที่เป็นเอกราชทั้งหลาย ย่อมมีเดรัภิภาพ และอำนาจเต็มที่ที่จะจัดการภายในของตน และปกครองคนทั้งหลาย ซึ่งอยู่ในอาณาเขตต์ของตนได้ตามกฎหมายของตน ประเทศสยาม ก็เป็นประเทศเอกราชประเทศหนึ่ง แต่คนที่อยู่ในประเทศสยามมิได้ขึ้นศาลไทยทั้งหมด ที่ขึ้นศาลกงสุลก็ยังมี ส่วนภาษนั้น ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีตามที่ตนเห็นสมควร ก็ไม่ได้ ต้องเป็นไปตามข้อจำกัดที่มอบอยู่ การเป็นดังนี้ จึงนับว่าเป็นการตัดทอนอำนาจอธิปไตยของสยามทั้งในการศาลและการภาษี.

๒. เมื่อประเทศที่ยังคงมีอำนาจศาลกงสุลต่างใช้กฎหมายของตน ดังนี้ ผลที่สุดก็มีว่า ในกรุงสยาม ในเรื่องเดียวกัน มีบทกฎหมายใช้บังคับอยู่หลายฉบับต่าง ๆ กัน และแบ่งแยกบุคคลออกเป็นหลายจำพวก ซึ่งจำพวกหนึ่ง ๆ ใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง ๆ ฉะนั้น ที่จะให้ความยุติธรรมแก่ทุก ๆ คน จึงเป็นสิ่งที่ไม่พึงทำได้.

๓. เนื่องจากยังมีศาลกงสุลอยู่ จึงมีพนักงานเจ้าหน้าที่ต่างประเทศอยู่ในกรุงสยามเป็นจำนวนมาก ซึ่งฝ่ายไทยไม่มีอำนาจที่จะควบคุมได้. เมื่อเช่นนั้น ความเข้าใจผิดและความระหองระแหงในระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยกับพนักงานเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ จึงย่อมมีบ่อย ๆ เป็นธรรมดา.

๔. เงินเดือนของข้าราชการซึ่งเป็นชาวยุโรปนั้น สูงกว่าเงินเดือนของข้าราชการไทย ฉะนั้น การที่คิดจะมีผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษา ซึ่งเป็นชาวยุโรปหนึ่งในศาลต่างประเทศตามสัญญากับ อังกฤษและเดนมาร์ก จึงเป็นการสิ้นเปลืองมาก.

๕. ทั้งในสัญญากับอังกฤษและสัญญากับเดนมาร์ก ไม่ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครอบครัวแล้ว รัฐบาลสยามไม่จำเป็นต้องจ้างชาวยุโรปมาเป็นผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษาในศาลไทยอีกต่อไป. ดังนั้น ฝ่ายเราจึงมิได้สนใจในการร่างประมวลกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งกำลังดำเนินอยู่นั้น. เพราะถึงแม้ว่าฝ่ายเราจะได้ร่างและประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ และอำนาจศาลต่างประเทศได้โอนมายังศาลไทยธรรมดาแล้ว ก็ดี แต่ฝ่ายไทยก็ยังจะต้องจ้างชาวยุโรปมาเป็นผู้พิพากษา หรือที่ปรึกษายู่นั้นเอง. เห็นอนันว่า ไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการทำประมวลกฎหมายเลย

๖. ฝ่ายไทยจะเก็บภาษีธนาเข้าเงินอัครราชรัษฎกสัมไม่ได้ และภาษีขาออก ก็เก็บได้แต่ภาษีเดียวและชาติต้องเก็บตามพิกตอศรัทธาที่กำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อค.ศ. ๑๗๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) ด้วย. แม้ถึงว่าต่อมาเข้าของต่าง ๆ จะได้มีราคาแพงขึ้นกว่าแต่ก่อนก็ดี แต่พิกตอศรัทธาภาษีธนาเข้าและขาออกนั้นคงเป็นอยู่ตามเดิมซึ่งยังมีเคยได้เปลี่ยนแปลงเลย. ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้รายได้ของประเทศไทยในทางภาษีศุฎการลดน้อยลงกว่าที่ควรจะได้ ส่วนรายจ่ายนั้น เนื่องด้วยประเทศไทยได้เจริญขึ้นเป็นลำดับมา และได้ปรับปรุงระเบียบราชการให้ดียิ่งขึ้น เช่น มีการสร้างทางรถไฟ การประปา และการจัดกระทรวงทบวงการใหม่เหล่านี้เป็นต้น. ค่าใช้จ่ายจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากเป็นธรรมดา เมื่อรายได้ในทางภาษีศุฎการถูกจำกัดตายตัวเสียเช่นนั้นแล้ว รัฐบาลสยามย่อมอยู่ในฐานะที่ลำบาก จึงจำเป็นต้องแสวงหารายได้ในทางอื่น

เช่น เก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ค้าฝิ่น และใบอนุญาตให้เล่นการพนันเป็นต้น เพื่อให้ได้เงินมาจุนเจือให้งบประมาณของประเทศเข้าสู่ตุลย์ภาพได้.

๗. ต่อมา รัฐบาลสยามได้เลิกมิให้มีการเล่นการพนัน รายได้ในทางนี้ก็เลยหดหายไปในตัว ส่วนฝิ่นนั้น อนุสัญญาฝิ่นฉบับกรุงเซก ปี ค.ศ. ๑๙๑๒ ได้กำหนดให้เลิกการค้าฝิ่น. ฝ่ายไทยก็พร้อมที่จะเลิกมิให้มีการสูบฝิ่นในกรุงสยามเหมือนกัน แต่รายได้ในทางฝิ่นนั้นมีจำนวนมาก รวด ๒๓ เปอร์เซนต์กว่าๆ เกือบ ๓/๔ ของรายได้ทั้งหมด ถ้าจะเลิกการค้าฝิ่นเสียแล้ว ก็จำเป็นต้องหารรายได้ในทางอื่นมาชดเชยให้คุ้มกัน. เมื่อหารายได้ในทางอื่นไม่ได้เนื่องจากข้อจำกัดของสัญญา ดังนั้น ฝ่ายไทยก็สนใจที่ไม่สามารถเลิกการค้าฝิ่นให้สิ้นเชิงได้.

๘. ต่างประเทศได้รู้จักประเทศสยามดีขึ้น จำเป็นประเทศที่เจริญแล้ว (civilised) ประเทศหนึ่ง ไม่เหมือนประเทศสยามเมื่อสมัย ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๘) แต่วัฒนธรรมนิยมประเพณีของไทยก็ไม่ใช่เป็นของแปลกสำหรับฝรั่ง บทกฎหมาย ระบอบราชการ และการเงินก็ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ฉะนั้นข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งประเทศทางยุโรปได้วางไว้เพื่อคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ และการค้าขายของตน จึงกลายเป็นเครื่องมือนำที่ทำให้เมืองไทยและคนไทยได้รับความเดือดร้อนมาก.

โดยเหตุเหล่านี้ เมื่อประเทศสยามประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย ฮังการี เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๖๐) และตั้ง

กองทหารอาสาสมัครออกไปยุโรป เพื่อช่วยฝ่ายสัมพันธมิตรรบนั้น ก็โดยหวังว่า ประเทศต่าง ๆ ทางฝ่ายสัมพันธมิตรคงจะเห็นใจฝ่ายเรา และเพื่อความยุติธรรม คงจะยอมแก้ไขรูปการที่เป็นอยู่ในกรุงสยาม ในเวลานั้นเสีย เพื่อให้ฝ่ายเรามีเสรีภาพอย่างบริบูรณ์ คือ ให้ได้อำนาจศาลฎีกกับคนมาทั้งหมด และให้มีสิทธิที่จะเก็บภาษีได้ตามแต่ จะเห็นสมควร.

อันที่จริง ฝ่ายไทยได้พยายามมานานหนักหนาแล้ว ที่จะขอแก้ไขระบอบการซึ่งดองพันสัมพันธมิตร หากไม่เป็นผลสำเร็จ เมื่อมหาสงครามในยุโรปเสร็จสิ้นลงแล้ว ฝ่ายไทยก็ได้พยายามข้แจงเรื่องแก่ประเทศต่าง ๆ ทางฝ่ายสัมพันธมิตรอีก ในที่สุด ฝ่ายอเมริกาได้ตกลงยอมตามคำขอของฝ่ายไทย และได้ตกลงทำสัญญาใหม่กับไทยฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓) ซึ่งยังเป็นอันใช้อยู่จนทุกวันนี้ ตามสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายอเมริกายอมให้ฝ่ายไทยเก็บภาษีจากสินค้าอเมริกันได้ตามความพอใจ แต่มีเงื่อนไขว่า ประเทศอื่น ๆ ที่ยังมีสิทธิได้รับผลประโยชน์พิเศษในเรื่อง พิศภัษาอยู่ ยอมตามนั้นด้วยโดยความเต็มใจและไม่ขอรับประโยชน์ เป็นการแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนอย่างไร. เป็นอันว่า ฝ่ายอเมริกา ยอมยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับพิศภัศาร้อยชั่งสามร้อย และขอรับผลประโยชน์คืออย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างชั่งแทน. ส่วนอำนาจศาลนั้นตามโปรโตคอคติทำสัญญา ฝ่ายอเมริกายอมผ่อนอำนาจศาลทั้งหมดให้แก่ไทย แต่มีเงื่อนไขว่า จนกว่าฝ่ายไทยจะได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ คือ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวล

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีการพิจารณา
และพระธรรมนูญศาล ครอบคลุมแล้ว และต่อขึ้นไปเป็นเวลาดอก ๕ ปี
ในคดีที่คนในบังคับอเมริกันเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหา นั้น ทูตหรือกงสุล
อเมริกันมีสิทธิที่จะถอนคดีจากศาลไทยไปชำระด้วยตัวเองได้.

ตามนี้ เห็นได้ว่า นับตั้งแต่ได้เริ่มมีศาลกงสุลขึ้นในเมืองไทย
และมีการจำกัดมิให้ไทยเก็บภาษีอากรเข้าเกินร้อยละสาม ในปีค.ศ. ๑๘๕๕
(พ.ศ. ๒๓๙๘) เป็นต้นมานี้ ประเทศอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้
ยอมยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับพิกัดอัตราร้อยละสาม และยอมผ่อน
อำนาจศาลทั้งหมดให้แก่ไทย กับทั้งได้ยอมด้วยความสมัครใจโดย
มิได้ขอรับประโยชน์ตอบแทนอย่างใดด้วย. อนึ่งตามสัญญาใหม่นี้
ได้เป็นที่ตกลงกันแจ้งชัดว่า แม้สัญญาฉบับนี้จะได้เป็นอันเลิกไปก็ดี
แต่ก็ไม่เป็นเหตุสิ้นสัญญาฉบับก่อน ๆ ให้กลับคืนมา มีผลใช้บังคับได้
อีก. ฉะนั้น อเมริกาจึงได้เป็นผู้ดำเนินการปลดปล่อยประเทศสยามให้
หลุดพ้นจากเครื่องผูกมัดต่าง ๆ ตามสัญญา และได้ทอดสะพานให้
ประเทศสยามเดินไปตามทางที่นำไปสู่อิสรภาพและเสรีภาพ.

ญี่ปุ่น ซึ่งมีอำนาจศาลกงสุลในเมืองไทย และได้รับประโยชน์
จากพิกัดอัตราร้อยละสามโดยอาศัยข้อสัญญาว่า ด้วยชาติที่โปรดให้
ได้ประโยชน์อย่างยิ่งตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๔๐) นั้น
เป็นประเทศที่ต้องรองลงมาจากอเมริกา ที่ได้ยอมผ่อนอำนาจศาล
และอิสรภาพในทางภาษี (fiscal autonomy) ให้แก่ไทย โดยได้
ทำสัญญากันใหม่ ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๙๔ (พ.ศ. ๒๔๖๖)
ทำนองอย่างเดียวกับสัญญาระหว่างสยามกับอเมริกา ปี ค.ศ. ๑๘๖๐

(พ. ศ. ๒๔๖๓).

นับตั้งแต่ฝ่ายไทยได้ทำสัญญาใหม่กับอเมริกาแล้ว ฝ่ายไทยก็ได้พยายามทาบตามเงว่องขอต่อประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ฉะเพาะอย่างยิ่ง อังกฤษ กับฝรั่งเศสอีก เพื่อขอให้ทำสัญญาใหม่กับเราตามทำนองสัญญาฉบับใหม่ระหว่างสยามกับอเมริกาที่กล่าวแล้ว แต่เรื่องยังไม่เรียบร้อย. แม้เมื่อเราได้ทำสัญญาใหม่กับญี่ปุ่นแล้ว ก็ยังไม่ได้ข่าวคราวอย่างไร จึงชวนให้รู้สึกว่่า ที่ทำจะไม่เป็นผลสำเร็จทั้งนี้ คงเป็นเพราะเหตุว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปไม่ทราบว่ารูปการอันแท้จริง ซึ่งเป็นอยู่ในกรุงสยามในเวลานั้นเป็นอย่างไร และผู้แทนของประเทศเหล่านั้น ซึ่งอยู่ในกรุงสยามก็ไม่มีใครที่จะสละเอกสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่นั้นนัก. การที่จะดำเนินการเจรจากันที่กรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากยุโรปมากคงจะไม่สำเร็จผล ฉะนั้นฝ่ายไทยจึงได้ให้พระยากัดยานไมตรี (ลอร์ดเคอร์ ฟรานซิส บี. แฮร์) ที่ปรึกษาาราชการต่างประเทศ เป็นผู้แทนออกไปยุโรปเพื่อดำเนินการเจรจาแก้ไขสัญญากับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป โดยให้ร่วมมือกับข้าราชการสถานทูตสยามที่เกี่ยวข้อง. ในที่สุด ฝ่ายเราได้ทำสัญญาใหม่กับประเทศเหล่านั้นต่อไป คือ.

๑. ฝรั่งเศส สัญญาลงวันที่ ๓๔ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๙๒๕ (พ. ศ. ๒๔๖๗)
๒. เนเธอร์แลนด์, ,, ๘ มิถุนายน ค. ศ. ๑๙๒๕ (พ. ศ. ๒๔๖๗)
๓. อังกฤษ ,, ,, ๓๔ กรกฎาคม ค. ศ. ๑๙๒๕ (พ. ศ. ๒๔๖๗)
๔. สเปน ,, ,, ๓ สิงหาคม ค. ศ. ๑๙๒๕ (พ. ศ. ๒๔๖๗)
๕. โปรตุเกส ,, ,, ๑๔ สิงหาคม ค. ศ. ๑๙๒๕ (พ. ศ. ๒๔๖๗)

04/87/2565

๖. เดือนมกราคมตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ค.ศ. ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)
 ๗. สี่เดือน ,, ,, ๑๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)
 ๘. อีคาดี ,, ,, ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)
 ๙. เบดเยียม ,, ,, ๑๓ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)
 ๑๐. นอร์เวย์ ,, ,, ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)

สัญญาเหล่านี้ทั้งหมดยอมผ่อนอำนาจศาลให้แก่ไทย และยอมให้ไทยมีอิทธิตวรรษภาพในทางภาษี ตามทำนองสัญญาระหว่างสยามกับอเมริกาและญี่ปุ่น ปี ค.ศ. ๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓) และ ค.ศ. ๑๘๒๔ (พ.ศ. ๒๔๖๖) ตามลำดับ

ในปี ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙) ไทยกับฝรั่งเศสได้ทำอนุสัญญา (Convention) กันอีกฉบับหนึ่ง อนุสัญญานี้ฉบับตั้งแต่วันที่ ๒๕ สิงหาคม และมีข้อความเกี่ยวกับเงินตราของฝรั่งเศสโดยเฉพาะ ซึ่งจะได้อีกต่างต่อไปภายหลัง.

ส่วนเยอรมันนั้น เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๒๔ (พ.ศ. ๒๔๖๖) ได้ทำความตกลงกับไทยฉบับหนึ่ง เรียกว่า ความตกลงทางเศรษฐกิจเฉพาะกาล (Provisional Economic Arrangement) ความตกลงนี้ ตามชื่อและตามคำปรารภในความตกลง ก็แสดงอยู่แล้วว่า เป็นความตกลงชั่วคราว เพื่อวางระเบียบการค้าสัมพันธไมตรีทางเศรษฐกิจระหว่างสยามกับเยอรมัน จนกว่าจะได้มีสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าขายระหว่างประเทศทั้งสองกันแล้ว คือ เพื่อให้คนเยอรมันกับบริษัทและสมาคมเยอรมันทำการค้าขายติดต่อกับเมืองไทยได้.

เมื่อได้ทำความตกลงชั่วคราวฉบับนี้แล้วไม่กับ สยามกับ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๑๓

เยอรมนีก็ได้ตกลงทำสัญญาทางพระราชไมตรีกัน สัญญาฉบับนี้ ลงวันที่ ๗ เมษายน ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๑๑) และเป็นสัญญาทางพระราชไมตรีฉบับแรกที่มิใช่นระหว่างสยามกับเยอรมนี นับตั้งแต่เมื่อภายหลังมหาสงครามเป็นต้นมา.

และต่อมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ในปี ค.ศ. ๑๘๙๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) ไทย ได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับสวีเดนเดนมาร์กประเทศหนึ่ง ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม สวีเดนเดนมาร์กนี้ เมื่อก่อนมหาสงครามได้เคยขอให้ฝ่ายเยอรมันดูแลผลประโยชน์ของชนชาติสวีเดนในกรุงสยาม. ครั้นภายหลังมหาสงคราม ได้ขอให้ฝ่ายอเมริกาดูแลผลประโยชน์ของคนในเมืองไทย การดูแลผลประโยชน์เช่นว่านี้ หาได้ทำให้ชนชาติสวีเดนได้รับเอกสิทธิ์ต่างๆซึ่งคนในบังคับเยอรมันและอเมริกันได้รับอยู่ตามสัญญาทางพระราชไมตรีในสมัยนั้นๆด้วยไม่ เพราะแม้จะมีผู้ดูแลผลประโยชน์ของชาวสวีเดนในกรุงสยามก็ดี แต่สวีเดนเดนมาร์กกับไทยหาได้เคยมีหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกันไม่ สัญญาฉบับนี้ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๙๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) นี้จึงเป็นสัญญาทางพระราชไมตรีฉบับแรก ระหว่างสยามกับสวีเดนเดนมาร์ก.

สรุปความได้ว่า ในปัจจุบันนี้ไทยมีสัญญาทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศอยู่ ๑๔ ประเทศด้วยกัน คือ

๑. อเมริกา
๒. ญี่ปุ่น
๓. ฝรั่งเศส (รวมทั้งอนุสัญญาที่เกี่ยวกับอินโดจีนด้วย)
๔. เนเธอร์แลนด์

04/07/2565

ม.ว.ถ.

๕. อังกฤษ
๖. สเปน
๗. โปรตุเกส
๘. เดนมาร์ก
๙. ฮอลันดา
๑๐. อิตาลี
๑๑. เบตเยม
๑๒. นอร์เวย์
๑๓. เยอรมนี
๑๔. สวิตเซอร์แลนด์

ส่วนข้อความในสัญญาเหล่านี้มีอย่างไรนั้น ถ้าจะอธิบายข้อความของสัญญาแต่ละฉบับเป็นฉบับ ๆ ไป ก็จะมีคาวมากและอาจไม่สะดวกแก่การเทียบเคียงหรือการศึกษา จึงได้คัดเลือกใจว่าจะแยกอธิบายเป็นเรื่อง ๆ ตามหัวข้อสำคัญพอเป็นหลักฐาน ในเรื่องนั้นเรื่อง สัญญากับประเทศหนึ่งประเทศหนึ่งใดตงตงนั้น เป็นการเทียบเคียงอยู่ในตัวเสร็จ.

ข้าพเจ้าขอเริ่มอธิบายถึงเรื่องอำนาจศาลก่อน แล้วจึงจะได้อธิบายถึงเรื่องอื่น ๆ ต่อไป.

เรื่องอำนาจศาล

(๑) อำนาจศาลไทย และสิทธิถอนคดี

ตามโปรโตคอดว่าด้วยอำนาจศาล ตัดท้ายสัญญาฉบับอเมริกา
มีความสำคัญดังนี้

ระเบียบอำนาจศาล ซึ่งได้ตั้งไว้ในกรุงสยามแต่ก่อนมาจนบัดนี้
สำหรับใช้แก่คนอเมริกัน กับทั้งเอกสิทธิ์ ความยกเว้น และความ
คุ้มกันต่าง ๆ ซึ่งคนอเมริกันเคยมีอยู่ เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นของ
สำหรับกับระเบียบอำนาจศาลที่กล่าวนั้น ต้องเป็นอันเลิกขาด และ
สิ้นสุดลงในวันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันสัญญากัน และตั้งแต่นั้น
สืบไป บุคคล องค์กร บริษัท และสมาคม ในบังคับอเมริกัน
ในกรุงสยามทั้งหมด ต้องอยู่ในอำนาจศาลสยาม^(๔๔)

(๔๔) Article I. The system of jurisdiction here-
tofore established in Siam for citizens of the United
States and the privileges, exemptions and immunities
now enjoyed by the citizens of the United States
in Siam as a part of or appurtenant to said system
shall absolutely cease and determine on the date of
the exchange of ratifications of the above-mentioned
Treaty and thereafter all citizens of the United States
and persons, corporations, companies and associations
entitled to its protection in Siam shall be subject
to the jurisdiction of the Siamese Courts.

04/07/2565

ไปโรคด่าด้วยอำนาจศาลคิดท้ายสัญญาที่ได้ทำกับประเทศอื่นๆ ต่อมา ก็มีข้อความในทำนองที่ฉ้อฉลโดยมาก เป็นอันว่า ในเวลานั้น คนในบังคับต่างประเทศในกรุงสยาม ขนศาลไทยหมดแล้ว

สำหรับคนในบังคับอเมริกัน ญี่ปุ่น อังกฤษ เนเดอร์แลนด์ สเปน โปรตุเกส เดนมาร์ก เดวีเดน อิตาลี เมดเยียม และ นอร์เวย์ ขนศาลไทยธรรมดา แต่ภายในกำหนดเวลา ๕ ปี นับตั้งแต่วัน ให้ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วนแล้ว คือประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีความแพ่งและความอาญา และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นต้นไป ผู้แทนฝ่ายทูตหรือกงสุลของประเทศเหล่านั้น มีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองในศาลกงสุลของตนได้ แต่การขออนั้น จะต้องมีการขอเป็นลายลักษณ์อักษรส่งไปถึงศาล

เฉพาะอังกฤษนั้น แม้ตามสัญญาใหม่นี้ คนในบังคับอังกฤษทั้งหมดจะขนศาลไทยธรรมดาที่ดี แต่เห็นด้วยอังกฤษมีผลประโยชน์ในเมืองไทยมาก และยังมีสิทธิที่จะถอนคดีไปจากศาลไทยได้ภายในเวลาที่กำหนดแล้ว ฝ่ายเราจึงได้จัดวางระเบียบการเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครอง องค์คณะ บริษัท และสมาคม ในบังคับหรืออารักขาอังกฤษ ได้รับความสะดวกในทางบรรดคดี โดยให้มีศาลเจ้าหน้าทีสำหรับพิจารณาตัดสินคดีเกี่ยวกับบุคคล องค์คณะ บริษัท และสมาคม เช่นว่านั้น และให้มีที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปนั่งฟังการพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นด้วย ดังเดิม ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้มีการถอนคดี และเพื่อเป็นประกันความยุติธรรมของศาลไทยเรานั่นเอง.

อนึ่ง ในเรื่องทีปรักษากฎหมายชาวยุโรปนี้ ตามระเบียบการพิเศษที่เราวางไว้เนั้น ค่างบที่กำหนดไว้ในสัญญาฉบับอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๗๐๘ (๒๕๕๓) อยู่บ้าง คือ ตามสัญญาที่วางเนั้น ในคดีทั้งหลายที่คนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหา ไม่ว่าจะในศาลต่างประเทศหรือในศาลไทยธรรมดา ก็จะต้องมีที่ปรักษากฎหมายชาวยุโรปนั่งฟังการพิจารณาในศาลชั้นต้นด้วย ในคดีที่คนในบังคับอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยแปลงชาติ ซึ่งมีใช้เชื้อชาติเอเชีย เป็นคู่ความเนั้น จะต้องมีที่ปรักษากฎหมายชาวยุโรปหนึ่งนาย นั่งในฐานะเป็นผู้พิพากษาพิจารณาความในศาลชั้นต้น และในคดีที่คนในบังคับอังกฤษ เช่นว่าเนั้นเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหาแล้ว คำพิพากษาต้องเป็นไปตามความเห็นของที่ปรักษากฎหมายเนั้น แต่ตามระเบียบการพิเศษที่เราวางไว้ใหม่นเนั้น เราก็ยอมให้มีที่ปรักษากฎหมายชาวยุโรปนั่งฟังการพิจารณาอยู่ด้วยเหมือนกัน แต่ที่ว่าเฉพาะคดีที่คนในบังคับอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยแปลงชาติ ซึ่งมีใช้เชื้อชาติเอเชีย เป็นคู่ความ หรือคดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาเท่านั้น และนั่งในฐานะเป็นที่ปรักษากฎหมายเท่านั้น ไม่ใช่ในฐานะเป็นผู้พิพากษาเหมือนเช่นแต่ก่อน.

สำหรับฉรังเศสนเนั้น มีระเบียบการดังนี้ คือ

(ก) พดเมืองฉรังเศสทั้งประเทศสยาม ให้ชั้นศาลต่างประเทศจนกระทั่งวันที่ฝ่ายไทยจะได้ใช้ประมวดกฎหมายต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ต่อเนั้นไป ชั้นศาลไทยธรรมดา แต่ภายในกำหนดเวลา ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่ใช้ประมวดกฎหมายไทยครบถ้วนแล้วเป็นต้นไป ทุดหรือกงสุล

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ฝรั่งเค่งนี้มีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองได้ แต่จะต้องทำคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรส่งไปบังคับศาล.

(ข) คนในบังคับหรือในอารักขาฝรั่งเค่ง เชื้อชาติเอเชีย ในมณฑลอุดรและอิสาน ไม่ว่าจดทะเบียนเมื่อใด กับคนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเค่ง เชื้อชาติเอเชีย ซึ่งอยู่นอกมณฑลทั้งสองนี้ และได้จดทะเบียนที่สถานกงสุลฝรั่งเค่งในกรุงสยามก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) ขึ้นศาลต่างประเทศ จนกว่าจะได้ใช้ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วนแล้ว ค่อนั้นไป ขึ้นศาลไทยธรรมดา และทุกหรือกงสุลฝรั่งเค่งไม่มีสิทธิที่จะถอนคดีไปจากศาลไทยได้.

(ค) คนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเค่ง เชื้อชาติเอเชีย ซึ่งอยู่นอกมณฑลอุดรและอิสาน และจดทะเบียนภายหลังวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๔๘) กับคนในบังคับหรืออารักขาฝรั่งเค่งอื่นๆที่ไม่เป็นเชื้อชาติเอเชียในสถานขึ้นศาลไทยธรรมดา และทุกหรือกงสุลฝรั่งเค่งไม่มีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองได้ คือเช่นเดียวกับคนไทย.

(ง) ของคณณะ บริษัท และสมาคม ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายฝรั่งเค่งนั้น ได้รับผลประโยชน์อย่างเดียวกับพลเมืองฝรั่งเค่ง.

(จ) ศาลต่างประเทศนั้น มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีแพ่งหรือพาณิชย์ทั้งหลาย ซึ่งคนตั้งกักชาติฝรั่งเค่งเป็นคู่ความฐานเป็นโจทก์กักจำเลยหรือผู้ต้องหา กัก หรือผู้ร้องกัก ส่วนในทางอาญานั้น ศาลต่างประเทศนี้มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีทั้งหลาย ที่คนตั้งกักชาติฝรั่งเค่งเป็นคู่ความหรือเป็นเจ้าทุกข์.

(๑) ในศาลชั้นต้นนั้น กงสุลหรือรองกงสุลฝรั่งเศสที่เกี่ยวข้อง มีสิทธิที่จะเข้าไปนั่ง หรือแต่งตั้งผู้แทนเข้าไปนั่งฟังการพิจารณาคดีที่คนดังกล่าวคดีฝรั่งเศสเป็นคู่ความ และมีสิทธิที่จะแสดงความเห็นซึ่งเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมได้.

ส่วนเยอรมันและอิตาลีเซอร์เวเนตั้น ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๑) และปี ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๔๗๖) ไม่มีข้อความหรือไปโรคดว่าด้วยอำนาจศาล คนในบังคับของประเทศทั้งสองนี้ จึงไม่มีสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิ์เกี่ยวกับเรื่องอำนาจศาลอย่างไร เป็นอันต้องขึ้นศาลไทยธรรมดาเช่นเดียวกับคนไทย และทูตหรือกงสุลเยอรมัน หรืออิตาลีไม่มีสิทธิที่จะถอนคดีไปจากศาลไทยได้.

ที่ฝ่ายไทยยอมให้ประเทศที่ยอมแก้ไขสัญญากับเรามีสิทธิที่จะถอนคดีไปชำระเสียเองนั้น ก็เพื่อเป็นประกันแห่งความยุติธรรมนั้นเอง กล่าวคือ ในคดีที่คนของประเทศเหล่านั้นเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหา นั้น ถ้าเขาเห็นว่าศาลเราดำเนินการพิจารณาคดีไปโดยไม่ยุติธรรมแล้ว ฝ่ายเราก็ยอมให้เขาถอนคดีจากศาลไทยไปชำระเสียเองในศาลกงสุลของเขาได้ตามที่เขาเห็นว่ายุติธรรม ในเวลานั้นระบอบการศาลของเราก็เจริญเรียบร้อยดีพอสมควรแล้ว ผู้พิพากษาของเราก็เป็นผู้ที่ได้อำนาจวิชากฎหมาย จากโรงเรียนกฎหมาย และที่ได้ด่ำวิชากฎหมายจากต่างประเทศมากมี การพิจารณาคดีต่าง ๆ ในโรงศาลของเราจึงยอมเป็นไปโดยยุติธรรม เมื่อเช่นนั้นแม้ฝ่ายเราจะยอมให้ประเทศที่กล่าวนั้นมีสิทธิถอนคดีไปจากศาลไทยได้ก็ดี ก็ไม่เป็นที่น่าวิตกอย่างไร และอันที่จริงนับตั้งแต่ได้เริ่มทำ

04/07/2565

สัญญาใหม่ยุคนี้มาจนบัดนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีทูตหรือกงสุลต่างประเทศได้ออกนคตไปจากศาลไทยเลย.

สิทธิของคนนี้ ใช้ได้ในคดีแพ่งและคดีอาญา แต่จะใช้เสมอไป และในทุกกรณีไม่ได้ จะใช้ได้ก็แต่บางกรณี และภายในกำหนดเวลาอันจำกัดเท่านั้น คือ

(๑) โดยทั่วไป ใช้ได้จนกว่าจะครบกำหนด ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่ที่ได้ใช้ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วนแล้ว ต่อขึ้นไป สิทธิที่ว่าเป็นอันสิ้นสุดลง ใช้ไม่ได้.

ส่วนเฉพาะคนในบังคับฝรั่งเศสเชื้อชาติเอเชียอื่น มีข้อแตกต่างอย่างไร ได้อธิบายมาแล้ว.

(๒) ใช้ได้ในคดีที่บุคคล องค์คณะ บริษัท หรือสมาคมในบังคับหรืออารักขาของประเทศที่เกี่ยวข้องเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาและ

(๓) โดยทั่วไป ใช้ได้ในคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลไทยใด ๆ ยกเว้นศาลฎีกา แต่เฉพาะฝรั่งเศสนั้น จะออกนคตไปได้ ก็ในชั้นศาลชั้นต้นเท่านั้น ไม่ว่าจะคดีจะดำเนินไปแต่ใดไหน ทั้งนี้แม้ในยุโรปก็คิดว่าด้วยอำนาจศาลจะมีได้มีข้อความบังไว้โดยเฉพาะเจาะจงก็ แต่ตามปรกติในการออกนคตนั้น ผู้แทนฝ่ายทูตหรือกงสุลที่เกี่ยวข้องจะต้องทำคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นต่อศาลก่อนศาลอ่านคำพิพากษา.

ที่เรายอมให้ฝรั่งเศสออกนคตได้แต่เพียงในชั้นศาลชั้นต้น คือในชั้นศาลต่างประเทศเท่านั้น แต่ยอมให้ประเทศอื่น ๆ ออกนคตได้จนถึงชั้นศาลอุทธรณ์ ก็เพราะว่าตามสัญญาใหม่ยุคนี้ คนในบังคับของประเทศอื่น ๆ ชั้นศาลไทยธรรมดาหมดแล้ว แต่คนในบังคับฝรั่งเศสซึ่ง

ทูตหรือกงสุลฝรั่งเสด็จมีสิทธิติดอนคัตอยู่นั้น ยิงขึ้นศาลต่างประเทศอยู่ ซึ่งมีระเบียบการพิเศษต่างหาก ออกไปจากศาลไทยธรรมดา เช่น กงสุลฝรั่งเสด็จมีสิทธิที่จะเข้าไปนั่งฟังการพิจารณา และแสดงความเห็นเพื่อความยุติธรรมได้ และในคดีที่เกี่ยวกับพลเมือง (Citizens) ฝรั่งเสด็จนั้น ต้องมีที่ปรึกษาชาวยุโรปนั่งพิจารณาในฐานะเป็นผู้พิพากษาด้วยเป็นต้น นับว่ามีประกันแห่งความยุติธรรมเพียงพออยู่แล้ว จึงได้จำกัดให้สิทธิติดอนคัตได้แต่เพียงชั้นศาลชั้นต้นเท่านั้น.

ส่วนคดีที่ถอนไปจากศาลไทยนั้น เมื่อได้ถอนไปแล้วอำนาจศาลไทยในคดีนั้นก็สิ้นสุดลงแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป และผู้แทนฝ่ายทูตหรือกงสุลของประเทศที่เกี่ยวข้อง จะต้องพิจารณาพิพากษาคดีนั้นให้เสร็จไปตามกฎหมายของประเทศตน เว้นไว้แต่คดีนั้นจะเป็นเรื่องที่อยู่ภายในขอบข่ายของประมวลกฎหมาย หรือบทกฎหมายของฝ่ายสยาม ซึ่งได้ประกาศและใช้บังคับอยู่แล้วตามระเบียบ กับทั้งได้แจ้งให้สถานทูตแห่งประเทศนั้น ๆ ทราบแล้ว สิทธิและความรับผิดชอบของคู่ความในคดีนั้น จึงพึงเป็นไปตามบทกฎหมายสยามที่กล่าวมานี้ แต่เฉพาะประเทศเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ และฮอลันดา ๓ ประเทศนั้น ตามสัญญาที่ขอตกลงพิเศษว่า คดีซึ่งถอนไปจากศาลไทยนั้น แม้จะเป็นเรื่องที่มีประมวลกฎหมายหรือบทกฎหมายไทยใช้บังคับอยู่แล้วก็ดี แต่ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในขอบข่ายแห่งประมวลกฎหมายอาญาของเขาดูด้วยแล้ว จะใช้ประมวลกฎหมายหรือบทกฎหมายไทยบังคับแก่คดีนั้นไม่ได้ กล่าวคือ ในคดีอาญา แม้เราจะได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา และได้แจ้งให้เขาทราบแล้ว

04/07/2563

กัณฑ์ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ภายในขอบข่ายแห่งประมวลกฎหมายอาญา
ของเขาแล้ว เมื่อประมวลกฎหมายอาญาของเขากับของเราแตกต่างกัน
จะต้องใช้ประมวลกฎหมายอาญาของเขาเป็นบทบังคับ.

ตามนี้ เห็นได้ว่า ในเวลานี้ แม้คนในบังคับต่างประเทศใน
กรุงสยามจะชนชาติไทยหมดแล้วก็ตาม แต่ศาลกงสุลของต่างประเทศ
ก็ยังมิอยู่ในกรุงสยาม ยังมีได้เลิกไปที่เดียว อย่างไรก็ดี ศาล
กงสุลที่ยังมีอยู่นั้น มิได้มีไว้สำหรับพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับคน
ในบังคับของคนโดยทั่วไปเหมือนเช่นแต่ก่อน แต่หากมีไว้สำหรับ
พิจารณาพิพากษาคดีซึ่งได้ถอนไปจากศาลไทย และสำหรับ
บังคับคดีไปตามคำพิพากษานั้นเท่านั้น.

อนึ่ง ตามข้อ ๓ และข้อ ๒ แห่งโปรโตคอล ว่าด้วยอำนาจศาล
คดีทำสัญญาฉบับฝรั่งเศสนั้น ดังรูปความได้ว่า ระเบียบการศาลต่าง
ประเทศ จะเป็นอันสิ้นสุดลงในวันที่ใช้ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วน
แล้ว แต่นั้นไป เป็นอันว่า ไม่มีศาลต่างประเทศต่อไป ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ และ ๖ กับประมวลกฎหมายว่าด้วย
วิธีพิจารณาความแพ่งและความอาญา และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
นั้น แม้จะได้ประกาศ (promulgated) แล้วแต่เมื่อเดือนมิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๘ ก็ดี แต่ก็ไม่เป็นอันใช้ (put into force) จน
วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงเป็นวัน
ที่ใช้ (putting into force) ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วนตามสัญญา
ทางพระราชไมตรี.

ฉะนั้น ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ศกนั้นไป เป็นอันไม่มีศาลต่าง

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๒๓

ประเทศ และคนตั้งกัศชาติฝรั่งเศษทั้งหมดต้องขนศาตไทยธรรมดา
และค่อนนั้นไปอีก ๕ ปี สิทธิชอนคตักจะเบ็นอันตันสุดตง คือ ในวันที่ ๓
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ส่วนคตักจะถอนไปได้อในระหวางนักระเพาคตัก
เกือวกบพตเมืองฝรั่งเศษเท่านั้น คตักเกือวกบคนชาวเอเซียในบังกบ
ฝรั่งเศษนั้น ถอนไมได้แจ้ว ไม่วาชาวเอเซียนี้จะจตุทเบยบเมื่อไรก็
คาม.

ส่วนคตักที่ยังคังพิจารณาอยูอในศาตต่างประเทศในวันที่ ๓ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น ก็ได้โอนไปยังศาตไทยธรรมดา แต่หากให้คัง
พิจารณาพิพากษาไปตามระเบียบวิธีพิจารณา ที่ได้วางไว้สำหรับศาต
ต่างประเทศ.

สำหรับคนในบังกบอเมริกัน ญี่ปุ่น อังกฤษ เนเคอร์เตนตี
สเบเน โปรตุเกส เดนมาร์ค สวีเดน อิตาลี เมตเยียม และ
นอร์เวย์ นั้น สิทธิชอนคตักจะเบ็นอันตันสุดตงในวันที่ ๓ ตุลาคมพ.ศ.
๒๔๗๗ ตุลาคัน.

(๒) การส่งบทกฎหมายและข้อบังคับที่ประกาศใช้ใหม่.

ตั้งได้เห็นแจ้ว โดยทั่วไป คตักซึ่งทูตหรือกงสุตต่างประเทศได้
ถอนไปจากศาตไทยนั้น ถ้าเบ็นเรื่องที่อยู่ภายในขอบเขตคตักของประมอด
กฎหมาย หรือกฎหมายของฝ่ายสยาม ซึ่งได้ประกาศใช้และได้แจ้ว
ให้สลาบทูตที่เกือวชองทราบแจ้ว ทูตหรือกงสุตนั้นจะคตักพิจารณา
พิพากษาคตักไปตามบทกฎหมายไทยที่ถาวนั้น โดยเหตุนี้เอง รัฐบาล
สยามจึงได้ยอมรัยกับประเทศเบตเยียม เดนมาร์ค ฝรั่งเศษ อิตาลี

เนเคอเรนต์ และนอร์เวย์ว่า จนกว่าจะถึงวันที่ได้ใช้ประมวลกฎหมายไทยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ครบถ้วนแล้ว รัฐบาลสยามจะคงแก้บทกฎหมายและข้อบังคับใหม่ ซึ่งได้ประกาศใช้แล้วนั้น ให้ผู้แทนประเทศเหล่านั้นทราบ และถ้าหากผู้แทนของประเทศเหล่านั้น คงข้อรังเกียจอย่างใดเกี่ยวกับบทกฎหมายและข้อบังคับนั้น และแจ้งมาให้ฝ่ายสยามทราบภายในเวลาอันสมควรแล้ว รัฐบาลสยามจะพยายามพิจารณาข้อรังเกียจนั้น.

เป็นอันว่า ในระหว่างที่เรายังมีได้ใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วครบถ้วนนั้น ถ้าฝ่ายเราออกประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หรือกฎข้อบังคับใหม่อย่างไร เราจะคงแจ้งไปให้สถานทูตของประเทศที่กล่าวข้างต้นนั้น ทราบเสมอทุกคราวไป และถ้าเขาคงข้อรังเกียจเกี่ยวกับประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หรือกฎข้อบังคับนั้น ๆ มาภายในเวลาอันสมควรแล้ว ฝ่ายเราก็จะต้องพยายามพิจารณาข้อรังเกียจนั้นด้วยดี.

ส่วนประเทศอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปนและเดนมาร์ก นั้น ตามโปรโตคอดัตตท้ายสัญญาฉบับนี้ในทำนองดังนี้ คือ “ถ้าภายในเวลาอันสมควร ตั้งแต่วันประกาศประมวลกฎหมายที่กล่าวแล้ว ประเทศเหล่านั้นเห็นมีข้อรังเกียจอย่างใด ๆ ในประมวลกฎหมายเหล่านั้น คือ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลว่าด้วยวิธีพิจารณา และพระธรรมนูญศาล รัฐบาลสยามจะพยายามแก้ข้อรังเกียจนั้น ๆ.”

แม้ในโปรโตคอดัตตกับประเทศเหล่านั้น จะไม่มีถ้อยคำกำหนดพันธ

กรณีไว้อย่างชัดแจ้งก็ดี แต่เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีที่
 พึงถอนไปจากศาลไทย ฝ่ายเราได้แจ้งบทกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ
 ซึ่งได้ออกใช้ใหม่เข้าไปให้ผู้แทนของประเทศเหล่านั้น ทราบทุกคราวไป
 เหมือนกัน ส่วนข้อร้องทุกข์ที่ประเทศเหล่านั้นจะตั้งมานั้น ตามถ้อยคำใน
 ไปรโตคตสุจุกัดไว้ว่า ต้องเป็นข้อร้องทุกข์เกี่ยวกับบทประมวล
 กฎหมายต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น ไม่เหมือนกับประเทศจำพวก
 ที่กล่าวที่แรก เพราะนอกจากประมวลกฎหมายต่างๆ นั้นแล้วประ
 เทศจำพวกแรกยังตั้งข้อร้องทุกข์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ พระราช
 กฤษฎีกา หรือกฎข้อบังคับต่างๆ ได้ด้วย จนกระทั่งวันที่ประกาศใช้
 ประมวลกฎหมายต่างๆ ครบถ้วนแล้ว.

เวลานี้ ประมวลกฎหมายของเราได้เป็นอันใช้ครบถ้วนแล้ว
 ประเทศจำพวกแรกไม่มีสิทธิตั้งข้อร้องทุกข์เกี่ยวกับบทกฎหมายของเรา
 อีกต่อไป แต่เฉพาะประมวลกฎหมายที่เพิ่งเป็นอันใช้เมื่อวันที่ ๑
 ตุลาคม ค.ศ. นี้ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ และ
 บรรพ ๖ ประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งและความอาญา
 กับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้น ทั้งประเทศจำพวกแรกและจำพวก
 หดัง อาจตั้งข้อร้องทุกข์มาได้ ภายในเวลาอันสมควร

อนึ่ง เวลานี้ แม้ประมวลกฎหมายของเราจะได้เป็นอันใช้ครบ
 ถ้วนแล้วก็ดี แต่ฝ่ายเราก็คงจะตั้งบทกฎหมายและข้อบังคับที่ออกใหม่
 ไปให้สถานทูตของประเทศที่ยังคงมีสิทธิถอนคดีอยู่นั้น ทราบ ทั้งนี้
 เพื่อประโยชน์แห่งการถอนคดีนั่นเอง

ส่วนเยอรมนี กับสวีเดน เดนมาร์ก ไม่มีไปรโตคตว่าด้วย

04/07/2565

อำนาจศาล และตามสัญญาที่ไม่มีข้อความเกี่ยวกับเรื่องนี้ ฉะนั้น ฝ่ายเราจึงไม่มีพันธกรณีที่จะตั้งบังคับกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ที่ประกาศใช้ใหม่ไปให้ผู้แทนฝ่ายทูตหรือกงสุลของประเทศตั้งของตน และประเทศตั้งต้องตกลงกันไม่มีศัพท์ที่จะตั้งข้อรังเกียจ หรือข้อกักท้วง เกี่ยวกับประมวลกฎหมายหรือบทกฎหมายที่ฝ่ายเราได้ประกาศใช้โดย.

(๓) การอุทธรณ์ฎีกา

ตามสัญญาใหม่นี้ คนในบังคับของประเทศต่างๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามอยู่ ณ ระบบต้นขน ฟ้องอุทธรณ์ คดีค้าน คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ไปยังศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ และ (ยกเว้นกรณีคนในบังคับเยอรมันและสวิตซ์) ในระหว่างเวลาที่สิทธิของตนคดียังมีอยู่ตามสัญญา ผู้กาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ต่อไปยังศาลฎีกาได้ แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้.

อันข้อจำกัดว่า ให้ฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายนั้น สำหรับฝรั่งเศสใช้บังคับแต่เฉพาะคดีที่ตกอยู่ในอำนาจของศาลต่างประเทศเท่านั้น แต่สำหรับประเทศอื่น ๆ ยกเว้นเยอรมันและสวิตซ์เซอร์แลนด์ ใช้บังคับโดยทั่วไป อนึ่ง ที่ห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ห้ามแต่เฉพาะคดีที่คนในบังคับต่างประเทศที่กล่าวแล้ว (ยกเว้นคนในบังคับเยอรมันและสวิตซ์) เป็นคู่ความ คือเป็นโจทก์หรือจำเลยเท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงคดีคนในบังคับต่างประเทศเหล่านั้นเป็นผู้ถูกกระทำร้ายหรือเสียหาย ซึ่งมีได้เป็นโจทก์หรือจำเลยด้วย ฉะนั้น ในกรณีทอชยการเป็นโจทก์ฟ้องคนในบังคับสยามเป็นจำเลย

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๒๗

หาว่าปล้นและฆ่าคนในบังคับอังกฤษตายนั้น ทั้งโจทก์และจำเลยยอม
มีสิทธิฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้. (ฎีกาที่ ๕๓๒/๒๔๗๐ คดีระหว่าง
อัยการส่งรศโลก โจทก์ นายข้อปลดทั้งกับพวก จำเลย และ
ฎีกาที่ ๓๓๗/๒๔๗๓ คดีระหว่างอัยการส่งรศ โจทก์ นายเองชวน
จำเลย ซึ่งได้วินิจฉัยตามนัยที่กล่าวแล้ว)

ส่วนคดีที่คนในบังคับสยามถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วยกันกับคนในบัง
คับต่างประเทศที่กล่าวแล้ว (ยกเว้นคนในบังคับเยอรมันและสวีเดน)
จำเลยที่เป็นคนในบังคับสยามถูกห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง
อย่างเดียวกับจำเลยที่เป็นคนในบังคับต่างประเทศนั้นด้วยเหมือนกัน (ดู
ฎีกาที่ ๖๓๐/๒๔๗๒ คดีระหว่างอัยการเชียงใหม่ โจทก์ นายเด่น
กับพวก จำเลย)

เพราะฉะนั้น ได้มีข้อตกลงพิเศษต่อไปนี้ชื่อว่า ในระ
หว่างเวลาที่ยังมีได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทยครบถ้วนนั้น ใน
ศาลอุทธรณ์ในคดีที่เกี่ยวกับชนชาติฝรั่งเศสหรือคนในบังคับหรืออา
ริกาฝรั่งเศส ให้นำบทบัญญัติแห่งข้อ ๕ ของโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจ
ศาลระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗
(พ.ศ. ๒๔๔๘) มาใช้บังคับ ถัดจากคือ เมื่อมีอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา
ของศาลต่างประเทศแล้ว ศาลจะต้องแจ้งไปยังกงสุลหรือรองกงสุล
ฝรั่งเศสประจำที่ซึ่งพิจารณาคดีให้ทราบ และกงสุลหรือรองกงสุล
นั้น มีสิทธิที่จะทำความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรติดไว้ในสำนวน และ
คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์นั้น จะต้องให้ผู้พิพากษาชาวยุโรปลงนาม
ด้วย ๒ นาย

04/07/2565

ส่วนอังกฤษนั้น ในโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจศาล ไม่มีข้อความว่าด้วยการพิจารณาตัดสินศาลอุทธรณ์ เหมือนอย่างโปรโตคอลกับฝรั่งเศส ทั้งในสัญญาทางพระราชไมตรีกับอังกฤษก็ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องนี้ ฉะนั้น ตามสัญญาใหม่กับอังกฤษ ศาลไม่จำกัดชั้นจำนวนไปยังสูงสุดของอังกฤษ เพราะสูงสุดของอังกฤษไม่มีสิทธิที่จะทำความเห็นคดีไว้ในจำนวนเหมือนเช่นแต่ก่อนแล้ว และคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็ไม่จำกัดจะมีผู้พิพากษาชาวยุโรปตั้งนามด้วย ๒ นายอย่างแต่ก่อน แต่เนื่องด้วยอังกฤษมีผลประโยชน์ได้เคยอยู่ในเมืองไทยมากหลาย กับยังมีสิทธิถอนคดีจนถึงชั้นศาลอุทธรณ์ ตามทางปฏิบัติฝ่ายเราจึงได้จัดใหม่ที่ปรึกษาชาวยุโรป ๒ นาย นั่งพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาลอุทธรณ์อยู่ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และเพื่อป้องกันมิให้มีการถอนคดีไปจากศาลไทยเราได้ อนึ่งที่จัดใหม่ที่ปรึกษาชาวยุโรปนั่งพิจารณาพิพากษาคดีด้วย ก็เพราะคดีที่ปรึกษาชาวยุโรปนั่งฟังการพิจารณาในศาลชั้นต้น คือ คดีที่คนในบังคับอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยแปลงชาติ ซึ่งไม่ใช่เชื้อชาติเอเชีย เป็นคู่ความหรือคดีที่คนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหาเท่านั้น.

ส่วนคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ในสัญญาทางพระราชไมตรีและโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจศาลกับฝรั่งเศส อังกฤษ และประเทศอื่น ๆ มิได้กำหนดว่า ในคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับของประเทศเหล่านี้ คำพิพากษาของศาลฎีกาจะต้องมีผู้พิพากษาชาวยุโรปตั้งนามด้วย ๒ นาย แต่ตามทางปฏิบัติของเราในในคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับฝรั่งเศสบางจำพวก (คือคดีที่มีอุทธรณ์ฎีกาขึ้นมาจากศาลต่าง

ประเทศ) และคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับอังกฤษ ซึ่งได้มีที่ปรึกษาชาวยุโรปนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาลอุทธรณ์อยู่ด้วยนั้น ฝ่ายเราจัดให้มีผู้พิพากษาชาวยุโรป นั่งพิจารณาและลงนามในคำพิพากษาของศาลฎีกาด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ความเชื่อมั่นในความยุติธรรมแห่งศาลไทยยิ่งขึ้นนั่นเอง.

สำหรับประเทศอื่น ๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามอยู่ขณะนั้น ก็เช่นเดียวกับอังกฤษเหมือนกัน คือ กงสุลของประเทศเหล่านั้น ไม่มีสิทธิที่จะทำความเห็นคดีไว้ในชั้นอุทธรณ์ และคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาก็ไม่จำเป็นต้องมีที่ปรึกษาหรือผู้พิพากษาชาวยุโรปลงนามด้วย และแม้ประเทศเหล่านี้ (ยกเว้นเยอรมนีและสวีเดนเดนมาร์ก) ยังมีสิทธิถอนคดีจนถึงชั้นศาลอุทธรณ์ก็ได้ แต่ตามทางปฏิบัตินั้น เราไม่ได้จัดให้มีที่ปรึกษาหรือผู้พิพากษาชาวยุโรปนั่งพิจารณาคดีด้วยเหมือนอย่างอังกฤษ.

อันที่จริง ชาวยุโรปที่เราจ้างมารับราชการเป็นที่ปรึกษากฎหมายหรือผู้พิพากษานั้น ก็นับว่าเป็นข้าราชการไทยเหมือนกัน ฉะนั้นทางราชการจะให้นั่งพิจารณาในคดีใดๆ ซึ่งแม้จะเป็นคดีที่คนไทยกับคนไทยเป็นความกันเอง และไม่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ได้เสียของชาวต่างประเทศเลย ก็ยอมทำได้ ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๘/๗๗ คดีระหว่างพระพิบูลย์ไธสงวรย์ โจทก์ กรมพระคลังข้างที่ จำเลย และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ (แดง) ที่ ๓๗๘๒/๗๗ คดีระหว่างฮัยยกการ โจทก์ พระยาเทพหัสดินทร จำเลย เมื่อเร็ว ๆ นี้ ปรากฏว่า มีผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปลงนามด้วย ๒ นาย.

04/07/2565

ส่วนเยอรมนีกับสวีเดนนั้น ไม่มีไปรโคตว่าด้วยอำนาจศาล และในสัญญาทางพระราชไมตรีก็ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องอำนาจศาลเลย ฉะนั้น คนในบังคับเยอรมันและสวีเดนจึงไม่มีสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิเกี่ยวกับเรื่องอำนาจศาลอย่างไร และในด้านการอุทธรณ์ฎีกานั้น ย่อมมีสิทธิเสมอกันหรืออย่างเดียวกันกับคนในบังคับสยามนั่นเอง คือทูลหรืออุทธรณ์คดีไปจากศาลไทย และคำพิพากษาคourtอุทธรณ์และศาลฎีกานั้น ก็ไม่จำเป็นต้องมีที่ปรึกษากฎหมาย หรือผู้พิพากษาชาวยุโรปลงนามด้วย กับทั้งจะฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ก็ย่อมทำได้ ภายในขอบข่ายแห่งกฎหมาย คือตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะอุทธรณ์ฎีกา พ. ศ. ๒๔๖๓.

(๔) สิทธิขอย้ายศาล

ความใดที่สิทธิของตนยังคงมีอยู่ คนในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามอยู่ ณ บัดนี้ (ยกเว้น เยอรมันและสวีเดน) ซึ่งเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีที่ศาลในหัวเมืองมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลนั้นให้ย้ายศาลพิจารณาคดีเรื่องนั้นได้ ถ้าและเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการในท้องถิ่นยอมอนุมัติตามคำขออนุญาต คดีนั้นจะต้องพิจารณาพิพากษาที่กรุงเทพฯ หรือณที่ใดที่ตนเอง โดยผู้พิพากษานะเพราะคนที่เป็นคนระของศาล ซึ่งจักทรงอำนาจพิจารณา คดีนั้นที่กรุงเทพฯ เป็นผู้พิพากษา ถ้ามีคำขอเช่นว่านั้นมาแล้วเมื่อใด จะต้องแจ้งความไปให้พนักงานทูล หรือกงสุลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องทราบ.

ส่วนคนในบังคับเยอรมันและสวีเดนนั้น ไม่มีสิทธิขอย้ายศาลตั้ง

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๓๑

ที่กล่าวมานี้ได้ เพราะประเทศทั้งสองนี้ไม่มีโปรโตคอลหรือสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามในเรื่องนี้.

(๕) เรื่องทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับต่างประเทศ.

ในเรื่องนี้ฝ่ายเราได้ให้ความคุ้มครองแก่ฝ่ายอังกฤษดังนี้ คือ “ระเบียบอำนาจศาลกงสุลในปัจจุบันว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินมรดก (consular probate Jurisdiction) ซึ่งไม่มีข้อพิพาทอันเกี่ยวกับมรดกของคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนก่อนวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) กับวิธีการตามที่จัดทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเจ้าพนักงานกงสุลได้ปฏิบัติในเรื่องที่ไม่มีข้อพิพาทอันเกี่ยวกับมรดกของคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนภายหลังวันที่ดังกล่าวมาข้างบน (ตามสัญญาทางพระราชไมตรีปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ข้อ ๓) นั้น ให้คงใช้อยู่ต่อไป เมื่อใดที่มีประกาศกฎหมายว่าด้วยเรื่องสืบมรดกและพินัยกรรมแล้ว อำนาจศาลกงสุลอังกฤษที่จะจัดในเรื่องมรดกและพินัยกรรม เป็นอันยุติสิ้นลงโดยเด็ดขาด และตั้งแต่นั้นสืบไป ศาลไทยย่อมมีอำนาจสิทธิขาดในเรื่องนี้แต่ฝ่ายเดียว”

ส่วนวิธีปฏิบัติที่ปฏิบัติอยู่ในเวลานี้ มีอยู่ ๒ ประการ แล้วแต่ว่ากรณีนั้นเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับอังกฤษ ที่จดทะเบียนก่อนวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) หรือจดทะเบียนภายหลังวันนั้น (หรือมิได้จดทะเบียนเลย) คือ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ก. กรณีเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนในบังคับ

อังกฤษจดทะเบียนก่อนวันที่ ๑๐ มีนาคม

ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๕๑)

ในกรณีเช่นนี้ ไม่ว่าบุคคลจำพวกหนึ่งซึ่งถึงแก่กรรมนั้น จะทำ
พินัยกรรมไว้หรือไม่ก็ตาม กองผู้อังกฤษมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะ
ตั้งผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม หรือตั้งผู้จัดการมรดกที่ไม่มีพินัย
กรรม แล้วแต่กรณี เพื่อดำรับจัดการมรดกของผู้ตายได้ แต่
กองผู้จะต้องมีประกาศแจ้งความตามธรรมเนียมก่อน.

ถ้ามีผู้ยื่นคำร้องคัดค้าน (caveat) กองผู้จะตั้งให้ผู้ร้องคัดค้าน
คนนั้น นำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลไทยภายในเวลาที่กำหนดให้.

ถ้าผู้ยื่นคำร้องฟ้องต่อศาลไทยแล้ว อำนาจของกองผู้ในเรื่องนี้
ก็เป็นอันยุติลง ศาลไทยจะได้จัดตั้งบุคคลที่สมควร เป็นผู้จัดการ
มรดก และเมื่อศาลไทยได้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้ว ศาลนั้นย่อมมีอำนาจ
สิทธิศาลที่จะตั้งจัดคดีต่อไปแต่ฝ่ายเดียว.

ถ้าภายหลัง เมื่อกองผู้ได้ตั้งผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม หรือ
มาตั้งให้ผู้จัดการมรดกที่ไม่มีพินัยกรรมแล้ว หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น
เกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนหนึ่งส่วนใด ซึ่งมีผู้อ้างว่าเป็นของกองมรดกก็ดี
หรือมีปัญหาใด ๆ อันเกี่ยวกับการจัดการมรดกก็ดี ข้อพิพาทเหล่านี้
จะต้องพิจารณาพิพากษากันในศาลไทยทั้งสิ้น ส่วนของมรดกนั้น
คงอยู่ในอำนาจจัดการของกองผู้ตลอดมา แต่เมื่อศาลไทยได้พิพากษา
ในข้อพิพาทนั้น ๆ เป็นประการใดแล้ว กองผู้จำต้องปฏิบัติตามคำ
พิพากษานั้น.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๓๑

ข. กรณีเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับ

อังกฤษจดทะเบียนภายหลังวันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๕

(พ.ศ. ๒๔๕๑) (หรือที่มีได้จดทะเบียนเลย).

ในกรณีเช่นนี้ กงสุลเป็นผู้รวบรวมทรัพย์สินมรดกของบุคคล
จำพวกนั้นในฐานะเป็นตัวแทน เพื่อความสะดวกแก่ทายาท หรือผู้ที่มี
สิทธิจะได้รับมรดกตามพินัยกรรมเท่านั้น. กงสุลไม่มีอำนาจที่จะตั้ง
ผู้จัดการมรดกที่ไม่มีพินัยกรรมหรือชำระข้อพิพาทใด ๆ เกี่ยวกับการใช้
หนี้ หรือการรับใช้หนี้ ฯลฯ

อย่างไรก็ดี ในคำมั่นนั้น ฝ่ายเราได้วางเงื่อนไขเวลาจำกัดให้
อำนาจของกงสุลในเรื่องนี้หมดลงสิ้นสุดลงเหมือนกัน คือ เมื่อฝ่ายเรา
ได้ประกาศกฎหมายว่าด้วยเรื่องสืบมรดกและพินัยกรรมแล้วเมื่อใด
อำนาจศาลกงสุลอังกฤษที่จะจัดในเรื่องมรดกและพินัยกรรมก็จะเป็น
สิ้นสุดลงโดยเด็ดขาดเมื่อนั้น และคงแคบคั่นสืบไป ศาลไทยย่อมมี
อำนาจสิทธิขาดในเรื่องนี้แต่ฝ่ายเดียว.

กฎหมายว่าด้วยเรื่องสืบมรดกและพินัยกรรม คือ ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ นั้น ได้ประกาศแล้ว เมื่อวันที่
๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘ แต่ไม่มีผลใช้ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๗๘. ปัญหาจึงมีว่า อำนาจศาลของกงสุลอังกฤษในเรื่องนี้
สิ้นสุดลงเมื่อใด คือ สิ้นสุดเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ซึ่งเป็น
วันประกาศ (promulgation) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖
หรือสิ้นสุดเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ซึ่งเป็นวันใช้ (putting
into force) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖

04/07/2563

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

อันคำมั่นที่ฝ่ายเราได้ให้ไว้^{๕๕} แม้ตามถ้อยคำที่ใช้จะกำหนดให้
อำนาจศาลของกงสุตอังกฤษตั้งตั้งในวันประกาศ(promulgation)ก็ดี
แต่อันที่จริงความมุ่งหมายนั้น หมายถึงวันใช้^{๕๖} เป็นอันว่า แม้ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ จะได้ประกาศตั้งตั้ง^{๕๗} อำนาจศาล
ของกงสุตอังกฤษ ในเรื่อง^{๕๘}นี้ยังคงมีอยู่ต่อไปและจะตั้งตั้งในวัน^{๕๙}ที่ ๓
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งเป็นวันใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๖ ^{๖๐}นี้.

สรุปความได้ว่า

(๑) จนกระทั่งวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ศาลไทยไม่มี
อำนาจที่จะเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียน
ก่อนสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) แต่อย่างไร จนกว่า
กงสุตอังกฤษได้ตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว ^{๖๑}เว้นไว้แต่จะมีข้อพิพาทเกิดขึ้นใน
เรื่อง^{๖๒}ที่จัดการมรดกตนเอง และเมื่อมีข้อพิพาทเช่นนั้นเกิดขึ้นตั้งตั้ง^{๖๓}
ศาลไทยจะต้องพิจารณาให้เป็นที่พอใจเสียก่อนว่า มรดกเรื่อง^{๖๔}นั้นได้
ไปสู่อำนาจกงสุตอังกฤษก่อนแล้ว.

(๒) ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นต้นไป เรื่อง
เหล่านี้อยู่ในอำนาจศาลไทย.

(๓) ส่วนเรื่อง^{๖๕}ที่ฝ่ายอังกฤษจัดการค้างอยู่ในวันที่ ๓ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ ^{๖๖}นี้ ก็ให้ฝ่ายอังกฤษจัดการต่อไปจนเสร็จเรื่อง.

ส่วนเรื่อง^{๖๗}ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับอังกฤษที่ไม่ได้
จดทะเบียน^{๖๘} หรือจดทะเบียนภายหลังสัญญาที่กล่าวตั้งตั้ง^{๖๙}ก็ดี ศาล
ไทยมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะตั้งตั้งผู้จัดการมรดก^{๗๐}ที่ไม่เป็นพิธีกรรม

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๓๕

พิจารณาคดีที่มีพินัยกรรมและพิพาทซื้อขายปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับกองมรดกนั้นได้ทั้งสิ้น ทั้งในเวลานั้นและในเวลาต่อไป.

ที่ว่าทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนก่อนสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) หรือจดทะเบียนภายหลังสัญญานั้น (หรือไม่ได้จดทะเบียนเลย) นั้น ตามคำพิพากษาที่ปรากฏชัดอยู่ว่าประเด็นที่จะวินิจฉัยอยู่ที่กองมรดกของผู้ตายที่เป็นคนในบังคับอังกฤษ คือผู้ตายจดทะเบียนก่อนสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) หรือจดทะเบียนภายหลังสัญญานั้น หรือมิได้จดทะเบียนเลย เมื่อข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้สำหรับกรณีนั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้รับมรดกหรือผู้ที่มีสิทธิรับมรดกเป็นคนในบังคับใด เช่น นาย ก. เป็นคนในบังคับอังกฤษ เกิดในกรุงสยามและจดทะเบียนก่อนสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) นาย ก. มีบุตรชายคนหนึ่งชื่อ นาย ข. เกิดในกรุงสยามเหมือนกัน นาย ก. ถึงแก่กรรมลงในกรุงสยามโดยไม่มีพินัยกรรม ในกรณีเช่นนั้น แม้นาย ข. ผู้รับมรดกจะเป็นคนในบังคับสยามตามความตกลงเรื่องสัญชาติกับอังกฤษปี ค.ศ. ๑๘๘๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) ก็ดี แต่โดยที่กองมรดกเป็นกองมรดกของนาย ก. ซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนก่อนสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) กองผู้ต้องอังกฤษจึงมีอำนาจเต็มวิญญูณที่จะตั้งผู้จัดการมรดก เพื่อสำหรับจัดการมรดกของนาย ก. ผู้ตายฉะนั้น แม้นาย ข. ผู้รับมรดกของนาย ก. จะเป็นคนในบังคับสยามก็ดี นาย ข. จะจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดกับกองมรดกนั้นไม่ได้ จนกว่ากองผู้ต้องอังกฤษจะได้ตั้งนาย ข. เป็นจัดการมรดกของนาย ก. ก่อนแล้ว

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

คำนั้นเช่นว่านี้ ฝ่ายเราได้ให้ไว้แก่ฝ่ายอังกฤษฝ่ายเดียวเท่านั้น
ฉะนั้นสำหรับประเทศอื่น ๆ ถ้าคนในบังคับของประเทศเหล่านั้นยกกรรม
ลงในกรุงสยามแล้ว กงสุลของประเทศเหล่านั้นย่อมไม่มีอำนาจที่จะตั้ง
ผู้จัดการมรดกหรือพิพาทพิพาทษาบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับของมรดก
นั้นได้ อำนาจเช่นว่านี้ย่อมตกอยู่แก่ศาลไทยโดยบริบูรณ์.

ข้อความในสัญญาทางพระราชไมตรี

เรื่องอำนาจศาลนั้น ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้ว ต่อไปนี้ จะได้พยายามอธิบายถึงข้อความสำคัญ ๆ ในหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายที่มียุกับประเทศต่าง ๆ ณบัดนี้

อันสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายเหล่านี้ วัตถุประสงค์ประสงค์เพื่อความสันติภาพ เพื่อยังความสัมพันธไมตรีที่มีอยู่กับประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ให้สันติสุขร่มเย็นด้วยซึ่งกัน เพื่อมิว่ารุงการค้าขาย และเพื่อให้คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาแต่ละฝ่ายเข้าไปค้าขายและทำมาหากินในอีกประเทศหนึ่งได้โดยเสรี กับให้ได้รับความคุ้มครองกันและความปลอดภัยในระหว่าง ที่อยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นด้วย.

สรุปความได้ว่า ข้อใหญ่ใจความในหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายเหล่านี้ มีดังนี้ คือ.

๑. สันติภาพ และ สัมพันธไมตรี

ในระหว่างอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องมิสันติภาพต่อกันเป็นนิจ และมีไมตรีต่อกันเป็นนิจนิตน

ข้อความทั้งนี้ เป็นไปตามแบบสัญญาธรรมดา ซึ่งมีปรากฏในสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายโดยมาก และตามถ้อยคำที่ใช้ ก็ปรากฏความมุ่งหมายอยู่ชัดเจนแล้ว ฉะนั้น ไม่จำเป็นต้องอธิบายให้ยืดเยื้อไปอีก.

เบตเยียม	ข้อ ๑
เดนมาร์ก	ข้อ ๑
ฝรั่งเศส	ข้อ ๑
เยอรมนี	ข้อ ๑
อังกฤษ	ไม่มี
อิตาลี	ข้อ ๑
ญี่ปุ่น	ข้อ ๑
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๑
นอร์เวย์	ข้อ ๑
โปรตุเกส	ข้อ ๑
สเปน	ข้อ ๑
สวีเดน	ข้อ ๑
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๑

๒. การระงับข้อพิพาท โดยทางอนุญาโตตุลาการหรือโดยศาลโลก

อัครราชทูตแห่งสัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่า ถ้ามีข้อพิพาท
อย่างใดๆเกิดขึ้นในระหว่างกันและกัน ซึ่งจะระงับโดยทางทูตไม่
ได้แล้ว ทั้งสองฝ่ายจะเสนอข้อพิพาทนั้นแก่อนุญาโตตุลาการ จะ
เป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ตาม ซึ่งทั้งสองฝ่ายจักได้เลือกสรรขึ้น
หรือให้ศาลประจำติธรรมระหว่างประเทศนครกรุงเฮก ตัดสิน.

ศาลที่กล่าวมานี้ จะมีอำนาจรับพิจารณาตัดสิน โดยความตกลง
พร้อมกันของอัครราชทูตทั้งสองฝ่าย หรือเมื่อไม่ตกลงพร้อมกัน
ได้ ก็โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอไปฝ่ายเดียว.

ข้อพิพาทตามความในข้อสัญญาข้อนี้ หมายความว่า ข้อพิพาท
ทุกอย่างทุกชนิด โดยไม่จำกัด คือ ข้อพิพาทนั้น จะเกี่ยวข้องกับเรื่อง
ใดๆก็ตาม จะเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้บทบัญญัติแห่งสัญญา
ทางพระราชไมตรีที่บรรจุข้อสัญญาข้อนี้ไว้ หรือแห่งโปรโตคอล
ติตท้ายสัญญานี้หรือไม่ ก็ตาม เมื่ออัครราชทูตทั้งสองฝ่ายไม่สามารถ
ระงับหรือตกลงกันได้โดยทางทูตแล้ว ย่อมเสนอให้อนุญาโตตุลา
การหรือศาลประจำติธรรมระหว่างประเทศตัดสินได้ทั้งสิ้น และ
ในกรณีที่เสนอข้อพิพาทให้ศาลประจำติธรรมระหว่างประเทศตัดสิน
นั้น ก็ไม่จำเป็นที่อัครราชทูตจะต้องร้องขอไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย แม้
ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอไปแต่ฝ่ายเดียว ก็ยอมให้ศาลที่กล่าวมานี้
อำนาจพิจารณาตัดสินข้อพิพาทนั้นได้.

สัญญากับฝรั่งเศส อิตาลี นอร์เวย์ โปรตุเกส สเปน

04/07/2563

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

และสวีตเซอร์แดนค์ มีข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้ แต่ในสัญญา
กับฝรั่งเศสและโปรตุเกสนั้น มีข้อยกเว้นบางประการ คือ

(๑) ฝรั่งเศส ในส่วนข้อพิพาทต่าง ๆ เกี่ยวกับขบวนพิธีแห่ง
ความตกลงฉบับก่อน ๆ บรรดาที่เพิ่งตั้งในวรรค ๒ แห่งข้อ ๒๗ แห่ง
สัญญาฉบับลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๗) คือ
ขบวนพิธีที่เกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น มิให้นำข้อสัญญาที่กล่าว
ข้างต้นมาใช้บังคับ จนกว่าจะได้ทำอนุสัญญาหรือความตกลงที่กำหนด
ไว้ในข้อ ๒๖ แห่งสัญญาที่ว่านั้น คือ อนุสัญญาหรือความตกลง
ว่าด้วยอินโดจีนฝรั่งเศสแล้ว.

รัฐบาลสยามกับรัฐบาลฝรั่งเศส ได้ตกลงทำอนุสัญญา เพื่อ
วางระเบียบความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีนกันแล้ว คือ อนุ
สัญญาที่ได้ลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๒๖
(พ.ศ. ๒๔๖๙) และได้เป็นอันใช้บังคับตั้งแต่วันแรกเปลี่ยนศักราช
คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐) เป็นต้นมา
ฉะนั้น นับตั้งแต่วันที่ ๒๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐) เป็น
ต้นมา ข้อยกเว้นในสัญญากับฝรั่งเศสที่ว่านี้ ก็เป็นอันตกไป.

(๒) โปรตุเกส มีขบวนพิธีข้อยกเว้นมิให้นำข้อสัญญาที่กล่าว
ข้างต้นนี้ มาใช้บังคับแก่ข้อพิพาทบางประการ คือ

ก. ข้อพิพาทที่เป็นปัญหากระทบกระเทือนถึงความเป็นเอกราช
หรือเกียรติยศ (honour) ของอัครภาค์แต่จะฝ่าย หรือ

ข. ข้อพิพาทที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศอื่น
คือ ของประเทศที่มีได้เป็นภาค์แห่งสัญญาด้วย.

ส่วนสัญญากับเดนมาร์ก อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และเยอรมนีนั้น มิได้ครอบคลุมถึงข้อพิพาททุกอย่างทุกชนิดโดยทั่วไปเหมือนอย่างสัญญากับ ๖ ประเทศที่กล่าวแล้ว แต่หากมีข้อความจำกัดให้ใช้บังคับแก่ข้อพิพาทบางประเภทโดยเฉพาะ คือ ให้ใช้บังคับแก่เฉพาะข้อพิพาทในเรื่องการค้าความ หรือการใช้บทบัญญัติใด ๆ แห่งสัญญาหรือโปรโตคอลติดท้ายสัญญา เท่านั้น.

เฉพาะอังกฤษกับเนเธอร์แลนด์นั้น แม้สัญญาทางพระราชไมตรีจะได้บังคับถึงข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการค้าความ หรือการใช้บทบัญญัติแห่งสัญญาหรือโปรโตคอลติดท้ายสัญญาเท่านั้นก็ดี แต่อังกฤษกับเนเธอร์แลนด์ได้ทำความตกลงพิเศษไว้กับสยามโดยเฉพาะ คือ

(๑) อังกฤษ ได้ทำอนุสัญญาอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Convention) กับสยาม เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๕ (พ.ศ. ๒๕๖๘) ยอมให้แต่ละฝ่ายนำข้อพิพาทต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อพิพาทในทางกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถจะระงับโดยทางทูตนั้น เสนอให้ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินได้ โดยมีเงื่อนไขว่า ข้อพิพาทเหล่านั้น

- ก. ไม่กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ (vital interests) ความเป็นเอกราช หรือเกียรติยศของอัครภาคีแต่ละฝ่าย และ
- จ. ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศอื่น.

(๒) เนเธอร์แลนด์ ได้ทำสัญญาว่าด้วยการระงับกรณีทางศาลและการปรานีประนอมกับสยาม เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๘ (พ.ศ. ๒๕๗๑) ซึ่งได้เป็นที่ตกลงกันว่า

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ก. จะแสดงหาทางระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ซึ่งหากจะมิชุน โดย
ทางสันติภาพ

ข. จะเสนอให้ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ คัดสิน
บรรดาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อพิพาทในทางกฎหมาย ซึ่ง
ไม่สามารรรถระงับโดยทางทูตได้ภายในเขตอำนาจสมควร และจะเพาะ
อย่างยิ่ง ข้อพิพาททั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับ

๑. — การตีความในหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ฉบับหนึ่ง
ฉบับใด

๒. — ข้อความใด ๆ ในกฎหมายระหว่างประเทศ

๓. — ข้อเท็จจริงใด ๆ ซึ่งถ้าหากพิสูจน์ได้สมจริงแล้ว จะเป็น
การตะเมิดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างหนึ่งอย่างใด

๔. — ลักษณะหรือความมากน้อยแห่งค่าปฏิกรรม (reparation) ซึ่ง
จะต้องใช้ในการทำผิดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างหนึ่งอย่างใด

ค. ส่วนปัญหาต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถระงับได้โดยทางทูตและ
ซึ่งแสดงหาทางระงับโดยทางศาลยุติธรรมระหว่างประเทศไม่ได้ และ
ซึ่งมิได้กำหนดว่า ให้ระงับโดยวิธีอื่นใดนั้น ให้ใช้วิธีตกลงโดยการ
เปรียบเทียบ (Conciliation)

ส่วนเบตเยียม ญี่ปุ่น และสหประชาชาติอเมริกัน ในสัญญา
ไม่มีข้อความหรือบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องนี้เลย

เบตเยียม	ไม่มี	เนเตอร์แดนต์	ข้อ ๑๖
เดนมาร์ก	ข้อ ๒๓	นอร์เวย์	ข้อ ๒

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๔๓

ฝรั่งเศส	ข้อ ๒, ๒๖, ๒๗.	โปรตุเกส	ข้อ ๒
เยอรมนี	ข้อ ๒๐	สเปน	ข้อ ๒
อังกฤษ (ค้ายา)	ข้อ ๓๓	เดนมาร์ก	ข้อ ๒๐
อิตาลี	ข้อ ๒	สวีเดน	ข้อ ๓๕
ญี่ปุ่น	ไม่มี	สหพันธรัฐอเมริกา	ไม่มี

๓. เสรีภาพที่จะเข้าไป เดินทาง และอาศัยอยู่ ฯลฯ

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องมิเสรีภาพที่จะเข้าไป และเดินทาง และอาศัยอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง และไปจากที่นั้น หากแต่ต้องอนุวรรตน์ตามกฎหมายและข้อบังคับที่มีอยู่ในบ้านเมืองนั้น

ตามสัญญาแบบสัญญาเบาริงนั้น กำหนดให้คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เดินทางไปมาและอาศัยอยู่ในเมืองไทยได้แต่ภายในเขตต์ที่อันจำกัด คือ ภายในพระนครและภายในเขตต์ที่ห่างกำแพงพระนครออกไป เพียงเรือพายเรือแจวจะไปถึงได้ใน ๒๔ ชั่วโมงเท่านั้น แต่ตามสัญญาใหม่ยุคนี้ ยอมให้คนสังกัดชาติของอัครภาคีอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะเข้ามาในเมืองไทย และเดินทางไปมาและอาศัยอยู่ในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยาม โดยไม่จำกัดเขตต์อย่างไร แต่หากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของฝ่ายไทยที่ใช้อยู่ ณ ที่นั้น ก็เพราะว่าในสมัยนี้ การคมนาคมของเราสะดวกขึ้นกว่าแต่ครั้งกระโน้นมาก ทั้งทางการปกครองของเราก็มีวิธีการหรือระเบียบที่เหมาะสมกับกาลสมัย การทำให้ฝรั่งหรือคนในบังคับของประเทศคู่สัญญาเดินทางไปมา และอาศัยอยู่ได้ ตลอดทั่วประเทศสยาม จึงไม่เป็นข้อพิพาทตกเหมือนเช่นแต่ก่อน.

ส่วนกฎหมายและข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามนั้น สัญญานางฉบับ เช่น สัญญากับเยอรมนีและสวีตเซอร์แลนด์เป็นต้น บังไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่า ในการเข้าไป เดินทาง และอาศัยอยู่ในอาณา

เขตต์ของฝ่ายหนึ่งนั้น คนในบังคับของอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องปฏิบัติตาม
 กฎหมายซึ่งเกี่ยวกับคนต่างด้าวโดยทั่วไป. แต่สัญญากับประเทศ
 อื่น ๆ โดยมากมิได้บังคับเช่นนั้น แต่หากกล่าวถึง จะต้องปฏิบัติตาม
 กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในประเทศที่เข้าไปนั้น ที่ว่า
 กฎหมายเกี่ยวกับคนต่างด้าวโดยทั่วไปนั้น ก็หมายถึงกฎหมายเรื่องการ
 เข้าเมือง และเรื่องการจดทะเบียนคนต่างด้าว ฯลฯ นั้นเอง. ใน
 เรื่องการเข้าเมืองนั้น เจตนาว่าพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองบังคับ
 ใช้อยู่แล้ว ส่วนเรื่องการจดทะเบียนคนต่างด้าวนั้น ในขณะนี้เรายังไม่
 มีบทกฎหมายว่าด้วยเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ต่อไปอาจมีได้ แม้สัญญา
 มาลงฉบับ จะไม่ได้พูดถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับคนต่างด้าวโดยเฉพาะ
 เจาะจง แต่หากพูดถึงแต่เพียงกฎหมายและข้อบังคับที่ใช้อยู่ก็ดี แต่
 ก็น่าจะตีความว่า ครอบคลุมถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับคนต่างด้าวโดยทั่วไป
 ด้วย. อย่างไรก็ดี เพื่อมิให้มั่วปัญหาในเรื่องนี้ หนังสือสัญญาบางฉบับ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัญญาฉบับหลัง ๆ เช่นสัญญากับเยอรมนีและ
 สวิตเซอร์แลนด์ จึงได้พูดถึงกฎหมายเกี่ยวกับคนต่างด้าวโดยทั่วไป
 เพื่อให้ความชัดเจนว่า คู่สัญญาแต่ละฝ่ายอาจขอขมบทกฎหมายเกี่ยวกับ
 กับเรื่องเหล่านี้ได้ และถ้ากฎหมายนั้นใช้บังคับแก่คนต่างด้าวโดย
 ทั่วไป คนตั้งกีดชาติของคู่สัญญา อีกฝ่ายหนึ่งจะต้อง ปฏิบัติตาม
 กฎหมายนั้นด้วย. ข้อสำคัญมีอยู่ว่าบทกฎหมายที่อ้างนั้นจะต้องเป็น
 อันใช้บังคับแก่คนต่างด้าวโดยทั่วไป จะใช้บังคับแก่คนตั้งกีดชาติของ
 คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เพราะถ้ามีเช่นนั้น อาจเป็นการ
 เลือกปฏิบัติให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ (discrimination)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในเวลานี้ แม้เรายังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนคนต่าง
 ศาสนา แต่ตามพระราชบัญญัติการตรวจฉอมบัญชีสำมะโนครัว ราษฎร
 ราษฎรทุกคนจะต้องจดทะเบียนสำมะโนครัว และเมื่อย้ายจากที่แห่ง
 หนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่งเกินกว่าเวลาที่กำหนดไว้ ก็จะต้องแจ้งให้
 อำเภอเดิมและอำเภอใหม่ทราบ และถ้ามีการเกิดการตายขึ้นในบ้าน
 ของตน ก็จะต้องแจ้งให้อำเภอทราบด้วย พระราชบัญญัตินี้ใช้
 บังคับแก่ราษฎรทุกคน รวมทั้งคนต่างศาสดด้วย ฉะนั้น คนสังกัด
 ชาติของประเทศคู่สัญญาทางหลายพึงต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติ
 นี้ด้วย.

เป็นอันว่า ตามสัญญาข้อนี้ คนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญา
 ทางหลายมีสิทธิที่จะเข้ามาในเมืองไทย และเดินทางไปมา และอาศัย
 อยู่ในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยาม โดยไม่จำกัดเขตต์อย่างใด
 แต่หากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคนต่างศาสดาโดยทั่วไป เช่น
 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อ
 บังคับอื่น ๆ โดยทั่วไปด้วย เช่นจะต้องจดทะเบียนสำมะโนครัว และ
 แจ้งการเกิดการตายต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ถ้าจะมีอาชญากรรม ก็
 ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน เป็นต้น.

ส่วนคนในบังคับสยามเก่า ก็มีสิทธิที่จะเข้าไปในประเทศของ
 อีกฝ่ายหนึ่ง และเดินทางและอาศัยอยู่ในประเทศนั้นได้ทั่วทั้งประเทศ
 โดยไม่จำกัดเขตต์ แต่หากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ
 ที่ใช้อยู่ในประเทศนั้น เช่นเดียวกัน.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๔๗

เบตเยียม	ข้อ ๓	เนเดอร์แลนด์	ข้อ ๓
เค็นมวัก	ข้อ ๒	นอร์เวย์	ข้อ ๓
ฝรังเศส	ข้อ ๓	โปรตุเกส	ข้อ ๓
เยอรมนี	ข้อ ๒	สเปน	ข้อ ๓
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๒	สวีเดน	ข้อ ๓
อิตาลี	ข้อ ๓	สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓	สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๔. เสรีภาพที่จะถือศาสนาได้ตามใจชอบ

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องมิเสรีภาพ
ในอันที่จะถือศาสนาได้ตามใจชอบ และหากว่าอนุวรรตน์ตาม
กฎหมายและข้อบังคับที่ใช้อยู่ จะต้องมิมีสิทธิที่จะประกอบพิธี
กรรมตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเฉพาะ
บุคคลหรือการสาธารณะก็ตาม

ในสมัยโบราณ ในยุโรป คนต่างชาติต่างศาสนา นับว่าเป็น
บุคคลที่ไม่พึงปรารถนา และถูกกดขี่ข่มเหงต่าง ๆ จนถึงกับมีการ
สู้รบกันก็มี แต่มาในสมัยปัจจุบันนี้ บ้านเมืองเจริญขึ้น ความคิดเห็น
ในทางนี้ก็ได้เปลี่ยนแปลงไป การถือศาสนานี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ
จิตใจและความเชื่อถือของมนุษย์ จึงเห็นกันว่า ไม่เป็นสิ่งที่ควร
บังคับ แต่หากควรปล่อยให้บุคคลเลือกถือศาสนาได้ตามใจสมัคร.
สำหรับเมืองไทยนั้น ก็ปรากฏว่า ในครั้งกระโน้น สมเด็จพระนารายณ์
มหาราช ได้ตกลงทำสัญญากับฝรั่งเศส ยอมให้บาทหลวงคาทอลิก
เข้ามาสอนศาสนาคริสต์ในเมืองไทย และในสัญญาต่าง ๆ ตามแบบ
สัญญาเบาริงที่ทำกันในรัชกาลที่ ๔ ก็มีข้อความยอมให้คนในบังคับ
ของอีกฝ่ายหนึ่ง ถือและประกอบพิธีกรรมตามศาสนาคริสต์ได้
ฉะนั้น เห็นได้ว่า ในเรื่องศาสนา ฝ่ายเราไม่สู้จะเคร่งครัดนัก
ในปัจจุบันนี้ ในรัฐธรรมนูญของเราเอง มาตรา ๑๓ ก็มีข้อความ
ยอมให้บุคคลมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา และในการประกอบ
พิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน มิได้บังคับว่าจะต้องถือศาสนานี้

ต่างนาน^๕ แต่หากปล่อยให้เด็กถือศาสนาได้ตามใจสมัคร ก็เมื่อคนในบังคับสยามเอง เรายังไม่บังคับแล้ว ถ้าหวั่นคนต่างด้าว จะเป็นคนในบังคับของประเทศที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับ สยามหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่ควรมีการบังคับเช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น แม้คนไทยจะไม่สมัครถือพุทธศาสนาต่อไป และสมัครเข้าถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์เคียน หรือศาสนาอิสลาม ก็ย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะทำเช่นนั้นได้ ส่วนฝรั่งก็เช่นเดียวกัน แม้จะสมัครเข้าถือพุทธศาสนา ก็ย่อมมีเสรีภาพที่จะทำได้เช่นนั้นเหมือนกัน.

เมื่อการถือศาสนาไม่เป็นการบังคับแล้ว การที่จะประกอบพิธีกรรม ตามลัทธิศาสนาที่ตนเชื่อถือ ก็ไม่ควรเป็นสิ่งที่มีการบังคับเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี ในกรณี ผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องปฏิบัติตามการภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย เช่น จะต้องไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน.

สำหรับคนในบังคับสยามก็เช่นเดียวกัน คือ เมื่อเข้าไปอยู่ในอาณาเขตของประเทศคู่สัญญาใด ๆ ก็จะต้องไม่ถูกบังคับให้ถือศาสนาหนึ่งศาสนา^๕ แต่หากมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกถือศาสนาได้ตามใจชอบ และประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาของตนได้ดุจเดียวกัน หากแต่จะต้องปฏิบัติตามการภายในขอบเขตแห่งกฎหมายของบ้านเมืองนั้น.

วัตถุประสงค์ของข้อสัญญาเช่น^๕ ก็เพื่อจะป้องกันมิให้คนในบังคับของฝ่ายหนึ่งที่เขาไปในอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง ต้องถูกบังคับให้ถือศาสนาหนึ่งศาสนา^๕ หรือถูกกีดข่มเหง เพราะเหตุที่เป็นคนต่างชาติต่างศาสนานั้นเอง.

04/07/2563

เบตเยียม	ข้อ ๒
เดนมาร์ก	ข้อ ๒
ฝรั่งเศส	ข้อ ๔
เยอรมนี	ข้อ ๒
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๓
อิตาลี	ข้อ ๔
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
นอร์เวย์	ข้อ ๓
โปรตุเกส	ข้อ ๓
สเปน	ข้อ ๓
สวีเดน	ข้อ ๒
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๕. เสรีภาพที่จะประกอบการต่างๆ

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องมิเสรีภาพ โดย
มีกำหนดอย่างเดียวกันกับคน สังกัดชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
อย่างยิ่ง ในอันที่จะประกอบการในทางศาสนา ทางศึกษา ทาง
ทาน และทางการกุศล และดำเนินการค้า การพาณิชย์ อุตสาห-
กรรม การทำมาหากิน การใช้วิชาชีพ และการอื่นๆ ที่ชอบด้วย
กฎหมาย และในอันที่จะเช่าที่ดิน หรือสิ่งก่อสร้าง หรือที่จะ
เป็นเจ้าของ หรือเช่า หรือครอบครองบ้านเรือน โรงงานหัตถ-
กรรม คลังสินค้า และร้าน และใช้ผู้อนรับธุระเป็นตัวแทนตาม
ที่ตนจะเลือกตั้ง และพึงกระทำการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับหรือ
จำเป็นในทางค้าขายได้โดยทั่วไปด้วย แต่หากต้องปฏิบัติตามกฎ-
หมายและข้อบังคับที่มีใช้อยู่ ณ ที่นั้น.

ก. การประกอบการในทางสำเนา ทางศึกษา ทางทาน และ
ทางการกุศล การค้า การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

ตามสัญญาที่มีอยู่ณบัดนี้ บางฉบับยอมให้ผลปฏิบัติอย่าง
ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง เช่นสัญญากับเบดเยียม เดนมาร์ค
นอร์เวย์ สเปน ดัตช์ และสวีเดน และสวีเดน. บางฉบับยอมให้
ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง เช่น สัญญากับอังกฤษ (๔๕) ญี่ปุ่น (๔๖)

(๔๕) ละเพาะอังกฤษนั้น สำหรับการประกอบการพาณิชย์และอุตสาหกรรม สัญญาให้
ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

(๔๖) ญี่ปุ่นนั้น สำหรับการประกอบการอุตสาหกรรม สัญญาให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่
โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

04/07/2565

ฝรั่งเศส อิตาลี และอเมริกา. บางฉบับยอมให้ผลปฏิบัติทั้งสองอย่าง ตัดแต่ว่าอย่างไรจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่ากัน เช่นสัญญากับเนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส และเยอรมนี.

เมื่อสัญญายอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งบ้าง อย่างคนพื้นเมืองบ้าง ทั้งสองอย่างบ้าง ดังนี้ ในที่สุดโดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนั้นเอง คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายย่อมได้รับผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง คือ คนในบังคับสยามเราทำได้อย่างไร เขาก็ยอมทำได้เช่นนั้นเหมือนกัน แต่หากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่ใช้อยู่ เช่น การส่งสอนศาสนาเป็นต้น ตามสัญญาข้อนี้ คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายย่อมมีเสรีภาพที่จะส่งสอนข้อศาสนาได้ แต่ถ้าจะดำเนินการส่งสอนไปในทำนองที่มีลักษณะเป็นโรงเรียน เช่น เปิดสอนเวลา ๘ น. ถึง ๑๒ น. และตั้งแต่ ๑๓ น. ถึง ๑๖ น. ทุก ๆ วัน ยกเว้นวันอาทิตย์ ดังนี้ อาจจะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร คือ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

ตามสัญญาข้อนี้ คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายย่อมมีเสรีภาพที่จะประกอบกิจการในทางศึกษา ทางงาน และทางการกุศล การค้าขาย การพาณิชย์ และอุตสาหกรรมด้วย เช่น ทำการศึกษาเล่าเรียน ตั้งโรงเรียน ทำบุญให้ทาน บริจาคเงินเพื่อการกุศล เช่น บริจาคเงินให้แก่โรงพยาบาลและโรงเรียน ตั้งร้านค้าขาย ตั้งโรงรับจำนำ โรงสีข้าว โรงไฟฟ้า เหล่านี้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ จะต้อง

ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับที่ใช้อยู่เหมือนกัน เช่น การตั้งโรงเรียน และโรงเรียนจำนำนั้น จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และพระราชบัญญัติว่าด้วยโรงเรียนจำนำ คือ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน จึงจะตั้งได้ การตั้งโรงเรียนไฟฟ้านั้น ก็จะต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยของสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๓ คือ จะต้องได้รับสัมปทานจากรัฐบาลก่อน จึงจะตั้งได้.

๖. การทำมาหากินและการใช้วิชาชีพ

ในเวลานั้น ตามสัญญาบางฉบับ เช่นสัญญากับเดนมาร์ก อังกฤษ ญี่ปุ่น นอร์เวย์ และสวีเดน เดนมาร์ก ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง สัญญากับเยอรมนี ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง หรืออย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง สัญญาบางฉบับ เช่นสัญญากับเบลเยียม เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน และอเมริกา ไม่มีข้อความกล่าวถึงการทำมาหากินและการใช้วิชาชีพเลย.

สำหรับฝรั่งเศสและอิตาลีนั้น ในสัญญาข้อ ๑ (ฝรั่งเศส) และข้อ ๓ (อิตาลี) ไม่ได้บ่งไว้ชัดว่าให้ผลปฏิบัติอย่างไรในการประกอบ การทำมาหากินและการใช้วิชาชีพ แต่ในสัญญากับฝรั่งเศส ข้อ ๓๓ และสัญญากับอิตาลี ข้อ ๘ มีความยอมให้คนของประเทศทั้งสองนี้ ดำเนินกิจการทุกอย่าง (carry on every kind of business) เสมอ เหมือนกับคนพื้นเมือง คำว่า "ดำเนินกิจการทุกอย่าง" นี้ อาจกิน

04/07/2553

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ความตลิดถึงการทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้งได้.

ส่วนประเทศที่ในสัญญา ไม่ได้มีข้อความกล่าวถึงการทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้ง ก็จะต้องค้ความตามที่ทางราชการได้ค้ความไว้ ทั้งจะได้บรรยายค้ไปในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน คือ สิทธิในเรื่องเหล่านี้ของคนในบังคับของประเทศคู่สัญญา พึ่งเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมือง โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องมีการถดด้งที่ถดด้งปฏิบัติค้ตอบแทนกัน. (reciprocity)

ในเรื่องการทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้ง กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เข้าใจว่า ประเทศต่างๆ คงจะไม่มีกฎหมายห้ามมิให้คนต่างค้ดเข้าไปทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้งในอาณาเขตค้ดของคน เพราะเมื่อยอมให้เขาเข้ามาอาศัยอยู่และค้าขายในอาณาเขตค้ดของคนแล้ว ถ้าไม่ยอมให้เขาประกอบการทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้ง ก็คงจะดูกระไรอยู่ เพราะโดยทั่วไป การทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้งนี้ ดูไม่เป็นค้ดที่ค้ดแต่ละประเทศพึงหวงห้าม หรือพึงสงวนไว้ให้แก่คนพื้นเมืองโดยเฉพาะ จะมบ้าง ก็เพียงบางค้ดบางอย่างเท่านั้น เช่น การจับสัตว์น้ำในน่านน้ำเป็นค้ด.

ฉะนั้นพอกล่าวได้ว่า แม้สัญญาบางฉบับ เช่น สัญญากับเบตเยียม เนเตอร์แดนค้ โปรตุเกส ค้เปญ ค้วเตน และอเมริกา จะไม่พุดถึงเรื่องการทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้ง แต่โดยทั่วไปกฎหมายของประเทศเหล่านี้ ก็คงยอมให้คนในบังคับสยามเข้าค้ดไปทำมาหากินและการใช้วิชาซึ่งพดด้งในอาณาเขตค้ดนั้นได้ ๆ หากค้ดจะค้ดปฏิบัติตามเงื่อนไขในกฎหมายของเขา เมื่อเช่นนั้นก็ค้ดว่า มีการ

ถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติคอบแทนกันแล้ว คนในบังคับของประเทศเหล่านี้ จึงยอมมีเสรีภาพที่จะประกอบกรทำมาหากิน และการใช้วิชาชีพใน กรุงสยามได้. แต่ในการนั้นจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในกฎหมายที่ ใช้อยู่.

หนึ่ง ในเรื่องนี้ โดยที่สัญญาให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ ประโยชน์อย่างยิ่งบ้าง อย่างคนพื้นเมืองบ้าง ในที่สุด ในเรื่องกร ทำมาหากินและใช้วิชาชีพ คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย ได้รับผลปฏิบัติเสมอเหมือนกับคนพื้นเมือง คือ เสมอเหมือนกับคนใน บังคับสยาม แต่หากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้อยู่ กล่าวคือ กิจ การใดๆที่ไม่มีกฎหมายห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขให้ต้องได้รับอนุญาต จากเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น การตั้งร้านค้า ร้านตัดเสื้อ การเป็นช่าง ถ่ายรูป เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งในขณะนั้นไม่มีกฎหมายห้ามหรือบังคับ ให้ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนนั้น คนในบังคับของประเทศ คู่สัญญาทั้งหลายยอมมีเสรีภาพ ที่จะลงมือประกอบกรนั้น ๆ เมื่อใด ก็ได้แล้วแต่ใจสมัคร แต่ส่วนกิจการที่มีกฎหมายห้ามหรือบังคับให้ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น การตั้งโรงเรียน การตั้ง โรงรับจำนำ การเป็นทนายว่าความในศาล การเป็นแพทย์ เหล่านี้ เป็นต้นนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเป็นเรื่อง ๆ ไป แล้วแต่ กรณีนี.

เฉพาะสติชเชอร์แลนด์นั้น แม้สัญญาจะยอมให้ผลปฏิบัติใน การประกอบกรทำมาหากินและกรใช้ วิชาชีพเสมอเหมือนกับคนของ ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งก็ดี แต่ก็มีบทห้ามมิให้คนของแต่

ตะเฆ่ไปประกอบกิจการอาชีพบางอย่าง ในอาณาเขตค้ำของอัครฝ่ายหนึ่ง เช่นการอาชีพเว้ การค้าขายเว้ และการเที่ยวขอรับค้ำสั่งซื้อของจากบุคคลที่มีได้ประกอบกิจการในทางอุตสาหกรรมหรือทางพาณิชย์กรรมใด ๆ เป็นต้น ทงห้ามมิให้โดยเฉพาะเจาะจงในสัญญา คือ ข้อ ๑๗ (๔๗) ซึ่งมีความว่า “บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้ ไม่เป็นอันใช้แก่การอาชีพเว้ การค้าขายเว้ และการเที่ยวขอรับค้ำสั่งซื้อของจากบุคคลที่มีได้ประกอบในกิจการทางอุตสาหกรรม หรือทางพาณิชย์กรรมใด ๆ ฯลฯ”

ฉะนั้น คนสัญชาติหรือคนในบังคับสยาม จะมาหรือไปประกอบอาชีพเช่นว่านในกรุงสยาม หรือในสวิตเซอร์แลนด์ ไม่ได้.

ค. การเข้าที่ดินและสิ่งก่อสร้างอื่น หรือการเป็นเจ้าของ หรือเช่า หรือครอบครองบ้านเรือน โรงงานหัตถกรรม ค้างสินค้า และร้าน และใช้ผู้นอรับชำระ เป็นตัวแทนตามที่ตนจะเลือกตั้ง และกระทำการอย่างใดอันเกี่ยวข้อง หรือจำเป็นในทางค้าขายได้โดยทั่วไป

ข้อความตอนนี หมายถึการค้ำตั้งตัวแทน และการเข้าที่ดิน และการเช่า การครอบครอง และการเป็นเจ้าของบ้านเรือน และสิ่งที

(๔๗) The provisions of this treaty do not apply to ambulatory professions, hawking and to the canvassing of orders from persons not engaged in any industrial or commercial activity, etc.

สร้างขึ้นเท่านั้น ไม่เกินความตลอดถึงการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือการ
รับจ้างของอสังหาริมทรัพย์ด้วย.

แม้ในสัญญาจะใช้ถ้อยคำว่า “...แต่กระทำการอย่างใด ๆ
อันเกี่ยวข้อง หรือจำเป็นในทางค้าขายได้โดยทั่วไป” ก็ดี ก็เห็นว่าจะ
ตีความให้ครอบคลุมไปถึงการรับจ้างของอสังหาริมทรัพย์เพื่อเป็นประกันการ
ชำระราคาสังหาริมทรัพย์ที่ได้ขายเสียไป โดยถือว่าการรับจ้างของนั้น
เป็นการกระทำอันเกี่ยวข้อง หรือจำเป็นในทางค้าขายนั้น หาได้ไม่
เพราะการรับจ้างของนั้น เป็นการได้มาซึ่งประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์
และสิทธิที่จะได้มาซึ่งประโยชน์อย่างใด ๆ ในอสังหาริมทรัพย์นั้นควร
จะมีข้อความต่างหากในคำสัญญา บังไว้โดยเฉพาะเจาะจงและโดย
แจ้งชัด ถึงการได้มาและการเป็นเจ้าของสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สิน
ทุก ๆ ประเภท.

ส่วนคนในบังคับสยามนั้นแล้ว จะมีเสรีภาพที่จะประกอบกิจการ
ต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นในอาณาเขตของประเทศคู่สัญญาได้
เหมือนอย่างคนของประเทศนั้น ๆ หรืออย่างคนของชาติที่โปรดให้ได้
ประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ย่อมต้องแล้วแต่สัญญากับประเทศนั้น ๆ เป็น
ราย ๆ ไป และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่ใช้อยู่ในบ้าน
เมืองนั้น เช่นเดียวกัน.

ในเรื่องใด ถ้าสัญญากับประเทศใดห้าม เช่น ข้อ ๓๗ แห่ง
สัญญากับสวีเดนเซอร์แทนต์ที่กล่าวแล้ว ห้ามการค้าขายแร่ ๆ คน
ในบังคับสยามก็ย่อมประกอบกิจการนั้น ๆ ในประเทศนั้น ๆ ไม่ได้คู่กัน.

เบตเยียม	ข้อ ๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๒
ฝรั่งเศส	ข้อ ๔ และ ๓๓
เยอรมนี	ข้อ ๒
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๓
(ค้าขาย)	ข้อ ๖
อิตาลี	ข้อ ๓, ๔ และ ๘.
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
นอร์เวย์	ข้อ ๓
โปรตุเกส	ข้อ ๓
สเปน	ข้อ ๒
สวีเดน	ข้อ ๒
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓ และ ๓๗.
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๖. กรรมสิทธิในทรัพย์สิน, สิทธิในการทำเหมืองแร่ และ ป่าไม้.

ในการที่ล่วงที่เกี่ยวกับการลู่ถือเอา การเป็นเจ้าของ และการจำหน่ายซึ่งกรรมสิทธิในทรัพย์สินทุกประเภท จะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ตามนั้น คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย ตลอดจนทั่วไปในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องอยู่ในฐานะอย่างเดียวกับคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งทุกประการ.

ตามสัญญาข้อนี้ ก็นความตลอดถึการลู่ถือเอา และการเป็นเจ้าของ กรรมสิทธิในทรัพย์สินทุกประเภท (ซึ่งรวมทั้งที่ดิน และผลประโยชน์ต่าง ๆ ในที่ดินด้วย) โดยประการต่าง ๆ เช่นโดยทางซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือยกให้กัคคิ หรือโดยทางสัมรดก ทางพินัยกรรม ทางสืบมรดก หรือ โดยทางอื่นใดที่สอดบด้วยกฎหมายกัคคิ สำหรับการจำหน่ายกรรมสิทธิในทรัพย์สินก็เช่นเดียวกัน คือจำหน่ายได้โดยประการต่าง ๆ ดังว่ามานั้น เหมือนกัน.

ในเรื่องการถือกรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้น ตามสัญญาส่วนมาก เช่น สัญญากับญี่ปุ่น เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกศ สเปน สวีเดนและเยอรมนี^(๔๘) ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่สัญญาบางฉบับ เช่นสัญญากับเบตเยียม^(๔๙)

(๔๘) เยอรมนี -แม้จะให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดมิให้ประโยชน์อย่างยิ่งกัคคิ แต่ก็มีเงื่อนไขต่อไปอีกว่า จะต้องเป็นการถือที่ถือปฏิบัติคอบแทนกัน.

(๔๙) เบตเยียม -แม้จะให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมืองกัคคิ แต่ก็มีเงื่อนไขต่อไปอีกว่า จะต้องเป็นการถือที่ถือปฏิบัติคอบแทนกัน.

ฝรั่งเศส และอิตาลี ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง สัญญาข้อนี้ไม่ใช่ข้อสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่ฝ่ายเดียว เหมือนอย่างสัญญาแบบสัญญาเราจึง แต่หากเป็นสัญญาซึ่งประเทศคู่สัญญาค้างฝ่ายต่างต้องถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติเป็นการตอบแทน หรือ แลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน คือ คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาเหล่านี้มีสิทธิอย่างไรในเรื่องนี้ในเมืองไทย คนในบังคับสยามก็ย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับกันนั้นในประเทศที่เกี่ยวของ

ส่วนอังกฤษนั้น แม้ในสัญญาค้าขาย ข้อ ๗ วรรคต้น จะบังคับว่าให้คนในบังคับของแต่ละฝ่ายได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างยิ่งก็แต่ในวรรคท้ายข้อ ๗ (๕๐) นั้นเอง มีความยอมให้คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยาม คงได้รับประโยชน์แห่งสิทธิต่างๆอย่างเดียวกับที่พึงได้ในข้อ ๒ แห่งสัญญาระหว่างสยามกับอังกฤษ ธรรมเนียมวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ต่อไป.

ข้อ ๒ แห่งสัญญานี้ ค.ศ. ๑๙๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นั้น มีความดังนี้
 “คนในบังคับอังกฤษจะต้องได้รับสิทธิและเอกสิทธิต่างๆเหมือน

(๕๐) In all these matters British subjects shall continue to enjoy in Siam the same rights and, subject to the provisions of Articles 4 and 8 of the present Treaty, be subject to the same obligations as those which were provided for by Article 6 of the Anglo-Siamese Treaty signed at Bangkok on the 10 th March, 1909.

คนในพื้นเมือง ตลอดจนทั่วกรุงสยาม ฉะเพาะอย่างยิ่ง สิทธิแห่งทรัพย์สิน
ดิน สิทธิในเรื่องถิ่นที่อยู่ และการเดินทาง คนเหล่านี้และทรัพย์สิน
ของเขาจะต้องเสียภาษีอากร และการเกณฑ์ใช้ราชการทุกอย่าง แต่
ภาษีอากรและการเกณฑ์เช่นนั้น จะต้องไม่หนักหน้อหรือสูงยิ่งกว่า
ที่กฎหมายกำหนด หรือจะได้กำหนดให้ใช้แก่คนในบังคับสยาม..."(๕๑)

เมื่อเช่นนั้น เห็นได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการถือกรรมสิทธิแห่ง
ทรัพย์สินนั้น คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามได้รับผลปฏิบัติทั้งสอง
อย่าง คือ อย่างคนพื้นเมือง และอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
อย่างยิ่ง.

เป็นอันว่า ตามสัญญาใหม่นี้ คนในบังคับอังกฤษทั้งหลายใน
กรุงสยามจะเป็นชาวยุโรปหรือไม่ก็ตาม ยังคงมีสิทธิที่จะถือกรรม-
สิทธิที่ดินในเมืองไทยได้เสมือนเหมือนกับคนในบังคับสยามอยู่ คือ ถือ
กรรมสิทธิที่ดินได้ตลอดทั่วประเทศสยาม และไม่มีจำกัดจำนวนเนื้อที่.

(๕๑) British subjects shall enjoy through the
whole extent of Siam the rights and privileges en-
joyed by the natives of the country, notably, the
right of property, the right of residence and travel.
They and their property shall be subject to all taxes
and services, but these shall not be other or higher
than the taxes and services which are or may be imposed
by law on Siamese subjects.....

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสามกัณฑ์ต่างประเทศ

หนึ่ง พึงตั้งเกล้าว่า ในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินนี้ ข้อ ๗ วรรคต้น แห่งสัญญากับอังกฤษ ซึ่งให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั้งนั้น เป็นข้อสัญญาอย่างถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติชอบแทนกัน แต่วรรคสุดท้ายแห่งข้อ ๗ นี้ ซึ่งยอมให้คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยาม คงได้รับประโยชน์แห่งสิทธิต่าง ๆ ดังที่บ่งไว้ในข้อ ๖ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๐๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ต่อไป คือยอมให้กรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เดือมเหมือนกับคนในบังคับสยามต่อไปนั้น เป็นข้อสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่ฝ่ายอังกฤษฝ่ายเดียว. ฉะนั้น คนในบังคับสยามจึงมีสิทธิคือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณาเขตต์ของอังกฤษได้ เท่าเทียมกับคนของประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ประโยชน์ตั้งในอาณาเขตต์นั้นเท่านั้น. ห้ามสิทธิในเรื่องนี้เดือมเหมือนกับคนในบังคับอังกฤษเองไม่ แต่ถ้าอังกฤษยอมให้คนของประเทศอื่นใด มีสิทธิในเรื่องนี้ เท่าเทียมกับคนในบังคับอังกฤษเองแล้ว โดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั้ง คนในบังคับสยามก็ย่อมมีสิทธิเช่นนั้นด้วย.

เฉพาะเขตต์เข็มนั้น แม้สัญญาจะยอมให้ผลปฏิบัติในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินเดือมเหมือนกับคนพื้นเมืองก็ แต่ก็มีเงื่อนใจต่อไปว่า จะต้องเป็นการถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติชอบแทนกัน ทั้งนี้ หมายความว่า คู่สัญญาแต่ต่ฝ่ายจะยกสัญญาข้ออื่นขึ้นอ้างและเรียกร้องเอาสิทธิยิ่งไปกว่าที่ตนเองยอมให้แก่คนของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้. คือ ถ้าเราปฏิบัติแก่คนของเราอย่างไร เราจะเรียกร้องให้เราปฏิบัติแก่คนของเราให้ยิ่งไปกว่านั้นไม่ได้ ถ้ากฎหมายของประเทศเขตต์เข็มนยอมให้

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๖๓

คนต่างด้าว ซึ่งรวมทั้งคนในบังคับสยามด้วย ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศเบตเยียมได้เหมือนอย่างคนในบังคับเบตเยียมแล้ว โดยอาศัยข้อสัญญาข้อนี้ คนในบังคับเบตเยียมในเมืองไทย พึงถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยาม อย่างเดียวกับคนในบังคับสยาม.

ส่วนประเทศเดนมาร์ก ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส สเปน แดร์เดิ้ลเดน นั้น โดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ ได้ประโยชน์อย่างซึ่งนั่นเอง คนในบังคับของประเทศเหล่านี้ จึงมีสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตลอดทั่วประเทศสยามเหมือนกัน

แต่เฉพาะเยอรมันนั้น แม้สัญญาจะยอมให้ผลประโยชน์อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างซึ่งก็ดี แต่ก็มีเงื่อนไขอย่างเดียวกับประเทศเบตเยียม คือ จะต้องถือที่ถือปฏิบัติตอบแทนกัน. ในประเทศเยอรมันนั้น ได้ทราบว่า นอกจากรัฐรัฐ คือ รัฐแฮมเบอร์ก (Hamburg) กับรัฐเฮซเซน (Hessen) แล้ว โดยทั่วไป ตามกฎหมายของรัฐอื่น ๆ ยอมให้คนต่างด้าวซึ่งรวมทั้งคนในบังคับสยามด้วย ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้เสมอเหมือนกับคนเยอรมัน. ส่วนในรัฐแฮมเบอร์กและรัฐเฮซเซนนั้น มีกฎหมายห้ามมิให้คนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในรัฐที่กล่าวแล้ว เว้นไว้แต่ได้นามตั้งกระทรวงยุติธรรมจะอนุญาต จึงจะถือได้ ซึ่งต้องถือว่าเป็นการอนุญาต ไม่ใช่สิทธิ.

รูปการความสัมพันธ์กับเยอรมันเท่าที่ผู้เจรจาสัญญาทั้งสองฝ่าย ได้ตกลงกันได้เป็นดังนี้ คือ

นอกจากพดเมืองของรัฐแฮมเบอร์กและรัฐเฮซเซนแล้ว คนในบังคับเยอรมันทั้งหลาย มีสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เหมือนอย่างคนในบังคับสยาม ส่วนผู้ที่เป้นพลเมืองของรัฐแอมเบริกกับรัฐเฮชเชินนิน ถ้ารัฐบาดสยามเห็นสมควร จะปฏิบัติดังนี้ก็ได้ คือ ไม่ยอมให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทย เว้นไว้แต่จะได้รับอนุญาตจากกระทรวงเกษตราธิการก่อน.

ส่วนสวีตเซอร์แลนด์ และอเมริกัน ในสัญญาไม่มีข้อความกล่าวถึงเรื่องการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเลย ปัญหาจึงมีว่า เมื่อสัญญาไม่พูดถึงเรื่องนี้เลย เช่น คนในบังคับของประเทศทั้งสองมีสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เพียงไรหรือไม่.

ในข้อนี้ มีบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า เมื่อสัญญากับประเทศใดไม่ได้กล่าวถึงการตั้งหนึ่งตั้งใดแล้ว ควรตีความไปในทางห้ามขาด คือ คนของประเทศนั้นจะเข้ามาทำการตั้งนั้นในเมืองไทยไม่ได้ ความนี้เมื่อสัญญากับอเมริกาและสวีตเซอร์แลนด์ ไม่มีข้อความกล่าวถึงเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินแล้ว คนในบังคับของประเทศทั้งสองนี้ ก็ไม่มีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ เพราะถือว่าเป็นการห้ามขาด.

การตีความเช่นนี้ ดูออกจะเป็นการตีความอย่างแคบเกินไป จริงอยู่ สัญญากับอเมริกาและสวีตเซอร์แลนด์ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินเลย แต่สัญญาไม่ได้ห้ามมิให้คนของฝ่ายหนึ่งถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ห้ามมิได้. ถ้าประเทศคู่สัญญาต่างตกลงกันว่า ไม่ยอมให้คนของฝ่ายหนึ่งถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ก็คงบรรจุข้อห้ามลงไว้ให้ชัดแจ้งในข้อสัญญา คงจะไม่ตั้งใจให้ใช้วิธีตีความโดยปริยายว่าเป็นการห้าม ดังเช่นในเรื่องการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น ในสัญญา

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๖๕

กับสวิตเซอร์แลนด์เอง (ข้อ๖) ก็มีข้อความบังคับไว้ชัดเจนว่า ไม่ให้
เกณฑ์คนของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นทหาร.

อนึ่ง แม้แต่คนของประเทศที่ไม่มีสัญญาทาง พระราชไมตรีกับ
เรา เรายังยอมให้เข้ามาถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ เช่น เรา
ยอมให้จีนถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ทั่วประเทศสยาม และยอมให้คน
รัสเซียถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ภายในเขตที่อันจำกัดตามประกาศรัชกาล
ที่ ๔ เป็นต้น. ส่วนประเทศที่เราสัมพันธ์ไมตรีกันนั้นยิ่งกว่านั้น
จนถึงกับได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกัน แต่หากเมื่อสัญญา
มิได้กล่าวถึงเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น เรากลับจะไม่ยอมให้คนของ
ประเทศที่กล่าวถึงถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้เลย ดังนี้ ดูกระไรอยู่

เรื่องนี้ เท่าที่ทราบ ทางราชการ คือ คณะกรรมการกฤษฎ
ฎีกาคิดความว่า ถ้าสัญญาไม่มีข้อความกล่าวถึงเรื่องใด ควรตีความ
ว่าสิทธิในเรื่องนั้น ของคนในบังคับของประเทศคู่สัญญา พึ่งเป็น
ไปตามบทกฎหมายของบ้านเมือง แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการโต้
ที่ซื้อขายปฏิบัติตอบแทนกัน.

ตามนี้ หมายความว่าถ้ากฎหมายอเมริกัน หรือกฎหมายสวิตส์
ยอมให้คนในบังคับสยามถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอเมริกา หรือสวิตเซอร์
แลนด์ได้แล้ว คนอเมริกันหรือคนสวิตส์จึงจะมีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน
ในเมืองไทยได้ ตามประกาศรัชกาลที่ ๔. ถ้ากฎหมายอเมริกันหรือ
กฎหมายสวิตส์ไม่ยอมให้คนในบังคับสยาม ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินใน
อเมริกาหรือสวิตเซอร์แลนด์แล้ว คนอเมริกันหรือคนสวิตส์ก็ไม่ม
สิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทย แม้จะถือตามประกาศรัชกาล

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ที่ ๔ ก็ไม่ได้ เพราะไม่มีการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติตอบแทนกัน.

ในเรื่องนี้ ฝ่ายอเมริกาและสวิตเซอร์แลนด์จะตีความอย่างไร
ยังไม่ทราบ แต่ตามความเห็นส่วนตัวข้าพเจ้าเองนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า
ควรตีความอย่างคณะกรรมการกฤษฎีกา หากแต่ถ้าไม่ค้องให้มี
เงื่อนไขเรื่องการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติตอบแทนกัน คือ เมื่อสัญญาไม่
กล่าวถึงการตั้งหนึ่งตั้งใดแต่ก็ควรตีความว่า สิทธิในการนั้นของ
คนในบังคับประเทศคู่สัญญาพึงเป็นไปตามบทกฎหมาย ของบ้านเมือง
โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขเช่นว่านั้น ถ้ากฎหมายของบ้านเมืองไม่ห้าม ก็
ย่อมทำได้ แต่ถ้าห้าม เช่นการจับสัตว์นาในเขตจับสัตว์นาสยาม
เป็นต้น ก็ย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมายนั้น.

จริงอยู่ การที่กำหนดเงื่อนไขให้ต้องมี การถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ
ตอบแทนกันนั้น ย่อมทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องเอาประโยชน์จาก
เราามากหรือยิ่งไปกว่าที่เขาขอมให้แก่ฝ่ายเราไม่ได้ นับว่าเป็นการยุติ
ธรรมและเสมอภาคกันดี แต่ตามรูปการที่เป็นอยู่ณบัดนี้ ฉะเพาะ
อย่างยิ่ง ในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ฝรั่งที่อยู่ในบังคับของประเทศ
ที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามย่อมมีสิทธิต่อกรรมสิทธิ์ที่ดิน
ในเมืองไทยได้ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ อยู่แล้ว และถือได้โดยไม่ต้อง
มีเงื่อนไขที่กล่าวข้างต้นด้วย ส่วนคนของประเทศที่มีสัญญาทางพระ
ราชไมตรีกับเรา ซึ่งนับว่าเป็นคนของประเทศที่มีสัมพันธไมตรีสนิท
สนมยิ่งกว่าประเทศจำพวกแรก เราถัดมาจะกำหนดให้ต้องมีเงื่อนไข
ที่กล่าวแล้ว ดูเป็นการให้ผลประโยชน์ยิ่งไปกว่าที่ให้แก่คนของ
ประเทศที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีเสียอีก โดยเหตุนี้ข้าพเจ้า

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

จึงเห็นว่า ไม่ควรกำหนดเงื่อนไขไว้ แต่เพื่อคุ้มครองประโยชน์
ของฝ่ายเรา เราควรพิจารณาเสียให้ถี่ถ้วน ว่าการสิ่งใดจะควร
ห้ามหรือไม่ควรห้าม แล้วจึงไปให้ชัดเจนในคำสัญญา.

แต่ก็ปรากฏว่า คนอเมริกันมีกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งอยู่นอกเขตต์
ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ ก็มี ที่เป็นดังนี้ ก็เพราะว่า เมื่อก่อนมีการ
ปกครองระบอบรัฐธรรมนูญนั้น เรามีการปกครองอย่างที่เรียกว่า
สมบูรณาญาสิทธิราช คือพระมหากษัตริย์มีอำนาจสิทธิขาด จะทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯอย่างไร ก็ได้. ในครั้งนั้นแม้สัญญากับอเมริกา
จะไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่อย่างมากสิทธิของคน
อเมริกันจะเป็นไปตามประกาศรัชกาลที่ ๔ ก็ได้ แต่อเมริกาเป็นประเทศ
แรกที่ได้ออกกฎหมายผ่อนอำนาจศาลทั้งหมดให้แก่ไทย และยอมยกเลิก
ข้อจำกัดเกี่ยวกับพิภคัตตราภาษีศุลกากรร้อยละสาม อเมริกาจึงนับ
ว่าเป็นผู้นำในการที่จะปลดเปลื้องประเทศสยาม ให้หลุดพ้นจากเครื่อง
ผูกมัดต่างๆ ตามสัญญา และนำทางให้ประเทศสยามเดินไปสู่อิสระ
ภาพและเสรีภาพที่มีอยู่บัดนี้. กับทั้งอเมริกาได้กระทำไปโดยความ
สมัครใจ และมีใจยอมรับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดเป็นของตอบแทน
ด้วย จึงนับได้ว่าอเมริกามีบุญคุณกับประเทศสยามอยู่ เพื่อเป็นการทด
แทนบุญคุณอันนี้ พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ และที่ ๗ จึงได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้คนอเมริกันถือ
กรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งอยู่นอกเขตต์ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ ได้ เป็น
รายๆ ไป. ส่วนคนดีวิสัยก็เช่นเดียวกัน คือพระมหากษัตริย์
รัชกาลที่ ๖ และ ที่ ๗ ได้เคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช

ท่านพระบรมราชานุญาต ให้คนสวีตส์ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินนอกเขตต์ประกาศรัชชกาลที่ ๔ เป็นราย ๆ ไปเหมือนกัน เพราะเห็นว่าคนสวีตส์ที่เข้ามาค้าขายและอยู่ในเมืองไทยมีจำนวนจำกัดน้อยมาก การที่ไปรดเกล้า ๆ เช่นนั้น คงจะไม่เป็นที่เสียหายได้. แต่มาบัดนี้ เรามีการปกครองของระบอบรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจสิทธิขาดเหมือนเช่นแต่ก่อนแล้ว ฉะนั้นในเวลานี้สิทธิของคนสวีตส์และคนอเมริกันในเรื่องนี้ จึงยอมต้องเป็นไปตามที่ทางราชการได้คิดความไว้ คือ ถ้าหากว่ากฎหมายสวีตส์ และกฎหมายอเมริกันยอมให้คนในบังคับสยามถือกรรมสิทธิ์ที่ดินใน สวีตเซอร์แลนด์และอเมริกาได้ สิทธิของคนอเมริกันและคนสวีตส์ ในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ก็ยอมเป็นไปตามประกาศรัชชกาลที่ ๔ โดยเคร่งครัด

สรุปความได้ว่า ตามสัญญาที่มีอยู่บัดนี้ คนตั้งกัตชาติของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย ยกเว้นสวีตเซอร์แลนด์และอเมริกามีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ เสมอเหมือนกับคนในบังคับสยาม คือ ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ตลอดทั่วประเทศสยามโดยไม่มีจำกัดจำนวนเพื่อที่ แต่เฉพาะเบตเตียมและเยอรมันนั้น จะต้องมีการถ้อยที่ถ้อยทำค่อกันดังกล่าวแล้ว สำหรับคนตั้งกัตชาติสวีตส์และอเมริกันนั้น ถ้าหากกฎหมายสวีตส์และกฎหมายอเมริกันยอมให้คนในบังคับสยามถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในสวีตเซอร์แลนด์และอเมริกาได้แล้ว คนของประเทศทั้งสองนี้ ก็ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ตามประกาศรัชชกาลที่ ๔. ส่วนคนในบังคับของประเทศที่ไม่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยาม เช่น รัสเซียเป็นต้น นั้น ก็ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในกรุง

สยามได้ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ เหมือนกัน.

ส่วนการทำป่าไม้และการแร่ นั้น ตามกฎหมายของเราก็ใช้อยู่ในขณะนี้ ไม่มีข้อแตกต่างอย่างไรในระหว่างคนต่างด้าวกับคนในบังคับสยาม คือ ยอมให้คนต่างด้าวทำป่าไม้และทำการแร่ได้เสมอเหมือนกับคนในบังคับสยาม สัญญากับฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาลี นั้น มีข้อสัญญาว่าด้วยเรื่องนี้โดยเฉพาะเจาะจง คือ ข้อ ๑๓ แห่งสัญญากับฝรั่งเศส ข้อ ๕ แห่งสัญญากับอังกฤษ และข้อ ๘ แห่งสัญญากับอิตาลี มีข้อความยอมให้คนของแต่ฝ่ายในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง มีสิทธิในการแร่และการทำป่าไม้ได้เสมอเหมือนกับคนพื้นเมือง หรือเสมอเหมือนกับคนของชาติที่ไปรติให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนสัญญากับประเทศอื่นๆ ไม่มีข้อสัญญาว่าด้วยเรื่องเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็คงดีความตามที่ทางราชการได้ตั้งความไว้ คือ คนในบังคับของประเทศอื่นๆ เหล่านั้น จะทำเหมืองแร่หรือทำป่าไม้ในเมืองไทยได้ก็เมื่อกฎหมายแห่งประเทศเหล่านั้น ยอมให้คนในบังคับสยาม ประกอบการเช่นว่านในประเทศนั้นๆ ได้ และถ้าประเทศใด วางเงื่อนไขเกี่ยวกับการนี้ไว้อย่างไร เช่น บังคับให้ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากกระทรวงเจ้าหน้าทีก่อน จึงจะประกอบกรเช่นว่านได้ ดังนั้นเป็นต้นฝ่ายเราก็ยอมวางเงื่อนไขอย่างเดียวกันนี้ได้ เช่น บังคับให้คนของประเทศนั้นๆ ต้องขออนุญาตพิเศษก่อนกระทรวงเกษตรธิการก่อนได้.

เบดเชียม	ข้อ ๓	เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๒	นอร์เวย์	ข้อ ๓
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓ และ ๓๓	โปรตุเกส	ข้อ ๓
เยอรมนี	ข้อ ๒	สเปน	ข้อ ๓
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๕ และ ๗	สวีเดน	ข้อ ๒
อิตาลี	ข้อ ๓ และ ๘	สวีเดนเซอร์แลนด์	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓	สหพันธรัฐอเมริกา	ไม่มี

๗. ความคุ้มครองมั่นคงเป็นเงื่อนไข

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่ายจะต้องได้รับในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งความคุ้มครอง มั่นคงเป็นเงื่อนไขสำหรับร่างกาย และทรัพย์สินของตน และในกระบวนนี้ เมื่อยอมตนอยู่ใต้ข้อไขอันไร้บังคับแก่คนสังกัดของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง จะต้องได้รับสิทธิ และเอกสิทธิอย่างเดียวกับที่ได้ให้อยู่แล้ว หรือที่จะให้ได้ต่อไป แก่คนสังกัดของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

๕๕ หมายความถึงความคุ้มครองป้องกันเพื่อความปลอดภัย และความมั่นคงแห่งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของคนในบังคับประเทศคู่สัญญานั้นเอง. อันความปลอดภัยแห่งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลนั้น เป็นสาระสำคัญของความสงบเรียบร้อยของประชาชน ฉะนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในอาณาเขตต์ของตน รัฐบาลที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความคุ้มครองมั่นคงอย่างเต็มที่แก่คนที่อยู่ในอาณาเขตต์ โดยไม่เดีอกกว่าเป็นคนพื้นเมืองหรือคนต่างด้าว

สำหรับกรุงสยามนั้น สัญญาบางฉบับ เช่น สัญญากับฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น สเปน เดนมาร์ก และ อเมริกา ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง บางฉบับ เช่น สัญญากับเบตเยียม และโปรตุเกส ให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง บางฉบับ เช่น สัญญากับเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ และ

สัตว์เดนม ให้มีผลปฏิบัติทั้ง ๒ อย่าง ฉะนั้น ในที่สุด คนของประเทศ
คู่สัญญาเหล่านี้ ก็ได้รับผลปฏิบัติอย่างคนในบังคับสยาม

อันที่จริง ในกรุงสยาม กฎหมายไทยก็ให้ความคุ้มครองอย่าง
เดียวกันทั้งนั้น โดยไม่เลือกว่าเป็นคนต่างด้าว หรือคนพื้นเมือง แต่
ถ้ามีพฤติการณ์พิเศษเกี่ยวกับคนจำพวกใด รัฐบาลอาจจะจัดการ
ให้ยิ่งไปกว่าตามปรกติได้.

สำหรับประเทศอื่น ๆ จะเพาะอย่างยิ่ง ประเทศคู่สัญญากับเรา
นี้ ก็คงจะปฏิบัติตามที่ท่านเองนี้ดูจกกัน ฉะนั้น คนในบังคับสยามที่เข้า
ไปในประเทศคู่สัญญานั้น ตามปรกติ ก็คงได้รับความคุ้มครองอย่าง
เดียวกับคนพื้นเมือง แต่ถ้ามีพฤติการณ์พิเศษ ก็อาจได้รับผล
ปฏิบัติเป็นพิเศษได้.

เบตเยียม	ข้อ ๓	เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๒	นอร์เวย์	ข้อ ๓
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓	โปรตุเกส	ข้อ ๓
เยอรมนี	ข้อ ๒	สเปน	ข้อ ๓
อังกฤษ	ไม่มี	สวีเดน	ข้อ ๒
อิตาลี	ข้อ ๓	สวีทเซอร์แลนด์	ข้อ ๔
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓	สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๘. ภาษ้อากร.

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องไม่ถูกบังคับ ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้เสียค่าภาระ หรือภาษ้อากร ใดๆ นอกจาก หรือยิ่งกว่าที่คนสังกัดของชาติที่โปรดให้ได้ ประโยชน์อย่างยิ่งต้องเสียนั้น.

ข้อสัญญาข้อนี้ หมายถึง ภาษ้อากรภายใน ตามสัญญา กับ เบลเยียม สเปน เดนมาร์ก และสวีเดน เซอร์แดน ให้ผลปฏิบัติอย่าง ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ตามสัญญากับฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และอเมริกา ให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง ส่วนสัญญากับประเทศ อื่นๆ คือ เดนมาร์ก เยอรมนี อังกฤษ อิตาลี เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ และโปรตุเกส นั้น ให้ผลปฏิบัติทั้ง ๒ อย่าง คือ อย่างคนพื้นเมือง หรือ อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง. ฉะนั้น ในที่สุดคนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายย่อมได้รับผลปฏิบัติ อย่างเดียวกับคนในบังคับสยาม.

อันที่จริง ในเรื่องภาษ้อากรภายในนี้ ในกรุงสยาม ในเวลานี้ คนต่างด้าวโดยทั่วไป และคนในบังคับสยามเอง ก็ได้รับผลปฏิบัติ อย่างเดียวกันอยู่แล้วโดยไม่มีข้อแตกต่างกันอย่างไร ฉะนั้น ถึงแม้ว่าสัญญาทุกฉบับ จะให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์ อย่างยิ่งก็ดี คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายก็คงเสียภาษ้อากรอย่างเดียวกันกับคนในบังคับสยามอยู่นั่นเอง.

ส่วนคนในบังคับสยามในประเทศคู่สัญญานั้น ก็ย่อมต้องเสีย

04/07/2563

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ภาษากรีกในประเทศนั้น ๆ เหมือนอย่างคนพื้นเมือง หรือคนของชาติ
ที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แก่ผู้แต่กรณนี้.

เบตเซียม	ข้อ ๓	เดนมาร์ก	ข้อ ๒
ฝรั่งเศส	ข้อ ๖	เยอรมนี	ข้อ ๒
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๔	อิตาลี	ข้อ ๕
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓	เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
นอร์เวย์	ข้อ ๓	โปรตุเกส	ข้อ ๓
สเปน	ข้อ ๓	สวีเดน	ข้อ ๒
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓	สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๕. การตรวจค้น

บรรดาเคหะสถาน คลังสินค้า โรงงานหัตถกรรม และ
 ร้านค้า และทรัพย์สินอื่นทั้งมวลของคนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่
 ละฝ่าย ซึ่งอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งบรรดา
 สถานที่อันเกี่ยวเนื่อง ซึ่งใช้สำหรับเป็นที่อาศัย หรือสำหรับการค้า
 ขายนั้น จะต้องเป็นที่ข้ายเกรง และจะต้องเป็นอันไม่อนุญาตให้
 เข้าตรวจ หรือค้นโรงเรือน และสถานที่เหล่านั้น หรือสอบดู
 หรือตรวจสมุด หรือเอกสาร หรือบัญชี เว้นแต่จะกระทำตาม
 ข้อไข และตามแบบระเบียบการที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย และ
 กฎ และข้อบังคับ ที่ใช้แก่คนพื้นเมือง.

ตามนี้ หมายความว่า สำหรับเคหะสถาน โรงเรือน และสถานที่
 ที่ของคนในบังคับของประเทศคู่สัญญาที่ตั้งอยู่ในเมืองไทยนั้น เจ้า
 หน้าที่ฝ่ายสยามจะเข้าไปตรวจ หรือค้น หรือจะเข้าไปตรวจสอบสมุด
 หรือบัญชี หรือเอกสารอย่างใดไม่ได้ เว้นได้แต่จะได้ปฏิบัติให้ถูก
 ต้องตามบทกฎหมาย หรือข้อบังคับในเรื่องนี้ ที่ใช้แก่คนในบังคับ
 สยามเอง สำหรับคนในบังคับสยามนั้น ตามกฎหมายที่ใช้อยู่
 ณบัดนี้ ในการตรวจค้นเคหะสถาน บ้านเรือน หรือสถานที่ นั้น
 นอกจากศาลแล้ว ข้าหลวงประจำจังหวัด นายอำเภอ และเจ้าหน้าที่
 ฝ่ายตำรวจบางนาย ยังมีอำนาจออกหมายค้นได้อีกด้วย แต่ถ้าผู้
 มีอำนาจออกหมายค้น ไปกระทำการด้วยตนเองแล้ว ก็มีอำนาจที่จะ
 ทำการตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมาย (ดูพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่ม

04/07/2563

เดิมวิธีพิจารณาคความอาญา พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตรา ๓).

สัญญากับเยอรมนีไม่มีข้อสัญญาว่าด้วยเรื่องนี้เลย สิทธิของคนในบังคับเยอรมันจึงยอมเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมือง.

สัญญากับเบตเซียม อิตาลี ญี่ปุ่น โปรตุเกตุ สเปน สวิตเซอร์แลนด์ และสหพันธรัฐอเมริกา ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมืองคือ อย่างเดียวกับคนในบังคับสยาม.

สัญญากับเดนมาร์ก ฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน ให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง หรืออย่างคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

อย่างไรก็ดี ในเรื่องการตรวจค้นเคหสถานนี้ กฎหมายไทยให้ผลปฏิบัติอย่างเดียวกันทั้งนั้น โดยไม่เลือกว่า เป็นคนในบังคับสยาม หรือ คนต่างด้าว ฉะนั้น คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย จึงยอมได้รับผลปฏิบัติในเรื่องนี้ อย่างเดียวกับคนในบังคับสยาม.

อนึ่ง สถานทูตต่างประเทศนั้น ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ย่อมได้รับความคุ้มกัน (immunity) จากการตรวจค้น ฉะนั้น แม้จะมีหมายค้น หรือ แม้ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่มีอำนาจออกหมายค้น จะไปทำการด้วยตนเอง ก็เข้าตรวจค้นสถานทูตต่างประเทศไม่ได้.

เบตเยียม	ข้อ ๔
เดนมาร์ก	ข้อ ๓, ๓๘
ฝรั่งเศส	ข้อ ๘
เยอรมนี	ไม่มี
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๓, ๓๒
อิตาลี	ข้อ ๗
ญี่ปุ่น	ข้อ ๒
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๒
นอร์เวย์	ข้อ ๔, ๒๓
โปรตุเกส	ข้อ ๔
สเปน	ข้อ ๔
สวีเดน	ข้อ ๓, ๓๘
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๕
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๒

๑๐. การเกณฑ์เป็นทหาร

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องได้รับความยกเว้น ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง จากการเกณฑ์เป็นทหาร ไม่ว่าจะทางบกหรือทางน้ำ หรือทางอากาศ หรือในกองทหารประจำการสามัญ หรือในกองทหารรักษาการประจำชาติ หรือในเหล่าทหารมิลิเชีย และจากการต้องเสียพลด้วยประการทั้งปวง อันบังคับให้เสียต่าง การเกณฑ์ตัวเป็นทหาร และจากบังคับการกุ่มทุกอย่างที่เป็น การบังคับ.

ในเรื่องเหล่านี้ สัญญาทุกฉบับที่มีอยู่ ณบัดนี้ มีข้อความใน ทำนองเดียวกันทั้งนี้ ฉะนั้น สำหรับคนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญา ทั้งหลายที่อยู่ในเมืองไทยนั้น รัฐบาลสยามจะเกณฑ์ให้มาเป็นทหาร ไม่ได้ ไม่ว่าจะเส้นทางบก หรือทางน้ำ หรือทางอากาศก็ดี หรือ ในกองทหารประจำการสามัญ หรือในกองทหารรักษาการประจำชาติ หรือในเหล่าทหารมิลิเชียก็ดี ก็ไม่ได้ตักกัน ไม่ว่าจะในเวลาสงคราม หรือในเวลาสงบศึกก็ตาม แต่ทั้งนี้ ห้ามมิให้ "เกณฑ์" คนสังกัดชาติ ของประเทศคู่สัญญามาเป็นทหารเท่านั้น หาได้ห้ามมิให้ "รับ" คน สังกัดชาติเหล่านี้เข้าเป็นทหาร ในเมื่อเขา "สมัคร" ห้ามมิได้ ฉะนั้น ถ้าหากว่ามีคนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญาฝ่ายใด "สมัคร" มาเป็น ทหาร เมื่อรัฐบาลสยาม ไม่มีข้อขัดข้องอย่างใดแล้ว ก็ย่อมรับไว้ได้. ที่เรียกว่า "ทหารมิลิเชีย" นั้น คือ พลเมืองที่อดิรอุททำ หน้าที่ทหารในขณะเกิดศึกขึ้น

เมื่อเราไม่มีสิทธิที่จะ “เกณฑ์” คนตั้งก๊กชาติของประเทศคู่สัญญามาเป็นทหารได้แล้ว เราก็ขอมจะเกณฑ์ หรือบังคับให้คนเหล่านั้นต้องพลเงิน หรือพลทรัพย์ ต่างการเกณฑ์คือเป็นทหาร ไม่ได้
อยู่เอง.

อนึ่ง ความสัญญาข้อนี้ ยังมีข้อความต่อไปอีกว่า คนตั้งก๊ก
ชาติของประเทศคู่สัญญาจะต้องได้รับความยกเว้น “จากนั้นคากร
กั๊ยมทุกอย่างที่เป็นการบังคับ” ^{๕๕} ทั้งนี้ หมายความว่าถึงนั้นคากรกั๊ยม
ต่าง ๆ ที่เป็นการบังคับ เท่านั้น ถ้าไม่เป็นการบังคับแล้ว ก็ไม่เข้าอยู่
ในข้อสัญญาข้อนี้ ตามนี้ สำหรับคนตั้งก๊กชาติของประเทศคู่สัญญาที่
อยู่ในเมืองไทยนั้น รัฐบาลสยามจะบังคับให้เขา กั๊ยม หรือให้กั๊
ย่มอย่างใดไม่ได้ ทั้งในเวลาสงครามและเวลาสงบศึก แต่เมื่อการ
กั๊ยมนั้น ไม่มีลักษณะเป็นการบังคับ หากปล่อยให้เป็นไปตามใจสมัคร
เช่น การกั๊เงินภายในประเทศเป็นจำนวน ๓๐ ล้านบาท เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๒
เป็นต้นแล้ว ถ้าคนตั้งก๊กชาติเหล่านั้นสมัครที่จะให้กั๊เงิน ก็ยอมทำได้.

ส่วนคนในบังคับสยามที่อยู่ในอาณาเขตต์ของประเทศคู่สัญญา
ทั้งหลายนั้นก็ยอมได้รับความยกเว้นเช่นกล่าวมาแต่บัดนี้.

การเรียกเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการทหาร

พูดตามหลักทั่วไป เมื่อคนต่างต่างเข้าไปอาศัยอยู่ และมีทรัพย์
สินในเมืองต่างประเทศใด รัฐบาลของต่างประเทศนั้น คงจะมีสิทธิ
และอำนาจเกี่ยวกับทรัพย์สินเหล่านั้น ^{๕๖} ของคนต่างต่างเหล่านั้น อย่าง
เดียวกับทรัพย์สินของพลเมืองของตนเอง. ในประเทศส่วนมาก รัฐบาล

04/07/2565

ยอมมีอำนาจที่เอาทรัพย์สินต่าง ๆ ในอาณาเขตต์ของตนมาใช้เพื่อ
 สาธารณะประโยชน์ได้ ไม่ว่าในยามสงครามหรือในยามสงบก็กตัญญู
 แต่ทั้งนี้ รัฐบาลที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้ค่าทดแทนตามสมควร ในยาม
 ปรกติ รัฐบาลไม่ค่อยจะได้ใช้อำนาจอันนี้ นอกจากที่เกี่ยวกับอสังหาริม
 ทรัพย์ ซึ่งเขาไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การรถไฟ การถนน
 ฯลฯ. แต่ในยามสงครามนั้น รัฐบาลย่อมจะต้องใช้อำนาจอันนี้
 เพื่อเอาสังหาริมทรัพย์ไปใช้ด้วย เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือ
 เรือ เป็นต้น.

แต่สัญญากับประเทศส่วนมากมีข้อสัญญาว่า คนของประเทศ
 คู่สัญญาจะต้องได้รับความยกเว้นจาก "การเรียกเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อ
 การทหาร" (military exaction, requisition or contribution) ข้อ
 ความทั้งนี้ เป็นการคัดถอนสิทธิของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายในอันที่จะเรียก
 เกณฑ์เอาทรัพย์สินต่าง ๆ จะเป็นสังหาริมทรัพย์ก็ดี หรืออสังหาริม
 ทรัพย์ก็ดี ซึ่งเป็นของของคนของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่อยู่ในอาณาเขตต์ของ
 ประเทศแรก มาใช้ในราชการทหารในยามสงคราม แต่ในเรื่องนี้สัญญา
 ทางพระราชไมตรีที่มีอยู่กับประเทศต่าง ๆ ณะบัดนี้ มีข้อความแตก
 ต่างกันอยู่บ้างเหมือนกัน ดังจะเห็นได้ต่อไป คือ.

๓. สัญญาบับอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปน และ
 สหรัฐอเมริกา มีความว่า คนในบังคับของประเทศเหล่านี้ จะต้อง
 ได้รับความยกเว้นจาก "การเรียกเกณฑ์ หรือการเสียพลเพื่อการ
 ทหารทุกอย่าง" ทั้งนี้ หมายความว่า ทรัพย์สินของคนของเขาจะ
 ต้องไม่ถูกเรียกเกณฑ์เช่นกล่าวแล้ว โดยไม่เดี๋ยกว่าทรัพย์สินนั้นจะ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๙๑

เป็นสังหามิตรพัยหรืออสังหามิตรพัย.

ตามสัญญาข้อนี้ ถ้าบังเอิญกรุงสยามต้องทำสงคราม และประเทศที่มีสัญญาข้อนี้ยังเป็นกลางอยู่ คือ ยังใช้หนังสือสัญญานี้กันอยู่แล้ว ฝ่ายสยามจะเกณฑ์เอาทรัพย์สิน เช่น อาหาร หรือเครื่องนุ่งห่มหรือน้ำมันเบนซิน จากคนหรือบริษัทของประเทศเหล่านั้นที่อยู่ในเมืองไทย มาใช้เพื่อการสงครามไม่ได้.

๒. สัญญากับเนเธอร์แลนด์ ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง คือ เราเรียกเกณฑ์เอาทรัพย์สินมาใช้ได้ อย่างเดียวกับทรัพย์สินของคนในบังคับสยาม.

๓. สัญญากับเยอรมนี แะสวิตเซอร์แลนด์ ไม่มีข้อสัญญาว่าด้วยเรื่องนี้.

ถ้าบังเอิญเราต้องทำสงคราม และเนเธอร์แลนด์ เยอรมนี กับสวิตเซอร์แลนด์ ยังเป็นกลางอยู่แล้ว ฝ่ายเราก็มีอำนาจที่จะเรียกเกณฑ์เอาเครื่องอาหารหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ จากคนหรือบริษัทเนเธอร์แลนด์ หรือเยอรมัน หรือสวิตส์ ในกรุงสยามมาใช้ได้ แต่เราจะต้องให้ค่าทดแทนตามสมควร.

๔. สัญญากับสวีเดนมีว่า การเรียกเกณฑ์เพื่อการทหารนั้น ไม่ให้บังคับเรียกแก่คนของแต่ฝ่าย ให้ยิ่งกว่า หรือโดยมีเงื่อนไขแตกต่างไปกว่าที่บังคับเรียกแก่คนพื้นเมือง หรือคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

ตามนี้ หมายความว่า สัญญาไม่ได้ห้ามการเรียกเกณฑ์เหมือนอย่างสัญญากับอเมริกา หากยอมให้เรียกเกณฑ์ได้ แต่การเรียก

04/07/2565

เกณฑ์นั้น จะต้องนับจำนวน หรือขนาด หรือเงื่อนไข อย่างเดียวกับ
ที่เรียกเกณฑ์จากคนพื้นเมือง หรือจากคนต่างด้าวอื่น ๆ เป็นอันว่า
เราเรียกเกณฑ์จากคนในบังคับตัวเดินได้ โดยมีเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว.

๕. สัญญากับเบดเยยมมีว่า การเรียกเกณฑ์เพื่อการทหารนั้น
จะมีกับเขาแก่คนของแต่ละฝ่ายได้ ก็เพียงเท่าที่เรียกเกณฑ์จากคน
พื้นเมืองเอง และจะต้องให้ค่าชดเชยแก่คนเหล่านั้น กับทั้งให้คนเหล่านั้น
ได้รวมผลปฏิบัติอย่างดี เท่ากับคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
อย่างยิ่งด้วย.

ทั้งนี้ ก็มีความหมายในทำนองเดียวกับสัญญากับตัวเดิน
คือ สัญญาไม่ได้ห้ามขาด หากยอมให้เรียกเกณฑ์ได้อย่างเดียวกับที่
เรียกเกณฑ์จากพลเมืองของตนเอง แต่สำหรับเงื่อนไขในการเรียก
เกณฑ์นั้น จะต้องให้เป็นอย่างเดียวกับที่วางไว้สำหรับคนต่างด้าวอื่น ๆ
และแล้วจะต้องให้ค่าชดเชยแก่ผู้ที่ถูกเรียกเกณฑ์ด้วย.

๖. สัญญากับเดนมาร์ก อิตาลี และนอร์เวย์ มีความว่า คน
ในบังคับของประเทศเหล่านั้น จะต้องได้รับความยกเว้นจากบรรดา
“การบังคับให้ออกเงินหรือให้ส่งเงินพดด้ เพื่อการทหาร เว้นไว้แต่ที่จะ
บังคับให้กระทำโดยกำหนดอย่างเดียวกันกับที่บังคับแก่คนในบังคับพื้น
เมืองฐานที่เป็นเจ้าของหรือผู้เช่าหรือผู้ปกครองของสิ่งหาภิรมทรัพย์นั้น
แต่หากในการนี้ คนเหล่านั้นจะต้องได้รวมผลปฏิบัติอย่างเดียวกับกับ
คนในบังคับพื้นเมือง หรือคนในบังคับ หรือพลเมืองของชาติ
ที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง” ตามนัยความความว่า “ไม่ให้เรียก
เกณฑ์เอาทรัพย์สินของคนของประเทศเหล่านั้น มาใช้ในการทหาร

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๘๓

เว้นไว้แต่ในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้เช่าหรือผู้ปกครองของสังหาริมทรัพย์ เท่านั้น ซึ่งเป็นกรจำกัดมาก และในกรณีคนในบังคับของประเทศเหล่านี้ ก็จะต้องได้รับผลประโยชน์อย่างคนพื้นเมือง หรืออย่างคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งด้วย.

เบตเยียม	ข้อ ๓	เนเดอร์แลนด์	ข้อ ๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๒	นอร์เวย์	ข้อ ๓
ฝรั่งเศส	ข้อ ๗	โปรตุเกส	ข้อ ๓
เยอรมนี	ข้อ ๒	สเปน	ข้อ ๓
อังกฤษ	ข้อ ๗ (คำขาย)	สวีเดน	ข้อ ๒
อิตาลี	ข้อ ๖	สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๖
ญี่ปุ่น	ข้อ ๑	สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๑๑. ศาลยุติธรรม

คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย จะต้องมิเสรีภาพที่จะเข้าไปยังบรรดาศาลยุติธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตน และจะต้องมิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนพื้นเมืองในอันที่จะเลือกและใช้ผู้รุกรูกฎหมาย ทนายความ และผู้แทน ให้ทำการเรียกร้องหรือป้องกันสิทธิของตนต่อหน้าศาลนั้น ๆ และในการที่คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่ายจะเข้าไปยังศาลยุติธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่วัน นี้ จะไม่ต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติตามข้อใจหรือความบังคับอย่างใด ๆ ซึ่งมีได้ไว้บังคับแก่คนพื้นเมือง.

ตามนี้ หมายความว่า ในกรุงสยาม คนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย มีสิทธิที่จะเข้าไปยังบรรดาศาลยุติธรรมของฝ่ายสยาม เพื่อเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนได้ ไม่ว่าในฐานะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ดี หรือเป็นผู้ร้องก็ดี และในการนี้ ย่อมมีสิทธิที่จะเลือกและว่าจ้างผู้รุกรูกฎหมาย ทนายความ หรือผู้แทน ให้ดำเนินการแทนตนได้ ทนายความที่ตนจะว่าจ้างให้ดำเนินคดีหรือแก้คดีแทนตนนั้น จะเลือกเอาใคร ชาติใด ก็ได้ แต่จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เป็นทนายความในศาลไทยตาม กฎหมาย.

อนึ่ง ในกรณีที่จะเข้าไปยังบรรดาศาลยุติธรรมในเมืองไทยนั้น เราจะมีบังคับคนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือความบังคับอย่างใด ๆ เช่น บังคับให้มีค้ำประกัน หรือให้วางประกัน เหล่านี้ ไม่ได้ ถ้าหากว่าคนในบังคับสยาม ใน

พฤกติการณเช่นเดียวกัน ไม่ถูกบังคับให้ปฏิบัติเช่นนั้น. แม้เขาจะเป็นคนต่างตัวก็ดี หรือไม่มีภูมิตำเนา หรือสำนักอาศัยอยู่ในเมืองไทยก็ดี เราบังคับเขาเพราะเหตุเหล่านี้ ไม่ได้ ถ้าแม้ว่าคนในบังคับสยามในพฤกติการณเช่นเดียวกันไม่ถูกบังคับเช่นนั้น. แต่ถ่าเงื่อนไขหรือความบังคับนั้น ๆ ใช้บังคับแก่คนในบังคับสยามในพฤกติการณเช่นเดียวกัน แล้ว คนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญาทั้งหลายก็พึงต้องปฏิบัติตามด้วยทุกคน.

ตามสัญญาที่มีอยู่กับประเทศต่างๆณระบัตินั้น สัญญากับเบดเยียมและฝรั่งเศสยอมให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง สัญญาอันหนึ่งให้ผลปฏิบัติในเรื่องนี้เท่าเทียมกับคนพื้นเมือง หรือคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ดี นอกจากเรื่องอำนาจศาลซึ่งมีไปโรคดคว่าไว้ค้างหากแล้ว ในเรื่องเหล่านี้ ตามกฎหมายไทยไม่มีข้อแตกต่างกันอย่างไรในระหว่างคนในบังคับสยามและคนต่างตัวเป็นอันว่า คนสังกัดชาติของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย ย่อมได้รับผลปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้ อย่างเดียวกับคนในบังคับสยาม.

ส่วนคนในบังคับสยามในอาณาเขตต์ของประเทศคู่สัญญานั้น ก็ย่อมได้รับผลปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้ เท่าเทียมกับคนพื้นเมือง หรือคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แล้วแต่กรณี.

เม็กซิโก	ข้อ ๖
เดนมาร์ก	ข้อ ๖
ฝรั่งเศส	ข้อ ๕
เยอรมนี	ข้อ ๗
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๒
อิตาลี	ข้อ ๗
ญี่ปุ่น	ข้อ ๕
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๔
นอร์เวย์	ข้อ ๗
โปรตุเกส	ข้อ ๗
สเปน	ข้อ ๗
สวีเดน	ข้อ ๖
สวีเดนเซอร์แดนส์	ข้อ ๔
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๔

๑๒. บริษัท หุ้นส่วน และสมาคม

บริษัทจำกัด และ บริษัทอื่นๆ กับหุ้นส่วนและสมาคม ซึ่งได้ตั้งขึ้นแล้ว หรือจะไดตั้งขึ้นต่อไปภายหน้าโดยถูกต้องตามกฎหมายของอัครภาคแต่ละฝ่าย และมีภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตต์ของฝ่ายนั้น เป็นอันได้รับอำนาจในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อดำเนินสิทธิของตนและเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยในศาลของฝ่ายนั้นได้ หากว่าอนุวรรตน์ตามกฎหมายของประเทศนั้น. บริษัทหุ้นส่วน และสมาคมเช่นว่านี้ ถ้าหากว่าอนุวรรตน์ตามข้อไขที่วางไว้ในบทกฎหมายของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ละเพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับอำนาจอันจำเป็นในกรณีซึ่งกฎหมายของประเทศนั้นบัญญัติไว้ว่าต้องได้รับก่อนแล้ว จะต้องมิเสรีภาพที่จะตั้งสำนักหลักแหล่ง หรือตั้งสาขา หรือตั้งสำนักตัวแทน และดำเนินกิจการต่างๆ ของตนในประเทศนั้นได้.

ในส่วนสิทธิที่จะตั้งสาขาหรือตัวแทน และดำเนินกิจการของตนนั้น บริษัท หุ้นส่วน และสมาคม เช่นว่านี้ จะต้องได้รับผลประโยชน์ซึ่งให้ได้ประโยชน์ไม่น้อยไปกว่าที่ได้ให้ หรือจะพึงให้แก่บริษัท หุ้นส่วน และ สมาคม เช่นเดียวกัน ของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

บริษัท หุ้นส่วน และ สมาคม เช่นนี้ จะไม่ต้องถูกบังคับให้เสียภาษีอากรหรือค่าการะอย่างใดๆ นอกจากหรือยิ่งกว่าที่บริษัทหุ้นส่วน และสมาคม ของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง เสียอยู่ หรือจะไดเสียต่อไปนั้น และจะต้องได้รับความยกเว้น

จากบรรดาการก้ำกั้มทุกอย่างที่เป็นการบังคับนั้นด้วย

บริษัท หุ่นส์วอน แดร์ส มาคม ตามสัญญาข้อนี้ ก็นัดรวม
 ตลอดจนบริษัท หุ่นส์วอน แดร์ส มาคมทุกชนิดที่ประกอบขึ้นเพื่อทำการ
 ค้าขาย การพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การเงิน การประกันภัย
 การขนส่ง และกิจการอื่น ๆ บริษัท หุ่นส์วอน แดร์ส มาคมเหล่านี้
 เมื่อได้ตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายของฝ่ายหนึ่ง และมีภูมิดำเนา
 อยู่ในอาณาเขตต์ของฝ่ายนั้นแล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะเข้าไปดำเนินสิทธิ
 ของตนในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง และฟ้องหรือแก้คดีในศาล
 ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็โจทก์หรือจำเลย หรือผู้ร้องก้ด.
 แต่ในการเหล่านี้ บริษัท หุ่นส์วอน แดร์ส มาคม เช่นว่านี้ จะต้องปฏิบัติ
 ตามกฎหมายของประเทศหลัง. อนึ่ง เมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข
 ในกฎหมายของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นแล้ว บริษัท หุ่นส์วอน แดร์ส มาคม
 เหล่านี้ จึงจะมีสิทธิตั้งสำนักหักแห่ง หรือสาขา หรือตัวแทน
 เพื่อดำเนินกิจการของตนในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้ เช่น
 การรับประกันอัครภัยเป็นต้น. ตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการ
 ค้าขายอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัย หรือผลประโยชน์ของสาธารณ
 ชน พ.ศ. ๒๔๗๓ บังคับว่า ผู้ที่จะดำเนินกิจการเช่นว่านี้ จะต้อง
 ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน และตามเงื่อนไขของกระทรวง
 เศรษฐกิจการ (กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมเดิม) ซึ่งออกตามพระราช
 บัญญัติที่ว่านี้ บังคับว่าบริษัทรับประกันอัครภัยจะต้องวางเงินหรือ
 หลักทรัพย์ต่อรัฐบาลสยามหรือสถานทูตสยามตามจำนวนที่กำหนดไว้

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๘๕

ก่อน จึงจะดำเนินกิจการในกรุงสยามได้ ดังนี้ ถ้าบริษัทที่เกี่ยวข้อง
เป็นบริษัทที่รับประกันประเภทประกันอสังหาริมทรัพย์ แม้บริษัทจะใดตั้งขึ้น
โดยถูกต้องตามกฎหมายของประเทศคู่สัญญา และมีภูมิตำเนาอยู่
ในอาณาเขตต์ของประเทศนั้นก็ดี ตามสัญญาข้อนี้ บริษัทจะต้อง
ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลสยาม และวางเงินหรือหลักทรัพย์ต่อรัฐ
บาลสยาม หรือสถานทูตสยาม ตามพระราชบัญญัติ และเงื่อนไขที่
กล่าวแต่ก่อนนั้นก่อน จึงจะดำเนินกิจการในกรุงสยามได้.

ส่วนเรื่องภาษีอากรและค่าภาระอย่างอื่นนั้น สัญญากับเคนมารก
เยอรมนี เนเตรแดนส์ นอร์เวย์ และสวีเดนเซอร์แดนส์ ยอมให้
บริษัท หุ่นยนต์ และสมาคม ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของประเทศคู่
สัญญา ซึ่งเข้ามาดำเนินกิจการในเมืองไทย ได้รับผลปฏิบัติอย่าง
บริษัท หุ่นยนต์ และสมาคม เช่นเดียวกันของชาติที่โปรดให้ได้
ประโยชน์อย่างยิ่ง. สัญญากับฝรั่งเศส อังกฤษ และ อิตาลี
ให้ผลปฏิบัติอย่าง บริษัท หุ่นยนต์ และสมาคม พื้นเมือง หรือของ
ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง. สัญญากับสวีเดนข้อ ๑๗ มี
ความว่า "บทสัญญาในหนังสือสัญญาฉบับนี้ ที่ว่าด้วยคนในบังคับ
ของอัครราชที่แห่งสัญญานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องเป็นอันพึงใช้
ภายในขอบเขตต์แห่งความสามารถตามกฎหมายของตน ๆ สำหรับ
บริษัทจำกัด และบริษัทหุ่นยนต์อย่างอื่น ๆ และองค์คณะ และ
สมาคม ซึ่งได้จัดวางระเบียบการตามกฎหมายของฝ่ายนั้น และมี
สำนักใหญ่ตั้งอยู่ในอาณาเขตต์ของฝ่ายนั้นด้วยเหมือนกัน."

ในเรื่องภาษีอากรนี้ ตามสัญญาฉบับสวีเดนข้อ ๒ วรรค ๓ ยอม

04/07/2565

ให้กันในบังคับตัวเดิน ได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
อย่างยิ่ง ฉะนั้น ในเรื่องนี้ บริษัท หุ้นส่วน และสมาคมของตัวเดิน
จึงยอมได้รับผลปฏิบัติเช่นว่านั้นในกรุงสยามด้วย.

ส่วนสัญญาฉบับเนตเยียม ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปน และ สหภาพรัฐ
อเมริกา นั้น ไม่มีข้อความว่าด้วยภาษีอากรที่เกี่ยวกับบริษัท หุ้นส่วน
หรือสมาคมเช่นว่านั้น อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายที่ใช้ขณะนั้น บริษัท
หุ้นส่วน และสมาคมต่าง ๆ ในกรุงสยามย่อมต้องเสียภาษีอากร และ
ค่าภาระอื่น ๆ อย่างเดียวกันทั้งนั้น โดยไม่เลือกความเป็นบริษัท หุ้นส่วน
และสมาคมไทยหรือต่างประเทศ จะแตกต่างกันอยู่บ้างก็ในข้อที่ว่า
บริษัท หุ้นส่วน และสมาคมต่างประเทศที่ดำเนินกิจการในกรุงสยาม
จะถูกเรียกเก็บภาษีอากร ก็เฉพาะแต่กิจการที่ดำเนินอยู่ในราชอาณาจักร
สยาม และเฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ในราชอาณาจักรสยามเท่านั้น.
ส่วนบริษัท หุ้นส่วน และสมาคมที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายสยามนั้น ราย
ได้อันได้มาจากการดำเนินกิจการในต่างประเทศ อาจถูกเรียกเก็บ
ภาษีอากรด้วยได้.

อนึ่งตามสัญญากับเดนมาร์ก และ นอร์เวย์ มีข้อความต่อไปนี้ว่า
“.....และกรณีสิทธิที่จะดุถือเอา
หรือเป็นเจ้าของ หรือเช่าถือ ดั่งหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์นั้น
บริษัทเช่นนี้ เมื่อได้ให้เข้าไปอยู่ในประเทศอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว จะต้อง
ได้รับผลปฏิบัติอย่างเดียวกันกับที่ได้ยอมให้ หรือจะได้ออมให้แก่
บริษัทเช่นเดียวกันของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง”.

ตามนี้หมายความว่า ให้บริษัทของแต่ ละฝ่ายมีกรรมสิทธิ

ที่ดินในอาณาเขตค้ำขวออีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างบริษัของชาติที่โปรดให้ได้
ประโยชน์อย่างยิ่ง.

สัญญากับเยอรมันนั้น มีข้อความตามทำนองนี้ แต่หากมีเงื่อนไข
ใจต่อไปว่า แต่จะฝ่ายจะต้องถ้อยที่ถ้อยยอมให้ประโยชน์เช่นนี้ซึ่งกัน
และกัน.

สัญญากับฝรั่งเศสนั้น ยอมให้บริษัท หุ่นส่วน และส้มาคมของ
แต่จะฝ่ายถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณาเขตค้ำขวออีกฝ่ายหนึ่งได้เหมือนกัน

สัญญากับเบตเยียม ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปน สวิตเซอร์แลนด์
และสหพันธรัฐอเมริกัน ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องบริษัทถือกรรม
สิทธิ์ที่ดิน.

ส่วนสัญญากับอังกฤษ อิตาลี สวีเดน และเนเดรแลนดนั้น
แม้จะไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องนี้โดยตรงก็ดี แต่ในที่ผู้ถ้อยยอมให้
บริษัท หุ่นส่วน และส้มาคมของแต่จะฝ่ายถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอาณา
เขตค้ำขวออีกฝ่ายหนึ่งได้คู่กัน.

อย่างไรก็ดี แม้สัญญากับประเทศเหล่านี้ จะไม่มีข้อความ
ในเรื่องนี้เป็นแบบเดียวกันก็ดี แต่บริษัท หุ่นส่วน และส้มาคมนั้น
เมื่อได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมืองแล้ว โดยมากก็มี
ฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อเป็นนิติบุคคลแล้ว ก็ยอมได้รับประโยชน์
จากข้อสัญญาต่าง ๆ ที่ใช้แก่คนดังกิตชาติของประเทศนั้นด้วย.

เมื่อเป็นเช่นนั้น บริษัท หุ่นส่วน และส้มาคม ที่มีฐานะเป็น
นิติบุคคล จึงยอมมีสิทธิในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินอย่างเดียวกันกับ
บุคคลธรรมดา ซึ่งได้อธิบายมาแล้วข้างต้น.

เบตเยียม	ข้อ ๓, ๗.
เดนมาร์ก	ข้อ ๒, ๗.
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓, ๗.
เยอรมนี	ข้อ ๒, ๗.
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๗, ๒๐.
อิตาลี	ข้อ ๓, ๗, ๓๐.
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓, ๖.
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓, ๓๔.
นอร์เวย์	ข้อ ๓, ๗.
โปรตุเกส	ข้อ ๓, ๗.
สเปน	ข้อ ๗, ๗.
สวีเดน	ข้อ ๒, ๓๗.
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓๐.
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๕.

๑๓. การห้าม และการจำกัดต่างๆ

อัศวภาคตกลงกันว่า จะไม่ห้ามการห้ามหรือการจำกัดการ
ส่งสินค้าใดๆ เข้าไปในเมืองหรือออกจากเมือง ในระหว่าง
ประเทศทั้งสอง เว้นไว้แต่การห้ามหรือการจำกัดดังต่อไปนี้ ซึ่ง
จะต้อง เป็น อันใช้ ได้แก่ประเทศทั้งหลาย เหมือนกัน ทุก ประเทศ
หรือแก่บรรดาประเทศที่อยู่ในลักษณะการอย่างเดียวกัน คือ

(๑) การห้ามหรือการจำกัดเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ และใน
พฤติการณ์พิเศษ เครื่องวัตถุอย่างอื่น ๆ อันต้องการใช้ในการ
สงครามด้วย.

(๒) การห้ามหรือการจำกัด เพื่อเหตุแห่งความปลอดภัย
ของชาติ หรือของมหาชน หรือเพื่อเหตุแห่งการสาธารณสุข.

(๓) การห้ามหรือการจำกัดสิ่งใดๆ อันเป็นของผูกขาด
ของรัฐบาลอยู่แล้วในเวลานี้ หรือจะได้เป็นเช่นนั้นต่อไปใน
ภายหน้า.

(๔) การห้ามหรือการจำกัด เพื่อป้องกันสัตว์หรือพืชชาติ
ให้ปราศจากโรคหรือเหตร้าย หรือเพื่อป้องกันพืชชาติมิให้
เสื่อมทรามลง หรือศูนย์พันธุ์.

(๕) การห้ามหรือการจำกัดสิ่งของที่คล้ายคลึงกับสิ่งของใน
บ้านเมือง หากว่าการบังเกิดหรือการบริโภค หรือการขายหรือ
การส่งส่งของเช่นนั้น เป็นอันต้องห้ามหรือจำกัดโดยทำนองเดียวกันตามกฎหมายบ้านเมือง.

ตามสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะห้ามหรือจำกัดมิให้ส่งสินค้า

04/07/2563

อย่างไรก็ดี เจ้าเมืองหรือออกจากเมืองไม่ได้ เว้นไว้แต่กรณีจะเข้า
 ความข้อยกเว้นทั้ง ๕ ที่กล่าวข้างต้น และการห้ามหรือการจำกัดนั้นจะ
 ต้องเป็นอันใช้แก่ประเทศอื่น ๆ ด้วยเหมือนกัน หรือแก่บรรดาประเทศ
 ที่อยู่ในลักษณะการเช่นเดียวกัน จะเจาะจงให้ใช้บังคับแก่คู่สัญญา
 ประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะเท่านั้น ไม่ได้.

สัญญากับเดนมาร์ก เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น พอร์เวย์ สเปญ
 โปรตุเกส สวีเดน และสวีตเซอร์แลนด์ มีข้อสัญญาในทำนองที่ว่
 นี้ แต่รายการข้อยกเว้นนั้น มีต่างกันอยู่บ้าง คือ ที่ข้อยกเว้น ๕
 ข้างต้นกล่าวข้างต้นก็มี ที่ข้อยกเว้นเพียง ๔ ข้อก็มี ส่วนสเปนนั้น
 มีข้อยกเว้นถึง ๖ ข้อ.

สัญญากับเบตเซียม ข้อ ๘ วรรค ๔ มีว่า "อัครภาคแห่งสัญญา
 นี้ ประสงค์ผลปฏิบัติอย่างที่ได้แก่ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง
 นี้ ให้แก่กันและกันในการที่ป้องกันแก่การห้ามหรือการตั้งขอ
 บังคับซึ่งมีอยู่แล้ว หรือ ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นในภายหน้า ในเรื่องการนำ
 สินค้าเข้าหรือนำสินค้าออกนั้น."^(๕๒)

เป็นอันว่า ในเรื่องการห้ามและการจำกัดการตั้งสินค้าเข้าเมือง
 หรือออกจากเมืองนั้น สัญญาฉบับเบตเซียมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่

(๕๒) The High Contracting Parties grant to each other most favoured nation treatment in all that concerns prohibitions and regulations which now exist or which may be established in the future relative to the importation or exportation of merchandise.

โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

สัญญากับอเมริกันนั้น ไม่มีข้อสัญญาตามแบบที่กล่าวข้างต้น แต่ที่พอสรุปความได้ว่า สัญญากับอเมริกัน มีข้อความยอมให้ประเทศคู่สัญญาตั้งข้อห้าม หรือข้อจำกัดได้แต่เพียง ๓ กรณีเท่านั้น คือ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ

(๑) สินค้าที่เป็นสุราณู หรือถัน หรือหมัก หรือสุราประกอบด้วยขี้ดกขย้อด และน้ำขี้ดกขย้อด.

(๒) ผืน และสิ่งที่ทำจากผืน และโคกะอิน เฮโรอิน และยาเมาอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในความเห็นควรห้าม ที่กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องผืน ณ บึงกรุงเฮก ตั้งวันที่ ๒๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๒ และ

(๓) เครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ.

สัญญากับเนเคอร์แดนนั้น ไม่มีบทว่าด้วยข้อห้ามหรือข้อจำกัดอย่างไร แต่มีว่า "ภาคีแห่งสัญญานี้ หากว่าอาศัยมาตรฐานแห่งความปฏิบัติอย่างที่ให้แก่ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง หรือความปฏิบัติอย่างที่ให้แก่คนพื้นเมืองไซบีเรีย จะต้องใช้อำนาจที่จะออกข้อบังคับทั่วไปได้ ตามที่ตนเห็นเป็นการสมควร สำหรับการค้าขายสิ่งของบางอย่าง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการค้าขายสุราณู สุราถัน ฯลฯ."

แม้สัญญาข้อนี้อาจตีความให้กว้างกว่าสัญญากับอเมริกาได้ ก็ดี แต่ก็มองได้ว่าจะต้องมีกำหนดอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง หรืออย่างคนพื้นเมือง.

ตามสัญญากับอังกฤษนั้น ไม่ได้รวมการนำสินค้าเข้าเมืองกับ

การนำสินค้าออกนอกเมืองไว้ในข้อเดียวกัน หากแยกไว้ต่างหาก
จากกัน.

การนำสินค้าเข้าเมือง

ข้อ ๘ วรรค ๑ ตอนท้ายแห่งสัญญามีว่า "..... และ
มีนิตการห้าม หรือการจำกัดในอันจะนำสิ่งของใด ๆ อันยังเกิดขึ้น
หรือทำขึ้นในอาณาเขตต์ของภาคแห่งสัญญานี้แต่จะฝ่าย เข้ามาใน
อาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะมาแต่แห่งใด ๆ นั้น จะเป็นอัน
คงไว้ หรือตั้งขึ้นใหม่ไม่ได้ ถ้าหากว่าการห้ามหรือการจำกัดนั้น ๆ
มีได้ใช้บังคับตลอดถึงการนำสิ่งของเช่นเดียวกัน อันยังเกิดขึ้น หรือ
ทำขึ้นในต่างประเทศใด ๆ อัน เข้ามาในอาณาเขตต์นั้นเหมือนกัน." (๕๓)

ความนี้ หมายความว่า ข้อห้ามหรือข้อจำกัดมิให้นำสินค้าเข้า
เมืองนั้น ถ้าจะให้ใช้บังคับแก่สินค้าที่บังเกิดหรือทำขึ้นในอาณาเขตต์
ของแต่จะฝ่ายแต่ ข้อห้ามหรือข้อจำกัดนั้นก็จะต้องเป็นอันใช้แก่

(๕๓).... Nor shall any prohibition or restriction
be maintained or imposed on the importation of any
article, produced or manufactured in the territories
of either of the two contracting parties, into the ter-
ritories of the other, from whatever place arriving,
which shall not equally extend to the importation of
the like articles produced or manufactured in any other
foreign country.

สินค้าเช่นเดียวกัน ซึ่งบังเกิดหรือทำขึ้นในประเทศอื่น ๆ ด้วย ซึ่ง
สินค้านั้นไม่จำเป็นต้องส่งมาจากประเทศที่บังเกิด หรือทำสินค้านั้นเอง
จะส่งจากที่แห่งใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากเป็นสินค้าที่บังเกิดหรือทำขึ้น
ในอาณาเขตต์ของประเทศคู่สัญญาแล้ว ก็เป็นอันอยู่ภายในบังคับ
แห่งสัญญาข้อนี้ทั้งสิ้น.

อย่างไรก็ดี สัญญาข้อนี้คงมีข้อยกเว้นดังนี้ คือ

(๑) การห้ามเพื่อเหตุแห่งการสู้รบ และ การห้ามอย่าง
อื่น ๆ ซึ่งพึงต้องมีขึ้นเพราะความจำเป็น เพื่อความปลอดภัยของ
บุคคล หรือเพื่อบริษัทที่ดี หรือพฤษชาติ ให้ปราศจากโรค
หรือเหตุร้าย และ

(๒) ในวิธีการอันพึงบังคับใช้ในอาณาเขตต์ของแต่ฝ่าย
หนึ่งด้วยสินค้าที่ได้รับความคุ้มครองโดยตรงหรือโดยทางอ้อม ใน
อาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง.

อนึ่ง ตามข้อ ๓๓ แห่งสัญญากับอังกฤษนั้น มีว่า การห้าม
หรือการจำกัดมิให้ซื้อขายหรือนำเข้าเมือง ซึ่งขาดุรบนและกระสุน
ปืน ไม่ว่าจะการห้ามหรือการจำกัดนั้นจะเนื่องมาจากการผูกขาดก็ดี หรือ
จากการอื่น ๆ ก็ดี จะต้องไม่เป็นเครื่องขัดขวางมิให้คนในบังคับ
อังกฤษ หรือห้าง หรือบริษัทอังกฤษ แลวงหาวัตถุประสงค์สำหรับ
อุตสาหกรรมมาได้ให้เพียงพอ เพื่อใช้ในการอุตสาหกรรมของตน
แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลสยามย่อมมีสิทธิที่จะบังคับใช้กฎข้อบังคับอัน
สมควรที่จะต้องมี เพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัยของมหาชน.

การนำสินค้าออกนอกเมือง

ข้อ ๓๕ วรรค ๓ ตอนท้ายแห่งสัญญา มีว่า

“..... และจะต้องไม่บังคับใช้การห้ามหรือการจำกัด
 ใดๆ ทั้งการนำส่งสิ่งของอย่างใด ๆ ออกจากอาณาเขต
 ของภาคหนึ่งไปยังอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่ง
 ไม่พึงบังคับใช้เหมือนกันแก่การส่งสิ่งของ เช่นเดียวกันออกไปยังต่าง
 ประเทศใด ๆ อื่น.” (๕๔)

ตามนี้ หมายความว่า การห้ามหรือการจำกัดมิให้นำสินค้า
 ออกนอกเมืองนั้น ถ้าจะให้บังคับแก่สินค้าที่ส่งจากอาณาเขต
 ของฝ่ายหนึ่งไปยังอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว การห้ามหรือ
 การจำกัดนั้นจะต้องเป็นอันใช้บังคับแก่สินค้าเช่นเดียวกันที่ส่งไปยัง
 ประเทศอื่น ๆ ด้วย คือ จะห้ามหรือจำกัดมิให้ส่งสินค้านั้นไปยัง
 อาณาเขตของประเทศคู่สัญญาโดยเฉพาะเท่านั้น ไม่ได้.

แต่อย่างไรก็ดี ตอนท้ายสัญญาฉบับนี้ว่า การห้ามหรือการ
 จำกัดมิให้ส่งฝิ่นหรือยาเสพติดให้โทษอย่างอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในข่ายแห่ง
 สัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องฝิ่นฉบับเมืองเจนีวา ลงวันที่

(๕๔) Nor shall any prohibition or restriction
 be imposed on the exportation of any article from
 the territories of either of the two contracting parties
 to the territories of the other which shall not equally
 extend to the exportation of the like article to any
 other foreign country.

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๑๕๕

๑๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๒๕ ออกนอกเมืองนั้น ไม่อยู่ภายในบังคับแห่งสัญญาฉบับนี้.

ส่วนสัญญาฉบับฝรั่งเศสนั้น ข้อ ๑๔ วรรค ๓ พูดถึงการผูกขาด ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปภายหลัง ข้อ ๑๔ วรรค ๒ นั้น มีว่า "ในกรณีใด ๆ ก็ดี ในการนำวัตถุใด ๆ เข้าหรือออกนอกเมืองนั้น ห้ามมิให้ตั้งข้อจำกัดหรือข้อห้ามใด ๆ ที่ไม่เป็นอันพึงใช้แก่ชาติอื่น ๆ ด้วยเหมือนกัน"

ข้อ ๒๕ แห่งสัญญา มีว่า

"บทสัญญาต่าง ๆ ในหนังสือสัญญานี้ฉบับนี้ ไม่กระทบกระทั่งหรือแทนที่ หรือเปลี่ยนแปลง แม้แต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ซึ่งมีนัยกฎหมายและกฎและข้อบังคับต่าง ๆ อันว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของมหาชน และการตำรวจ ฝูงฆาติบาต และการแปลงชาติ และการอพยพเข้ามาในบ้านเมือง ซึ่งลงมือใช้อยู่แล้ว หรือจะได้ลงมือใช้ต่อไป ในประเทศทั้งสองนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น."

ทั้งนี้ หมายความว่า ตามสัญญาฉบับฝรั่งเศส ภาคว่าแต่จะฝ่ายมีสิทธิที่จะตั้งข้อห้ามหรือข้อจำกัด เพื่อเหตุแห่งความปลอดภัยของชาติหรือของมหาชน และเพื่อเหตุแห่งการสาธารณสุขได้ แต่ข้อห้ามและข้อจำกัดนั้น ๆ จะต้องไม่เป็นอันใช้แก่เฉพาะฝรั่งเศสเท่านั้น แต่หากจะต้องเป็นอันใช้บังคับแก่ประเทศอื่น ๆ ด้วย.

การผูกขาด (MONOPOLY)

ในสัญญาฉบับนี้ มีข้อความที่น่าสนใจอยู่อีกข้อหนึ่ง คือ ข้อ
ที่เกี่ยวกับเรื่องการผูกขาด (monopoly).

ในเรื่องการผูกขาดนี้ ตามข้อสัญญาแต่ละข้อความที่อธิบายมา
ข้างต้น เห็นได้ว่า ตามสัญญากับเดนมาร์ก เยอรมนี อิตาลี
ญี่ปุ่น นอร์เวย์ สเปน โปรตุเกส สวีเดน และลิวีเซียแซนด์
ข้อสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดต่าง ๆ ไม่เป็นอันใช้แก่สิ่ง
ของที่เป็นการผูกขาดของรัฐบาล. คือ แต่ละฝ่ายจะทำการผูกขาด
สินค้าหรือสิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ไม่ว่าสินค้าหรือสิ่งของนั้น
จะได้ถูกผูกขาดอยู่แต่ไว้ในเขตแดนหรือไม่ก็ตาม

ตามสัญญากับเบตเยินและเนเดอร์แลนด์ ก็ไม่มีปัญหา คือ
ไม่มีข้อความห้ามมิให้แต่ละฝ่ายทำการผูกขาดเหมือนกัน

สัญญากับฝรั่งเศสข้อ ๑๔ มีว่า

“อัครภาคแห่งสัญญานี้ ปฏิญาณว่า ในเขตแดนไม่มีความตั้ง
ใจที่จะตั้งอากรผูกขาด หรือการผูกขาดอย่างใด ๆ นอกจากที่มีอยู่แล้ว
ณบัดนี้ในอาณาเขตต์ของแต่ละฝ่าย ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจัก
ไว้ตั้งอากรผูกขาด หรือการผูกขาดอย่างใดอันใหม่ ฝ่ายนั้นจัก
พึงปรึกษากับอีกฝ่ายหนึ่งเสียก่อน เพื่อให้การที่จะกระทำเช่น
นั้น เป็นเครื่องทำความเลื่อมเลี้ยวแก่ความเกี่ยวพันทางพาณิชย์ระหว่าง
สองประเทศนั้น แต่เพียงอย่างน้อยที่สุดที่จะพึงเป็นได้.

ในกรณีใด ๆ ก็ดี ในการนำวัตถุใด ๆ เข้าหรือออกนั้น ห้าม
มิให้ตั้งข้อจำกัดหรือข้อห้ามใด ๆ ที่ไม่เป็นอันพึงใช้แก่ชาติอื่น ๆ ด้วย

เหมือนกัน.”(๕๕)

สัญญาข้อนี้ มิได้ห้ามขาดมิให้ฝ่ายสยามตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่เลย แต่ก่อนที่จะตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่นั้น ฝ่ายสยามจำต้องแจ้งความให้ฝ่ายฝรั่งเค่งทราบล่วงหน้า กับจะต้องดำเนินการเจรจาและปรึกษาหารือกับฝ่ายฝรั่ง เค่งถึงประโยชน์ได้เสียของฝ่ายฝรั่งเค่งก่อน.

สัญญาค้าขายกับอังกฤษข้อ ๓๔ มีว่า

“ภาคนี้แห่งสัญญานี้แต่เดิมนั้น ฝ่ายฝรั่งว่า เมื่อมีความเจตนาที่จะตั้งการผูกขาดอย่างใด ๆ ขึ้น จะแจ้งความนั้นให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เพื่อ

(๕๕) The High Contracting Parties declare that it is not their present intention to create any farms or monopolies other than those now existing in their respective territories. In case either of them should wish to establish a new farm or a new monopoly, it would previously consult with the other Party in order that such measure should cause but the least possible harm to the commercial relations between the two countries.

In any case, no restriction or prohibition of importation or exportation may be established which shall not, at the same time, be applicable to other nations.

04/07/2565

จะได้คิดอ่านกันให้การผูกขาดนั้น เป็นเครื่องกีดกันอย่างน้อยที่สุดที่จะพึง
เป็นได้คือ การค้าขาย ในระหว่างอาณาเขตต์ของภาคแห่งสัญญา
ทั้งสองฝ่าย.

เมื่อได้ตั้งการผูกขาดอย่างใด ๆ เช่นนี้แล้ว บัญหาเรื่องการ
ใช้ค่าทดแทน และเรื่องจำนวนเงินค่าทดแทน ถ้าหากมี ซึ่งจะต้อง
จ่ายให้แก่คนในบังคับ หรือบริษัท หรือหุ้นส่วน หรือสมาคมของ
ภาคแห่งสัญญาฝ่ายใดที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะ
ต้องตกลงโดยความปรองดองกันในระหว่างภาคแห่งสัญญาทั้งสองฝ่าย
หรือโดยทางอนุญาโตตุลาการ.

อนึ่ง ไม่มีควมอย่างใดเลยในข้อนี้ ที่จะบังคับให้มีการเสียค่า
ทดแทน ถ้าหากมีการผูกขาดใดตั้งขึ้น ซึ่งเกี่ยวแก่ฝิ่นหรือยาเสพติดอย่าง
อื่น ๆ ซึ่งในเจตนาพร้อมอยู่แล้ว หรือจะได้รวมอยู่ต่อไปภายหน้า
ในข่ายแห่งความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยฝิ่น และอนุสัญญาระหว่าง
ประเทศว่าด้วยฝิ่น ที่ได้ลงนามกัน ณ เมืองเจเนวา ระเบียบแรกเมื่อ
วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ และระเบียบท้ายเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์
ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้น."^(๕๖)

(๕๖) Each of the two contracting parties under-
takes to inform the other of its intention to establish
any monopoly with a view to securing that the monopoly
shall interfere as little as possible with the trade
between the territories of the two contracting parties.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๐๓

วรรคต้นแห่งสัญญาข้อนี้ มีข้อความคล้ายคลึงกับข้อ ๓๔ แห่งสัญญากับฝรั่งเศส แต่วรรค ๒ มีข้อความกล่าวถึงค่าทดแทน (compensation) อยู่ด้วย.

เป็นอันว่า ตามสัญญากับอังกฤษข้อนี้ ฝ่ายสยามมีสิทธิที่จะตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่ได้ แต่หากว่า

In the event of the establishment of any such monopoly, the question of the payment of compensation, and the amount, if any, of such compensation which shall be paid to the subjects or companies, partnerships or associations of one of the two contracting parties established in the territories of the other, shall be settled by mutual agreement between the two contracting parties or by arbitration.

Nothing in this article shall require the payment of compensation in the event of the establishment of a monopoly relating to opium or other drugs included now or hereafter within the scope of the International Opium Agreement and of the International Opium Convention signed at Geneva on the 11 th February, 1925, and the 19 th February, 1925, respectively.

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

(๓) จะต้องแจ้งความให้อังกฤษทราบล่วงหน้า และ

(๔) อาจจะต้องให้ค่าทดแทนแก่คนในบังคับอังกฤษ บริษัท ห้างร้านหรือสมาคมอังกฤษ ซึ่งได้ตั้ง หักแห่งอยู่ในกรุงสยาม และดำเนินการค้าขายสิ่งของ ที่กลายเป็นของผูกขาดไปนั้น.

แต่ถ้าการผูกขาดที่ตั้งขึ้นนั้นเกี่ยวกับฝิ่น หรือยาเสพติดอย่างอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายแห่งความตกลง และอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องฝิ่นฉบับเมืองเจนีวา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ และวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้นแล้ว ก็ไม่ต้องมีการใช้ค่า ทดแทน.

ส่วนการห้ามหรือจำกัดการค้าขายและการนำเข้าเมือง ซึ่ง ขาดูขบขันและกระสุนฝิ่นนั้น ข้อ ๓ แห่งสัญญากับอังกฤษ ที่กล่าวแล้วข้างต้นประกอบด้วย.

สัญญากับอเมริกา ข้อ ๓ มีว่า

"..... ยกเว้นเสียแต่สินค้าที่เป็นสุราหรือกัญชาหรือ หมัก หรือสุราประกอบด้วยอัลกอฮอล์และน้ำอัลกอฮอล์ และฝิ่น และสิ่งที่ทำจากฝิ่น และโคคาอิน เฮโรอิน และยาเมาอื่น ๆ ซึ่งอยู่ ในความเห็นควรห้าม ที่กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาระหว่างนานา ประเทศว่าด้วยฝิ่น ทำที่กรุงเฮก เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๒ และสุราและเครื่องอาดูรต่าง ๆ แต่การค้าขายของเหล่านี้ ประเทศฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ทำสัญญานี้ ย่อมมีอำนาจซึ่งไม่ขัดกับ ลักษณะว่าด้วยประเทศที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะทำข้อ บังคับและจำกัดการค้าขายนั้นได้ ตามขอบใจภายในอาณาเขตต์

และเมืองชนของประเทศนั้น หนึ่ง การที่บุคคลหรือพวกใด ๆ เขาสินค้า
 ที่ใดเกิดขึ้นหรือได้ทำกันในประเทศที่ทำสัญญาใหญ่น้อยฝ่ายหนึ่ง ชาย
 หรือชายค่อภายในอาณาเขตหรือเมืองชนของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้อง
 ยกเว้นจากความจำกัดและขีดชั้นต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งเป็นความ
 มุ่งหมายหรือใช้กันอยู่ เพื่อจะตั้งหรือเพื่อบำรุงการผูกขาด หรือ
 อการผูกขาดอย่างใด ๆ สำหรับเป็นผลกำไรของรัฐบาล หรือของ
 บุคคล หรือของพวกอันหนึ่งนั้น." (๕๗).

(๕๗): except as regards spirituous, distilled
 or fermented drinks or alcoholic liquors or alcohol,
 and opium and the derivatives thereof and cocaine,
 heroin and other narcotic drugs, included within the
 scope of the International Opium Convention signed
 at The Hague, January 23, 1912, and arms and
 ammunition, the trade in all of which may, subject
 to the principle of most favored nation treatment,
 be regulated and restricted at will by each of the
 High Contracting Parties within its territories and
 possessions, the sale and resale, by any person or
 organization whatsoever, of goods which are the produce
 or manufacture of one of the High Contracting
 Parties within the territories and possessions of the
 other, shall be exempt from all governmental restrictions

สัญญาข้อนี้ มีข้อความปรากฏชัดอยู่ในตัวแล้ว คือ ภาคี้แต่จะฝ่ายจะตั้งการผูกขาดหรือฮอกรผูกขาด ซึ่งกระทบกระเทือนถึงตัวของหรือสินค้าที่บังเกิดหรือทำขึ้นโดยอีกฝ่ายหนึ่งนั้นไม่ได้ เว้นไว้แต่การผูกขาดหรือฮอกรผูกขาดนั้น จะเกี่ยวกับสุรา ฝิ่น และยาเสพติดอย่างอื่น ๆ กับอาณานิคมและกระสุนปืน.

ตามนี้ เราจะผูกขาดน้ำมันเบนซินหรือบุหรี่ไม่ได้ ถ้าทำเช่นนั้น ก็เป็นการขัดกับสัญญาข้อนี้ เพราะน้ำมันเบนซินและบุหรี่นั้น ได้บังเกิดหรือทำขึ้นในอเมริกา และส่งเข้ามาขายในเมืองไทยด้วย.

ส่วนสินค้าที่อเมริกาทำให้ภายในประเทศ และไม่ได้ส่งไปจำหน่ายนอกประเทศ เช่น เตาที่ทราบอยู่ณบัดนี้ คือ ไม้ขีดไฟเป็นต้นนั้น เราอาจจะตั้งการผูกขาดได้ แต่ที่ว่าถ้าต่อไปภายหน้าอเมริกาเกิดส่งสินค้าเหล่านี้ เข้ามาจำหน่ายในเมืองไทยแล้ว การผูกขาดของเรา ก็ย่อมบังคับใช้แก่สินค้าเฉพาะส่วนที่ส่งมาจากอเมริกาไม่ได้ มิฉะนั้น จะเป็นการผิดสัญญาข้อนี้.

สรุปความได้ว่า ตามสัญญากับเบตเยียม เดนมาร์ก เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส สเปน สวิตเซอร์แลนด์ ฝ่ายสยามจะตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่เกี่ยวกับสินค้าหรือสิ่งของอย่างใด ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น.

and limitations designed or operating to create or maintain any monopoly or "farm" for the profit either of the Government or of a private individual or organization.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๐๗

สัญญาฉบับอังกฤษ ก็ไม่ได้ห้ามมิให้ฝ่ายเราตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่ แต่ถ้าวรหากเราจะตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่แล้ว เราอาจจะต้องให้ค่าทดแทนแก่คนในบังคับอังกฤษ บริษัทหุ้นส่วน หรือลัทธิสมาคมอังกฤษ ที่เกี่ยวข้อง.

ตามสัญญาฉบับฝรั่งเศส ฝ่ายเรามีสิทธิที่จะตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่เหมือนกัน แต่จะต้องปรึกษาหารือกับฝรั่งเศสถึงประโยชน์ได้เสียของฝ่ายฝรั่งเศสเสียก่อน.

ส่วนสัญญากับอเมริกัน มีบทห้ามมิให้ฝ่ายเราตั้งการผูกขาดขึ้นใหม่เกี่ยวกับดินค้าหรือสิ่งของอย่างใด ๆ ซึ่งบังเกิดหรือทำขึ้นในอเมริกา และส่งเข้ามาขายในเมืองไทย ยกเว้น สุรา ฝิ่น ยาสูบ ชาอูรบิน และกะดุนบิน.

เบตเยียม	ข้อ ๘ ตอน ๔
เคินมาร์ค	ข้อ ๕
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๔
เยอรมนี	ข้อ ๕
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๘, ๓๓, ๓๔, และ ๓๕.
อิตาลี	ข้อ ๓๓
ญี่ปุ่น	ข้อ ๔
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
นอร์เวย์	ข้อ ๖
โปรตุเกส	ข้อ ๖

04/07/2565

ม.ร.ถ.

ดเบญญ	ข้อ ๖
สวีเดน	ข้อ ๕
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๗
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

๑๔ อิสสระภาพในการภาษี

สหปาลีรัฐอเมริกายอมรับนับถือว่า หลักนิยมแห่งอิสสระภาพประจำชาตินั้น จะต้องได้แก่ราชอาณาจักรสยามในการท่งปวง ซึ่งเกี่ยวแก่การเรียกเก็บภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าขาเข้าและขาออก การคืนภาษีในสินค้าที่ส่งกลับออกไปนอกแดน และการภาษีผ่านแดน และการภาษีอากร และการช่วยสาอากรอย่างอื่น ๆ และโดยมีข้อไขอยู่ว่า จะต้องได้รับผลปฏิบัติเสมอเหมือนกันกับชาติอื่น ๆ ในการเหล่านี้ไซ้ สหปาลีรัฐอเมริกายินยอมที่จะให้มีการเรียกเก็บภาษีศุลกากรในกรุงสยาม ได้สูงกว่าที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือสัญญา ซึ่งมีอยู่ในเวลานี้ แต่ทว่ามีข้อไขต่อไปด้วยว่าบรรดาชาติอื่น ๆ ซึ่งมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาประโยชน์แห่งพิกัดภาษีศุลกากรเป็นพิเศษในกรุงสยามได้นั้น จักได้ยินยอมในการที่เพิ่มภาษีให้สูงขึ้นเช่นนี้ โดยเสรี และโดยไม่เรียกร้องเอาประโยชน์ หรือเอกสิทธิเป็นการทดแทนอย่างใดเลย.

ดังได้เห็นแล้ว ตามสัญญาที่ฝ่ายสยามได้ทำกับต่างประเทศเมื่อก่อนสัญญาใหม่ยุคนี้ มีข้อจำกัดอิสรภาพของฝ่ายสยามในทางภาษีศุลกากรอยู่ เช่น ฝ่ายสยามจะเก็บภาษีขาเข้าได้ไม่เกินร้อยละห้าตาม มัตน์ เนื่องด้วยประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ตกลงยอมยกเลิกข้อจำกัดที่เวลานั้นแล้ว จึงได้มีสัญญาข้อใหม่ในสัญญาใหม่ยุคนี้.

ตามสัญญาข้อนี้ หมายความว่า ประเทศคู่สัญญาทั้งหลายยอมให้ฝ่ายสยามมีเสรีภาพใน อันที่ จะเรียกเก็บ ภาษี ศุลกากร สำหรับ สินค้า

เข้าออก และภาษีอื่น ๆ และยอมให้ฝ่ายสยามเรียกเก็บภาษีศุลกากร
ในอัตราที่สูงกว่าอัตราร้อยละสามได้ โดยมีเงื่อนไขว่า

(๑) บรรดาชาติอื่น ๆ ที่มีสิทธิเรียกร้องเอาประโยชน์แห่งพิกัด
ภาษีศุลกากรเป็นพิเศษได้นั้น ยินยอมตามนั้นโดยเสรีและไม่เรียก
ร้องเอาประโยชน์หรือเอกสิทธิ์เป็นการตอบแทนอย่างใด และ

(๒) คนจะคงได้รับผลประโยชน์เต็มอเหมือนชาติอื่น ๆ
เป็นอันว่า ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น ยอมให้ฝ่ายสยามเพิ่มพิกัด
อัตราภาษีศุลกากรให้สูงกว่าอัตราร้อยละสามได้ แต่หากขอรับผล
ปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ในเรื่องนี้ แทน.

นอกจากสัญญากับเยอรมนีและสวีเดนแล้ว สัญญา
กับประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ยูนิตนั้น มีข้อความในทำนองนี้ เพราะประเทศ
อื่น ๆ เหล่านี้ เคยมีสัญญาจำกัดมิให้ฝ่ายสยามเรียกเก็บภาษีเข้า
เกินกว่าร้อยละสาม.

เยอรมนีนั้น แม้แต่เดิมนั้น จะเคยได้รับประโยชน์จากพิกัด
อัตราภาษีศุลกากรร้อยละสามด้วยก็ดี แต่สัญญาเดิมนั้นได้สิ้นสุดไป
เสียเมื่อครั้งมหาสงครามนั้นเอง นับแต่นั้นมา เยอรมนีก็ไม่สิทธิเรียก
ร้องเอาประโยชน์เช่นว่านี้อีก ส่วนสวีเดนเดิมนั้นเด้อ ก็ไม่เคย
ได้รับประโยชน์เช่นว่านเคย ฉะนั้น สัญญาฉบับนี้กับเยอรมนีและ
สวีเดนเด้อ จึงไม่มีข้อความอย่างใดที่กล่าวข้างต้น.

ในเวลานี้ แม้ตามหลักการ ประเทศต่าง ๆ ทั่วหลาย บรรดา
ที่มีสิทธิเรียกร้องเอาประโยชน์แห่งพิกัดอัตราภาษีศุลกากรเป็นพิเศษ
ได้นั้น ได้ยินยอมให้ฝ่ายสยามเพิ่มพิกัดอัตราภาษีศุลกากรให้สูงขึ้น

หมดแต่บัดนี้ แต่ความจริงนั้นฝ่ายสยามยังถูกจำกัดสิทธิในเรื่องนี้อยู่
อีกบ้าง ดังจะเห็นต่อไปนี้.

เบตเยียม	ข้อ ๘
เค็นมาร์ค	ข้อ ๓๓
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๕
เยอรมัน	ไม่มี
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๓
อิตาลี	ข้อ ๓๒
ญี่ปุ่น	ข้อ ๘
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๖
นอร์เวย์	ข้อ ๓๓
โปรตุเกส	ข้อ ๓๐
สเปน	ข้อ ๓๑
สวีเดน	ข้อ ๗
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๗

๑๕ ภาษีสกุลการ

สิ่งของอันใดเกิดขึ้น หรือได้ทำขึ้น ในประเทศของอัคร-
 ราชกัแต่ละฝ่ายเมื่อนำส่งออกไปยัง หรือ นำเข้าไปในอาณาเขตต์
 ของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องได้รับผลปฏิบัติในส่วนจำนวนเงินที่เรียก
 เก็บ การเรียกเก็บ และการประกันค่าภาษี และค่าภาระสกุลการ
 ตลอดทั้งแบบพิธีการสกุลการทั้งปวง ตามหลักที่ได้แก่ชาติที่
 โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

ตามนี้ หมายความว่า ในเรื่องพิกัดอัตราภาษีสกุลการทั้งขาเข้า
 และขาออกนั้น ให้อัครราชกัแต่ละฝ่ายได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรด
 ให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

แม้แบบหรือข้อคำที่ใช้ในสัญญาที่มีอยู่ณบัดนี้ จะผิดเพี้ยน
 หรือแตกต่างกันก็ แต่ในเรื่องนี้ สัญญาทุกฉบับที่มีอยู่ณบัดนี้ ให้
 ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งทั้งนั้น อย่างไรก็ดี
 มีข้อที่พึงตั้งเกิดขึ้นต่อไปนี้ คือ

(๓) สัญญากับอเมริกา

ในสัญญากับอเมริกานี้ ไม่มีข้อสัญญาว่าด้วยเรื่องภาษีสกุลการ
 โดยเฉพาะ จึงต้องเป็นไปตามข้อ ๗ แห่งสัญญา ซึ่งมีว่า

“สหพันธรัฐอเมริกานับถือว่า กรุงสยามมีอิสรภาพในการ
 ทั้งปวง ซึ่งเกี่ยวข้องกับพิกัดอัตราเก็บภาษีเข้าออก การคืนภาษีสินค้า
 กลับออกไปนอกเมือง และสรรพากรผ่านด่านภายใน และส่งยง

อากรอื่น ๆ ทั้งปวง มีลักษณะเป็นข้อสำคัญว่าจะต้องประพฤติกให้เป็น
 ผลเสมอเหมือนประเทศอื่น ๆ ในข้อเหล่านี้แล้ว ดหปาดรัฐอเมริกา
 ยอมให้กรุงสยามเพิ่มอัตราภาษีให้สูงขึ้นกว่าที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาซึ่ง
 มีอยู่ในปัจจุบันนี้ มีลักษณะเป็นข้อสำคัญอีกต่อไปว่า ประเทศอื่น ๆ
 ที่มีสิทธิจะรับผลประโยชน์ตามพิกัดภาษีที่มีอยู่นั้น ยอมให้เพิ่มอัตราภาษี
 เช่นนี้โดยเต็มใจ และไม่ขอผลประโยชน์แปลกเปลี่ยนอย่างใดด้วย” (๕๘)

แม้สัญญาข้อนี้จะให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
 อย่างยิ่งก็ดี แต่ก็เห็นได้ชัดว่า สัญญาข้อนี้ไม่เป็นการถ้อยทีถ้อย
 ปฏิบัติคอบแทนกัน คือ ฝ่ายอเมริกายอมให้ฝ่ายไทยขึ้นภาษีสศกากร

(๕๘) The United States of America recognizes that the principle of national autonomy should apply to the Kingdom of Siam in all that pertains to the rates of duty on importations and exportations of merchandise, drawbacks, and transit and all other taxes and impositions; and subject to the condition of equality of treatment with other nations in these respects, the United States of America agrees to assent to increases by Siam in its tariff to rates higher than those established by existing treaties, on the further condition, however, that all other nations entitled to claim special tariff treatment in Siam assent to such increases freely and without the requirement of any compensatory benefit or privilege.

ได้ โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องให้ผลปฏิบัติแก่คนอเมริกันให้เท่าเทียม
กับคนชาติอื่น ๆ แต่ไม่มีข้อความว่าคนไทยในอเมริกาจะได้รับผล
ปฏิบัติในทางภาษีศุลกากรให้เท่าเทียมกับคนชาติอื่น ๆ ด้วย.

เป็นอันว่า ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งใน
เรื่องการภาษีศุลกากรนี้ ได้แก่คนอเมริกันในกรุงสยามเท่านั้น ส่วน
คนไทยในอเมริกา หาได้รับผลปฏิบัติเช่นนั้นไม่.

(๒) สัญญากับโปรตุเกส

ข้อ ๓๓ แห่งสัญญามีความดังนี้ คือ

“ส่วนการพิกัตอัตราภาษีศุลกากรนั้น จนกว่าจะได้ทำและให้
สัตยาบันความตกลงว่าด้วยการค้าขายกันใหม่ไซ้ ฝั่งประเทศ
โปรตุเกสจะต้องได้รับผลปฏิบัติในกรุงสยามอย่างที่ให้แก่ชาติที่โปรด
ให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง และฝั่งกรุงสยามจะต้องได้รับผลปฏิบัติ
ในประเทศโปรตุเกสในอันที่จะเสียภาษีศุลกากรได้ตามพิกัตอัตราอย่าง
ต่ำที่สุด แต่หากมีข้อใจต่อไปอีกว่า กรุงสยามจะต้องได้รับผล
ปฏิบัติอย่างที่ให้แก่ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง อีกด้วยเหมือน
กัน สำหรับการนำข้าว (คือ เลขที่ ๕๗๐ และ ๕๗๑ แห่งพิกัตภาษี
ศุลกากรของโปรตุเกสบัดนี้) และการนำตูปู (คือ เลขที่ ๓๓๖, ๓๓๗,
๓๓๘, ๔๔๕ และ ๖๘๗ แห่งพิกัตอันเดียวกัน) อันได้บังเกิดขึ้น หรือ
ทำขึ้นในกรุงสยาม และนำเข้าไปในประเทศโปรตุเกสนั้น.” (๕๘)

(๕๘) “With respect to matters of Tariff and
Customs duties, until such time as a new commercial
agreement shall be concluded and ratified, Poltugar

ทั้งนี้หมายความว่า ในเรื่องพิกัดอัตราภาษีศุลกากรนั้น ฝ่ายสยามจะต้องให้ผลประโยชน์แก่คนตั้งกษัตริย์โปรตุเกสให้เท่าเทียมกับคนชาติอื่น ๆ ส่วนคนไทยนั้นจะได้รับผลประโยชน์ในโปรตุเกส ก็เพียงแต่ต้องเสียภาษีศุลกากรตามพิกัดอัตราอย่างต่ำที่สุดเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ใช้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี สำหรับข้าวกับตบุง ที่บังเกิดในกรุงสยาม ซึ่งนำเข้าไปในโปรตุเกสนั้น นอกจากพิกัดอัตราภาษีศุลกากรอย่างต่ำที่สุดแล้ว ยังจะได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกับชาติอื่น ๆ อีกด้วย.

อันที่จริง เมื่อขณะทำสัญญานั้น ได้ตั้งใจจะให้ผลประโยชน์แก่นการชั่วคราวเท่านั้น คือ ให้ปฏิบัติต่อกันดังนี้ จนกว่าจะได้ทำความตกลงว่าด้วยการค้าขายกันใหม่ แต่จนบัดนี้เราก็ยังไม่ได้ทำความตกลงเช่นนั้นกับโปรตุเกส ฉะนั้น ข้อสัญญาข้อนี้จึงยังคงเป็นอันใช้อยู่ในเวลานี้.

shall enjoy in Siam most favoured nation treatment and Siam shall enjoy in Portugal minimum tariff treatment, provided further that Siam shall also enjoy most favoured nation treatment for all importations into Portugal of rice, Nos. 470 and 471 of the present Portuguese Customs tariff, and of tin, Nos 136, 137, 138, 445 and 697 of the same tariff, produced or manufactured in Siam.

(๓) สัญญาบังคับเปลี่ยน

ข้อ ๓๓ แห่งสัญญา มีความว่า

“ในส่วนภาษณาเข้าสำหรับสิ่งของที่ได้นำเกิดขึ้น และมาจาก อาณาเขตต์ของอัครภาคแห่งสัญญานี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น กรุงสยามตกลงจะ ประสาทผล ปฏิบัติ อย่างที่ได้ แก่ ชาติที่โปรดให้ได้ ประโยชน์ อย่างยิ่งนั้นให้แก่กรุงสเปน และกรุงสเปนตกลงจะประสาทผลปฏิบัติ อย่างที่ได้ แก่ชาติที่โปรดให้ได้ ประโยชน์ อย่างยิ่งนั้นให้แก่กรุงสยาม สำหรับข้าวและแร่ดีบุก แต่สำหรับสิ่งของอื่น ๆ นั้น จะใช้พิทักษ์ตามลำดับในช่องที่ ๒ แห่งพิกติกษานี้ของกรุงสเปน หรือตามลำดับในช่องที่เทียบกันในระเบียบพิกติกษานี้เช่นนั้น ที่จะได้ออกใช้ในภายหน้า.

อันว่าภาษณาศุจดการหรือภาษณากร หรือค่าภาระประเภทใด ๆ นั้นจะพึงเรียกเก็บในอาณาเขตต์และดินแดนของอัครภาคแห่งสัญญานี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เนื่องแต่สิ่งของใด ๆ อันนำออกไปยังอาณาเขตต์และดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ห้ามมิให้เรียกเก็บอย่างใด ๆ นอกจาก หรือยิ่งกว่าที่ต้องเสียอยู่แล้ว หรือจะต้องเสียต่อไปสำหรับสิ่งของ เช่นกันอันนำออกไปยังต่างประเทศใด ๆ อีกนั้น.”(๖๐)

(๖๐) “With respect to import duties on articles produced and coming from the territory of either of the High Contracting Parties, Siam agrees to accord to Spain most-favoured-nation treatment, and Spain agrees to accord to Siam for rice and tin ore most-

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๑๗

ความนี้ สำหรับภาษีขาออกนั้น ทั้งสเปนและสยามต่างให้ผลปฏิบัติซึ่งกันและกันเป็นการเท่าเทียมกัน แต่ในส่วนภาษีขาเข้านั้น สัญญาข้อนี้เห็นความท่านของสัญญากับโปรตุเกสที่กล่าวแล้ว คือ ฝ่ายสยามจะต้องให้ผลปฏิบัติแก่คนสังกัดชาติสเปนให้เท่าเทียมกับชนชาติอื่น ๆ แต่คนไทยในสเปนนั้น จะได้รับผลปฏิบัติเท่าเทียมกับชนชาติอื่น ๆ ก็เฉพาะสำหรับข้าว กับ แร่ดีบุก สองอย่างเท่านั้น ส่วนสิ่งของอื่น ๆ นั้นคนไทยจะต้องเสียภาษีขาเข้าตามพิศุขอัตราที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจสูงกว่าอัตราที่คนชาติอื่น ๆ บางชาติต้องเสีย ก็เป็นได้.

อนึ่ง ข้อ ๒๖ วรรค ๒ มีคความดังนี้

“ในส่วนการนำสุราที่ทำด้วยน้ำองุ่น, เมียร์, และบรรดาเครื่องดื่มอื่น ๆ อันมีเชื้อยักกอสอดเข้ามาในกรุงสยามนั้น เอกสิทธิ์อย่าง

favoured-nation treatment and for all other articles to apply the second column of the Spanish tariff or the corresponding column of future tariffs.

No other or higher duties, taxes or charges of any kind shall be imposed in the territories and possessions of either of the High Contracting Parties in respect of any article exported to the territories and possessions of the other, than such as are or may be payable in respect of a like article exported to any other foreign country.

04/07/2565

ม.ร.ภ.

ใด ๆ ซึ่งกรุงสยามประสงค์ให้ หรือจะได้ประสงค์ให้ต่อไปโดยฐาน
เป็นภาษีศุลกากร หรือเป็นประโยชน์ที่โปรดให้เป็นพิเศษเฉพาะแก่
บางชาตินั้น จะต้องเป็นอันได้แก่กรุงสเปน โดยเป็นไปเองและ
โดยไม่ต้องพิจารณาว่า อัตราของสินค้าที่เป็นเชื้อในของดื่มเหล่านั้น จะมี
ส่วนผิดแปลกกว่ากันอย่างไร.” (๖๑)

(๔) สัญญากับนอร์เวย์

ไมแนบที่ ๒ (annex II) คิดทำสัญญากับนอร์เวย์มีว่า

“ปลาทูน้ำจืดนอร์เวย์ที่นำเข้ามาจากปลาชนิด *Clupea sprattus* (Brisling) หรือ *Clupea harengus* (Sild) นั้น เมื่อนำเข้ามาในพระราช
อาณาจักรสยาม จะต้องไม่เสียค่าภาษีอัตราสูงกว่าปลาทูน้ำจืดที่นำ
จากปลาชนิด *Clupea pilechardus* (ซึ่งได้นำ
เข้ามาจากประเทศใด ๆ อื่น”

(๕) สัญญากับฝรั่งเศส

ข้อ ๑๕ แห่งสัญญากับฝรั่งเศสมีข้อความทำนองเดียวกัน

(๖๑) “With respect to the importation into Siam
of wine, beers and all other alcoholic beverages, whatever
privileges are or may be granted by Siam in the
form of special duties or favours to particular nations
shall be extended automatically to Spain regardless of
any differences in alcoholic content.”

กับข้อ ๗ แห่งสัญญาฉบับอเมริกา คือ ตามสัญญาข้อนี้ คนตั้งกีดชาติ
ฝรั่งเค็ดในกรุงสยามย่อมได้รับผลปฏิบัติในเรื่องภาษีศุลกากรเท่าเทียม
กับคนชาติอื่น ๆ แต่คนไทยในฝรั่งเค็ดหาได้รับผลปฏิบัติเช่นเดียว
กันนั้นไม่.

อย่างไรก็ดี ข้อ ๑๖ วรรค ๒, ๓ และ ๔ แห่งสัญญา มีความว่า
“ในสถานที่เกี่ยวแก่การภาษีศุลกากรนั้น แทนที่ระเบียบการ
ที่ใช้อยู่ในเวลานี้ จะต้องมีระเบียบการขึ้นใหม่ ระเบียบการใหม่นี้ จะ
ต้องเป็นผลมาจากอนุสัญญาว่าด้วยการศุลกากร ซึ่งรัฐบาลทั้งสอง
ปฏิญาณว่า พร้อมทั้งจะเจรจากันในทันทีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้ทำคำ
ร้องขอไปเช่นนั้น.

จนกว่าจะได้ลงมือใช้อุสัญญาว่าด้วยการศุลกากรนั้น ความ
ปฏิบัติที่เป็นทางโปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จะต้องคงได้แก่
บรรดาสินค้า ซึ่งในประเทศแต่เดิมนั้นได้รับประโยชน์เช่นนั้นอยู่แล้ว
ตามระเบียบการที่ใช้อยู่ในเวลานี้.

ระเบียบการพิเศษที่ใดตั้งขึ้นตามความตกลง ตั้งวันที่ ๒๓
พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ ว่าด้วยการนำเข้ามาและส่งออกต่าง ๆ เข้ามา
และขายในกรุงสยามนั้น พึงเป็นวัตถุที่จะทำความตกลงเฉพาะกาล
อย่างที่เรียกว่า โมตุส วิเวนดึ นนจนได้ เพื่อจะได้เป็นเครื่องต่อ
อายุของระเบียบการพิเศษนั้นไปจนกว่าจะได้ลงมือใช้อุสัญญาว่าด้วย
การศุลกากรที่วันนั้น ถ้าและไม่ได้ทำความตกลง โมตุส วิเวนดึ น
ไซร์ จะต้องใช้วิธีปฏิบัติอย่างที่ได้แก่ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์

อย่างยิ่ง.” (๖๒)

ตามสัญญาฉบับฝรั่งเศสฉบับนี้ ฝ่ายสยามและฝ่ายฝรั่งเศสจะได้
เจรจาทำอนุสัญญาว่าด้วยการศุลกากรกัน เพื่อวางระเบียบการใน
ส่วนหนึ่งใหม่ และในระหว่างที่ยังไม่ได้ทำอนุสัญญาที่วางนี้ ต่าง

(๖๒) “In the matter of customs duties, there shall
be substituted for the present régime a new régime
consequent upon a customs convention which the two
Governments declare themselves ready to negotiate as
soon as either of them makes a request to that
effect.

Until the coming into force of said customs
convention, most favourable treatment shall continue
to apply to all merchandise enjoying such treatment,
on either side, under the present régime.

The special régime set up by the Arrangement
of May 23, 1883, for the importation and sale of
wines and spirituous liquors in Siam, may be the
subject of a modus vivendi calculated to prolong its
duration until the coming into force of the said customs
convention. Failing such modus vivendi, most favoured
nation treatment shall apply.”

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๒๑

ฝ่ายต่างประเทศยอมว่า บรรดาสินค้าซึ่งได้รับผลปฏิบัติที่ได้ประโยชน์
อย่างยิ่งในประเทศของตนแต่ละฝ่ายอยู่แต่ในเวลานั้น ให้คงได้รับผล
ปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป คือสินค้าต่าง ๆ ที่ส่งจากประเทศหนึ่งเข้าไปยังอีก
ประเทศหนึ่งนั้น ไซ้ว่าจะได้รับผลปฏิบัติอย่างสินค้าของชาติที่โปรด
ให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ทุกอย่างไป ก็ห้ามได้ ที่จะได้รับผลปฏิบัติ
อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ก็เพราะสินค้าที่ได้รับผล
ปฏิบัติเช่นว่านั้นอยู่ก่อนแล้วเท่านั้น

ส่วนระเบียบการตามความตกลง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม
ค.ศ. ๑๘๘๓ ว่าด้วยการนำเหล้าองุ่น (wines) และสุราต่าง ๆ เข้า
มาขายในกรุงสยามนั้น ก็ให้เป็นอันใช้ต่อไปจนกว่าจะได้ลงมือใช้
อนุสัญญาว่าด้วยการศุลกากรที่กล่าวข้างต้น แต่ถ้าหากว่าไม่ได้
ใช้ระเบียบการตามความตกลงนี้แล้ว ฝ่ายเราก็จะต้องให้ผลปฏิบัติ
ที่ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

หนึ่ง ตามโปรโตคอลติตท้ายสัญญากับฝรั่งเศสนั้น อนุสัญญาจะ
ได้ทำอนุสัญญาพิเศษและความตกลงเพิ่มเติมว่าด้วยเรื่องการค้าขาย
และการศุลกากรในส่วนที่เกี่ยวกับอินโดจีนด้วย.

ข้อ ๑๔ แห่งอนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับอินโด
จีน ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๖๖ (พ.ศ. ๒๔๐๙) นั้น มี
ความว่า

“อัครราชที่แห่งอนุสัญญานี้ ตกลงกันว่าความตกลงเรื่อง
ศุลกากรและการค้าขาย ตามที่บัญญัติไว้ในวรรค ๔ แห่งโปรโตคอล
ติตท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๖๕ นั้น

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

จะต้องยกเลิกบทบัญญัติในข้อ ๕ แห่งหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๓
ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๘๓.”

ตามนี้ หมายความว่า ให้ใช้ข้อ ๕ แห่งสัญญา ปี ค.ศ. ๑๘๘๓
(ร.ศ. ๑๑๒) ต่อไปจนกว่าจะทำได้และใช้ความตกลงเรื่องการค้าขาย
และการศุลกากรที่กล่าวนั้น.

อันความตกลง ว่าด้วยการศุลกากรตามข้อ ๑๖ วรรค ๒ แห่ง
สัญญากับฝรั่งเศส และความตกลงเรื่องการค้าขายและการศุลกากร
ตามข้อ ๓๔ แห่งสนธิสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนั้น จนบัดนี้ ก็ยังหาได้
ทำกันไม่ ฉะนั้น ในเวลานี้สินค้าฝรั่งเศสย่อมได้รับผลประโยชน์อย่าง
ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในกรุงสยาม ส่วนสินค้าไทยที่ส่ง
ไปยังประเทศฝรั่งเศสนั้น ที่จะได้รับผลประโยชน์ที่ได้ประโยชน์ที่สุด ก็
เพราะสินค้าซึ่งเคยได้รับประโยชน์เช่นว่านั้นในอาณาเขตของฝรั่งเศส
อยู่แต่เท่านั้น.

ทางอินโดจีนนั้น ข้อ ๕ แห่งสัญญา ปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๑๒)
ยังคงเป็นอันใช้อยู่ ส่วนระเบียบการตามข้อ ๕ นี้ มีอยู่อย่างไร
ได้อธิบายมาแล้วในตอนต้น.

(๖) สัญญากับอังกฤษ

แม้สัญญากับอังกฤษข้อ ๘ จะให้ผลประโยชน์ในเรื่องการศุลกากร
อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง และข้อสัญญานี้จะเป็นข้อ
สัญญาที่ต่างฝ่ายต่างถ้อยที่ถ้อยทำต่อกันก็ดี แต่ก็มีข้อความจำกัด
เสรีภาพของฝ่ายสยามอยู่บ้างเหมือนกัน เช่น ข้อ ๑๐ และ ๑๑ แห่ง
สัญญานี้หมายความว่า

ข้อ ๓๐ “อันว่าสิ่งของที่ระบุต่อไปนี้ ซึ่งทำขึ้นในอาณาเขตใด ๆ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ที่เป็นอันใช้หนังสือสัญญาบังคับ บัดนี้ กล่าวคือ ค้ายศบและค้ายศบผ้า และผ้า และสรรพสิ่งอื่น ๆ ที่ทำด้วยผ้าย และเหล็ก และเหล็กกล้า และสิ่งต่าง ๆ ที่ทำขึ้นด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า และเครื่องจักร และส่วนของเครื่องจักรนั้น เมื่อนำเข้ามาในกรุงสยาม จะไม่ต้องถูกบังคับให้เสียภาษีศุลกากรอย่างใด ๆ ยิ่งกว่าร้อยละ ๕ ของราคาแห่งสิ่งของนั้น ๆ ในระวางเวลาตีพิมพ์แรก ตั้งแต่เวลาที่เริ่มใช้หนังสือสัญญานี้เป็นต้นไป.

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันว่า บรรดาสิ่งของที่ติดด้วยบทบัญญัติเหล่านี้ จะต้องเป็นสิ่งของที่รวมอยู่ในหมู่ที่ ๓ (ไอ), ที่ ๓ (ซี) และที่ ๓ (จี) ในเล่ม ๑ แห่งรายงานประจำปี ว่าด้วยการค้าของประเทศอังกฤษ ปี ค.ศ. ๑๘๖๓ ซึ่งได้เรียบเรียงขึ้นในสำนักงานสถิติพยากรณ์แห่งกรมศุลกากรและภาษีภายในของอังกฤษ.

และเป็นที่เข้าใจกันต่อไปอีกด้วยว่า ในส่วนสิ่งของที่ว่ามาแต่ข้างต้น ฉะนั้นสิ่งหนึ่ง ๆ นั้น จะเรียกเก็บภาษีศุลกากรตามเกณฑ์ปริมาณก็ได้ แต่หากว่าภาษีศุลกากรที่จะเรียกเก็บตามเกณฑ์ปริมาณเช่นนั้น ไม่ว่าจะรายใด จะต้องไม่เกินกว่าจำนวน ซึ่งเทียบเท่ากับร้อยละ ๕ แห่งราคาของสิ่งของนั้น ๆ.”

ข้อ ๓๑ “บรรดาสินค้าที่นำเข้ามาในกรุงสยามจากอาณาเขตใด ๆ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ซึ่งแม้ถึงว่าชนชั้นบกัหาได้เอาไปจำหน่ายสำหรับบริโภคในกรุงสยาม หรือหาได้ถูกเอาไปกระทำอย่าง

ใด ๆ ไม่นั้น เมื่อนำส่งกลับออกไปจากกรุงสยาม จะต้องยอม
ให้ได้รับคืนค่าภาษีศุ่ตกากรที่ไต่เตี้ยไว้นั้นจนเต็มจำนวน.

แต่อย่างไรก็ดี สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษจะไม่เรียกร้องเอา
ประโยชน์ตามความในสัญญาข้อนี้ เท่าที่เกี่ยวแก่การนำกระดอม
บ้านอันบรรจุกเต็มส่งออกไปนอกรประเทศ ทั้งนี้ทราบเท่าที่ค่าภาษี
ศุ่ตกากรข้อนี้จะพึงเก็บในการนำกระดอมบ้านเข้ามาในกรุงสยาม จาก
อาณาเขตต์ของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษนั้น ไม่เกินกว่าร้อยละ
๓ แห่งราคา. (๖๓)

(๖๓) ARTICLE 10 "The following articles man-
ufactured in any of His Britannic Majesty's ter-
ritories to which this treaty applies, viz., cotton
yarns, threads, fabrics and all other manufactures of
cotton, iron and steel and manufactures thereof, and
machinery and parts thereof, shall not, on importation
into Siam, be subjected to any customs duty in
excess of 5 per cent. ad valorem during the first
ten years after this treaty has come into force.

It is understood that the articles to which this
provision applies shall be those included in the groups
III (I), III (C) and III (G), in volume I of the
Annual Statement of the Trade of the United King-
dom for 1923 compiled in the Statistical Office of

ตามนี้ หมายความว่า สำหรับของบางอย่างที่ทัวซันในอาณา
เขตของอังกฤษ เช่น ด้ายดิบ ด้ายเย็บผ้า ผ้า และสิ่งอื่น ๆ ที่ทำ
ด้วยฝ้าย เหล็ก และเหล็กกล้า และสิ่งต่าง ๆ ที่ทำขึ้นด้วยเหล็กหรือ

the British Customs and Excise Department.

It is further understood that in regard to particular classes of the above-mentioned articles customs duties may be imposed on a specific basis, provided that such specific duties do not in any case exceed in amount the equivalent of ๓ per cent. ad valorem."

ARTICLE 11 "Drawback of the full amount of duty shall be allowed upon the exportation from Siam of all goods previously imported into Siam from His Britannic Majesty's territories which, though landed, have not gone into consumption in Siam, or been subjected there to any process.

Nevertheless, His Britannic Majesty will not claim the advantages of this article in so far as exports of filled gunny bags are concerned, so long as the duty leviable on the importation of gunny bags into Siam from the territories of His Britannic Majesty shall not exceed 1 per cent. ad valorem."

04/07/2565

เหล็กกล้า และเครื่องจักรและส่วนของเครื่องจักรนั้น เมื่อนำเข้ามา
ในเมืองไทย ฝ่ายสยามจะเก็บภาษีขาเข้าเกินกว่าร้อยละ ๕ แห่งราคา
ของสิ่งของนั้นๆไม่ได้ และแม้จะเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณ (specific
basis) ก็ดี ก็คงเก็บเกินกว่าอัตราไม่ได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ดี
ข้อจำกัดนี้จะใช้ได้ภายในระยะเวลาสิบปีแรก ตั้งแต่วันเริ่มใช้หนังสือ
สัญญาฉบับนี้เป็นต้นไป เท่านั้น.

สัญญากับอังกฤษนี้ ได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๖๖
(พ.ศ. ๒๔๐๘) เป็นต้นมา ในขณะนี้ ระยะเวลา ๓๐ ปีที่กล่าวข้างต้นนี้
ใกล้จะครบกำหนดอยู่แล้ว ฉะนั้น ข้อจำกัดนี้คงจะเป็นอันใช้ต่อไป
อีกไม่ช้ามากนัก.

ตามข้อ ๓๑ มีว่า บรรดาสินค้าที่นำเข้ามาในกรุงสยาม จาก
อาณาเขตของอังกฤษนี้ แม้ถึงว่าจะได้ขนขึ้นบกแล้วก็ดี แต่หาไม่ได้
บริโภคหรือใช้แล้ว เมื่อส่งกลับออกไปจากสยาม ฝ่ายสยามจะต้อง
คืนค่าภาษีศุลกากรที่ได้อีกเก็บไว้นั้นให้เต็มจำนวน.

แต่ทั้งนี้ มีข้อยกเว้นในเรื่องกะสอบป่าน (gunny bags) อยู่ว่า
คราบไคที่ฝ่ายสยามเก็บภาษีศุลกากร จากกะสอบป่านที่ส่งมาจาก
อาณาเขตของอังกฤษไม่เกินกว่าร้อยละ ๓ แห่งราคาแล้ว คราบน้ำมัน ฝ่าย
อังกฤษ ก็จะไม่เรียกหรือเอาประโยชน์แห่ง การคืนภาษีศุลกากรเต็ม
จำนวน สำหรับการนำกะสอบป่าน อันบรรจุเต็มตั้ง ออกไปนอก
ประเทศ.

ตามข้อ ๓๒ แห่งสัญญากับอังกฤษ ทั้งหลายฝ่ายตกลงจะทำ
อนุสัญญาเพิ่มเติมว่าด้วยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตั้งภาษีศุลกากร

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๒๓๗

ตามข้อ ๓๐ และ ข้อ ๓๑ นั้น แต่จนบัดนี้ ก็ยังหาได้ทำอนุสัญญาเพิ่มเติมกันไม่.

(๗) สัญญาฉบับที่ ๓๕

สัญญาฉบับที่ ๓๕ นี้ ก็คล้ายคลึงกับสัญญาฉบับอังกฤษ คือ แม้ตามข้อ ๓๒ และ ๓๓ ต่างฝ่ายต่างยอมให้ผลประโยชน์แก่กันและกัน ในเรื่องการค้าการทอผ้าอย่างซาคีที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างชั่งกัต แต่ก็มีข้อจำกัดเสรีภาพของฝ่ายสยามอยู่บ้างเหมือนกัน คือ ข้อ ๓๔ แห่งสัญญานี้ว่า.

“โดยไม่เป็นการเสียดายแก่บทบัญญัติที่มีอยู่ในข้อ ๓๒ และข้อ ๓๓ และในชั่วเวลาไม่เกินกว่าสิบปี นับตั้งแต่วันที่หนังสือสัญญานี้มีผลเป็นอันใช้ได้นั้น บรรดาสิ่งของที่ระบุต่อไปนี้ ซึ่งมีกำเนิดในกรุงอิตาลี และมาจากกรุงอิตาลีนั้น ในเวลาที่นำเข้ามาในกรุงสยาม ไม่ว่าจะในกรณีใดๆ จะไม่ต้องเสียภาษีศุลกากร เกินกว่าอัตราคิดตามราคาส่งของเป็นจำนวนดังต่อไปนี้ คือ สิ่งของที่ทำขึ้นจากผ้าอัตราร้อยละ ๖, หมวกอัตราร้อยละ ๓๐, รถยนต์หนึ่ง และรถยนต์บรรทุกอัตราร้อยละ ๓๐, นมคั้นบรรจุกระป๋องอัตราร้อยละ ๓๐, เหล้าขงุ่น และแวนมอัตราร้อยละ ๓๒.

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันว่า ในส่วนสิ่งของเฉพาะบางชิ้นในจำพวกที่กล่าวมาแล้วข้างบนนั้น จะเรียกเก็บภาษีศุลกากรโดยปริมาณนิยมก็ได้ ถ้าหากว่าภาษีที่เรียกเก็บโดยปริมาณนิยมเช่นนั้น ในกรณีใดๆ ก็ดี ไม่เป็นจำนวนเงินเกินกว่าจำนวนภาษีคิดตามราคาส่งของ ดังที่ได้ระบุ

04/07/2565

ม.ร.ก.

มาแต่เวลานั้น.” (๖๔)

ตามนี้ หมายความว่า สำหรับสิ่งของที่ทำขึ้นในอิตาลี และมาจากอิตาลีนั้น ฝ่ายสยามจะเก็บภาษีขาเข้าเกินอัตราดังนี้ไม่ได้ และแม้จะเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณ (specifi basis) ก็เก็บเกินอัตราดังต่อไปนี้ไม่ได้ คือ

(๖๔) “Without prejudice to the provisions contained in Articles 12 and 13 and for a period of time not exceeding ten years from the date of the coming into force of the present Treaty, the following goods originating in and coming from Italy shall not on importation into Siam be subjected in any case to a customs duty in excess of the following amounts ad valorem: Cotton Manufactures, six per cent: Hats, ten per cent: motor Cars and Trucks, ten per cent: Canned Condensed Milk, ten per cent: Wines and Vermouth, twelve per cent.

It is understood that in regard to particular classes of the above-mentioned articles, customs duties may be imposed on a specific basis, provided that such specific duties do not in any case exceed in amount the equivalent of the specified ad valorem duty.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๒๕

สิ่งของที่ทำจากผ้าฝ้าย ไม่เกินร้อยละ ๖

หมวก ไม่เกินร้อยละ ๓๐

รถยนต์หนึ่งและรถยนต์บรรทุก ไม่เกินร้อยละ ๓๐

หมก้นบรรทุกจุกะปอง ไม่เกินร้อยละ ๓๐

เหล็กอ่อนและแควร์มุก ไม่เกินร้อยละ ๓๒.

ข้อจำกัดเหล่านี้ จะเป็นที่ใช้ได้ก็ภายในระยะเวลา ๓๐ ปี นับตั้งแต่วันที่ใช้สัญญาเป็นต้นไป.

สัญญากับอิตาลีนั้น ได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๘) เป็นต้นมา เวลานั้น ระยะเวลา ๓๐ ปี ก็ใกล้จะครบกำหนดอยู่แล้ว.

สรุปความได้ว่า ในขณะนี้ สัญญากับอังกฤษและอิตาลียังมีข้อจำกัดมิให้ผ้าฝ้าย สยามเก็บภาษีขาเข้าจาก ดินค้ำบาง อย่างเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ โดยเหตุนี้ และโดยอาศัยข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ประเทศอื่น ๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรีกับสยามอยู่ณบัดนี้ จึงพลอยได้รับประโยชน์ในส่วนนี้ด้วย.

อนึ่ง ขอให้ดูข้อสัญญาว่าด้วยข้อยกเว้น ที่กล่าวต่อไปข้างหลัง ประกอบด้วย.

เบดเชียม	ข้อ ๘
เดนมาร์ก	ข้อ ๓๒
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๕, ๓๖
เยอรมนี	ข้อ ๘
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๓
(ค้าขาย)	ข้อ ๑๐ ๓๓
อิตาลี	ข้อ ๓๓, ๓๔
ญี่ปุ่น	ข้อ ๘
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๕
นอร์เวย์	ข้อ ๑๒ (ดูในแถบ ที่ ๒ ติดท้ายสัญญาด้วย)
โปรตุเกส	ข้อ ๓๓
สเปน	ข้อ ๓๓
สวีเดน	ข้อ ๘
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓๓
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๗

๑๖. การค้าขายและการเดินเรือ

ในระหว่างอาณาเขตต์ของอัครภาคทั้งสองฝ่าย จะต้องถ้อยที่ถ้อยมีเสรีภาพบริบูรณ์ทุกประการ ในทางการค้าขายและการเดินเรือ ไปมาถึงกันและกัน.

พลเมืองหรือคนในบังคับของอัครภาคแต่ละฝ่าย พร้อมทั้งเรือและสินค้าบรรทุกเรือของตน จะต้องมีเสรีภาพที่จะไปได้โดยปราศจากอุปสรรคและอันตราย ยังท่าเล่งหนี่ และเมืองท่า และลำน้ำทุกแห่งในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้เปิดหรือจะเปิดต่อไป ให้มีการค้าขายและการเดินเรือได้กับเมืองต่างประเทศ.

นี่มีขึ้นข้อสัญญาตามแบบสัญญาตามธรรมดา แต่มีความชัดอยู่ในตัวแล้ว นอกจากสัญญากับสวีตเซอร์แลนด์แล้ว สัญญากับประเทศอื่น ๆ มีข้อสัญญาในทำนองนี้ดังนี้.

หนึ่ง ในสัญญากับเบตเยียม ฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ อิตาลี และ ญี่ปุ่น มีข้อความต่อไปนี้ในทำนองว่า

“ ถ้าหากปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมืองแล้ว คนเหล่านี้จะต้องได้เสวยณที่นั้น บรรดาสิทธิ และประโยชน์ที่โปรดให้และเสรีภาพและความยกเว้นในทางการค้าขาย และการเดินเรือ อย่างเดียวกับที่คนพื้นเมือง หรือคนในบังคับของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้เสวยอยู่แต่ในเวลานี้ หรือจะได้เสวยต่อไปในภายหน้า.”

สัญญากับฝรั่งเศส เยอรมนี และ อิตาลี มีความดังกล่าวแล้ว
04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

คือ ให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมือง หรืออย่างคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนสัญญากับเบตเยียม อังกฤษ และญี่ปุ่นนั้น ให้ผลปฏิบัติอย่างคนพื้นเมืองอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องการค้าขายและการเดินเรือ^๕ ตามกฎหมายไทยฉบับนี้ ให้ผลปฏิบัติอย่างเดียวกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนในบังคับสยาม หรือคนต่างด้าว ฉะนั้นในเวลานี้ คนในบังคับของประเทศคู่สัญญาทั้งหลาย จึงมีสิทธิในเรื่องนี้เสมอเหมือนกับคนในบังคับสยาม และเท่าเทียมกันหมด.

เบตเยียม	ข้อ ๕
เดนมาร์ก	ข้อ ๔
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๒
เยอรมนี	ข้อ ๓
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๓
อิตาลี	ข้อ ๓๕
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓
นอร์เวย์	ข้อ ๕
โปรตุเกส	ข้อ ๕
สเปน	ข้อ ๕
สวีเดน	ข้อ ๔
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๓๓๓

๑๗. การค้าขายตามชายฝั่งทะเลและการจับสัตว์น้ำ

การค้าขายตามชายฝั่งทะเลของอัครภาคแต่ละฝ่ายนั้น เป็นอันยกเว้นจากบทบัญญัติแห่งสัญญาฉบับนี้ และจะต้องกำหนดเป็นระเบียบตามกฎหมาย กฎ และ ข้อบังคับของอัครภาคแต่ละฝ่าย แต่อย่างไรก็ดี คนในบังคับ และเรือของแต่ละฝ่ายในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องมีส่วนร่วมในการเหมือนกับที่คนในบังคับหรือพลเมือง หรือเรือของชาติอื่น ๆ ได้รับ หรือจะได้รับต่อไปตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับเหล่านั้น.

นอกจากสัญญากับสวีตเซอร์แลนด์แล้ว สัญญาับประเทศอื่น ๆ มีข้อความในทำนองดังนี้.

สัญญาอันหมายความว่า คู่สัญญายฝ่ายหนึ่งจะยกข้อสัญญาข้อหนึ่งข้อใดในสัญญาอันอ้าง เพื่อเรียกร้องให้คน หรือเรือของตนเข้าไปดำเนินการค้าขายตามชายฝั่งทะเลของ อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ แม้จะยกข้อสัญญาว่าด้วย ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ไม่ได้ แต่หากสิทธิที่จะทำการค้าขายเช่นนั้น ย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมาย หรือข้อบังคับของประเทศเจ้าของฝั่ง ถ้าหากว่ากฎหมาย หรือข้อบังคับที่อ้าง ย่อมให้คน หรือเรือของชาติอื่น ๆ ทำการค้าขายเช่นนั้นได้แล้ว คนและเรือของอัครภาคแต่ละฝ่ายก็พึงได้รับสิทธิหรือประโยชน์เช่นเดียวกับคน หรือเรือของชาติอื่น ๆ นั้นด้วย.

แต่ตามสัญญากับเยอรมันนั้น มีเงื่อนไขต่อไปอีกว่า จะต้องเป็นการค้าขายที่ถือปฏิบัติต่อกันกัน คือ แม้กฎหมายไทยจะยอม

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ให้คนชาติอื่นทำการค้าขายตามชายฝั่งทะเลของประเทศสยามก็ดี คนเยอรมันจะเรียกร้องเอาสิทธิ หรือประโยชน์เช่นวานได้ ก็ต่อเมื่อเยอรมันยอมถอยท้อปฏิบัติ แก่คนในบังคับสยาม เช่นเดียวกับยอมให้คนในบังคับสยามทำการค้าขายเช่นนี้ในเยอรมันได้.

สัญญาอันกันความรวมถึงการเดินทางเรือตามชายฝั่ง เพื่อรับส่งของ หรือคนโดยตำรวจ.

ตามปรกติ การค้าขายตามชายฝั่งทะเล เป็นสิ่งที่ประเทศเจ้าของฝั่งพึงส่งคนไว้สำหรับคนในบังคับ หรือพลเมืองของตนโดยเฉพาะ จึงได้มีข้อสัญญาอันนี้ แต่ในเวลานี้ เรายังไม่มีกฎหมาย หรือข้อบังคับห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามาทำการค้าขายเช่นวานในเมืองไทย.

ฉะนั้น ฉะเพาะในกรุงสยาม แม้สัญญากับประเทศต่างๆ จะมีข้อความดังกล่าวข้างต้นก็ดี แต่ตามกฎหมายของเวลานี้ ไม่มีข้อห้ามคนหรือเรือต่างประเทศมิให้ทำการค้าขายตามชายฝั่งทะเลของสยาม.

สิทธิจับตัว

ในสัญญาเกี่ยวกับเดนมาร์ก อิตาลี นอร์เวย์ สวีเดน และสวีตเซอร์แลนด์นั้น มีข้อความบ่งไว้ชัดเจนและโดยเฉพาะเจาะจงว่า "การจับตัวนำประจำชาติของอัครภาคแต่ละฝ่ายนั้น เป็นอันยกเว้นจากบทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้ และจะต้องกำหนดเป็นระเบียบตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับต่างๆ ของแต่ละฝ่าย"

ความนี้ ก็เช่นเดียวกับเรื่องการค้าขายตามชายฝั่งทะเล คือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยกเอาข้อสัญญาข้อใดข้อหนึ่งมาอ้าง เพื่อเรียกร้องเอา

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๓๕

สิทธิจับปลาหรือสิทธิจับสัตว์น้ำไม่ได้ สิทธิเช่นว่านี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมืองเจ้าของท้องที่.

ส่วนสัญญาเกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ นั้น ไม่มีข้อยกเว้นเช่นกล่าวแล้ว ปัญหาจึงอาจมีขึ้นว่า ประเทศเหล่านั้นจะยกข้อสัญญาว่าด้วยการประกอบกรทำมาหากิน เช่น เรือกรังให้คนของตนเข้ามาจับปลาหรือจับสัตว์น้ำในน่านน้ำหรือในเขตจับสัตว์น้ำสยาม ได้หรือไม่.

ตามหลักนิยามระหว่างประเทศนั้น การจับสัตว์น้ำในน่านน้ำหรือทะเลอาณาเขต เป็นสิทธิที่ประเทศเจ้าของฝั่งพึงสงวนไว้ให้แก่คนในบังคับหรือพลเมืองของตนโดยเฉพาะเท่านั้น ฉะนั้น แม้ในสัญญาทางพระราชไมตรีจะไม่มีข้อยกเว้นดังกล่าวข้างต้นก็ดี ประเทศคู่สัญญาจะเรียกร้องเอาสิทธิเช่นว่านี้ให้แก่คนของตนไม่ได้ สิทธิของคนต่างด้าวทั้งหลายในเรื่องนี้ ย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมายของบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง ถ้ากฎหมายพื้นเมืองของฝ่ายใดยอมให้คนต่างด้าวจับสัตว์น้ำในน่านน้ำหรือทะเลอาณาเขตของฝ่ายนั้นแล้ว คนของอีกฝ่ายหนึ่งจึงจะทำการจับสัตว์น้ำในน่านน้ำหรือทะเลอาณาเขตนั้นได้ แต่ถ้ากฎหมายพื้นเมืองห้ามมิให้คนต่างด้าวจับสัตว์น้ำในน่านน้ำหรือทะเลอาณาเขตแล้ว คนของอีกฝ่ายหนึ่งก็ทำกรนั้นไม่ได้เท่าที่ทราบ ในประเทศส่วนมาก เช่น อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นต้น มีกฎหมายห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้าไปจับสัตว์น้ำในน่านน้ำของเขา.

เฉพาะในเมืองไทยนั้น เราเพิ่งเริ่มมีพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิจับสัตว์น้ำในเขตจับสัตว์น้ำสยาม พ. ศ. ๒๔๗๗ เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง เมื่อก่อนมีพระราชบัญญัตินี้ ไม่มีกฎหมายห้ามหรือจำกัดสิทธิของคน

04/07/2565

ม.ร.ค.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ต่างตัวในเวลานี้ นอกจากเรื่องการเงินอากรค่าน้ำ ฉะนั้นเมื่อ
ก่อนมีพระราชบัญญัติที่ฉะนี้ คนต่างตัวจึงเข้ามาจับสัตว์น้ำในน่านน้ำ
หรือทะเลอาณาเขตของสยามได้ แต่นับตั้งแต่ได้มีพระราชบัญญัติ
ที่จำกัดสิทธิการจับสัตว์น้ำในเขตจับสัตว์น้ำสยาม พ.ศ. ๒๔๗๗ แล้ว
สิทธิของคนต่างตัวทั้งหมดรวมทั้งหมดในบังคับของประเทศไทย
ด้วยนั้น ย่อมต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติฉะนี้.

เบลเยียม	ข้อ ๓๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๓๖
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๐
เยอรมนี	ข้อ ๓๕
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๒๔
อิตาลี	ข้อ ๓๗
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๓
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๗
นอร์เวย์	ข้อ ๓๔
โปรตุเกส	ข้อ ๓๔
สเปน	ข้อ ๓๓
สวีเดน	ข้อ ๓๓
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๓๗
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๗

๑๘. เรือค้าขาย กับ พิธีการแห่งท่าเรือ

ในส่วนอากรค่าระวางเรือ ค่าท่า ค่านำร่อง ค่าประกาศการ
 ค่าด่านป้องกันโรค และค่าภาระอื่นๆ ที่คล้ายหรือทำนองเดียวกัน
 ไม่ว่าใช้นามใด ๆ ซึ่งเรียกเก็บในนามหรือเพื่อเป็นผลประโยชน์
 ของรัฐบาล เจ้าพนักงานของรัฐบาล บุคคล เอกชน องค์กรคณะ
 หรือสถานอย่างใด ๆ นั้น เรือของอัครภากีแต่ละฝ่าย จะต้อง
 ได้รับความปฏิบัติอัน
 อย่างไม่ยุติที่ควรต้องได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันกับที่ได้ให้แก่เรือ
 ของชาติพื้นเมือง หรือเรือของต่างประเทศใด ๆ อื่น.

ในการจัดเรือให้อยู่เป็นที่ การขนสินค้าลงเรือและขึ้นจาก
 เรือ ในอาณาเขตต์ของอัครภากีแต่ละฝ่าย และโดยนัยทั่วไปใน
 การตั้งปวงที่เกี่ยวแก่พิธีการ และบทบัญญัติใด ๆ ซึ่งพึงบังคับใช้
 แก่เรือค้าขาย และลูกเรือ และสินค้าที่บรรทุกเรือนั้น เรือของ
 ชาติพื้นเมืองจะต้องไม่ได้รับเอกสิทธิ หรือประโยชน์ที่โปรดให้
 ใ้ได้อย่างใด ซึ่งมีได้ประสาทำให้ในกรณีเช่นเดียวกันแก่เรือของอีก
 ฝ่ายหนึ่ง.

นี่คือข้อสัญญาตามแบบสัญญาค้าขายตามธรรมเนียม นอกจาก
 สัญญากับสวีตเซอร์แลนด์แล้ว สัญญาับประเทศอื่น ๆ มีข้อความ
 ตามทำนองนี้แทบทั้งสิ้น จะแตกต่างกันบ้าง ก็อยู่ที่สัญญาบางฉบับ
 ให้ผลปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้อย่างเรือพื้นเมือง บางฉบับให้ผลปฏิบัติ
 อย่างเรือของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง บางฉบับก็ให้ผล

ปฏิบัติทั้งต้องอย่าง แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องเหล่านี้ตามกฎหมาย
ไทยฉบับนี้ เว้นค้าขายของไทยหรือเว้นค้าขายของต่างประเทศ ย่อม
ได้รับผลปฏิบัติเท่าเทียมกัน.

เบตเยียม	ข้อ ๓๒
เคนมาร์ค	ข้อ ๓๔
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๘
เยอรมนี	ข้อ ๓๒, ๓๓, ๓๔.
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๒๓, ๒๒, ๒๓, ๒๖.
อิตาลี	ข้อ ๓๗, ๓๘, ๒๓.
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๓, ๓๒.
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๗, ๓๐
นอร์เวย์	ข้อ ๓๓
โปรตุเกส	ข้อ ๓๓
สเปน	ข้อ ๓๒
สวีเดน	ข้อ ๗
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๗

๑๕. เรืออับปาง หรือ มีเหตุฉุกเฉิน

เรือรบหรือเรือค้าขายลำใดของอัครภาคีแต่ละฝ่าย ซึ่งถูกบังคับโดยพายุหรือโดยเหตุฉุกเฉินตราายอันใด ให้ต้องเข้าหาที่กำบังอาศัยในเมืองท่าของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องมิเสริภาพในทันทีที่จะซ่อมแต่งเรือใหม่ จัดหาเสบียง และของใช้ที่จำเป็นทุกอย่าง และกลับออกทะเลไปอีก โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างใดยิ่งกว่าที่เรือของประเทศนั้น หรือของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง จักต้องเสีย แต่ทว่าในกรณีที่นายเรือค้าขายลำใด มีความจำเป็นจะต้องจำหน่ายสินค้าที่บนทุกในเรือนั้นเสียส่วนหนึ่ง เพื่อจะได้เงินมาใช้จ่ายแล้ว นายเรือนั้นจำเป็นจะต้องอนุวรรตน์ตามข้อบังคับ และ พักพิศสำหรับท้องถิ่นนั้น

ถ้าเรือรบหรือเรือค้าขายลำใดของอัครภาคีแต่ละฝ่ายเกยติดตื้น หรืออับปางลงตามฝั่งทะเลของอีกฝ่ายหนึ่ง เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะต้องรับแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นนั้น แก่พนักงานกงสุลของอีกฝ่ายหนึ่งที่อยู่ในตำบลนั้น หรือพนักงานกงสุลที่อยู่ในตำบลที่ใกล้เคียงที่สุด

กำบังหรือเรือที่ติดตื้นหรืออับปางนั้น และส่วนใด ๆ ของเรือกับทั้งเครื่องตกแต่งใช้สอยหึ่งปวงสำหรับเรือ และเครื่องเรือทุกอย่างกับสิ่งของและสินค้าที่ช่วยเหลือกู้มาได้จากกำบังหรือเรือนั้น รวมทั้งสิ่งของใด ๆ ที่ได้โยนลงทะเล หรือเงินที่ได้จากการขายเข้าของนั้น ถ้าหากได้ขาย กับทางหนึ่งส่อักคนพบบนกำบังหรือเรือซึ่งได้กยติดตื้นหรืออับปางหึ่งปวงเช่นว่านี้ จะต้องมอบ

ให้แก่เจ้าของค้ำปั่นหรือเรือนั้น หรือตัวแทนเจ้าของเรือนั้น ๆ ในเวลาที่มาเรียกรื้อเอา ถ้าและเจ้าของหรือผู้แทนเจ้าของที่เวลานั้นไม่อยู่ในที่นั้น เจ้าของที่กล่าวแล้ว หรือเงินที่ได้จากการขายเข้าของนั้น จะต้องมอบให้แก่พนักงานกงสุลที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้มาเรียกรื้อเอาภายในเวลาซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายของบ้านเมืองนั้น และพนักงานกงสุล หรือเจ้าของ หรือผู้แทน เช่นว่านั้นจะต้องใช้เงินเฉพาะแต่เพียงค่าใช้จ่าย ในการเก็บรักษาเข้าของนั้น กับทั้งค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือกู้เรือ หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งพึงต้องใช้ในกรณีที่เรือของประเทศตนเองได้อับปางลง.

สิ่งของและสินค้าที่ช่วยเหลือกู้ได้จากเรือที่อับปางนั้นจะต้องยกเว้นไม่เก็บภาษีศุลกากรอย่างใด ๆ เว้นไว้แต่เมื่อนำผ่านด่านศุลกากรออกไปจำหน่ายบริโภคนภายในเมืองนั้น จึงจะต้องเสียภาษีตามธรรมดา.

ในกรณีที่ค้ำปั่นหรือเรือของคนในบังคับของอัครราชทูตฝ่ายหนึ่งได้ถูกพายุพัดเข้าไปถึงเขตดินหรืออับปางลง ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าเจ้าของหรือตัวแทนเจ้าของไม่ได้อยู่ที่นั้น หรืออยู่แต่ร้องขอให้ทำเช่นนั้น พนักงานกงสุลที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจที่จะเข้าช่วยเป็นธุระว่ากล่าว เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในบังคับของตนตามที่จำเป็น.

นี่คือข้อสัญญาตามแบบสัญญาการค้าตามธรรมดา นอกจากสัญญาฉบับตวิเศษแด่คนเดิ๋ว สัญญาฉบับประเทศอื่น ๆ มีข้อความ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๔๑

ตามทำนองนี้ ทงน.

ข้อที่ควรจำเกี่ยวกับข้อสัญญาอื่น คือ

(๑) เรือดำไถของประเทศคู่สัญญาฝ่ายใด จะเป็นเรือรบก็ดี หรือเรือค้าขายก็ดี ถ้ามาเกยติดดิน หรืออับปางลงตามฝั่งทะเลของสยามแล้ว เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นของฝ่ายสยาม ที่จะต้องรีบแจ้งเรื่องให้พนักงานกงสุลของประเทศเจ้าของเรือ ซึ่งประจำอยู่ในตำบลนั้น หรือที่อยู่ในตำบลที่ใกล้เคียงที่สุดทราบ.

(๒) สินค้าและเข้าของต่าง ๆ ที่ช่วยหรือกู้มาได้จากการที่เรืออับปาง รวมทั้งที่ได้ถูกโยนลงทะเลด้วยนั้น จะต้องมอบให้แก่เจ้าของเรือหรือผู้แทนของเขา หรือถ้าเจ้าของเรือหรือผู้แทนของเขาไม่อยู่ที่นั่นก็ต้องมอบให้แก่พนักงานกงสุลของประเทศที่เจ้าของเรือมีสัญชาติ

(๓) สินค้าและเข้าของต่าง ๆ ที่ช่วยหรือกู้มาได้จากการที่เรืออับปาง รวมทั้งที่ได้ถูกโยนลงทะเลด้วยนั้น ไม่ต้องเสียภาษีศุลกากรอย่างใด เว้นไว้แต่จะได้นำผ่านด่านศุลกากรออกไปจำหน่ายบริโภคภายในเมืองนั้น จึงพึงเสียภาษีตามธรรมดา.

เบตเยียม	ข้อ ๓๔	เนเดอว์แดนต์	ข้อ ๘
เคนมาร์ค	ข้อ ๓๗	นอร์เวย์	ข้อ ๓๕
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๒	โปรตุเกส	ข้อ ๓๕
เยอรมนี	ข้อ ๓๖	สเปน	ข้อ ๓๔
อังกฤษ	ข้อ ๒๕ (ค้าขาย)	สวีเดน	ข้อ ๓๒
อิตาลี	ข้อ ๒๐	สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๔	สหภาพรัฐอเมริกา	ข้อ ๓๐

04/07/2565

๒๐. เรือรบ

เรือรบของอัครภาคีแต่ละฝ่าย พึงเข้าไปพักอยู่และกระทำการซ่อมแซมได้ ในบ้านเมืองท่าและท่าเลขของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งยอมให้เรือรบของชาติอื่นเข้าไปได้ และในที่นั้น ๆ เรือรบเหล่านั้นจะต้องอยู่ได้อำนาจข้อบังคับ และได้ผลแห่งเกียรติยศประโยชน์ เอกสิทธิ และความยกเว้นต่าง ๆ อย่างเดียวกันกับที่ได้ประสาทให้ หรือจะพึงประสาทให้ต่อไป แก่เรือรบของประเทศใด ๆ อื่น.

นี่คือข้อบัญญัติตามแบบสัญญาทางพระราชไมตรีตามธรรมเนียมสัญญากับเบตเซียม ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี ญี่ปุ่น นอร์เวย์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน แครอเมริกา มีข้อสัญญาในทำนองนี้ ส่วนสัญญากับเดนมาร์ก เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ แครอดัตช์เซอร์แลนด์นั้น ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องนี้ แต่ทั้งนี้ หาใช่ห้ามชาติมิให้เรือรบของประเทศเหล่านั้นเข้ามายังเมืองท่าของไทย ห้ามมิได้ เพราะตามหลักนิยมระหว่างประเทศนั้น ในการที่เรือรบของประเทศหนึ่งจะเข้าไปยังเมืองท่าของอีกประเทศหนึ่ง จะต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้ากันทางทูตก่อน เมื่อประเทศเจ้าของเมืองท่าไม่จัดขังแล้ว จึงจะเข้าไปได้ หลักอันนี้ยอมใช้ในกรณีทั่วไป ไม่ว่าสัญญาทางพระราชไมตรีในระหว่างประเทศเจ้าของเรือรบกับประเทศเจ้าของเมืองท่า จะมีข้อสัญญาตั้งกล่าวข้างต้นหรือไม่ก็ตาม และถึงแม้จะมีข้อสัญญาดังนั้นก็จะต้องปฏิบัติตามหลักที่วางเหมือนกัน จะถือเสียว่าเพราะมีข้อ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๔๓

สัญญาตั้งนี้แล้ว เรือรบของตนจะเข้าไปยังเมืองท่าของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อใดก็ได้ตามอำเภอใจ โดยไม่บอกกล่าวล่วงหน้าและขอพังกำ คอบก่อนนั้น ไม่ได้ ที่เป็นดังนี้เพราะเรือรบนั้นมิได้ลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากเรือค้าขายมาก เมื่อเรือรบของเราออกไปเยี่ยมเยือนประเทศที่ใดก็ตาม เช่น ฟิลิปปีนส์ เราก็คงปฏิบัติตามหลักนี้ และเมื่อเรือรบต่างประเทศ เช่น เรือรบฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น เข้ามาเยี่ยมเยือนเราเมื่อไร ๆ นี้ เขาก็ปฏิบัติตามหลักที่วาง เหมือนกัน.

ส่วนเรื่องเกียรติยศ ประโยชน์ เอกสิทธิ และความยกเว้นต่าง ๆ นั้น สัญญาฉบับนี้ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างเรือรบของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ ให้ได้รับผลปฏิบัติเท่าเทียมกับเรือรบของประเทศอื่น ๆ.

เมดเยี่ยม	ข้อ ๓๕	เนเคอร์แลนด์	ไม่มี
เดนมาร์ก	ไม่มี	นอร์เวย์	ข้อ ๓๖
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๓	โปรตุเกส	ข้อ ๓๖
เยอรมนี	ไม่มี	สเปน	ข้อ ๓๕
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๔	สวีเดน	ข้อ ๓๓
อิตาลี	ข้อ ๒๒	สวีเดน	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๕	สหภาพรัฐอเมริกา	ไม่มี

๒๑. เครื่องหมายการค้า เป้เตนต์ ลิขสิทธิ์ ฯลฯ

ในการที่เกี่ยวกับเป้เตนต์ เครื่องหมายการค้า ยี่ห้อการค้า ขาย แบบอย่างต่าง ๆ และลิขสิทธิ์ทั้งปวงนั้น คนสังกัดชาติของอัครภาคีแต่ละฝ่าย เมื่อได้ปฏิบัติตามแบบพิธี ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว จะต้องได้รับความคุ้มครองในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง เสมอเหมือนกับคนพื้นเมือง หรือคนสังกัดของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในกรณีนั้น ๆ.

สัญญาข้อนี้ให้ความคุ้มครองในเรื่อง เป้เตนต์ เครื่องหมายการค้า ยี่ห้อการค้าขาย แบบอย่างต่าง ๆ (Designs) และลิขสิทธิ์ (Copyright).

สัญญากับอิตาลี และ นอร์เวย์ ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องความคุ้มครองที่ฉันทัน สัญญากับโปรตุเกสให้ความคุ้มครองในเรื่องเหล่านี้ เสมอเหมือนกับคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง สัญญากับเบตเยียม และ อังกฤษ ให้ความคุ้มครองเท่าเทียมกับคนพื้นเมือง คือ เหมือนอย่างคนในบังคับสยามเอง สัญญากับประเทศอื่น ๆ นั้น ให้ความคุ้มครองทั้งสองอย่าง.

สัญญากับเยอรมนี ฝรั่งเศส และ สวิตเซอร์แลนด์นั้น ให้ความคุ้มครองตลอดไปจนถึงเรื่องการระงับการแข่งขันอันไม่ยุติธรรม (Unfair competition) อีกด้วย.

ส่วนเบตเยียมก็มีสวีเดน อิตาลี และนอร์เวย์นั้น แม้สัญญาจะให้ความคุ้มครองในเรื่องที่กล่าวข้างต้นก็ดี แต่ก็มิได้พูดถึงความ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๕๕

คุ้มครองในเรื่องลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ดี เขตเชื่อมกับส่วแดนต่างก็ได้เป็น
ภาคีร่วมกับประเทศสยาม อยู่ในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการ
คุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ ๙
กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๖ ฉบับซึ่งได้แก้ไขใหม่ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อ
วันที่ ๓๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๐๘ และฉบับบูรณ โดยไปรโตคดเพิ่ม
เติมตงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๔ อนุ
สัญญานฉบับนี้เป็นอนุสัญญาที่ให้ความคุ้มครองในเรื่องลิขสิทธิ์ อีตาดี้
และ นอร์เวย์ ก็เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาที่เข้าร่วมกับประเทศสยาม
เหมือนกัน อนึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม
พ.ศ. ๒๔๘๔ ของเรา ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองใน
เรื่องลิขสิทธิ์นั้น ก็ให้ความคุ้มครองในกรุงสยามเท่าเทียมกันหมด
โดยไม่เลือกว่า เป็นคนในบังคับสยาม หรือคนต่างด้าว ฉะนั้น แม้
สัญญากับเขตเชื่อม ส่วแดน อีตาดี้ และ นอร์เวย์ จะไม่ได้พูดถึง
เรื่องลิขสิทธิ์ก็ดี ตามอนุสัญญาและพระราชบัญญัติที่กล่าวมานั้น
คนในบังคับของประเทศทั้ง ๔ นี้ ย่อมได้รับความสะดวกในเรื่องนี้
ในกรุงสยามด้วยเหมือนกัน.

สัญญากับฝรั่งเศส ข้อ ๒๔ นั้น มีข้อความว่า

อัครภาคีแห่งสัญญานี้ ยอมรับว่า เป็นอันดีซึ่งด้วยประโยชน์
ของประเทศทั้งสองฝ่าย ที่จะอภัยที่อภัยประกันแก่กันและกัน เพื่อ
ไม่ให้เกิดธรรมชาติหรือผลหัตถกรรมของตนถูก ความแข่งขันที่ไม่เป็น
ธรรม และที่จะอภัยที่อภัยคุ้มครองรักษาข้อสันค้ำ ซึ่งเรียกตาม

04/07/2565

ตามภูมิกำเนิดนั้นด้วย ทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่า ต่อไปในภายหน้า จะกระทำความตกลงกันในเรื่องวิธีการณ์จะพึงปฏิบัติเพื่อการนี้.

อนึ่ง รัฐบาลสยามรับรองว่า ในทันใดที่กฎหมายไทยเป็นอันใช้ได้แก่คนตั้งกักชาติของโพธิ์ประเทศทุก ๆ ประเทศแล้ว จะได้จัดกฎหมายนั้นให้ อนุรูปกลมเกลียวกับหลักของอนุสัญญาระวางประเทศที่ทำ ณกรุงปารีส เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ เพื่อกุ่มครองอุตสาหกรรมสมบัติ และที่ได้แก้ไขใหม่ ณกรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๘๓ กับหลักของความตกลงที่ทำ ณกรุงมาดริด เมื่อวันที่ ๓๔ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓ ว่าด้วยการจดทะเบียนระวางประเทศสำหรับเครื่องหมายการค้ากรรม หรือเครื่องหมายการค้าขาย และที่ได้แก้ไขใหม่ ณกรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๘๓ กับหลักของความตกลงที่ทำ ณกรุงมาดริด เมื่อวันที่ ๓๔ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓ ว่าด้วยการปราบปรามมิให้มีการแสดงเท็จซึ่งกำเนิดที่มาจากสินค้าลงไว้ที่ตัวสินค้า และที่ได้แก้ไขใหม่ ณกรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๘๓ กับหลักของอนุสัญญาระวางประเทศที่ทำ ณกรุงแบร์น เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๖ เพื่อกุ่มครองวรรณคดี และศิลปคดี และที่ได้แก้ไขใหม่ ณกรุงแบร์น เมื่อวันที่ ๓๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๐๘ และที่บูรณะโดยไปรโตคอลเพิ่มเติม ซึ่งตั้งชื่อกัน ณกรุงแบร์น เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๔ และภายหลังจากเมื่อได้กระทำการตัดแปลงโดยอนุรูปเช่นว่านี้แล้ว รัฐบาลสยามจะต้องเข้าเป็นภาคีในเอกสารความตกลงทางทูตเหล่านี้โดยพลัน.

อนึ่ง คงเป็นที่เข้าใจกันว่า ในกรณีใด ๆ ก็ดี ในแผนกการ
เหล่านี้ คนตั้งกีดขาคีของอัครภาคีแห่งสัญญา^{*}แต่ละฝ่าย จะต้องได้
รับผลคุ้มครองในอาณาเขต^{*}ของอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างเดียวกันกับคน
พื้นเมือง หรือคนตั้งกีดของชาติที่โปรดให้^{*}ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง."(๖๕)
ตามน^{*} หมายความว่า นอกจากเรื่องความคุ้มครองแล้ว ฝ่าย

(๖๕) "The High Contracting Parties recognize the interest that the two countries have in reciprocally guaranteeing their natural or manufactured products against all unfair competition and in protecting names of origin. They agree subsequently to conclude an agreement relating to the measures to be adopted for this purpose.

Further, the Siamese Government agrees to put her legislation, as soon as it can be applied to the ressortissants of all foreign Powers, in harmony with the principles of the Paris International Convention of March 20, 1883, for the Protection of Industrial Property, revised in Washington on June 2, 1911; of the Madrid Arrangement of April 14, 1891, concerning the International Registration of Trade-marks, revised

04/07/2565

เราได้รับเอาพันธกรณีที่จะ

๑. ออกกฎหมายว่าด้วยเรื่องเปเตนต์ เครื่องหมายการค้า
ยี่ห้อการค้าขาย และลิขสิทธิ์ ตามหลักแห่งอนุสัญญาต่างๆ ที่กล่าว
ข้างต้น และ

at Washington on June 2, 1911; of the Madrid Arrangement of April 14, 1891, concerning the Repression of False Indications of Origin on Merchandise, revised at Washington on June 2, 1911, of the Berne International Convention of September 9, 1886, for the Protection of Literary and Artistic Works, revised at Berlin on November 13, 1908, completed by the Additional Protocol signed at Berne on March 20, 1914. As soon as this work of adaptation is completed, the Siamese Government shall adhere to the said diplomatic instruments.

It remains understood that in any case the ressortissants of each of the High Contracting Parties shall, in the territory of the other Party, enjoy, in these matters, the same protection as nationals of the country or the ressortissants of the most favoured nation."

๒. เข้าเป็นภาคแห่งอนุสัญญานี้ ๆ อีกด้วย.

ตามสัญญาฉบับอังกฤษ ข้อ ๓๐ และข้อ ๓๓ (๖๖) ฝ่ายเราก้

(๖๖) ART. 30. "The subjects of each of the two contracting parties shall have in the territories of the other the same rights as subjects of that contracting party in regard to patents for inventions, trade-marks, tradenames, designs and copyright in literary and artistic works, upon fulfilment of the formalities prescribed by law."

ART. 31. "As soon as possible after the preponderating proportion of the imports into Siam is obtained from countries whose subjects or citizens shall have become subject to Siamese law and jurisdiction (even though still enjoying privileges under the right of evocation), the Siamese Government will promulgate and bring into operation laws for the proper regulation of the matters dealt with in article 30 and will also take the necessary measures for the regulation of merchandise marks by which imported products shall be protected from competition through false marks, false indications of origin, the short reeling of yarns, and the false lapping of piece-goods."

04/07/2565

รับว่าจะออกกฎหมายในเรื่องที่กล่าวนั้น เหมือนกัน.

ในเรื่องลิขสิทธิ์นั้น ฝ่ายเราได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาที่กล่าวข้างต้นนั้นแล้ว แต่เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ตั้งแต่วันที่ ๒๕๗๔ เป็นต้นมา เป็นอันว่า ฉะเพาะเรื่องลิขสิทธิ์ ฝ่ายเราได้ปฏิบัติตามพันธกรณี ตามสัญญาที่ตรึงไว้แล้ว เสร็จเรียบร้อยแล้ว.

ส่วนเรื่องเครื่องหมายการค้านี้ เวदानเรายังมิได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเรื่องนี้ ที่กล่าวข้างต้น แต่เราก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยเครื่องหมายการค้ามาแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ ฉะนั้นนับได้ว่าเราได้ปฏิบัติตามพันธกรณีตามสัญญาในเรื่องนี้ไปบ้างแล้ว.

ส่วนเรื่อง เปเคนต์ ยี่ห้อการค้าขาย และแบบอย่างต่าง ๆ นั้น เวदानเรายังมิได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเรื่องเหล่านี้ ทั้งยังไม่มียกกฎหมายในเรื่องนี้ด้วย นับว่าเรายังมิได้ปฏิบัติตามพันธกรณีตามสัญญาในเรื่องเหล่านี้ แต่อย่างไรก็ดี ฉะเพาะเรื่องเปเคนต์นั้น เข้าใจว่าในขณะนั้นรัฐบาลกำลังดำริคิดร่างพระราชบัญญัติอยู่แล้ว.

สัญญากับสวีเดน ข้อ ๑๔ มีความว่า

“ในการที่เกี่ยวแก่เปเคนต์ เครื่องหมายการค้า ยี่ห้อการค้า และแบบอย่างต่าง ๆ นั้น คนในบังคับของอัครภาคีแห่งสัญญานี้แต่ละฝ่าย เมื่อได้กระทำตามแบบวิธีซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว จะต้องได้รับความคุ้มครองในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่นเดียวกับคนในบังคับพื้นเมือง หรือคนในบังคับ หรือพลเมืองของ

ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในกรณีนั้น ๆ.

แต่ทว่า เป็นที่เข้าใจกันว่า กรุงสยามจะอาศัยบทบัญญัติข้างบนนี้ เรียกร้องเอาเอกสิทธิ์พิเศษอันกำหนดไว้ในอนุสัญญาอาระวางประเทศที่ได้แก้ไขใหม่ ว่าด้วยการบ่มองกันกรรมสิทธิ์ในอุตสาหกรรมสมบัติ ระเบียบที่ลงนามกัน ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๙๓ และ ซึ่งกรุงสวีเดนได้ประธาภิให้แก่ประเทศอื่น ๆ โดยมีข้อใช้ว่า ต้องถ้อยที่ถ้อยให้ประโยชน์อย่างเดียวกันด้วยนั้น ไม่ได้จนกว่ากรุงสยามจะได้เข้าเป็นภาคในอนุสัญญาฉบับที่งานั้น^(๖๑)”

(๖๑) “The subjects of each of the High Contracting Parties shall enjoy in the territory of the other upon fulfilment of the formalities prescribed by law the same protection as native subjects, or the subjects or citizens of the nation most favoured in these respects, in regard to patents, trademarks, tradenames, and designs.

It is, however, understood that Siam cannot by virtue of the foregoing provision claim the special privileges provided by the revised international convention concerning the protection of industrial property rights, signed at Washington on the 2nd of June 1911, and accorded by Sweden to other nations on the condition of reciprocity, until Siam has adhered to the said convention.”

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เป็นอันว่า ในตระพาะเรื่องเปเตนตั้น แม้อัตตัญญาจรรคกัน จะให้คนของแต่ละฝ่ายได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกับคนพื้นเมือง หรือคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งก็ดี แต่ตามวรรค ๒ นั้น เอกสิทธิต่าง ๆ ตามอนุสัญญาที่กล่าวแล้ว ซึ่งตั้งเดิมได้ให้แก่ ประเทศอื่น ๆ โดยอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกันนั้น ฝ่ายสยาม จะยกเอาความในวรรคนี้แห่งข้อสัญญาข้างอื่น เพื่อเรียกร้องเอา เอกสิทธิอื่น ๆ ไม่ได้ จนกว่าฝ่ายสยามจะได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาที่ว่านั้นแล้ว.

อนึ่ง สัญญากับโปรตุเกส ข้อ ๓๒ มีว่า

“เพื่อป้องกันมิให้ชายช้อกรวาค้าที่เท็จ หรือใช้การแต่ง

กันกำเนิดสินค้าที่เท็จนั้น รัฐบาลสยามยอมรับนับถือว่า การที่เรียก ชื่อสุราน้ำองุ่นว่า “เห็ดป่าปอร์ต” และ “เห็ดป่ามเดรา” นั้น ได้ตระพาะ แก่สุราน้ำองุ่นซึ่งบังเกิดขึ้นในแคว้นแคว้นแห่งแม่น้ำตูโร ที่เป็นเขตต์ ของประเทศโปรตุเกส และในเกาะมเดราเท่านั้น และยินยอมว่า ถ้ามีการใช้เรียกชื่อเช่นว่านั้น สำหรับสุราน้ำองุ่น ซึ่งมีได้มี กำเนิดบังเกิดขึ้นในประเทศโปรตุเกส หรือในเกาะมเดราอื่น เมื่อใด รัฐบาลสยามจะต้องจัดการให้ความผิดนั้น ๆ เป็นอันต้องฟ้องร้องใน อาณาเขตต์ของตนตามข้อบังคับและกฎหมายที่ใช้อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ การฟ้องร้องเช่นนั้น เจ้าพนักงานกรมศุศฎการ หรือเจ้าพนักงาน อัยการ หรือเอกชน หรือส่งมาคมที่เกี่ยวข้อง จะเป็นผู้ฟ้องก็ได้ สุดแล้วแต่บทกฎหมายที่พึงใช้สำหรับท้องถิ่นนั้น ๆ.

การห้ามที่กล่าวมาข้างบนนี้ ในเรื่องใช้ชื่อภูมิศาสตร์สำหรับเรียก

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๕๓

ชื่อสุรานาองุ่น ซึ่งไม่มีสิทธิอันแท้จริงที่จะใช้ชื่อนั้นได้ เป็น การ
ห้ามที่พึงใช้ตลอดถึงบรรดาสุรานาองุ่น ที่มีนามอันกำเนิดขึ้นแท้จริง
บอกไว้ด้วย หรือที่ชื่อนั้น แต่มีคำเติมว่า "ชุนิด" หรือ "ทำนอง"
หรือ "แบบ" หรือคำเช่นเดียวกันนั้น อันอาจจะทำให้กำเนิดขึ้นแท้
จริงของสินค้านั้นเป็นที่สงสัยได้" (๖๘)

(๖๘) "In order to prevent the use of false trade names or false indications of origin the Siamese Government recognises that the designations of "Port" and "Madeira" wines appertain exclusively to wines produced in the respective Portuguese regions of the Douro and the Island of Madeira; and it agrees to render liable to prosecution on its territory, in accordance with the regulations and laws locally in force, every abuse of the said designations with respect to wines which were not originally produced in Portugal or in the Island of Madeira. Such prosecution may be instituted either by the Customs authorities, by the Department of Public Prosecution or by some interested private individual or association, depending upon the legislation locally applicable.

The above prohibition against using a geographical name to designate wines other than those which have

04/07/2555

ตามนี้ คือ เรขายมถึอว่า ชื่อที่เรียกว่า "ปอรวัด" และ "มะเดรา" นั้นให้ใช้เรียกแต่เหล้าองุ่นที่มิได้ทำในเขตต์ของโปรตุเกส คือ ในแคว้นคูโร และในเกาะมะเดราเท่านั้น และจะตั้งบอกรณมให้มีการเรียกขานชื่อเหล้าชนิดนี้โดยมิชอบ คือ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาชื่อ "ปอรวัด" หรือ "มะเดรา" หรือแปดชื่อเหล่านี้ออกเป็นภาษาหนึ่งภาษาใด ไปใช้เรียกเหล้าองุ่นที่มิได้ทำในเขตต์ของโปรตุเกส ที่กล่าวนั้น และแม้จะต่อเติมบอกรณมตามด้นแท้จริงที่ ทำเหล้าองุ่นนั้นควบไปกับชื่อที่กล่าวข้างคั้นด้วยก็ดี หรือเพิ่มคำว่า "genre", "façon", "type", "fantaisie" หรือชื่อแถงอย่างอื่น มีทำนองเช่นเดียวกัน อันสามารถจูงใจให้สงสัยถึงคำมด้นแท้จริงที่ ทำเหล้าองุ่นนั้น ก็ได้ ก็ทำมิได้.

เนื่องด้วยข้อสัญญาข้อนี้เอง เราจึงได้มีพระราชบัญญัติบอกรณมการเวียนขานชื่อเหล้า ว่า ปอรวัด และ มะเดรา พ.ศ. ๒๔๖๗.

the actual right to the name is applicable even though the real place of origin is mentioned or even though the name is accompanied with such additional words as "genre", "façon", "type", or similar expressions susceptible of rendering doubtful the real origin of the goods."

เบดเยี่ยม	ข้อ ๓๗
เด็นมาร์ค	ข้อ ๓๘
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๔
เยอรมนี	ข้อ ๔
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๓๐, ๓๓
อิตาลี	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๒
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓๓
นอร์เวย์	ไม่มี
โปรตุเกส	ข้อ ๓๒, ๓๗
สเปน	ข้อ ๓๒
สวีเดน	ข้อ ๓๔
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๗
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓๒

๒๒. กงสุล

อัครราชทูตแต่ละฝ่ายพึงตั้งกงสุลเยนเรล กงสุล รองกงสุล หรือพนักงานกงสุล ให้ไปอยู่ ณ บรรดาเมืองและเมืองท่าของ อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นอันยอมให้เจ้าพนักงานอย่างเดียวกันของประเทศอื่น ๆ ไปอยู่นั้น ได้.

เจ้าพนักงานเหล่านี้จะเข้าทำการตามหน้าที่ไม่ได้ จนกว่าจะ ได้รับอนุมัติบัตร หรืออนุญาตที่จำเป็นอย่างอื่น

เจ้าพนักงานและพนักงาน กงสุลของ อัครราชทูตแต่ละฝ่ายใน อาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องมีสิทธิที่จะใช้อำนาจ หักบ่วง และได้รับผลแห่งเกียรติยศ เอกสิทธิ ความยกเว้น และความคุ้มกัน ทุกอย่าง ซึ่งประสาทให้ หรือจะได้ประสาทให้ คือไปในภายหน้า แก่เจ้าพนักงาน และพนักงานกงสุลของชาติที่ โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง.

สัญญาข้อนี้ วรรค ๓ และวรรค ๒ เกี่ยวกับการแต่งตั้ง พนักงานกงสุลไปประจำอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง และการ ที่พนักงานกงสุลนั้นจะดำเนินการตามหน้าที่ของตน ตามหลักทั่วไป นั้น พนักงานกงสุลที่ฝ่ายหนึ่งตั้งไปประจำอยู่ในอาณาเขตต์ของอีก ฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องได้รับอนุมัติบัตร ซึ่งเรียกตามภาษาฝรั่งว่า Exequatur จากประเทศเจ้าของอาณาเขตต์นั้นก่อน จึงจะลงมือ ดำเนินการตามหน้าที่ได้ ฉะนั้นวรรค ๒ ที่ว่า พนักงานกงสุลจะเข้า ดำเนินการตามหน้าที่ไม่ได้ จนกว่าจะได้รับอนุมัติบัตรหรืออนุญาต

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๕๗

อันจำเป็นอย่างอื่นนั้น จึงเป็นไปตามहतกัฏไป.

ส่วนวรรค ๓ นั้น หมายความว่า ถ้าเราให้เกียรติยศ เอกสิทธิ์ ความยกเว้น หรือความคุ้มกัน อย่างหนึ่งอย่างใด แก่กงสุลของประเทศหนึ่งประเทศใดแล้ว เราจะต้องให้เกียรติยศ เอกสิทธิ์ ความยกเว้น หรือความคุ้มกัน อย่างเดียวกันนั้น แก่กงสุลของประเทศอื่น ๆ ที่มีข้อสัญญาอันด้วย แม้ถึงว่า ประเทศอื่นนั้นจะไม่ให้ประโยชน์อย่างเดียวกันนั้นแก่กงสุลสยามในอาณาเขตต์ของเขา เราก็ต้องให้ประโยชน์แก่กงสุลของประเทศนั้น ๆ ในกรุงสยาม ทั้งนี้ก็โดยบังคับแห่งข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งตามสัญญาอันนั้นเอง.

สัญญาทางพระราชไมตรีที่มีอยู่ ณ บัดนี้ มีข้อสัญญาตามทำนองนั้น แต่เฉพาะสัญญากับเยอรมนี และ สวิตเซอร์แลนด์ มีข้อความดังนี้

“..... เจ้าพนักงานและพนักงานกงสุลของอัครภาค์แห่งสัญญานี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องได้รับผลแห่งเกียรติยศ เอกสิทธิ์ ความยกเว้น และความคุ้มกัน ทุกอย่าง ซึ่งประสาทให้หรือจะได้ประสาทให้ต่อไปในภายหน้า แก่เจ้าพนักงาน และพนักงานกงสุล ของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ดี อัครภาค์แห่งสัญญานี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะสาคัยมทที่ว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง เรียกรังเอาเกียรติยศ เอกสิทธิ์ ความยกเว้น และความคุ้มกัน ให้แก่เจ้าพนักงานและพนักงานกงสุลของตน ยิ่งกว่าที่ตนประสาทให้แก่เจ้าพนักงานกงสุลของอีกฝ่ายหนึ่งหา

04/07/2565

ม.ร.ภ.

ได้ไม่.”(๖๘)

ตามนี้หมายความว่า ฝ่ายเยอรมันหรือสวิตซ์จะเรียกรับของเขา
ประโยชน์ให้แก่เจ้าพนักงาน และพนักงานกงสุลของตนที่อยู่ในเมือง
ไทยให้ยิ่งไปกว่าที่ตนให้แก่พนักงานกงสุลสยามที่อยู่ในอาณาเขตต์ของ
ตนไม่ได้ คือ ถึงแม้เราจะให้เกียรติยศ เอกสิทธิ์ ความยกเว้น หรือ
ความคุ้มกันอย่างหนึ่งอย่างใด แก่กงสุลของประเทศหนึ่งประเทศใดก็ตาม
ฝ่ายเยอรมันหรือสวิตซ์จะเรียกรับของเขาประโยชน์ อย่างเดียวกันนั้นให้
แก่กงสุลเยอรมันหรือสวิตซ์ไม่ได้ เว้นไว้แต่ฝ่ายเยอรมันหรือสวิตซ์
จะได้ให้ประโยชน์อย่างเดียวกันนั้น แก่กงสุลสยามในเยอรมันหรือ
สวิตเซอร์แลนด์.

สัญญากับฝรั่งเศส ข้อ ๓๘ (๒) มีว่า

(๖๘) “.....Consular Officers and Agents of
either High Contracting Party shall enjoy, in the
territory of the other, all the honours, privileges,
exemptions and immunities which are or may hereafter
be accorded to the Consular Officers and Agents of
the most favoured nation. Nevertheless, neither of the
High Contracting Parties shall, by virtue of the most fa-
voured nation clause, claim for its Consular Officers and
Agents more extensive honours, privileges, exemptions
and immunities than those which it grants to the Consular
Officers of the other Party.”

“.....ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไร ห้ามมิให้กระทำการค้นหรือตรวจในลำเรือ นอกจากการตรวจธรรมดาของเจ้าพนักงานศุลกากร และเจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าพนักงานทหารบก การ ซึ่งมีหน้าที่จะพิทักษ์รักษาความมั่นคงของการเดินเรือทางทะเลนั้น เว้นไว้แต่จะได้แจ้งความให้เจ้าพนักงานกงสุลแห่งรัฐ เจ้าสังกัดของเรือนั้นทราบเสียก่อน หรือในกรณีปัจจุบันทันด่วน ก็ให้ทราบในขณะที่กระทำการตรวจค้นนั้นเอง.”(๑๐)

ทั้งนี้ หมายความว่า การที่ขึ้นไปบนเรือด้วยความมุ่งหมายเจาะจงที่จะไปตรวจค้นวัตถุ หรือบุคคลหรือคนเรือ เพื่อปราบปรามการกระทำผิดบนเรือ หรือเพื่อจับกุมผู้ที่ได้กระทำความผิดบนเรือ แม้เจ้าพนักงานที่ขึ้นไปกระทำการ จะเป็นผู้ที่ตำรวจก็ได้ ตามสัญญาข้ออื่นก็ทำไม่ได้ เว้นไว้แต่จะแจ้งความให้กงสุลฝรั่งเศสตั้งหน้าก่อน หรือถ้าเป็นกรณีฉุกเฉิน ก็แจ้งความให้กงสุลฝรั่งเศสตั้งหน้าในทันที ขณะกำลังทำการตรวจค้นอยู่นั้น แต่ถ้าการตรวจนั้นเป็นไปตามหน้าที่ของ

(๑๐) “..... Under no circumstances may searches or inspections other than the ordinary inspections of Customs or Health authorities or those of the service responsible for watching over the security of maritime navigation, be made on board, unless the Consular Officer of the State, to which the vessel belongs, is notified beforehand or, in case of emergency, at the time of the search itself.”

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เจ้าพนักงานซึ่งต้องทำการตรวจเรือตามปรกติแล้ว ทำได้ เช่นเจ้าพนักงาน
 งานศุลกากรขึ้นไปตรวจของต้องภาษี เจ้าพนักงานตำรวจขึ้นไป
 ตรวจโรค เพื่อป้องกันโรคติดต่อ เจ้าพนักงานกรมเจ้าท่า ขึ้นไปตรวจ
 เรือเพื่อความเรียบร้อยมั่นคงของการเดินเรือตามพระราชบัญญัติการ
 เดินเรือ หรือเจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองขึ้นไปทำการตรวจตาม
 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เหล่านี้ เป็นต้น. แต่อย่างไรก็ดี เพื่อ
 อธิบายไมตรี ควรบอกกล่าวให้กับกันเขาทราบเรื่องไว้

หนึ่ง "เรือ" ตามสัญญาข้อนี้ หมายความว่าเรือค้าขายที่เดิน
 ทะเล เช่น เรือเมล์ ซึ่งมาจากต่างประเทศ หมายความว่าเรือเล็ก ๆ
 ที่เดินอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา หรือเรือรบ ไม่

สัญญากับเบตเยียม ข้อ ๑๘ มีว่า

"เพราะแต่พนักงานกงสุลผู้ทรงอำนาจของอิศรภาคีแห่งสัญญา
 นี้ แต่ตะฝ่ายเท่านั้น จึงจะมีหน้าที่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่งดำหรับ
 รักษาความสงบเรียบร้อยภายในเรือค้าขายแห่งชาติของตน และเพราะ
 แต่พนักงานกงสุลเหล่านั้น จึงจะมีอำนาจตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ
 ซึ่งจะพึงเกิดขึ้น ณ ที่ของทะเล หรือในน่านน้ำอาณาเขตต์ หรือในเมือง
 ทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ระวังนายเรือ พนักงานเรือ และคนประจำเรือ
 มีระเบียบอย่างยิงในเมื่อข้อที่เกี่ยวแก่การกำหนดเงินค่าจ้าง และควร
 ปฏิบัติตามสัญญา แต่ทว่าในกรณีเมื่อมีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยเกิด
 ขึ้นในเรือค้าขายของอิศรภาคี แห่ง สัญญาฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งใน น่านน้ำ
 อาณาเขตต์ และเมืองท่าของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายทั้งสองผู้
 ทรงอำนาจจักวินิจฉัยเห็นว่า เป็นเหตุชนิดที่จำเป็น หรืออาจจะนำมา

ซึ่งความระงับระงายแก่ความสงบ หรือความเรียบร้อยในหน้าหน้าอาณา
เขตต์หรือบนบกนั้นไซ้ อำนาจศาลจะต้องตกอยู่แก่เจ้าหน้าที่ฝ่าย
บ้านเมือง.” (๑๑)

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ วันที่ ๑๖ มีนาคม

(๑๑) “The competent consular officers of each of the High Contracting Parties shall be exclusively charged in the territories of the other with the maintenance of internal order on board merchant ships of their nation, and shall alone be competent to pass upon the differences which may come up either on high seas, or in the territorial waters and ports of the other Party, between the captains, the officers and the crew, especially in all that concerns the regulation of salaries and the execution of contracts. However, the jurisdiction shall rest with the territorial authorities in the case where there arise on board a merchant ship of one of the High Contracting Parties, in the territorial waters and ports of the other, disorders which the competent local authorities consider of such a nature as disturb or may disturb the peace or order in such waters or on land.”

64/07/2565

“กงสุลเยเนอราล กงสุล รองกงสุล และเจ้าพนักงาน หรือ พนักงานกงสุล ของอัครราชทูตแห่งสัญญาทั้งสองฝ่ายก็ดี หรือบุคคล ซึ่งได้รับอนุมัติโดยถูกต้องให้เข้าทำการในหน้าที่ของเจ้าพนักงานเหล่านี้ก็ดี จะต้องรับเป็นภาระในการ รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน บรรดาเรือค้าขายของชาติของตน ซึ่งอยู่ภายในอาณาเขตต์ของอีก ฝ่ายหนึ่ง โดยมีต้งให้เจ้าพนักงานฝ่ายที่ซึ่งที่เข้าเกี่ยวข้องอย่างใด เดย และจะต้องรับรั้วข้อพิพาททั้งปวง และเป็นผู้เดียวที่จะต้องตัดสิน ในข้อแตกต่างทั้งปวงอันจะได้เกิดขึ้นในระหว่างที่เรือเดินทะเล หรือจะ พังเกิดขึ้น ณ ที่ซึ่งทำ ในระหว่างนายเรือ พนักงาน และคนประจำ เรือ รวมทั้งข้อพิพาทในเรื่องเงินค่าจ้าง และเรื่องการปฏิบัติตาม สัญญา ซึ่งแต่ฝ่ายใดทำไว้ต่อกัน อนึ่ง ศาลยุติธรรม หรือเจ้า พนักงานอื่นๆของประเทศฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่จะฝ่าย จะเข้าเกี่ยวข้อง ในข้อพิพาทเช่นว่านี้ด้วยเหตุใด ๆ ไม่ได้เป็นอันขาด เว้นไว้แต่เพื่อข้อ พิพาทที่เกิดขึ้นในเรือนั้นๆ มีลักษณะที่จะกระทำให้เป็นเหตุเสียความสงบ เรียบร้อยของมหาชนบนบก หรือในท้องที่นั้น จึงทำได้.” (๗๒)

(๗๒) “Consuls-General, Consuls, Vice-Consuls and Consular Officers or Agents of the two High Contracting Parties or the persons duly authorized to fill their places shall within the territory of the other party have charge of the internal order on board the merchant vessels of their nation, to the

สัญญา ๒ ข้อนี้ ให้อำนาจแก่กงสุลในอันที่จะรักษาความสงบภายในบรรดาเรือค้าขายของประเทศของตน และห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของประเทศเจ้าของเมืองท่าเข้าขงแวง เว้นไว้แต่ในกรณีที่เขาจะพบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อย หรือความปลอดภัยของประชาชนบนบก หรือในท้องถิ่น.

สัญญากับประเทศอื่น ๆ นั้น ไม่มีข้อความว่าด้วยเรื่องเหล่านี้ แต่มีข้อสัญญาตอนหนึ่งว่า

“พนักงานทั้งหลายนี้ จะต้อง มีสิทธิที่จะปฏิบัติได้ตามอำนาจทุกประการ และจะต้องได้รับผลแห่งเกียรติยศ และความยกเว้น และความคุ้มกัน ทุกอย่าง ซึ่งประสาทให้ หรือจะได้ประสาทให้ต่อไป แก่พนักงานกงสุลของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่าง

exclusion of all local authorities They shall take cognizance of all disputes and they alone shall determine all differences which may have arisen at sea, or which may arise in port, between the captains, officers and crews, including disputes concerning wages and the execution of contracts reciprocally entered into. The courts or other authorities of either country shall on no account interfere in such disputes unless such differences on board ship be of a nature to disturb the public peace on shore or in port.”

ยั้ง.” (๑๓)

โดยบังคับแห่งข้อสัญญาเอง กงสุลของประเทศอื่น ๆ จึงได้รับประโยชน์ในเรื่องนี้อย่างเดียวกันกับกงสุลเบดเยียม กงสุลนอร์เวย์ และกงสุลฝรั่งเศสด้วย.

เพราะเยอรมัน และ สวิตเซอร์แลนด์นั้น สัญญาบัตรของประเทศนี้มีข้อความเพิ่มเติมต่อไปว่า อัครภาคีแต่ละฝ่ายจะเรียกร้องเอาประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่กงสุลของตนยิ่งไปกว่า ที่ตนให้กงสุลของอีกฝ่ายหนึ่งในอาณาเขตของตนไม่ได้ เนื่องจากด้วยข้อความทั้งนี้ กงสุลเยอรมัน หรือ สวิสส์ จะได้รับประโยชน์อย่างเดียวกับกงสุลเบดเยียม นอร์เวย์ และฝรั่งเศส ก็ต่อเมื่อกงสุลสยามได้รับประโยชน์เช่นเดียวกันนี้ในเยอรมัน หรือสวิตเซอร์แลนด์.

สัญญาบัตรเบดเยียม นอร์เวย์ และฝรั่งเศสเอง ก็มีข้อความให้กงสุลได้รับผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในเรื่องนี้ด้วยเหมือนกัน ฉะนั้นกงสุลของแคว้นฝ่ายจึงได้ประโยชน์จากข้อสัญญาในเรื่องนี้ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย.

อันมีหน้าที่ว่า ประเทศเจ้าของเมืองท่ามีอำนาจศาลเหนือเรือค้าขายต่างประเทศ ที่เข้ามาจอดอยู่ในเขตท่าของตนเพียงไรนั้น เป็น

(๑๓) “They shall be entitled to exercise all the powers and enjoy all the honours, exemptions and immunities of every kind which are or may be granted to consular officials of the most favoured nation.”

ปัญหาที่ประเทศต่าง ๆ ได้โต้เถียงกันมามาก และจนบัดนี้ กฎหมายระหว่างประเทศก็ยังมีได้วางหลักตั้งเป็นการแน่นอนตายตัวทีเดียว แต่อย่างไรก็ดี ถ้ากล่าวโดยทั่วไปแล้ว ประเทศเจ้าของเมืองท่าย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินการปราบผู้กระทำความผิดกฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของประชาชนบนเรือที่อยู่ในเขตศกษาได้เต็มที่ กับทั้งไม่พ้นชกกรณีที่ควรจะบอกกล่าวหรือส่งตามทูต หรือส่งทางกงสุลของประเทศเจ้าของเรือด้วย แต่ตามทางปฏิบัติระหว่างประเทศนั้น เจ้าหน้าที่ที่เจ้าของท่ายอมไม่เข้าของแควในเหตุการณที่เกิดขึ้นบนเรือค้าขายต่างประเทศที่จอดอยู่ในเขตศกษา เว้นไว้แต่จะเป็นเรื่องกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อย หรือความปลอดภัยของประชาชน หรือเป็นการกระทบกระเทือนเกียรติยศของประเทศเจ้าของเมืองท่า.

ส่วนการบอกกล่าวแก่กงสุลในกรณีที่เจ้าหน้าที่เจ้าจับกุม หรือจัดการกับคนบนเรือค้าขายต่างประเทศนั้น แม้ตามกฎหมาย เราไม่มีพันธกรณีเช่นนั้น ก็ดี แต่ตามทางปฏิบัติระหว่างประเทศ มักจะมีการบอกกล่าวให้กงสุลทราบโดยอัยาศัยไมตรี.

ฉะนั้น พอสรุปความได้ดังนี้ คือ ความสัญญาที่มีอยู่กับประเทศต่าง ๆ ณบัดนี้ กงสุลต่างประเทศมีอำนาจแต่ฝ่ายเดียว ในอันที่จะรักษาความสงบภายในบรรดาเรือค้าขายของประเทศของตน และในอันที่จะรับรู้อะไรระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ในระหว่างนายเรือ พนักงาน และ คนประจำเรือกันเอง ไม่ว่าข้อพิพาทนั้นจะได้เกิดขึ้นในระหว่างที่เรือกำลังเดินอยู่กลางทะเลก็ดี หรือจะพึงเกิดขึ้นในระหว่างที่เรือกำลังจอดอยู่ ณ เมืองท่าก็ดี รวมตลอดทั้งข้อพิพาทในเรื่อง

เงินค่าจ้าง และเรื่องการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งได้ทำกันไว้แล้วด้วย
 แม้ข้อพิพาทนั้นจะเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายของประเทศเจ้า
 ของเมืองท่าที่เรือจอดอยู่ก็ดี แต่ถาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรักษาความ
 สงบภายในเรือ หรือเป็นเรื่องระหว่างนายเรือ พนักงาน และลูก
 เรือด้วยกัน และไม่เป็นเหตุที่อาจทำลายความสงบเรียบร้อย หรือ
 ความปลอดภัยของประชาชนบนบก หรือในท้องท่า หรือตมเหตุเกี่ยว
 ของประเทศเจ้าของเมืองท่าแล้ว กงสุลก็มีอำนาจจัดการได้แต่ฝ่าย
 เดียว เจ้าหน้าทของประเทศเจ้าของเมืองท่า จะเข้าไปชี้แจงแะด้วย
 ไม่ได้ แต่ถ้าหากว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนายเรือ
 พนักงาน และลูกเรือโดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องที่พลเมืองของประเทศ
 เจ้าของเมืองท่า หรือบุคคลอื่นซึ่งไม่ใคร่เกี่ยวเป็นนายเรือพนักงาน หรือ
 ลูกเรือมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย หรือว่าการกระทำบนเรือนนั้นแม้จะเป็น
 การกระทำในระหว่างลูกเรือต่อลูกเรือด้วยกันก็ดี แต่ถาอาจกระทบกระ
 เทือนถึงความสงบเรียบร้อย หรือความปลอดภัยของประชาชนบนบก
 หรือในท้องท่า นั้น หรืออาจตมเหตุเกี่ยวของประเทศเจ้าของท่าได้
 แล้ว เจ้าหน้าทของประเทศเจ้าของเมืองท่าก็มีอำนาจเข้าชี้แจงได้.

ตัวอย่าง (๑). ในระหว่างที่เรือค้าขายของนอร์เวย์จอดอยู่ที่
 กรุงเทพฯ ก. ซึ่งเป็นลูกเรือคนหนึ่ง ได้ตมเหตุพิพาทของ ข. ซึ่งเป็น
 ลูกเรืออีกคนหนึ่ง ไปจากกระเป๋าคูของ ข. ซึ่งแขวนไว้บนเรือน
 คงนี้ แม้การตมเหตุพิพาทจะเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายไทย
 ก็ดี แต่โดยที่เป็นการกระทำในระหว่าง ก. กับ ข. ซึ่งเป็นลูกเรือด้วย
 กัน และการตมเหตุพิพาทนั้นไม่เป็นเหตุถึงกับจะทำลายความสงบเรียบร้อย

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๖๗

ร้อย หรือความปลอดภัยของประชาชนบนบก หรือในท้องที่นั้นได้.
ตามข้อ๑๘ แห่งสัญญาฉบับนอร์เวย์ กองดินนอร์เวย์มีอำนาจพิจารณา
เรื่องแต่ฝ่ายเดียว เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจะเข้าไปข้องแวะไม่ได้ เว้นได้
แต่กับดินนอร์เวย์ หรือกับตนเรือ ขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามเข้า
ช่วยจัดการ.

(๒) ในระหว่างที่เรือค้าขายนอร์เวย์จอดอยู่ที่กรุงเทพฯ กับคน
เรือและผู้แทนบริษัทเรือได้ขอให้ ก. ซึ่งเป็นนายช่างของบริษัทบางกอก
ตีอกลงไปตรวจหม้อพักไอ ในขณะที่ ก. กำลังตรวจอยู่นั้น ด้วย
ความเดินเต๋อของ ข. ซึ่งเป็นตุ๊กเรือคนหนึ่ง หม้อพักไอได้ระเบิดขึ้น
ไอน้ำพุ่งไปถูก ก. บาดเจ็บ ก. จึงไปแจ้งความไว้ที่โรงพัก และขอ
ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการให้ ก. ได้รับค่าทำขวัญตามสมควร ใน
กรณีนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามย่อมมีสิทธิที่จะเข้าจัดการได้ เพราะเหตุ
ว่า เหตุที่เกิดขึ้นนั้นไม่เป็นเรื่องระหว่างตุ๊กเรือต่อตุ๊กเรือด้วยกัน แต่
หากว่า ก. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย.

(๓) ในระหว่างที่เรือค้าขายนอร์เวย์จอดอยู่ที่กรุงเทพฯ ก. ข.
ค. ง. ซึ่งเป็นตุ๊กเรือได้เดินขลุกขดิกกันบนเรือ ดังนี้ แม้จะเป็นการเดิน
ในระหว่างตุ๊กเรือต่อตุ๊กเรือด้วยกันก็ดี เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามก็มีอำนาจ
เข้าห้ามปรามและจับกุมได้ เพราะเมื่อกฎหมายห้ามมิให้คนที่อยู่บน
บนกเดินการพระนั้นประเภทนี้ ถ้าจะปล่อยให้คนบนเรือหนึ่งเดินกันตาม
อำเภอใจแล้ว ก็กระระโรอยู่ เพราะจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่พ่อเมือง
บนบก อาจกระทบถึงความสงบเรียบร้อยของมหาชนบนบก หรือ
ตบถ้างอำนาจ หรือเกียรติของฝ่ายสยามได้. กรณีการพระนั้น

04/07/2565

ม.ร.ธ.

ต่างกับกรณีตักทพยในตัวอย่างที่ (๑) อยู่บ้าง คือ การตักทพย
นั้นเป็นการกระทำซึ่งทุก ๆ ประเทศพึงปรามปรามและตงโทษ ส่วน
การพบนันนางประเทศก็ไม่ห้าม และไม่ถือว่าเป็นความผิด ฉะนั้น
ในกรณีตักทพย แม้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยามจะไม่เข้าขัดขวางด้วย กับค้น
เรือกักคงจะต้องจัดอย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้กระทำผิดเป็นแน่ เป็นอันว่า
การตักทพยนั้น จะกระทำนบกรหรือบนเรือกัด ผู้กระทำผิดก็คง
ต้องรับโทษอยู่นั่นเอง ส่วนการพบนันเช่นชลูกชดิกนั้น แม้ตาม
กฎหมายไทยจะห้ามก็ดี แต่กฎหมายของประเทศเจ้าของเรืออาจไม่
ถือเป็นผิดก็ได้ ฉะนั้น ถ้าเดินบนบก ก็มีผิด แต่ถ้าเดินบนเรืออาจ
ไม่ผิด มีข้อแตกต่างกัน ดังนี้.

อย่างไรก็ดี เมื่อจะมีการจับกุมคนบนเรือค้าขายต่างประเทศ ไม่
ว่าในกรณีใด เจ้าหน้าที่ควรแจ้งความให้กงสุลที่เกี่ยวข้องทราบโดย
เร็วที่สุดที่จะพึงทำได้ ทั้งนี้หมายความว่า เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งความ
ต่องหน้า หรือหาเรือกงสุลก่อนทำการจับกุม แต่หากจะต้องกระทำ
โดยเร็วที่จะพึงทำได้ และการแจ้งความนั้น ก็ไม่จำเป็นต้องแจ้ง
ความเป็นตายลักษณะอักษร เพียงแต่แจ้งความด้วยวาจา ก็พอ.

อนึ่ง การจับกุมกตาดับเรือนั้น อาจเป็นเหตุขัดข้องแก่การ
เดินเรือได้ ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าของท่า จึงมักจะกระทำการจับ
กุมตอเมื่อมีคดีสำคัญเป็นปัญหากระทบกระเทือนถึงความสงบหรือความ
ปลอดภัยหรือเกียรติของประเทศเจ้าของท่าจริง ๆ ในคดีเล็กน้อย
เช่นการเดินการพบนันมีการเดินไฟส่องเป็นต้นนั้น มักจะไม่ใคร่เอาใจ
ใส่จัดการเข้มงวดนัก ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ไปพบเข้าเอง หักเถียงเสียไม่

ได้ จึงต้องลงมือทำการจับกุม. แต่ก็ควรบอกกล่าวห้ามปรามเสีย
ก่อน ค่อยเมื่อขงฝ่าฝืน จึงลงมือจับกุม.

เบดเยียม	ปีที่ ๓๖, ๓๗
เต็นมาร์ค	ปีที่ ๒๐
ฝรั่งเศส	ปีที่ ๓๐, ๓๘ (๒)
เยอรมนี	ปีที่ ๓๗
อังกฤษ (ค้าขาย)	ปีที่ ๒๗
อิตาลี	ปีที่ ๒๓
ญี่ปุ่น	ปีที่ ๓๗
เนเธอร์แลนด์	ปีที่ ๓๒
นอร์เวย์	ปีที่ ๓๗, ๓๘
โปรตุเกส	ปีที่ ๓๘
สเปน	ปีที่ ๓๗
สวีเดน	ปีที่ ๓๕
สวีตเซอร์แลนด์	ปีที่ ๓๓
สหพันธรัฐอเมริกา	ปีที่ ๓๓

๒๓. บุคคลที่ถึงแก่กรรม

ถ้าคนในบังคับของอัครภาคีแต่ละฝ่ายถึงแก่กรรมลงในอาณาเขตต์หรือดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีผู้ใดในประเทศที่ตนถึงแก่กรรมนั้น ปรากฏทราบกันว่าเป็นทายาทหรือเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมซึ่งผู้ตายได้แต่งตั้งไว้แล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายท้องถิ่นผู้ทรงอำนาจจะต้องแจ้งความต่อเจ้าพนักงานกงสุลแห่งชาติของผู้ถึงแก่กรรมซึ่งอยู่ใกล้เคียงที่สุด ให้ทราบโดยพลัน เพื่อจะได้แจ้งความที่จำเป็นให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบต่อไปโดยทันที.

ถ้ามีคนในบังคับคนใดของอัครภาคีฝ่ายใด ถึงแก่กรรมลงในอาณาเขตต์หรือดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่มีผู้ใด ณ ที่ถึงแก่กรรมนั้น มีสิทธิตามกฎหมายของบ้านเมืองของผู้ถึงแก่กรรม ที่จะเข้ารับรักษาและจัดการทรัพย์สินมรดกแล้ว ให้เจ้าพนักงานกงสุล ผู้ทรงอำนาจแห่งรัฐของผู้ถึงแก่กรรมนั้น เมื่อได้ปฏิบัติถูกต้องตามแบบพิธีการที่จำเป็นทุกอย่างแล้ว มีอำนาจเข้าพิทักษ์และจัดการทรัพย์สินมรดกนั้นตามวิธีการ และ ข้อขัดข้องซึ่งกฎหมายของบ้านเมืองที่ทรัพย์สินของผู้ถึงแก่กรรมตกอยู่นั้นบัญญัติไว้.

บทบัญญัติข้างบนนี้ จะต้องใช้บังคับเหมือนกันในกรณีที่มีคนในบังคับคนใดของอัครภาคีฝ่ายใดถึงแก่กรรมลงภายนอกอาณาเขตต์และดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่มีทรัพย์สินอยู่ภายในอาณาเขตต์หรือดินแดนนั้น และมีได้มีผู้ใดในอาณาเขตต์หรือดินแดนนั้น มีสิทธิที่จะเข้ารับรักษาและจัดการทรัพย์สินมรดกนั้น.

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันว่า ในสรรพการที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินมรดกของผู้ที่ได้ถึงแก่กรรมนั้น บรรดาสิทธิ เอกสิทธิ์ ประโยชน์ที่โปรดให้ หรือความคุ้มกัน อย่างใดๆซึ่งอัครภาคีแต่ละฝ่ายได้ให้ไว้แล้ว หรือจะได้ให้ต่อไป แก่เจ้าพนักงานกงสุลของต่างประเทศใดๆ อันนั้น จะต้องได้แก่เจ้าพนักงานกงสุลของอัครภาคีอีกฝ่ายหนึ่งด้วยกันโดยทันที และโดยไม่มีข้อไขแต่อย่างหนึ่งอย่างใด.

นี่คือข้อสัญญาตามแบบสัญญาตามธรรมเนียมตนเอง และสัญญาแทบทุกฉบับที่มีอยู่ ก็มีข้อความในทำนองนี้.

อนึ่ง ข้อความในวรรคสุดท้ายนั้น ไม่เกินความถึงอำนาจศาล (probate jurisdiction) ของกงสุลอังกฤษในเรื่องพินัยกรรมในกรณีผู้ตายเป็นคนในบังคับอังกฤษ จดทะเบียนก่อนสัญญา และไม่มีข้อใดเถียงซึ่งฝ่ายเราได้ให้คำมั่นไว้ว่า ในกรณีเช่นนั้น มีวิธีปฏิบัติอยู่อย่างใด ก็ให้คงปฏิบัติตามนั้นต่อไป ความในวรรคนี้ ไม่เกี่ยวกับอำนาจศาลของกงสุลในเรื่องมรดกของผู้ตายเลย แต่หากเกี่ยวกับการที่กงสุลจะเข้าจัดการมรดกของผู้ตาย ในเมื่อไม่มีผู้ใดมีสิทธิตามกฎหมายของบ้านเมืองของผู้ตายที่จะเข้ารักษาหรือจัดการมรดกนั้น คือ ในกรณีถ้าฝ่ายเราให้เอกสิทธิ์ประโยชน์ หรือความคุ้มกันอย่างหนึ่งอย่างใดแก่กงสุลของประเทศใด เช่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอำนวยความสะดวกช่วยเหลือเก็บรวบรวมและรักษาทรัพย์สินของผู้ตายไว้ให้เป็นต้น ดังนี้ ก็จะต้องอำนวยความสะดวกเช่นเดียวกันนี้ แก่กงสุลของประเทศอื่นๆ ด้วย.

เบตเซียม	ข้อ ๓๗
เดนมาร์ก	ข้อ ๓๘
ฝรั่งเศส	ข้อ ๓๙
เยอรมนี	ข้อ ๔๑
อังกฤษ (ค้าขาย)	ข้อ ๔๒
อิตาลี	ข้อ ๔๔
ญี่ปุ่น	ข้อ ๔๗
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๕๓
โปรตุเกส	ข้อ ๕๔
สเปน	ข้อ ๕๗
นอร์เวย์	ข้อ ๕๐
สวีเดน	ข้อ ๖๒
สวีตเซอร์แลนด์	ข้อ ๖๔
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๖๔

๒๔. ข้อยกเว้น

บทบัญญัติต่าง ๆ ในหนังสือสัญญานี้ ไม่กระทบกระเทือน หรือแทนที่ หรือเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือกฎหรือข้อบังคับ ใด ๆ ของอัครภาคีแต่ละฝ่าย ซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ หรือจะ ใ้บัญญัติขึ้นต่อไป อันว่าด้วยการเข้าเมือง การแปลงชาติ การ ตำรวจ และการรักษาความปลอดภัยของมหาชน.

ตามนี้หมายความว่า อัครภาคีแต่ละฝ่ายจะยกบทบัญญัติข้อ หนึ่งข้อใดในหนังสือสัญญานี้ขึ้นอ้างเพื่อเรียกร้องเอกลัทธิ หรือ ประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการเข้าเมือง การแปลงชาติ การ ตำรวจ และการรักษาความปลอดภัยของมหาชนในประเทศของอีก ฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เป็นอันว่า ในเรื่องเหล่านี้ ต่างฝ่ายต่างสงวนไว้ซึ่งเสรี- ภาพที่จะออกบทกฎหมายอย่างใดก็ได้ ตามความพอใจของคน และ คนของอีกฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวข้องพึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ๆ ด้วย เช่นเดิมเรายังไม่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง คนของประเทศคู่สัญญา ทั้หลายตลอดจนคนต่างด้าวอื่น ๆ จึงเข้ามาในประเทศสยามได้อย่าง เสรีโดยไม่มีข้อจำกัดชั้นและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างใด ด้วย แม้คนที่ไม่มีหนังสือเดินทาง หรือ ไม่มีทรัพย์สินพอเลี้ยงตัวได้ ก็เข้ามา ได้เช่นเดียวกัน ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๒ เราออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ห้ามคนต่างด้าวบางประเภทมิให้เข้าเมือง แล้วมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ เราออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บังคับให้คนต่างด้าวทั้งหลายที่ เข้ามาในกรุงสยาม ต้องเสียค่าธรรมเนียมเข้าเมืองคนละ ๒๐ บาท

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

แต่ต่อเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เราได้เพิ่มค่าธรรมเนียมขึ้นเป็น ๓๐๐ บาท
 มาจนบัดนี้ ฉะนั้นคนต่างด้าวโดยทั่วไปรวมตลอดถึงคนของประ
 เทศคู่สัญญาต่าง ๆ ด้วย จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคนเข้า
 เมืองนี้

สัญญากับฝรั่งเศส อิตาลี เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส
 สเปน เดนมาร์ก และอเมริกา มีข้อความตามทำนองนี้ ฉะนั้น
 เนเธอร์แลนด์นั้น ข้อสัญญามีอยู่ในโปรโตคอลสุดท้ายสัญญา สัญญา
 กับเยอรมันและเดนมาร์กไม่มีข้อความตามทำนองนี้ทีเดียว มี
 ข้อความยกเว้นแต่เฉพาะเรื่องการเข้าเมืองอย่างเดียวเท่านั้น คือ
 ยอมให้แต่เฉพาะเรียกเก็บภาษี หรือค่าภรรยาสำหรับการเข้าเมืองได้
 หากแต่ว่าคนของแต่เฉพาะฝ่ายจะต้องได้รับผลปฏิบัติ ซึ่งให้ประโยชน์ไม่
 น้อยกว่าที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้ หรือจะได้ให้แก่คนของชาติที่โปรดให้
 ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนสัญญากับประเทศอื่น ๆ นั้น ไม่มีข้อ
 ความว่าด้วยเรื่อง นโยบายนี้นั้น คนของประเทศอื่น ๆ เหล่านี้จึงต้องปฏิบัติ
 ตามกฎหมายไทยที่ใช้ยู่ขึ้นว่าด้วยการเข้าเมือง การแปลงชาติ การ
 ดำรง และการรักษาความปลอดภัยของมหาชน.

สัญญากับเบเนนข้อ ๒๒ มีข้อความว่า

“บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้จะมีความให้เป็นไปโดย
 นัยที่จะเบียดเบียนให้เสื่อมเสียชื่อเสียง อันหนังสือสัญญาฉบับนี้
 ประสงค์ให้แก่กรุงสยามในเรื่องการศุภกากร และการสรรพากรและ
 การอำนาจศาลนั้น หาได้ไม่.” (๑๔)

(๑๔) “The provisions of the present Treaty can

ตามนี้หมายความว่า ข้อความใด ๆ ในสัญญานั้น จะตีความ
ไปในทำนองที่ทำให้อิสรภาพ ของฝ่ายสยามในทาง การศุลกากร การ
สรรพากร และอำนาจศาลเสื่อมเสียไปไม่ได้.

สัญญากับฝรั่งเศส นอร์เวย์ โปรตุเกส และสเปน มีข้อความ
เช่นว่านี้ด้วย.

สัญญากับสเปนข้อ ๒๑ มีข้อความว่า

“บทบัญญัติไม่จำกัดในหนังสือสัญญานี้ อันเป็นบทที่
กรุงสเปนตกลงจะประสาทให้แก่กรุงสยาม ซึ่งผลปฏิบัติอย่างที่ได้
แก่ชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างนั้น กรุงสยามจะอ้างเอา
ประโยชน์โดยนัยที่เกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์พิเศษซึ่งกรุงสเปนได้ให้หรือจะ
ได้ให้ต่อไปแก่ประเทศโปรตุเกส หรือแก่บริมณฑลฝ่ายสเปนใน
โมร็อกโก หรือแก่บรรดาทวีปในทวีปอเมริกาที่เป็นเชื้อชาติสเปน
นี้ หาได้ไม่.” (๑๕)

not be interpreted in such a manner as to detract
from the autonomy which the present Treaty confers
on Siam in customs, fiscal and jurisdictional matters.”

(๑๕) “None of the provisions of the present
Treaty by which Spain agrees to grant to Siam most-
favoured-nation treatment shall be invoked by Siam
with respect to special concessions made or to be
made by Spain to Portugal, to the Spanish zone in
Morocco, or to the Hispano-American Republics.”

04/07/2565

สัญญากับตั้งแต่วันที่ ๑๘ มีข้อความว่า

“บทสัญญาต่าง ๆ ในหนังสือสัญญาฉบับนี้ ไม่กระทบกระทั่ง หรือแทนที่ หรือเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับอย่างใด ๆ ของอัครภาคแห่งสัญญานี้ ซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ หรือจะได้อนุญาตขึ้นต่อไป อันว่าด้วยการอพยพเข้ามาในเมือง การแปลงสัญชาติ การค้าราคา หรือการรักษาความปลอดภัยของมหาชน.

เป็นที่เข้าใจและยินยอมตกลงกันในที่นี้ว่า บทสัญญาในหนังสือสัญญาฉบับนี้ไม่ว่าข้อใดอันเป็นข้อความซึ่งกรุงสยามให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ไม่พึงตีความไปโดยนัยที่ว่าเป็นการให้สิทธิ อำนาจ เอกสิทธิ หรือความคุ้มกัน ต่าง ๆ ซึ่งจะพึงเกิดขึ้นเฉพาะโดยเหตุที่ต่างประเทศอื่น ๆ ยังคงมีสิทธิได้รับความยกเว้นจากอำนาจศาลสยามอยู่นั้น.

อนึ่ง จะอาศัยบทสัญญาแห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้ เรียกร้องเอาเอกสิทธิอย่างใด ๆ ซึ่งกรุงตั้งได้ประสพให้ หรือจะได้ประสพให้ แก่กรุงเดนมาร์ก หรือกรุงนอร์เวย์ หรือให้แก่ประเทศทั้งสองนั้น ไม่ได้ ตราบเท่าที่ยังมิได้ให้เอกสิทธิเช่นนั้นแก่ประเทศใด ๆ อื่น.” (๑๖)

(๑๖) “The stipulations contained in the present Treaty do not affect, supersede or modify any of the laws, ordinances or regulations of the High Contracting Parties, now in force or hereafter enacted,

สัญญากับนอร์เวย์ข้อ ๒๑ มีความว่า

“บทสัญญาต่าง ๆ ในหนังสือสัญญานี้ ไม่กระทบกระทั่ง หรือแทนที่ หรือเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับ ใดๆ ของอัครราชกุมารีแห่งสยาม ซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ หรือจะได้อันใดต่อไป อันว่าด้วยการอพยพเข้ามาในบ้านเมือง การแปลงสัญชาติ การค้าขาย และการรักษาความปลอดภัยของมหาชน.

with regard to immigration, naturalization, police or public security.

It is hereby understood and agreed that none of the stipulations of the present Treaty by which Siam grants most favoured nation treatment is to be interpreted as granting rights, powers, privileges or immunities arising solely by virtue of the existence of rights of exemption from Siamese jurisdiction possessed by other foreign countries.

No claim may be made by virtue of the stipulations of the present Treaty to any privilege that Sweden has accorded or may accord to Denmark or Norway, or both these countries, as long as the same privilege has not been extended to any other country.”

04/07/2565

บทบัญญัติไม่ว่าบทใดในหนังสือสัญญาดังนี้ จะตีความให้
เป็นไปโดยนัยที่จะลดหย่อนผลอันจะพึงได้รับแต่ข้อดังกล่าว อัน
หนังสือสัญญาดังนี้ประสาทให้แก่กรุงสยามในเรื่องการอันอาจคัด
หรือการส่งรพากรนั้น หาได้ไม่.

อนึ่ง จะอาศัยบทสัญญาแห่งหนังสือสัญญาดังนี้เรียกร้องเอา
เอกสิทธิ์อย่างใด ๆ ซึ่งกรุงนอร์เวย์ได้ประสาท หรือจะได้ประสาทให้
แก่กรุงเดนมาร์ค ฟินแลนด์ อีสต์แลนด์ หรือกรุงสวีเดนนั้น ไม่ได้
ควรมีเท่าที่ยังมิได้ให้เอกสิทธิ์เช่นนั้น ๆ แก่ประเทศใด ๆ อื่น.

อัครราชคฤหาสน์แห่งสยามแต่เดิมา ไม่มีสิทธิอย่างใดโดยอาศัย
บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาดังนี้ ที่จะเรียกร้องเอาประโยชน์
ที่ได้ประสาทให้แล้ว หรือจะได้ให้ต่อไปในภายหน้า แก่ประเทศที่ใกล้เคียงกัน
เพื่อความสะดวกแห่งการไปมาค้าขายตามชายแดนใกล้ ๆ
นั้น." (๑๗)

(๑๗) "The stipulations contained in the present Treaty do not affect, supersede or modify any of the laws, ordinances or regulations of the High Contracting Parties, now in force or hereafter enacted, with regard to immigration, naturalization, police or public security.

None of the provisions of the present Treaty are to be interpreted in a manner which will detract

สัญญากับเดนมาร์คข้อ ๒๒ มีความว่า

“กรุงสยามจะไม่มีสิทธิใดๆ โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญา^{*} ที่จะเรียกร้องเอาประโยชน์ต่างๆ ซึ่งกรุงเดนมาร์คได้ประสาทให้แล้ว หรือจะได้ให้ต่อไปภายหน้า แก่กรุงนอร์เวย์ หรือกรุงสวีเดน หรือแก่ทั้งสองประเทศนั้นได้ ครบเท่าที่ประโยชน์เหล่านั้นมิได้ประสาทให้แก่ประเทศอื่น นอกจากสองประเทศที่ออกชื่อข้างบนนี้^{*}

บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญา^{*} จะใช้ภายในอาณาเขตด้วยกันทันทีไม่ได้.

อัครภาคแห่งสัญญา^{*} แต่จะฝ่ายไม่มีสิทธิใดๆ โดยอาศัยบท

from the enjoyment of jurisdictional or fiscal autonomy which the present Treaty confers upon Siam.

No claim may be made by virtue of the stipulations of the present Treaty to any privilege that Norway has accorded, or may accord, to Denmark, Finland, Iceland or Sweden, as long as the same privilege has not been extended to any other country.

Neither of the High Contracting Parties shall by virtue of the provisions of the present Treaty be entitled to claim the benefits which have been granted or may be granted to neighbouring States in order to facilitate short boundary traffic.”

04/07/2555

บัญญัติแห่งหนังสือสัญญานี้ ที่จะเรียกของเอาประโยชน์ที่ได้ประสาทให้แล้ว หรือจะได้ให้ต่อไปในภายหน้า แก่ประเทศที่ใกล้เคียงกัน เพื่อความสะดวกแห่งการไปมาค้าขายตามชายแดนโดยอนุโตม ตาม ความต้องการของท้องถิ่น.” (๑๘)

และโปรดคัดสุดท้ายมีว่า

“เมื่อใดที่ารถึงความสัมพันธ์นี้มีอยู่ในระหว่างกรุงเดนมาร์กกับประเทศอื่นใดก็ตาม ตามกฎหมายว่าด้วยการรวมประเทศทั้งสองนี้

(๑๘) “Siam shall not by virtue of the provisions of this Treaty be entitled to claim the benefits which have been granted or which may hereafter be granted by Denmark to Norway or Sweden or both these countries, so long as these benefits are not granted to States other than those mentioned above.

The provisions of the present Treaty shall not be applicable within the territory of Greenland.

Neither of the High Contracting Parties shall by virtue of the provisions of the present Treaty be entitled to claim the benefits which have been granted or may be granted to neighbouring States in order to facilitate frontier traffic with regard to local needs.”

ตั้งวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ แล้ว เป็นอันเข้าใจกันว่า กรุง
เดนมาร์กจะต้องไม่มีสิทธิอย่างใดโดยอาศัยข้อความแห่งหนังสือสัญญาที่
กล่าวมาแต่ข้างต้นนี้ เพื่อจะเรียกร้องเอาผลประโยชน์พิเศษซึ่ง
กรุงเดนมาร์กได้ประสาทให้อยู่แล้ว หรือจะให้คืบไปในภายหน้าแก่
อียิปต์." (๑๘)

ตามนี้ หมายความว่า ประโยชน์พิเศษซึ่ง สเปน สวีเดน
นอร์เวย์ และเดนมาร์ก ให้แก่ประเทศที่ระบุชื่อไว้นี้ ฝ่ายสยามจะ
เรียกร้องเอาประโยชน์ที่งานนี้ ไม่ได้.

สัญญากับเดนมาร์ก เยอรมนี อิตาลี (ข้อ ๓๓) นอร์เวย์
และสวีเดนและเดนมาร์ก มีข้อความยกเว้นบรรดาประโยชน์ที่ต่างฝ่าย
ต่างได้ให้ หรือจะได้ให้แก่ประเทศที่ติดต่อกัน เพื่อความสะดวก
แก่การไปมาค้าขายตามชายแดนด้วย.

ที่มิขอยกเว้นเช่นนี้ ควรแล้ว เพราะในระหว่างประเทศใกล้
เคียงกันนั้นผู้ที่อยู่ตามชายแดนของแต่ละฝ่ายย่อมติดต่อกัน และไปมาค้า
ขายกันเป็นเพื่อนิจ ฉะนั้นเพื่อความสะดวกของผู้ที่อยู่ตามชายแดน

(๑๘) "Considering the relations existing between
Denmark and Iceland in conformity with the Union-
Law of 30 th November 1918, it is understood that
by virtue of the provisions of the abovenamed Treaty
Siam shall not be entitled to claim the special
benefits which Denmark has granted or may grant
to Iceland.

ทั้งสองฝ่าย ในอันที่จะไปมาค้าขายซึ่งกันและกัน ประเทศที่มี
อาณาเขตต์ติดต่อกันอาจทำความตกลง ให้ความผ่อนผันซึ่งกันและกัน
ในบางเรื่องได้ ซึ่งประเทศอื่น ๆ ไม่ควรจะได้รับประโยชน์ด้วย
เช่นทำความตกลงผ่อนผันมิให้คนของแต่ละฝ่ายซึ่งเข้าไปยังอาณาเขตต์
ของอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมเข้าเมือง เป็นต้น แต่ในการนี้
อาจจะตั้งตกลงวางกฎเกณฑ์กันไว้ว่า จะผ่อนผันให้ในกรณีใด
บ้าง เช่นกำหนดเวลาและเขตต์ของที่จะเข้าไป คือ ให้เข้าไปได้เพียง
ถึงเขตต์อำเภอหรือจังหวัดนั้น และให้อยู่ได้เพียงเท่านั้นเท่านั้น
หนึ่ง นอกจากนี้ความยกเว้นเรื่องความสดวก สำหรับการไปมา
ค้าขายคานขายแดนแล้ว สัญญากับเยอรมนีและสวีตเซอร์แลนด์
ยังมีข้อยกเว้นเพิ่มเติมอีก คือข้อยกเว้นบรรดาประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต่าง
ได้ให้หรือจะให้ได้แก่ประเทศที่ติดต่อกัน ในเรื่องการเดินทางเรือ
หรือการใช้สถานีอันเป็นพรมแดนซึ่งเดินเรือเข้าออกจากทะเลไม่ได้. (๗๐)

(๗๐) "The provisions of the present Treaty as regards the most favoured nation treatment do not apply to:

1.
2.
3.

4. Favours granted or to be granted hereafter to an adjoining State with regard to navigation on

ช้อยกเว้นชอน ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับช้อยกเว้นเรื่อง การไปมาค้าขายตามชายแดนนั่นเอง.

ช้อยกเว้นเรื่องการเดินทางเรือ หรือการใช้สถานีเป็นพรมแดน ซึ่งเดินทางเข้าชอยจากทะเลไม่ได้นั้น มีอยู่ในสัญญากับเยอรมนี และสวิตเซอร์แลนด์ ๒ ฉบับเท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสัญญากับ ต้องประเทศนั้นได้ทำที่หลังที่สุด และที่ได้มีช้อยกเว้นชอน ก็เพื่อจะ บังคับมิให้ปัญหาเกิดขึ้นได้ในส่วนที่เกี่ยวกับอนุสัญญาระหว่างสยาม กับฝรั่งเศสว่าด้วยอินโดจีน พ.ศ. ๒๔๖๘ คือ ในอนุสัญญาที่ว่านี้เป็น อันตกลงให้แม่น้ำโขงเป็นเขตแดนระหว่าง สยามกับอินโดจีนในบาง ตอน และข้อ ๔ แห่งอนุสัญญามีว่า

"...บริษัทเดินเรือในทางค้าขาย ซึ่งต่อไปภายหน้าทางราชการ ของประเทศทั้งสองที่ตั้งอยู่ชายฝั่ง แต่ละประเทศ จะยอมมอบอำนาจให้ ใช้เรือเดินตามลำแม่น้ำโขงของตนที่เป็นเส้นเขตแดนได้นั้น จะต้องเป็น ณะเพาะแต่บริษัทสยามหรือบริษัทอินโดจีนเท่านั้น."^(๗๑)

or use of boundary waterways not navigable from the sea."

(๗๑) The companies of commercial navigation that might in future be authorized by the administration of either of the two riparian countries to utilize vessels on the Mekong where it forms a boundary shall exclusively be Siamese or Indo-Chinese companies."

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในเรื่องการเดินเรือนี้ สัญญาหลายฉบับที่เรามีอยู่ ฉบับหนึ่งให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ฉะนั้นปัญหาจึงอาจมีขึ้นได้ว่า โดยอาศัยข้อสัญญาที่ว่านี้ เรือและบริษัทของประเทศเหล่านั้นจะเรียกร้องเอาสิทธิที่จะเดินเรือในท่าแม่น้ำโขง เช่นเดียวกับสิทธิที่เรือและบริษัทอินโดจีนมีอยู่ตามข้อ ๔ แห่งอนุสัญญานั้นด้วยได้หรือไม่.

อันที่จริง ตามหลักการ ในส่วนที่เกี่ยวกับการไปมาค้าขายตามชายแดน หรือการเดินเรือ หรือการใช้น้ำ อันเป็นพรมแดนซึ่งเดินเรือเข้าออกจากทะเลไม่ได้นั้น ประเทศที่มีดินแดนติดต่อกันย่อมมีเสรีภาพที่จะทำความตกลงซึ่งกันและกันได้ ตามแต่จะเหมาะแก่ประโยชน์ร่วมของคน แต่เพื่อป้องกันมิให้มีปัญหาในเรื่องนี้เกิดขึ้น เราจึงได้ขอให้เติมข้อยกเว้นที่ว่านี้ลงไว้ ให้แจ้งชัดในสัญญากับเยอรมนีและสวีตเซอร์แลนด์.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๗๕

เบตเซียม	ชัษี ๒๒
เคนมาร์ค	ชัษี ๓๙, ๒๒
ฝรั่งเศส	ชัษี ๒๕
เยอรมนี	ชัษี ๒๑, ๒๓
อังกฤษ (คัวชวย)	ชัษี ๓๒
อิตาลี	ชัษี ๓๓, ๓๔, ๓๕
ญี่ปุ่น	ไม่มี
เนเธอร์แลนด์	ชัษี ๓๕
นอร์เวย์	ชัษี ๒๓
โปรตุเกส	ชัษี ๒๐
สเปน	ชัษี ๓๙, ๒๓
สวีเดน	ชัษี ๓๗
สวีตเซอร์แลนด์	๓๖, ๓๗
สหพันธรัฐอเมริกา	ชัษี ๓๕

๒๕. ข้อสัญญาเกี่ยวกับเมืองจีน๑. เบลเยียม

สัญญา กับ เบลเยียม ข้อ ๒๑ วรรค ๒ มีว่า “บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้ เป็นอันไม่ใช้ครอบคลุมถึงเมืองจีนและอาณาเขตต์ที่อยู่พื้นทะเล อันอยู่ใต้อิสรสิทธิ์อำนาจอของกรุงเบลเยียม จนกว่าจะหมดเวลาสองเดือน นับตั้งแต่วันที่รัฐบาลเบลเยียมจะได้แจ้งระมุคความในนามของเมืองจีนและอาณาเขตต์เหล่านั้น ว่ายอมเข้าด้วยในหนังสือสัญญานี้” (The provisions of the present Treaty shall not apply to the colonies and overseas territories under the sovereignty or authority of Belgium until the expiration of a period of two months counting from the date when the Belgian Government shall have expressly declared adherence in their name to the Treaty).

จนบัดนี้ รัฐบาลเบลเยียมก็ยังหาได้มีหนังสือเช่นว่านั้นมาไม่ สัญญา กับ เบลเยียมฉบับนี้ จึงไม่เป็นอันใช้แก่เมืองจีน และอาณาเขตต์พื้นทะเล ที่อยู่ใต้อิทธิปไตย หรืออำนาจอของเบลเยียม.

แต่อย่างไรก็ดี ที่ว่าสัญญาปัจจุบันนี้ไม่ใช้แก่เมืองจีนของเบลเยียมนี้ หมายความว่าไม่ใช้ในดินแดนของเมืองจีนนั้น ๆ เท่านั้น ไม่หมายความว่า ไม่ใช้แก่คนชาวเมืองจีนนั้น ๆ ด้วย เพราะคนเหล่านั้นย่อมเป็นคนตั้งกษัตริย์เบลเยียม และถ้าเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ก็ย่อม

ได้รับสิทธิตามสัญญาปัจจุบันกับเบตเยิมด้วย โดยฐานะที่เป็นคน
สังกัดชาติเบตเยิม.

๒. เดนมาร์ก

สัญญากับเดนมาร์กข้อ ๒๒ วรรค ๒ มีว่า “บทบัญญัติแห่ง
หนังสือสัญญานี้ จะใช้ภายในอาณาเขตกรีนแลนด์ไม่ได้” (The
provisions of the present Treaty shall not be applicable
within the territory of Greenland).

ส่วนข้อตกลงนั้น คงเป็นข้อเดียวกันกับข้อตกลงที่กล่าวแล้วข้าง
ต้นในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญากับเบตเยิม.

๓. ฝรั่งเศส

สัญญากับฝรั่งเศสข้อ ๒๒ มีว่า “บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญา
ฉบับนี้ทั้งหมดตั้งแต่ส่วนหนึ่งก็ดี คือไปภายหลังพึงเป็นอันขยายใช้
ได้แก่บรรดาเมืองชน และ ดินแดนของ ฝรั่งเศส และทั้งประเทศที่อยู่ใน
ซาร์กซา ฤาในอาณาเขตของฝรั่งเศส โดยทำปฏิญญาพร้อมเพรียงกัน
ในระหว่างรัฐบาลทั้งสองนี้ แต่ในระหว่างนี้คนไทยในบรรดาเมือง
ชนและดินแดนและประเทศเช่นว่านี้ นอกจากอินโดจีน จะต้อง
ได้รับผลแห่ง สิทธิและเอกสิทธิ และ ความคุ้มกันต่าง ๆ อย่างเดียวกัน
กับที่เคยมีอยู่แล้ว เป็น มันคงตั้ง แต่ก่อนมา จนบัดนี้ โดยอำนาจ
หนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ นั้น ส่วนระเบียบ
การซึ่งให้อยู่ในอาณาเขตนี้จะต้องเป็นอันคงใช้อยู่เหมือนกัน ในกระบวน

04/07/2565

ที่เกี่ยวแก่คนสังกัดของ เมืองซัน และดินแดน และประเทศที่ว่ามี
นอกกว่าอินโดจีน หากแต่มีข้อสงวนไว้ซึ่งบทบัญญัติแห่งข้อ ๑๕ ของ
หนังสือสัญญาฉบับนี้ และบทบัญญัติแห่งโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจ
จำกัดคดีทำหนังสือสัญญาฉบับนี้ด้วย.

ในกรณีที่เกี่ยวข้องเฉพาะอย่างยิ่งแก่อินโดจีนฝรั่งเศสนั้น จะต้อง
มีการเจรจากันโดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ เพื่อทำอนุสัญญาพิเศษ
ฉบับหนึ่ง และความตกลงบูรณการต่าง ๆ ซึ่งจะต้องกล่าวเฉพาะ
อย่างยิ่งถึงบรรดาปัญหาที่พึงลงในโปรโตคอลคดีทำหนังสือสัญญา
ฉบับนี้ อันว่าด้วยการวางระเบียบความเกี่ยวพันกันในระหว่างอินโด
จีนฝรั่งเศสกับกรุงสยามนั้น และจนกว่าจะได้ใช้อนุสัญญาและความ
ตกลงบูรณการในส่วนนี้ คนไทยในอินโดจีนจะต้องได้รับผลแห่งสิทธิ
และเอกสิทธิ และความคุ้มกันต่าง ๆ อย่างเดียวกันกับที่เคยรับมาแต่
แต่ก่อนจนบัดนี้ โดยอำนาจบทบัญญัติที่ใช้อยู่ในเวลานี้ ส่วนฐานะ
ของชาวอินโดจีนที่เป็น คนในบังคับและเป็นคนในอารักขาของฝรั่งเศส
ในกรุงสยามนั้น เป็นอันมีกำหนดอยู่แล้วในข้อ ๑๗ แห่งหนังสือสัญญา
ฉบับนี้ ในส่วนการคุ้มครองกันนั้น จนกว่าจะได้ใช้ความตกลงซึ่ง
หมายไว้ในวรรคที่ ๔ แห่งโปรโตคอลคดีทำหนังสือสัญญาฉบับนี้ ที่
ว่าด้วยอินโดจีนนั้น กรุงสยามจะต้องมีสิทธิในอินโดจีนเหมือนอย่าง
อินโดจีนจะต้องมีสิทธิในกรุงสยาม ที่จะได้รับผลปฏิบัติที่เป็นทาง
โปรตให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับสินค้าซึ่งในประเทศแต่ละประเทศ
ได้รับประโยชน์เช่นนี้ขึ้นอยู่กับความระบียบการที่ใช้อยู่ในเวลานี้. (The
provisions of the present Treaty may subsequently be

extended wholly or in part to French colonies and possessions as well as to countries placed under the protectorate or mandate of France, by a concerted declaration of the two Governments. In the meantime, the Siamese shall enjoy in such colonies, possessions and countries other than Indo-China the same rights, privileges and immunities as those that have hitherto been secured to them by virtue of the Treaty of August 15, 1856: the régime now in force shall also be maintained with regard to the ressortissants of such colonies, possessions and countries other than Indo-China subject to the provisions of Article 15 of the present Treaty and those of the Jurisdiction Protocol annexed to this Treaty.

As regards French Indo-China particularly there shall be negotiated as soon as possible a special convention and complementary arrangements which shall bear notably on the questions contemplated in the Protocol annexed to the present Treaty, relating to the regulation of the relations between French Indo-China and Siam. Until the application of such convention and arrangements completing it in this

matter Siamese in Indo-China shall enjoy the same rights, privileges and immunities as those that they have hitherto enjoyed by virtue of the provisions now in force.-the status in Siam of Indo-Chinese who are French subjects and protégés being determined by Article 27 of the present Treaty. In the matter of customs, until the application of the agreement provided under paragraph 4 of the Protocol hereto annexed relating to Indo-China, Siam shall be entitled in Indo-China, as Indo-China in Siam, to the most favourable treatment for goods that enjoy such treatment in each country under the existing régime.)

ข้อ ๒๖ นั้นหมายความว่า สัญญาปัจจุบันกับฝรั่งเศสนี้ ถ้าจะให้ใช้แก่เมืองชนใดของฝรั่งเศสแล้ว จะต้องทำความตกลงกันเป็นพิเศษ คือ สัญญาปัจจุบันจะยังไม่ใช้แก่เมืองชนของฝรั่งเศสจนกว่าจะได้ตกลงกันเป็นพิเศษ ที่ว่าสัญญาปัจจุบันนี้ ยังไม่ใช้แก่เมืองชนของฝรั่งเศสนี้ หมายความว่า ยังไม่ใช้ ในดินแดนเมืองชน นั้น ๆ เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ใช้บังคับแก่คนชาวเมืองชนนั้น ๆ ถ้าแม่เขาเข้ามาอยู่ในเมืองไทย เพราะคนเจ้าพวดย่อมเป็นคนสังกัดชาติฝรั่งเศส แะโดยฐานที่เป็นคนสังกัดชาติฝรั่งเศส (French ressortissants) ดังนั้น คนชาวเมืองชนของฝรั่งเศสเหล่านี้

เข้ามาอยู่ในกรุงสยาม จึงยอมได้รับสิทธิซึ่งคนตั้งกีดชาติฝรั่งเศส
พึงมีตามสัญญาปัจจุบันด้วย.

เมื่อสัญญาปัจจุบันนี้ ยังไม่ใช้ในดินแดนเมืองชนน^๕ ๆ ของ
ฝรั่งเศสแต่ใด คนในบังคับสยามที่เข้าไปอยู่ในดินแดนเมืองชนน^๕ ของ
ฝรั่งเศสที่เวลานั้น ก็ยอมจะเรียกร้องเอาสิทธิหรือผลประโยชน์ตามสัญญา
ปัจจุบันกับฝรั่งเศสไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี ข้อ ๒๖ นี้กำหนดว่า ใน
ระหว่างที่ยังมิได้ทำความตกลง ขยายสัญญาปัจจุบันนี้ออกไปให้แก่
เมืองชนน^๕ เหล่านั้น ให้คนในบังคับสยามได้รับประโยชน์หรือผลประโยชน์
ในเมืองชนน^๕ เหล่านั้น อย่างเดียวกับที่ได้เคยมีอยู่แล้วแต่ก่อน มาจน
บัดนี้ ตามหนังสือสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๘๕๖.
ข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๖ นี้มีว่า

“.....แต่บัดนี้คนฝรั่งเศสที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ท่าน
เสนาบดีฝ่ายไทยจะช่วยบำรุงรักษาคนและเข้าของตามธรรมเนียม กฏ-
หมายฝ่ายประเทศสยาม ให้อยู่เป็นสุขสบาย ท่านเสนาบดีฝ่ายไทย
เอาจรรยาคนประเทศอื่นซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯแห่งใด ให้มีผลประโยชน์
โดยยิ่งอย่างไร ก็ให้เอาจรรยาคนประเทศฝรั่งเศสเหมือน
กัน ถ้าคนในประเทศสยามไปอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ชุนนางใน
ประเทศฝรั่งเศสจะช่วยบำรุงรักษาคนและเข้าของตามธรรมเนียม กฏ-
หมายประเทศฝรั่งเศสให้อยู่เป็นสุขสบาย และชุนนางประเทศฝรั่งเศส
เอาจรรยาคนประเทศอื่นซึ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศสแห่งใด ให้มีผล
ประโยชน์โดยยิ่งอย่างไร ก็ให้เอาจรรยาคนประเทศสยามเหมือน

04/07/2563

กัน.....” (๑๒)

ตามสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ข้อ ๓ นั้น คนในบังคับสยามย่อมได้รับผลประโยชน์เหมือนคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง จนบัดนี้ ฝ่ายฝรั่งเศสกับฝ่ายสยามยังมีได้ทำความตกลงขายสัญญาปัจจุบันออกไปให้แก่เมืองชั้นโตของฝรั่งเศส ฉะนั้น ในขณะที่คนในบังคับสยามย่อมได้รับผลประโยชน์ ในเมืองชั้นของฝรั่งเศสเหล่านี้เหมือนคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

ส่วนคนชาวเมืองชั้นของฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในกรุงสยามนั้น ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามสัญญาปัจจุบัน เช่นในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นต้น ข้อ ๓ แห่งสัญญาปัจจุบัน ให้คนสังกัดชาติฝรั่งเศสในเมืองไทยได้รับผลประโยชน์เหมือนกับคนในบังคับสยาม คนชาวเมืองชั้นของฝรั่งเศสนั้น ในฐานะที่เป็นคนสังกัดชาติฝรั่งเศส จึงย่อมได้รับสิทธิตามข้อ ๓ ที่ว่านี้ด้วย คือ ถ้อยกรรมสิทธิ์ที่ดินในเมืองไทยได้ เหมือนกับคนในบังคับสยาม. ส่วนคนในบังคับสยาม

(๑๒) “The subjects of each of the two countries shall enjoy in the other full and entire protection for their persons and property in conformity with the established laws, and shall have reciprocal right to all the privileges and advantages, which are or may be accorded to the subjects of the most favoured nation.”

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๒๕๓

ในเมืองชนของฝรั่งเศสนั้นๆ ได้รับผลประโยชน์อย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งเท่านั้น คือ ถ้าเมืองชนของฝรั่งเศสเหล่านี้เมืองใดยอมให้คนต่างด้าวตั้งกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ คนในบังคับสยามจึงจะถือได้.

ส่วนอะเพอริอินโดจีนนั้น ตามข้อ ๒๒ แห่งสัญญาปัจจุบันนี้ว่า สยามกับฝรั่งเศสจะได้ทำอนุสัญญาพิเศษและตกลงตกลงเพิ่มเติมว่าด้วยเรื่องต่างๆ ที่บ่งไว้ในโปรโตคอลติดท้ายสัญญาฯ นี้ คือ

๑. เรื่องฐานะของคนในบังคับสยามในอินโดจีน คือกำหนดสิทธิของคนที่อยู่ในบังคับสยามที่อยู่ในอินโดจีนว่า ให้มีสิทธิอย่างไรเพียงไร.

๒. เรื่องการเดินทางเรือในลำแม่น้ำโขง ฯลฯ

๓. เรื่องการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ไทย-ฝรั่งเศส ประจำแม่น้ำโขง

๔. เรื่องความตกลงว่าด้วยการค้าขายและการศุลกากร.

และในระหว่างที่ยังไม่ได้ใช้อนุสัญญาและความตกลงเหล่านี้ให้คนในบังคับสยามในอินโดจีนได้รับประโยชน์อย่างเดียวกับที่เคยได้รับอยู่จนบัดนี้ตามบทบัญญัติที่ใช้อยู่.

อันคำว่า “บทบัญญัติที่ใช้อยู่” นั้น ฝ่ายไทยเราตีความว่า หมายถึงสัญญาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๘๕๖ ซึ่งให้ผลประโยชน์เพิ่มเติมเหมือนคนของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่าง ยิ่ง แต่ฝ่ายฝรั่งเศสไม่ยอมรับว่าหมายถึงสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๖ และตีความว่า หมายถึงบทกฎหมายและข้อบังคับที่ฝ่ายอินโดจีนได้ออกให้เอง แต่ฝ่าย

04/07/2565

เดียว ที่ฝรั่งเศสไม่ยอมให้ผิดปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์
อย่างยิ่ง ก็เพราะเป็นการขัดกับกฎหมายและสัญญาที่ฝรั่งเศสได้ทำ
ไว้กับรัฐต่างๆ ในอินโดจีน เมื่อมีความเห็นแตกต่างกันดังนี้ ต่าง
ฝ่ายต่างส่งวนสิทธิไว้คั่งคองกันภายหลัง ในเมื่อจะคั่งคองกันจะเพาะ
เรื่องอินโดจีน.

ส่วนความคั่งคองเรื่องอินโดจีนนั้น ก็ได้จัดทำกันขึ้นแล้ว เมื่อ
ค.ศ. ๑๘๖๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘-๗๐) คืออนุสัญญาพิเศษว่าด้วยอินโดจีน
นั่นเอง แต่อนุสัญญานี้ หาได้มีข้อความว่าด้วยสิทธิ หรือฐานะของ
คนในบังคับสยามในอินโดจีนไม่ หากแต่ให้ทำความคั่งคองเพิ่มเติม
กันในเรื่องนี้ ซึ่งจนบัดนี้ยังไม่ได้ทำกัน. ฉะนั้น คำว่า "บทบัญญัติ
ที่ใช้อยู่" จึงยังกำกวมอยู่ แต่อย่างไรก็ดี ในระหว่างที่ยังไม่ได้ทำ
ความคั่งคองว่าด้วยฐานะของคนในบังคับสยามในอินโดจีนนั้น ฝ่ายเรา
ย่อมต้องคล้อยตามฝรั่งเศสไปพลางก่อน เพราะเราเป็นเจ้าของอาณา
เขตต์ และเพราะถ้อยคำในสัญญาพูดไว้อย่างกว้าง ๆ และถ่วงถ่วงด้วย.
แต่เราก็ยังส่งวนสิทธิในการตีความของเราไว้พูดจากคั่งคองกันภายหลัง.

เท่าที่ทราบ ในรัฐอนัมนี้ จีนมีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินในอนัม
ได้ และนอกจากพวกจีนแล้ว คนต่างด้าวอื่น ๆ ไม่มีสิทธิถือกรรมสิทธิ์
ที่ดินในอนัมได้ แม้คนในบังคับอังกฤษ และคนในบังคับญี่ปุ่น ก็
ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ได้ เช่นเดียวกัน ที่พวกจีนมีสิทธิถือกรรมสิทธิ์
ที่ดินในอนัมได้ ก็เพราะมีสัญญาต่อกัน และเพราะเนื่องมาจากเหตุ
ในทางประวัติศาสตร์ โดยที่อนัมเคยเป็นประเทศราชของจีนมาแต่
ก่อน ส่วนสยามนั้น ถ้าอินโดจีนยอมให้คนในบังคับสยามได้รับผล

ปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งแล้ว คนในบังคับสยาม ก็ยอมมีสิทธิที่ถือกรรมสิทธิที่ดินในอาณัติด้วย ซึ่งขัดกับกฎหมายและความตกลงที่อาณัติทำไว้กับรัฐบาลฝรั่งเศส กรณีเป็นดังนี้ ฝ่ายฝรั่งเศส จึงไม่ยอมให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดอย่างยิ่งแก่ฝ่ายสยาม.

เป็นอันว่า ในขณะนี้ คนในบังคับสยามจะมีสิทธิอย่างไร และเพียงไร ในอินโดจีน ก็ต้องแล้วแต่บทกฎหมายและข้อบังคับของแต่ละรัฐในอินโดจีน

ในส่วนของารสุดท้ายกรณินี้แล้ว ข้อ ๒๖ แห่งสัญญาปัจจุบันกำหนดให้ทำความตกลงตามวรรค ๕ ในโปรโตคอลติดท้ายสัญญา คือความตกลงพิเศษ ณะเพราะการสุดท้ายกรณินี้ แต่ความตกลงนี้ จนบัดนี้ยังไม่ ได้ทำกัน ฉะนั้นในขณะนี้ สิทธิของฝ่ายใดได้รับผลปฏิบัติที่โปรด อย่างยิ่งอยู่แต่ในเวลานี้ ก็คงให้ได้รับผลปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป.

๔. อังกฤษ

(ก) สัญญาทั่วไปกับอังกฤษ ข้อ ๘ และ ๓๐ มีว่า

ข้อ ๘ "บทสัญญาในข้อ ๒ ข้อ ๓ และ ข้อ ๔ แห่งหนังสือสัญญา ฉบับนั้น จะไม่ต้องเป็นอันพึงใช้สำหรับประเทศอินเดียอังกฤษสำหรับ ประเทศราช ซึ่งปกครองตนเอง. ฤๅเมืองชน. ฤๅดินแดน, ฤๅ อาณาเขตต์ ในอารักขาของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษใด ๆ เว้นไว้ แต่ผู้แทนของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ณ กรุงเทพ ฯ จะได้แจ้งความ ให้ทราบพระประสงค์ของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ว่าจะให้ใช้บท สัญญาที่ว่ำนั้นสำหรับอาณาเขตต์ ใดอาณาเขตต์หนึ่งในจำพวกที่กล่าว นั้น."

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๓๐. “ ข้อความในข้อสัญญาก่อนนี้ ซึ่งว่าด้วยประเทศอินเดีย และประเทศราชที่ปกครองตนเอง, และเมืองชน, และดินแดน และอาณาเขตต์ในอารักขาของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษนั้น จะต้องใช้สำหรับอาณาเขตต์ใด ๆ ซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษได้รับอธิปไตยอันมีนิตยชาติหนึ่งด้วยเหมือนกัน”.

Article 9. The stipulations of articles 2, 3 and 4 of the present treaty shall not be applicable to India or to any of His Britannic Majesty's self governing dominions, colonies, possessions or protectorates, unless notice is given by His Britannic Majesty's representative at Bangkok, of the desire of His Britannic Majesty that the said stipulations shall apply to any such territory.

Article 10. The terms of the preceding article relating to India and to His Britannic Majesty's self governing dominions, colonies, possessions and protectorates shall apply also to any territory in respect of which a mandate on behalf of the League of Nations has been accepted by His Britannic Majesty.

(๑) สัญญาคำขายกับอังกฤษ ข้อ ๓๔ และ ๓๕ มีว่า

ข้อ ๓๔ “ บทสัญญาแห่งหนึ่งคือสัญญาฉบับนี้ จะไม่เป็นอัน

พึงบังคับใช้แก่ประเทศอินเดีย หรือประเทศราชที่ปกครองตัวเอง ฤ็
เมืองจีน ฤ็ดินแดน ฤ็ประเทศที่อยู่ในอารักขาของสมเด็จพระเจ้า
กรุงอังฤษประเทศหนึ่งประเทศใด เว้นไว้แต่ผู้แทนของสมเด็จพระ
เจ้ากรุงอังฤษ ณ กรุงเพท ฯ จะได้แจ้งพระราชประสงค์ของสม
เด็จพระเจ้ากรุงอังฤษ ที่จะให้บทสัญญาที่ฉานนเป็นอันบังคับใช้แก่
อาณาเขตดินน ฯ.

แต่อย่างไรก็ดี ดินนที่ไ้บังเกิดขึ้น ฤ็ได้ทำขึ้นในประเทศ
อินเดีย ฤ็ประเทศราชที่ปกครองตัวเอง ฤ็เมืองจีน ฤ็ดินแดน
ฤ็ประเทศที่อยู่ในอารักขาของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังฤษประเทศใด
ประเทศหนึ่งนั้น จะต้องได้รับในกรุงสยามซึ่งความปฏิบัติอย่างที่ได้
แก่ชาติที่ไปรคให้ไ้ประโยชน์อย่างยั้งนั้น โดยบริบูรณ์ และโดยไม่ว
ข้อไขอย่างใด ครบแท้ที่สิ้นกำอันไ้บังเกิดขึ้น ฤ็ได้ทำขึ้นในกรุงสยาม
ไ้ได้รับความปฏิบัติในประเทศอินเดีย ฤ็ประเทศราชที่ปกครองตัวเอง
ฤ็เมืองจีน ฤ็ดินแดน ฤ็ประเทศที่อยู่ในอารักขาเช่นฉานน เป็น
อย่างที่ได้ประโยชน์เสมอเหมือนกันกับความปฏิบัติที่ ประสงค์ให้แก่ดิน
นที่ไ้บังเกิดขึ้น ฤ็ได้ทำขึ้นในต่างประเทศใด ๆ อื่น”.

ข้อ ๓๕ “บทบัญญัติในสัญญาข้อก่อนนี้ ที่เกี่ยวแก่ประเทศ
อินเดีย ฤ็ประเทศราชที่ปกครองตัวเอง ฤ็เมืองจีน ฤ็ดินแดน
ฤ็ประเทศที่อยู่ในอารักขาของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังฤษนั้น จะต้อง
เป็นอันบังคับใช้แก่บรรดาอาณาเขตคซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงอังฤษไ้
ทรงรับอาณัติแทนต้นนิบาตชาตินั้นด้วยเหมือนกัน.”

Article 34. The stipulations of the present treaty shall not be applicable to India or to any of His Britannic Majesty's self-governing dominions, colonies, possessions or protectorates, unless notice is given by His Britannic Majesty's representative at Bangkok of the desire of His Britannic Majesty that the said stipulations shall apply to any such territory.

Nevertheless, goods produced or manufactured in India or in any of His Britannic Majesty's self-governing dominions, colonies, possessions or protectorates shall enjoy in Siam complete and unconditional most-favoured-nation treatment so long as goods produced or manufactured in Siam are accorded in India, or such self-governing dominion, colony, possession or protectorate, treatment as favourable as that accorded to goods produced or manufactured in any other foreign country.

Article 35. The terms of the preceding article relating to India and to His Britannic Majesty's self-governing dominions, colonies, possessions and protectorates shall apply also to any territory in respect of which a mandate on behalf of the League

of Nations has been accepted by His Britannic Majesty.

ฝ่ายอังกฤษยังไม่ได้แจ้งมาว่า จะให้สัญญาปัจจุบันระหว่างสยามกับอังกฤษ ใช้แก่อินเดีย หรือเมืองช่น หรือดินแดนอื่นใดในอารักขาของอังกฤษ.

ข้อ ๒ ข้อ ๓ และ ข้อ ๔ แห่งสัญญาทั่วไปกับอังกฤษนั้น เป็นข้อสัญญาเกี่ยวกับการฟ้องหรือแก้คดีในศาล การถือศาสนาและหรือการประกอบกิจการในทางศาสนา และเวลาที่เรือรบจะเข้าไปจอดทำการซ่อมแซมในเมืองท่า.

ส่วน การใช้บทบัญญัติ แห่งสัญญานั้น คงมี หตักการอย่างเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในระหว่างที่ยังไม่ได้ขยายใช้สัญญาแก่อินเดียและเมืองช่นอื่น ๆ นั้น สินค้าที่บังเกิดหรือทำขึ้นในอินเดียหรือเมืองช่นอื่น ๆ นั้น ถ้าส่งเข้ามาในกรุงสยามให้ได้รับผลปฏิบัติอย่างสินค้าของชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ควบเท่ากับสินค้าไทยที่ส่งเข้าไปในอินเดีย หรือเมืองช่นอื่นๆของอังกฤษเหล่านั้น ได้รับผลปฏิบัติเช่นเดียวกัน.

๕ เนเตร์แลนต์

สัญญากับเนเตร์แลนต์ข้อ ๑๘ มีว่า "บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาระบบนี้ เป็นอันใช้บังคับอาณาเขตต์เนเตร์แลนต์ในยุโรปและแคว้นได้แก่ ข้อ ๑๒ และข้อ ๑๓ เป็นอันใช้บังคับเนเตร์แลนต์อินเดีย สุรินัมและครุวาเซาด้วย. (The provisions of the present Treaty apply

04/07/2565

to the Netherland territory in Europe, as also, with the exception of Articles XII and XIII, to the Netherland Indies, Surinam and Curaçao.

ข้อ ๓๒ และ ข้อ ๓๓ แห่ง สัญญาฉบับนี้ เป็นข้อสัญญาเกี่ยวกับกรตั้งกงสุตและพนักงานกงสุต กับการที่กงสุตจะเข้าจัดการทรัพย์สินมรดกของคนในบังคับของคนท้องถิ่นแก่กรรมคง โดยไม่มีญาติอยู่ ณ ที่ตั้งแก่กรรม.

๖. โปรตุเกส

สัญญากับโปรตุเกสข้อ ๒๒ มีว่า “หนังสือสัญญาฉบับนี้จะต้องเป็นอันใช้ได้ ในกรุงสยาม และส่วนสำหรับประเทศโปรตุเกสนั้น ให้เป็นอันใช้ได้ ในประเทศโปรตุเกสเอง และในเกาะที่อยู่ใกล้เคียง (คือ เกาะมะเดรา และ เกาะปอรโตซานโต และเกาะอาซอเรส) แต่ นอกจากข้อ ๓๐ และ นอกจากโปรโตคอลลดว่าด้วยอำนาจศาลคดีท้าย หนังสือสัญญาฉบับนี้ ซึ่งจะต้องเป็นอันพึงใช้แก่ประเทศโปรตุเกส และ บินดาเมืองชั้นของประเทศโปรตุเกสทั่วไปนั้น หนังสือสัญญาฉบับนี้ จะไม่เป็นอันใช้ได้แก่เมืองชั้นของประเทศโปรตุเกสเมืองหนึ่งเมืองใด เว้นไว้แต่ ประเทศโปรตุเกสจะได้แจ้งความประสงค์ที่จะให้ใช้หนังสือสัญญานี้แก่ เมืองชั้นนั้น ๆ ให้กรุงสยามทราบล่วงหน้าก่อน สิ้นกำหนดเวลาหนึ่ง นับตั้งแต่วันแรกเปลี่ยนสัตยาบันหนังสือสัญญาฉบับนี้.” (The

present Treaty shall take effect in Siam and, as regards Portugal, in the mother country and adjacent

islands (Madeira, Fôrto Santo and Azores): but with the exception of Article 10 and of the Jurisdiction Protocol attached hereto, both of which shall be applicable to Portugal and to all Portuguese colonies, the present Treaty shall not apply to any of the Portuguese colonies, unless notice of the desire of Portugal that the Treaty shall apply to any such colony shall have been given to Siam before the expiration of one year from the date of the exchange of ratifications of the present Treaty).

ข้อ ๓๐ แห่งสัญญาปัจจุบันกับโปรตุเกสนั้น เป็น ข้อสัญญา
ว่าด้วยการที่โปรตุเกสยอมให้ฝ่ายสยามมีอิสรภาพในการพาณิชย์
จนบัดนี้ ฝ่ายโปรตุเกสก็ยังไม่ได้แจ้งมาว่า จะให้ใช้สัญญาแก่
เมืองจีนใดของโปรตุเกสบ้าง.

๗. สวิตเซอร์แลนด์

ตามโปรโตคอลคิดท้ายสัญญากับสวิตเซอร์แลนด์ ได้เป็นที่
ตกลงกันว่า “เนื่องด้วยความในมาตรา ๘ แห่งหนังสือสัญญาว่าด้วยการ
สหศุภภาพระหว่างประเทศสวิตเซอร์แลนด์กับรัฐเดนมาร์กได้มี
ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๖๓ นั้น บทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญา
ที่กล่าวข้างต้นเป็นอันใช้แก่รัฐเดนมาร์กได้ดังอย่างบริบูรณ์ ตั้งแต่

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เวลาที่หนังสือสัญญานี้เป็นอันใช้บังคับเป็นต้นไป ครอบคลุมทั่วทั้งรัฐ
 เดชเคนส์ไคน์จะยังรวมอยู่กับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามความใน
 หนังสือสัญญาค่าด้วยสหศุคกการที่ว่านั้น” (In view of article
 8 of the Treaty of Customs Union concluded the
 29 th March 1923 between Switzerland and the Prin-
 cipality of Liechtenstein, the stipulations of the above-
 mentioned Treaty shall be, from the moment of their
 entry into force, wholly applicable to the Principality
 of Liechtenstein as long as the latter shall be united
 to the Swiss Confederation by the Treaty of Customs
 Union).

รัฐเดชเคนส์ไคน์นั้น ไม่ใช่เมืองขึ้นของสวิตเซอร์แลนด์ แต่
 หากรวมอยู่กับสวิตเซอร์แลนด์ โดยสัญญาสหศุคกการ

๘. อเมริกา

สัญญากับอเมริกาไม่มีข้อสัญญาในเรื่องนี้ ฉะนั้น บทบัญญัติ
 ต่าง ๆ ในสัญญากับอเมริกาจึงพึงเป็นอันใช้แก่พิติป็นส์ด้วย.

เบตเยียม	ข้อ ๒๓
เต็นมาร์ค	ข้อ ๒๒
ฝรั่งเศ็ด	ข้อ ๒๖
เยอรมัน	ไม่มี
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๙, ๓๐
(ค้าขาย)	ข้อ ๓๔, ๓๕
อิตาลี	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ไม่มี
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓๕
นอร์เวย์	ไม่มี
โปรตุเกส	ข้อ ๒๒
สเปน	ไม่มี
สวีเดน	ไม่มี
สหราชอาณาจักร	ในโปรโตคอลติดท้าย
สหพันธรัฐอเมริกา	ไม่มี

๒๖. สัญญาเก่าที่ยกเลิก๑. เบลเยียม

ตามสัญญาฉบับเบลเยียม ข้อ ๒๑ มีว่า เมื่อเป็นอันใช้สัญญาปัจจุบันนี้แล้วให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ที่ตั้งนามกันณกรุงตอนดอน ในระหว่างกรุงเบลเยียมกับกรุงสยาม เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๓๑) และ

(ข) ข้อเพิ่มเติมต่อสัญญาระบับนั้น ซึ่งได้ตั้งนามกันณกรุงบรัสเซลส์ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๗๓ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ว่าด้วยการนำเข้าไม้ และจำหน่ายสุรา ในกรุงสยาม.

และในส่วนของกรุงซัมบูร์กันนี้ ให้ยกเลิก

สัญญาอันได้ทำระหว่าง “สหปาส์คู่ตกากร” เยอรมันกับกรุงสยาม ที่ตั้งนามกันณกรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๖๒ (พ.ศ. ๒๔๐๖).

๒. เดนมาร์ก

ตามสัญญาฉบับเดนมาร์กข้อ ๒๔ มีว่า เมื่อเป็นอันใช้สัญญาปัจจุบันนี้แล้วให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย และการเดินเรือระหว่างเดนมาร์กกับสยาม ซึ่งตั้งนามกันที่

กรุงเทพฯ ฯ ณวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๘ (พ.ศ. ๒๔๐๑) และ

(๑) หนังสือสัญญา อนุสัญญา และความตกลงค่อนันมา
ทั้งปวง ที่ได้ตกลงทำกันไว้ หรือที่มีอยู่ระหว่างสยาม
กับเดนมาร์ก รวมทั้ง

(๑) อนุสัญญาที่ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ฯ ณวันที่ ๒๔
มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ยกเว้น
ข้อ ๑, ๒, ๓ และ ๕.

(๒) หนังสือสัญญา ลงนามกันที่กรุงโคเปนฮาเกน
ณวันที่ ๓๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๔๕๕).

ส่วนอนุสัญญามิ ค.ศ. ๑๘๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ข้อ ๑, ๒, ๓
และ ๕ ซึ่งยังเป็นอันใช้ยู่ณบัดนี้ ก็เกี่ยวกับการจดทะเบียนคนใน
บังคับเดนมาร์กนั่นเอง คือ ให้จดทะเบียนได้แต่บุคคลที่มีสัญชาติ
เดนมาร์ก ตามกฎหมายกรุงเดนมาร์กเท่านั้น และบัญชีชื่อคนที่ได้
จดทะเบียนไว้แล้ว รัฐบาลสยามจะตรวจดูได้เสมอ เมื่อแจ้งความ
ประสงค์ให้ทราบล่วงหน้าโดยสมควร.

๓. ฝรั่งเศส

ตามสัญญากับฝรั่งเศสข้อ ๒๘ มีว่า เมื่อเป็นอันใช้สัญญา
ปัจจุบันแล้ว ให้ยกเลิก

ก. หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย และการ
เดินเรือ ที่ทำณกรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๖

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

(พ. ศ. ๒๓๘๘) ยกวันที่ตั้งวงไว้ในข้อ ๓๕ และ ๒๖ แห่งสัญญาปี

ค. ศ. ๑๘๒๕

๖. หนังสือสัญญา อนุสัญญา และความตกลงอื่น ๆ ที่ได้
ทำไว้ระหว่างฝรั่งเศษกับสยาม เว้นแต่

๑. ข้อความว่าด้วยการกำหนด และกรรมสิทธิ์เขตแดน
(ซึ่งมีอยู่ในหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค. ศ. ๑๘๘๓
และอนุสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๘๐๔ และ
หนังสือสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค. ศ. ๑๘๐๗ กับโปรโตคอล
ติดท้ายนั้น) และ

๒. ข้อความว่าด้วยการดำเนินสิทธิที่จะให้ชาวักขาของ
ฝรั่งเศษในกรุงสยาม (ข้อ ๓๐ และข้อ ๓๓ แห่งอนุสัญญา
ค. ศ. ๑๘๐๔)^(๘๓) กับ

๓. บรรดาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอินโดจีนฝรั่งเศษ ซึ่ง
ตรงรอยกันกับบทสัญญาของหนังสือสัญญาระบบนี้ และโปร
โตคอลทั้งตั้งของที่ติดท้ายนี้ และเฉพาะอย่างยิ่งข้อ ๒ และข้อ ๓ ^(๘๔)

(๘๓) ข้อ ๓๐ และข้อ ๓๓ แห่งอนุสัญญา ปี ค.ศ. ๑๘๐๔ นั้น เป็นข้อสัญญาเกี่ยวข้องกับสัญชาติ
คือ จำแนกว่าบุคคลประเภทใดมีและไม่มีสิทธิจดทะเบียนเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส.

(๘๔) ข้อ ๒ แห่งสัญญา ปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) ห้ามฝ่ายสยามมิให้
เดินเรือมีอาวุธ หรือเก็บเรือมีอาวุธไว้ในแม่น้ำโขง และในลำน้ำแยกจากแม่น้ำโขง ซึ่งอยู่
ภายในเขต ๒๕ กิโลเมตร ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง และข้อ ๓ แห่งสัญญาที่วางนี้ ห้ามมิให้
ฝ่ายสยามมีทหารหรือสร้างด่านค่ายคูหรือที่อยู่ของพลทหาร ภายในเขต ๒๕ กิโลเมตรจาก
ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ความสัญญานี้จึงขึ้นกับฝรั่งเศส ให้ข้อสัญญาของข้อนี้ลงเป็นอันใช้

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๐๗

แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๘๓ ซึ่งยกขึ้น
อ้างข้างบนนี้.

ก. ในส่วนที่เกี่ยวกับฐานะของชาวเอเชียที่เป็นคนในบังคับ และเป็นคนในอารักขาของฝรั่งเศสในกรุงสยามนั้น ให้ใช้ ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ข้อ ๖ และข้อ ๗ (๘๕) แห่งหนังสือสัญญามีปัจจุบัน และไปรโตคอดว่าด้วยอำนาจศาลคดีท้ายหนังสือสัญญามีปัจจุบัน แทนข้อความในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๗ และไปรโตคอดว่าด้วยอำนาจศาลคดีท้ายหนังสือสัญญาฉบับนั้น.

ง. ในส่วนที่เกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น จะได้เจรจาทำอนุสัญญาพิเศษ (๘๖) และความตกลงเพิ่มเติมกัน แต่ข้อสัญญาเดิมที่เกี่ยวกับการกำหนดและกรบั้นเขตแดน และการดำเนินสิทธิที่จะให้อารักขาแก่คนในบังคับฝรั่งเศสในกรุงสยามนั้น ให้คงเป็นอันใช้ อยู่ต่อไป.

๔. เยอรมนี

ตามไปรโตคอดคดีท้ายสัญญากับเยอรมนีมี ว่า "เมื่อหนังสือ
อยู่ต่อไป แต่ในที่สุดข้อสัญญาสองข้อนี้ได้ถูกยกเลิกเสียโดยอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีน
ค.ศ. ๑๘๖๖ (พ.ศ. ๒๔๐๙-๑๐) ซึ่งได้วางระเบียบการในเรื่องนี้ขึ้นใหม่ดังจะได้กล่าวต่อไป
ภายหลัง.

(๘๕) ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ข้อ ๖ และ ข้อ ๗ แห่งสัญญามีปัจจุบันกับฝรั่งเศสนั้น
เกี่ยวกับอการเดินทาง และ พัสดุศัย การประกอบกรต่าง ๆ ตลอดจนการถือศาสนา และ
การถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน การเข้าไปยังศาลยุติธรรม การภาษีอากร และอารยทวันจาก
การเกณฑ์เป็นทหาร ฯลฯ

(๘๖) อนุสัญญาพิเศษ ว่าด้วยอินโดจีนนั้น สยามกับฝรั่งเศสได้ตกลงทำกันขึ้น
แล้ว แต่เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๖ (พ.ศ. ๒๔๐๙-๑๐) ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปภายหลัง.

04/07/2563

สัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรี และการค้าขาย และกรรมดินเรือ มีผลเป็นอันใช้ได้แล้ว ความตกลงทางเศรษฐกิจจะเพาะถาดระหว่างสยาม กับ เยอรมัน ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ คริสต์ศักราช ๑๘๘๕ นั้น จะต้องเป็นอันใช้ไม่ได้ต่อไป เว้นไว้แต่ไปรโตลด์ซึ่งจะต้องลงเป็นอันใช้ได้ต่อไป."

ส่วนไปรโตลด์ที่กล่าวมานั้น มีข้อความเกี่ยวกับหนังสือสัญญาแวร์ไซยส์ คือ

(๑) ภายในเขตจำกัดอันระบุไว้ในปฏิญญาพิเศษเฉพาะเรื่อง ซึ่งรัฐบาลสยามได้ยื่นให้แก่รัฐบาลเยอรมันในวันเดียวกันนั้น เป็นอันไม่ให้ใช้ความในวรรค ๑๘ ของข้อความต่อท้ายฉบับที่ ๒ แห่งภาค ๘ ของหนังสือสัญญาแวร์ไซยส์.

(๒) ความตกลงทางเศรษฐกิจจะเพาะถาดนั้น ใช้ข้อความใดเป็นอันไม่ให้ใช้ความข้อ ๒๖๔, ๒๖๕, ๒๖๖, ๒๖๗, ๒๗๑, ๒๗๓ (วรรค ๑), ๒๗๔, ๒๗๕, ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๗๘, ๒๗๙, ๒๘๐, ๓๐๖ (วรรค ๕), ๓๒๓, ๓๒๔, ๓๒๕, ๓๒๖, แลว ๓๒๗ แห่งภาค ๑๐ ของหนังสือสัญญาแวร์ไซยส์

๕. อังกฤษ

ตามสัญญาทั่วไปกับอังกฤษข้อ ๕ มีว่า เมื่อเป็นอันใช้สัญญาปัจจุบันนี้แล้ว ให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาลงนามกัน ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๖๖ พร้อมทั้งข้อเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ วันที่ ๑๗ มกราคม ค.ศ. ๑๘๖๗.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๐๕

(จ) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าขาย ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ๑ ณวันที่ ๑๘ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๕ พร้อมทั้งความตกลงเพิ่มเติม ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ๑ ณวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖.

(ค) ความตกลงสำหรับวางระเบียบการค้าสุรา ลงนามกันที่กรุงลอนดอน ณวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓.

(ง) หนังสือสัญญาสำหรับมีอณักการกระทำผิดทางอาญา และสำหรับบำรุงการค้าขาย ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ๑ ณวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓ พร้อมทั้งหนังสือแลกเปลี่ยนกันใน ค.ศ. ๑๘๘๖ ขยายเขตต์สำหรับใช้สัญญานี้ในกรุงสยาม.

(ฉ) หนังสือสัญญาว่าด้วยแนวแดนบางแห่ง และอำนาจศาลฝ่ายสยาม ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ๑ ณวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๘ พร้อมทั้งบรรดาเอกสารที่ต่อท้ายนั้นด้วย.

แต่ทั้งข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ และเอกสารต่อท้ายหมาย ๑ และ ๓ แห่งหนังสือสัญญา ลงนามกันที่กรุงเทพฯ ๑ ณวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๘ กับทั้งบรรดาบทบัญญัติในหนังสือสัญญาใด ๆ ที่ใช้อยู่ในขณะที่ลงนามกันในหนังสือสัญญาฉบับนี้ ซึ่งกำหนดหรือบันเขตต์แดนระหว่างกรุงสยาม กับดินแดนของ อังกฤษ หรือ อาณาเขตต์ในอารักขาของอังกฤษนั้น เหล่านี้ จะต้องคงใช้อยู่ต่อไป.

ข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ และเอกสารต่อท้ายหมาย ๑ และ ๓ นั้น ก็เป็นข้อสัญญาเกี่ยวกับเขตต์แดนของตนนั้น ครังกัน ปฏิบัติ และไต่สวนขึ้นเอง.

ส่วนข้อ ๖ แห่งสัญญาทวิไปกับอังกฤษ มีดังนี้

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

“บทบัญญัติในความตกลงว่าด้วยการจดทะเบียน คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยาม อันลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๘ ดังที่ได้ขยายตามความในหนังสือตั้งวันที่ ๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๐ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ฯ เสด็จมาตั้งการต่างประเทศของกรุงสยาม ได้ทรงมีไปยังอัครราชทูตอังกฤษ ณ กรุงเทพนัน เป็นอันคงใช้อยู่ และจะต้องเป็นอันพึงใช้เพื่อประโยชน์แห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้ และหนังสือสัญญาทางการค้าขายที่ได้ลงนามกันวันนั้น เว้นเสียแต่ข้อความในข้อ ๔ และข้อ ๕ ของความตกลงที่ฉะฉาน ซึ่งเป็นที่แย้งกันกับข้อความในหนังสือสัญญาสองฉบับที่ลงนามกันวันนั้น หรือกับข้อความในโปรโตคอลว่าด้วยอำนาจศาล ซึ่งคิดท้ายหนังสือสัญญาฉบับนี้.

บทบัญญัติในความตกลงที่ฉะฉาน ส่วนที่ว่าด้วยบุคคลเชื้อชาติอาเซีย ซึ่งเกิดในประเทศราชของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ และบุตรของคนที่ฉะฉาน ซึ่งเกิดในกรุงสยามนั้น จะต้องขยายใช้ตลอดถึงบุคคลที่ความตกลงนั้น มิได้ครอบคลุมถึง และซึ่งเป็นคนที่รับประโยชน์ความมีอันกันของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ เพราะเหตุที่เป็นพลเมืองหรือเกิดในดินแดนในอารักขาของอังกฤษ หรือในประเทศที่อังกฤษมีอันกัน หรือในอาณาเขตซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษได้รับอธิปไตยแทนสันนิบาตชาติ และถึงบุตรของบุคคลเช่นว่านี้ด้วย”

๖. อิตาลี

ความข้อ ๒๖ แห่งสัญญากับอิตาลีมีว่า เมื่อสัญญาปัจจุบัน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๑๑

นี้เห็นอันใช้แล้ว ให้ยกเลิกบรรดาหนังสือสัญญา อหุสัญญา และ
ความตกลงซึ่งมีอยู่แต่ก่อน ในระหว่างสยามกับอิตาลี รวมทั้ง

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าขาย และ
การเดินทาง ซึ่งตั้งนามกษัตริณกรุงลอนดอน เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ.
๑๘๖๘ และ

(ข) ความตกลงว่าด้วยการนำเข้ามา และการจำหน่ายสุรา
ซึ่งตั้งนามกษัตริณกรุงโรม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ และ

(ค) อหุสัญญาเพิ่มเติมหนังสือสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๖๘ ซึ่งตั้ง
นามกษัตริณกรุงปารีส เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๑๘๐๕

๗. ญี่ปุ่น

ตามข้อ ๑๘ แห่งสัญญากับญี่ปุ่น มีว่าเมื่อใช้สัญญาปัจจุบัน
นี้แล้วให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาตั้งวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๘๘

(ข) โปรโตคอลตั้งวัน ๆ เดียวกัน ต่อท้ายสัญญานั้น กับทั้ง

(ง) ความตกลงและความยินยอมกันทั้งปวง อันเนื่องจาก
หนังสือสัญญานั้น

๘. เนเดอร์แลนด์

ตามข้อ ๑๘ แห่งสัญญากับเนเดอร์แลนด์มีว่า เมื่อใช้หนังสือ
สัญญานี้แล้ว ให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าขายและการ

04/07/2565

ม.ร.ถ.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

เดินเรือ ที่ตั้งนามกันณกรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ค. ศ. ๑๘๖๐

(จ) ข้อเพิ่มเติมหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ค. ศ. ๑๘๖๐ อันว่าด้วยการนำเข้ามาและการจำหน่าย สุราอัสคอกอสต์ในกรุงสยาม ซึ่งตั้งนามกันณกรุงเฮก เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ค. ศ. ๑๘๘๓

(ค) ความตกลงว่าด้วยการจัด ทะเบียน คน ตั้งกีด ชาติ เนเตอร์แลนด์ในกรุงสยาม ซึ่งตั้งนามกันณกรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ค. ศ. ๑๘๐๓ และ

(ง) บรรดาความตกลง และความยินยอมบูรณะการต่าง ๆ ซึ่งได้ทำไว้ฤฯยังมีอยู่ในระหว่างอัครภาคแห่งสัญญา^๕

๕. นอร์เวย์

ตามข้อ ๒๒ แห่งสัญญากับนอร์เวย์ มีว่า เมื่อใช้สัญญาปัจจุบัน^๕ นี้ ให้ยกเลิกบรรดาหนังสือสัญญา อุนสัญญา และความตกลง ซึ่งได้ทำไว้แต่ก่อนในระหว่างอัครภาคแห่งสัญญา^๕ ทั้งสองฝ่าย รวมทั้ง

(ก) หนังสือสัญญาทาง พระราชไมตรีและ การ ค้าขาย และการเดินเรือระหว่างสยามกับนอร์เวย์และสวีเดน ซึ่งตั้งนามกันที่กรุงสตอกโฮล์มเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ค. ศ. ๑๘๖๘ และ

(ข) ความตกลงระหว่างสยามกับนอร์เวย์และสวีเดน กำหนดระเบียบการค้าสุราซึ่งได้ตั้งนามกันที่กรุงสตอกโฮล์ม เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ค. ศ. ๑๘๘๓.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๑๓

๑๐. โปรตุเกส

ตามข้อ ๒๑ แห่งสัญญากับโปรตุเกส ให้ยกเลิกบรรดาหนังสือสัญญาและอนุสัญญา และความตกลง และความยินยอม ซึ่งได้ทำไว้แต่ก่อน ในระหว่างอัครภาคีแห่งสัญญาทั้งสองฝ่าย รวมทั้ง

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี, การค้าขาย และการเดินเรือระหว่างกรุงสยามกับกรุงโปรตุเกส ซึ่งได้ลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๐ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๕๘ และ

(ข) ความตกลงว่าด้วยการนำเข้ามาและการจำหน่ายสุรา ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๗๓.

๑๑. สเปน

ตามข้อ ๒๐ แห่งสัญญากับสเปน เมื่อใช้สัญญานี้ปัจจุบัน ให้ยกเลิกบรรดาหนังสือสัญญาและอนุสัญญา และความตกลงที่ได้ทำไว้แต่ก่อนในระหว่างอัครภาคีแห่งสัญญาทั้งสองฝ่าย รวมทั้ง

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย และการเดินเรือ ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงสเปน ซึ่งลงนามกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๗๐ และ

(ข) ข้อเพิ่มเติมว่าด้วย การนำสุรา เข้ามาและ การจำหน่ายสุรา ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๗๔.

๑๒. สวีเดน

ตามข้อ ๓๘ แห่งสัญญากับสวีเดน เมื่อใช้สัญญานี้ปัจจุบัน

04/07/2565

ม.ร.ต.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ให้ยกเลิกบรรดาหนังสือสัญญา, ขนุสัญญา และความตกลง ซึ่งได้ทำไว้แต่ก่อนในระหว่างอัครราชทูตแห่งสยามซึ่งต้องฝ่าย รวมทั้ง

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย และการเดินเรือระหว่างสยามกับสวิตเซอร์แลนด์ และนอร์เวย์ ซึ่ง ลงนาม กันที่กรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๘ และ

(ข) ความตกลงระหว่างสยามกับสวิตเซอร์แลนด์ และนอร์เวย์ กำหนดระเบียบการค้าสำราซึ่งได้ลงนามกันที่กรุงสตอกโฮล์ม เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๓.

๑๓. สหพันธรัฐอเมริกา

ตามข้อ ๑๖ แห่งสัญญากับสหพันธรัฐอเมริกา เมื่อใช้สัญญาปัจจุบันนี้ ให้ยกเลิก

(ก) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายซึ่งได้ตั้งชื่อกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๓๗๕)

(ข) หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายซึ่งได้ตั้งชื่อกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘) และ

(ค) หนังสือสัญญาจัดการค้าขายสำราในกรุงสยามซึ่งได้ตั้งชื่อกันที่กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๗) กับ

(ง) หนังสือสัญญาและความยินยอมตกลงทั้งปวงอันเนื่องมาจากหนังสือสัญญาที่ได้ตั้งชื่อกันแล้ว ฤๅที่มีอยู่แต่ระหว่างประเทศที่ทำหนังสือสัญญาใหม่นี้.

เบตเยียม	ข้อ ๒๓
เดนมาร์ก	ข้อ ๒๔
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๗
เยอรมนี	ในโปรโตคต
อังกฤษ (ทั่วไป)	ข้อ ๕ แตร ๖
อิตาลี	ข้อ ๒๖
ญี่ปุ่น	ข้อ ๓๘
เนเธอร์แลนด์	ข้อ ๓๗
นอร์เวย์	ข้อ ๒๒
โปรตุเกส	ข้อ ๒๓
สเปน	ข้อ ๒๐
สวีเดน	ข้อ ๓๘
สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๓๖

๒๗. วันใช้สัญญา และ อายุสัญญา

หนังสือสัญญาระบบนี้ต้องมีผลเป็นอันใช้ได้ แต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันแล้วเป็นต้นไป และจะต้องเป็นอันใช้ได้ อยู่ชั่วกำหนดเวลาสิบปี ถ้าอัครภาคฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้แจ้งความจำนงที่จะเลิกสัญญานี้ ล่วงหน้า ๑๒ เดือนก่อนสิ้นกำหนด สิบปีที่กล่าวแล้วนั้น สัญญาจะคงเป็นอันใช้ต่อไปจนกว่าจะ สิ้นกำหนดหนึ่งปี นับตั้งแต่วันที่อัครภาคฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้ บอกเลิกสัญญานี้ อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันโดยแจ้งชัดว่า การบอกเลิกสัญญาเช่นนี้จะมิมีผลสิ้นสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงซึ่งได้ยกเลิกเสียแล้วโดยสัญญาระบบนี้ ให้กลับใช้ได้ อีก นั้น ไม่ได้เลย.

(ก) การสัตยาบัน

ตามปรกติ เมื่อประเทศต่างๆ ได้ทำสัญญากันแล้ว ก็ย่อมต้องมี การสัตยาบันสัญญานั้น สัตยาบันนั้น คือ การกระทำตามแบบพิธีซึ่ง เจ้าหน้าที่จะทรงไว้ซึ่งอำนาจยอมให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติตามทาง การแก้สัญญา หรือความตกลง ซึ่งได้ทำขึ้นในนามของคนโดยผู้แทน ของคนซึ่งได้รับมอบอำนาจเต็มไปเพื่อการนั้น.

(ข) วันใช้สัญญา

นอกจากสัญญากับเดนมาร์ก ญี่ปุ่น และโปรตุเกสแล้ว สัญญา กับประเทศอื่นๆ มีข้อความให้สัญญาเป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันแล้ว เป็นต้นไป.

ส่วนสัญญากับเดนมาร์ก ญี่ปุ่น และโปรตุเกสนั้น กำหนดให้สัญญาเป็นอันใช้เมื่อครบกำหนดสิบห้าวัน เจ็ดวัน และสามสิบวัน ภายหลังจากวันแรกเปลี่ยนสัตยาบันกันแล้ว เป็นต้นไปตามลำดับ.

(ค) อายุสัญญา

สัญญากับสเปนนั้น มิได้กำหนดอายุสัญญาไว้ คือ มิได้กำหนดไว้ว่า ให้สัญญาเป็นอันใช้ช่วงเวลาเท่านั้นเท่านั้น แต่หากกำหนดว่า ให้สัญญาคงเป็นอันใช้เรื่อยไปจนกว่าจะสิ้นกำหนด ๖ เดือน ตั้งแต่วันที่อัครราชทูตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้บอกเลิกสัญญา เป็นอันว่าสัญญาคงเป็นอันใช้เรื่อยไป แต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้โดยแจ้งความให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า ๖ เดือน.

สัญญากับสวีเดนเดนมาร์กกำหนดอายุสัญญาไว้เพียง ๓ ปีเท่านั้น สัญญากับเบตเยียมและเยอรมันกำหนดอายุได้ ๕ ปี สัญญากับประเทศอื่น ๆ กำหนดอายุได้ ๓๐ ปี.

ทั้งนี้ ใช้ว่าเมื่อครบกำหนด ๓ ปี ๕ ปี หรือ ๓๐ ปีแล้ว สัญญาจะเป็นอันสิ้นอายุไว้ผลทีเดียวก็หามิได้ เพราะสัญญามีความต่อไปอีกว่า “.....ถ้าอัครราชทูตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มิได้แจ้งความจำนงที่จะเลิกสัญญาล่วงหน้า ๖ เดือน (หรือ ๓๒ เดือน) ก่อนสิ้นกำหนดหนึ่งปี ที่กล่าวแต่เด่นั้น สัญญาจะคงเป็นอันใช้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนด ๖ เดือน (หรือ ๓๒ เดือน) นับแต่วันที่อัครราชทูตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้บอกเลิกสัญญา.....”

ตาม^๕หมายข้อความว่า ถ้าจะให้สัญญาดำเนินอายุตามกำหนด ๓ ปี

๕ ปี หรือ ๓๐ ปีแล้ว ก็จะต้องแจ้งความจำนงขอเลิกสัญญาไปให้
อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า เป็นเวลา ๖ เดือน หรือ ๓ ปีก่อนสิ้นกำหนด
อายุสัญญา แต่แต่กรณี ถ้าหากว่า ไม่มีการบอกเลิกสัญญาทั้งจำ
นแล้ว สัญญานั้นก็คงเป็นอันใช้ยู่ต่อไป และถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
ประสงค์จะบอกเลิกสัญญา ก็จะต้องแจ้งความให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ
ล่วงหน้า ๖ เดือน หรือ ๓ ปี แต่แต่กรณี.

เพื่อความสะดวกแก่การศึกษา ข้าพเจ้าได้นำรายการแสดงวัน
ตงนาม วันแตกเป็ดียนสัตยามัน วันใช้สัญญา และวันครบอายุ
สัญญา แห่งสัญญาทางพระราชไมตรีทั้งหมดที่มีอยู่บนดินมาพิมพ์
ไว้ด้วยแล้ว.

ตามรายการที่ข้าง จะเห็นได้ว่า สัญญาบางฉบับครบอายุ
แล้ว บางฉบับที่ยังไม่ครบอายุก็จนจะครบอายุอยู่ในไม่ช้า สัญญา
ที่ครบอายุแล้วนั้น ยังไม่เคยมีการแจ้งความจำนงบอกเลิกสัญญา
กันเลย ฉะนั้น สัญญาเหล่านี้ยังคงเป็นอันใช้ยู่ต่อไป และถ้าฝ่าย
ใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะบอกเลิกสัญญา ก็จะต้องแจ้งความให้อีกฝ่าย
หนึ่งทราบล่วงหน้า ๖ เดือน หรือ ๓ ปี แต่แต่กรณี.

(๑) สัญญาเก่า

หนึ่ง ตามสัญญาชั้นนี้ มีความชัดว่าการบอกเลิกสัญญา
ปัจจุบันจะไม่ทำให้พ้นสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลง ซึ่งได้ยก
เด็กโดยสัญญาปัจจุบันให้กดับมีผลใช้ได้อีก.

ข้อสัญญาตอนนี้เป็นข้อสัญญาชั้นสำคัญสำหรับฝ่ายสยามมาก

เพราะคงได้เห็นมาแต่ด้วยสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลง ซึ่งฝ่ายสยามได้ทำไว้กับต่างประเทศแต่เดิม และซึ่งได้ยกเลิกเสียโดยสัญญานี้ปัจจุบันนี้ ฉะนั้นอย่างนี้สัญญาตามแบบสัญญา "เบาวิง" นั้นตั้งขึ้นเป็นความตกลงที่ให้ประโยชน์แก่ต่างประเทศแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งฝ่ายสยามเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ ถ้าจะยอมให้หรือพินสัญญาเหล่านี้ให้กลับมามีผลใช้ได้อีกแล้ว ก็ไม่เป็นการยุติธรรมแก่ฝ่ายเราแน่ เพราะสัญญาเหล่านี้ได้ทำกันไว้ ๕๐ ปีที่ผ่านมาแล้ว ในระหว่าง ๕๐ ปีที่เดิรมานี้ประเทศสยามได้เจริญก้าวหน้ามาก สถานการณ์ในปัจจุบันจึงแตกต่างกับเมื่อครั้งกระโน้นอย่างมากมาย สัญญาเหล่านี้จึงเป็นสัญญาที่ต้องพ้นสมัยเสียแล้ว ฉะนั้น ที่สัญญานี้ปัจจุบันมีข้อความให้หรือพินสัญญาเหล่านี้ขึ้นมาอีกนั้น เป็นการสมควรแล้ว และนับได้ว่าเป็นความรอบคอบของผู้เจรจาสัญญาทางฝ่ายเรา.

นอกจากสัญญากับเยอรมนีและสวีเดนเดนมาร์กแล้ว สัญญากับประเทศอื่น ๆ มีข้อความค้ำนยงทนง.

สวีเดนเดนมาร์กนั้น ไม่เคยได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีหรือความตกลงอย่างอื่น ๆ กับประเทศสยามเลย จึงไม่มีสัญญาหรือความตกลงเดิมกับเรา.

ส่วนเยอรมนีนั้น แม้จะได้เคยทำสัญญากับประเทศสยามตามแบบสัญญาเบาวิงก็ดี แต่สัญญานี้หมดออกจนสัญญาหรือความตกลงอื่น ๆ ในครั้งนั้น ก็เป็นอันยกเลิกเสียเมื่อคราวมหาสงครามในยุโรปที่แล้วมา แต่ขึ้นมา เยอรมนีก็ไม่ได้ทำสัญญาหรือความตกลงกับประเทศสยามอีก จนเมื่อ ค. ศ. ๑๙๒๔ (พ. ศ. ๒๔๖๖-๗) จึงได้

ทำความตกลงทางเศรษฐกิจเฉพาะกาลกันชั้นฉบับหนึ่ง วางระเบียบ
การสัมพันธไมตรีทางเศรษฐกิจระหว่างสยามกับเยอรมนีไว้ชั่วคราว จน
กว่าจะได้ทำสัญญาค้าขายอันแน่นอนระหว่างกันและกัน ตามชื่อและ
คำปรารภแห่งความตกลงนี้ ก็ปรากฏชัดอยู่แล้วว่า เป็นความตกลง
ชั่วคราวในระหว่างที่ยังไม่มีสัญญาค้าขายต่อกัน ถ้ามีสัญญาค้าขาย
อันแน่นอนแล้ว ความตกลงชั่วคราวฉบับนี้ ก็เป็นอันยกเลิกไป
สยามกับเยอรมนีได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรี การค้าขาย และการ
เดินเรือกันเมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๔๑๑) ความตกลงชั่วคราว
นั้น ก็ย่อมเป็นอันยกเลิกไปในตัว ส่วนสัญญาเดิม เฉพาะอย่างยิ่ง
สัญญาคามแบบสัญญาเบาวีงนั้น ก็ได้ถูกยกเลิกเสียเมื่อคราวมหา
สงครามที่เดิรมา ไม่เป็นอันจะรื้อฟื้นขึ้นมาอีกได้ ฉะนั้น สัญญา
ปัจจุบันกับเยอรมนีจึงไม่มีข้อความว่าด้วยการ รื้อฟื้น สัญญาเก่า ๆ ให้
กลับมีผลใช้ได้อีก.

เมตเยียม	ข้อ ๒๓	เนเดอ์แลนด์	ข้อ ๑๗
เดนมาร์ก	ข้อ ๒๕, ๒๖	นอร์เวย์	ข้อ ๒๓
ฝรั่งเศส	ข้อ ๒๗	โปรตุเกส	ข้อ ๓๓
เยอรมนี	ข้อ ๒๒	สเปน	ข้อ ๒๒
อังกฤษ	ข้อ ๓๐ (ทั่วไป)		
ว	ข้อ ๓๗ (ค้าขาย)	สวีเดน	ข้อ ๒๓
อิตาลี	ข้อ ๒๗	สวีตเซอร์แลนด์	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ข้อ ๒๐	สหพันธรัฐอเมริกา	ข้อ ๑๗

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๒๑

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศฉบับต้น

ประเทศที่มีสัญญา ทางพระราชไมตรี กับประเทศสยาม	วันตั้งนาม	วันแลกเปลี่ยน สัตยาบัน	วันเริ่มใช้	วันครบอายุ
สหพันธรัฐ อเมริกา	๑๖ ธันวาคม ๑๘๒๐ (พ.ศ. ๒๔๖๓)	๓ กันยายน ๑๘๒๓ (พ.ศ. ๒๔๖๕)	๓ กันยายน ๑๘๒๓ (พ.ศ. ๒๔๖๕)	๓๐ ปี ๓ กันยายน ๑๘๕๓
ญี่ปุ่น	๓๐ มีนาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๖)	๒๒ ธันวาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๗)	๒๕ ธันวาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๗)	๓๐ ปี ๒๕ ธันวาคม ๑๘๕๕
ฝรั่งเศส	๑๕ กุมภาพันธ์ ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๗)	๓๒ มกราคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๗)	๓๒ มกราคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๗)	๓๐ ปี ๓๒ มกราคม ๑๘๕๖
อินโดจีน	๒๕ สิงหาคม ๑๘๓๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๒๕ มิถุนายน ๑๘๔๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐)	๒๕ มิถุนายน ๑๘๔๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐)	๓๐ ปี นับตั้งแต่วันแลกเปลี่ยน สัตยาบัน สัญญากับฝรั่งเศส ปี พ.ศ. ๑๘๖๕. ๓๒ มกราคม ๑๘๖๖
เนเธอร์แลนด์	๘ มิถุนายน ๑๘๔๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๒๕ สิงหาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๒๕ สิงหาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๓๐ ปี ๒๕ สิงหาคม ๑๘๗๖
อังกฤษ	๑๕ กรกฎาคม ๑๘๔๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ มีนาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๓๐ มีนาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ ปี ๓๐ มีนาคม ๑๘๗๖
เดนมาร์ก	๓ สิงหาคม ๑๘๔๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๒๘ กรกฎาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๒๘ กรกฎาคม ๑๘๔๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	แจ้งล่วงหน้า ๖ เดือน

04/07/2565
ตีพิมพ์

ประเทศที่มีสัญญา ทางพระราชไมตรี กับประเทศไทย	วันลงนาม	วันแลกเปลี่ยน สัตยาบัน	วันเริ่มใช้	วันครบอายุ
โปตุเกศ	๑๔ สิงหาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๓ กรกฎาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ สิงหาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ ปี ๓๐ สิงหาคม ๑๘๓๖
เดนมาร์ก	๑ กันยายน ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๓ มีนาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๒๘ มีนาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ ปี ๒๘ มีนาคม ๑๘๓๖
สวีเดน	๑๘ ธันวาคม ๑๘๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๒๕ ตุลาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๒๕ ตุลาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๘)	๓๐ ปี ๒๕ ตุลาคม ๑๘๓๖
อิตาลี	๘ พฤษภาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๑๘ มีนาคม ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๑๘ มีนาคม ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๓๐ ปี ๑๘ มีนาคม ๑๘๓๗
เบตเยม	๓๓ กรกฎาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๒๕ มีนาคม ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๒๕ มีนาคม ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๕ ปี ๒๕ มีนาคม ๑๘๓๒
นอร์เวย์	๑๖ กรกฎาคม ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๘ กุมภาพันธ์ ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๘ กุมภาพันธ์ ๑๘๒๗ (พ.ศ. ๒๔๖๙)	๓๐ ปี ๘ กุมภาพันธ์ ๑๘๓๗
เยอรมัน	๗ เมษายน ๑๘๒๘ (พ.ศ. ๒๔๗๑)	๒๕ ตุลาคม ๑๘๒๘ (พ.ศ. ๒๔๗๑)	๒๔ ตุลาคม ๑๘๒๘ (พ.ศ. ๒๔๗๑)	๕ ปี ๒๔ ตุลาคม ๑๘๓๓
ดีวิตเซอร์แลนด์	๒๘ พฤษภาคม ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๔๗๔)	๑๖ ธันวาคม ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๔๗๔)	๑๖ ธันวาคม ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๔๗๔)	๑ ปี แฉะแจ้ง ล่วงหน้า ๖ เดือน

04/07/2565

อนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีน

หนังสือสัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๙๒๕ (พ.ศ. ๒๔๖๗) คือหนังสือสัญญากับปัจจุบันกับฝรั่งเศส ข้อ ๒๖ บัญญัติว่า ในส่วนเฉพาะอินโดจีนนั้น ให้มีการเจรจาโดยเร็วที่สุดที่จะพึงทำได้ เพื่อทำอนุสัญญาพิเศษและความตกลงเพิ่มเติมต่างๆ ว่าด้วยเรื่องที่จะระบุไว้ในโปรโตคอลติดท้ายสัญญากับฝรั่งเศส อันว่าด้วยระเบียบความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส.

เรื่องที่ระบุไว้ในโปรโตคอลที่กล่าวแต่มีดังนี้ คือ

๑. สถานะของคนในบังคับสยามในอินโดจีน คือ คนในบังคับสยามในอินโดจีนมีสิทธิอะไร อย่างไร เพียงไร
๒. การเดินเรือในลำแม่น้ำโขง ฯลฯ
๓. การจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ไทย-ฝรั่งเศส ประจำแม่น้ำโขง.
๔. ความตกลงว่าด้วยการค้าขายและการศุลกากร ฯลฯ

อันความรู้ดีที่ว่าควรจะมีอนุสัญญาพิเศษ วางระเบียบความสัมพันธ์ในระหว่างสยามกับอินโดจีนนั้น ได้มีมานานหลายปีแล้ว ข้อสัญญาเกี่ยวกับอินโดจีนซึ่งมีอยู่ในสัญญากับฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๙๑๓ (พ.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) ค.ศ. ๑๙๑๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) และ ค.ศ. ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๑๕๔๘) นั้น ได้ตกลงกันทำไว้เพื่อระงับเหตุฉุกเฉินซึ่งได้มีขึ้นในขณะนั้น ซึ่งเป็นการชั่วคราวคราวเท่านั้น และในเจตนาความยุ่งยากที่เป็นเหตุให้ต้องทำข้อสัญญาเหล่านี้ ก็ผ่านพ้นไปแล้วเป็นส่วนมาก หนึ่งในเมื่อ

04/07/2565

ได้ทำข้อสัญญาเหล่านี้ขึ้น ก็มีได้คำนึงถึงรูปการ ซึ่งได้มีขึ้นเนื่องจากการค้าขายและความเกี่ยวพันในทางเศรษฐกิจระหว่างสยามกับอินโดจีนได้เจริญขึ้น ในเวตานประเทศทั้งสองต่างก็ได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ จึงได้ตั้งเห็นข้อบกพร่องของข้อสัญญาในสัญญาเก่าๆ นั้น หนักชั้ยยิ่งขึ้น.

ตามข้อ ๒๒ แห่งสัญญามัจจุบัน กับฝรั่งเศสกำหนดให้ทำอนุสัญญาพิเศษวางระเบียบความสัมพันธ์ในระหว่างสยามกับอินโดจีนโดยฉะเพาะ ก็เพื่อจะแก้ไขรูปการให้เหมาะสมกับความต้องการแห่งภาคสมัยอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง ก็เพื่อจะยังให้สัมพันธ์ไมตรีและความเข้าใจซึ่งมีอยู่ในระหว่างประเทศเพื่อนบ้านทั้งสอง สันติกลมเกลี้ยงยิ่งขึ้น.

เนื่องด้วยสัญญากับฝรั่งเศสข้อ ๒๒ นี้เอง สยามกับฝรั่งเศสจึงได้ทำอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนโดยฉะเพาะขึ้น เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙-๗๐)

อนุสัญญานี้ กล่าวถึงเรื่องการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงและการเดินเรือในลำแม่น้ำโขงด้วย แต่ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องฐานะของคนในบังคับสยามในอินโดจีนและเรื่องความตกลงว่าด้วยการค้าขายและการศุลกากรซึ่งจะต้องทำความตกลงกันเป็นพิเศษ ฉะเพาะเรื่องเป็นราย ๆ ไป แต่จนบัดนี้ ก็ยังไม่ได้ทำกัน.

อนุสัญญานี้มีข้อความดังนี้

ข้อ ๑ หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายและการเดินเรือซึ่งได้ทำกันในระหว่างเรpublicฝรั่งเศส กับพระราชอาณาจักรสยามเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๙๒๕ นั้น จะต้องเป็นอันใช้บังคับแก่ความสัมพันธ์เฉพาะระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนโดยทุกประการที่ไม่ขัดกับอนุสัญญาฉบับนี้ ตุกกับความตกลงต่าง ๆ อันได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญานี้ นับตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้เป็นต้นไป.

(The Treaty of Friendship, Commerce and Navigation concluded between the French Republic and the Kingdom of Siam on the 14 th February 1925, shall apply to the special relations between Siam and Indo-China altogether in so far as it is not incompatible with the present Convention or the Arrangements provided thereunder, as from the date of the exchange of ratifications of the present Convention.)

สัญญานี้ ทำให้ชัดเจนว่า มหบัญญัติแห่งสัญญานี้ปัจจุบันกับฝรั่งเศสนั้น เป็นอันใช้แก่อินโดจีนด้วย เท่าที่ไม่ขัดกับอนุสัญญานี้ หรือความตกลงเพิ่มเติมตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้.

ข้อ ๒. โดยที่ข้อ ๒ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๘๒๕ ให้ประกันแก่กรุงสยามและอินโดจีนในอันจะรักษา และถ้อยที่ถ้อยเคารพต่อเขตต์แดน อัน เป็น สามัญแก่ทั้งสองฝ่าย นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ปฏิญาณว่า ข้อ ๓ แห่งสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค. ศ. ๑๘๔๓ และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๘๐๔ นั้น ให้เป็นอันยกเลิก

เพื่อปฏิบัติกรตามบทสัญญาอันกล่าวไว้ในวรรคที่ ๒ ของ ข้อ ๒ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๘๒๕ นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ได้ตกลงกันต่อไปอีกดังนี้ คือ

๑. ในสองตอนของเขตต์แดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน ซึ่งแม่น้ำโขงเป็นแดนนั้น จะต้องมิแนวลอดการทหารกว้างข้าง ละ ๒๕ กิโลเมตรจากเส้นเขตต์แดนนั้น

๒. ภายในแนวเขตต์นี้ กรุงสยามและอินโดจีนจะบำรุง กำจัดพลก้ออาวุธไว้ในอาณาเขตต์ของตนได้ ก็ณะเพาะแต่กำจัด คำรวจเท่าที่จำเป็นสำหรับรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของมหาชนเท่านั้น

แต่ที่ว่า อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้แต่ละฝ่ายคงสงวนไว้ซึ่ง สิทธิที่จะเพิ่มกำลังเช่นคนได้ชั่วคราว เท่าที่จำเป็นสำหรับการที่ตำรวจก็ต้องกระทำเป็นพิเศษ และทั้งสองฝ่ายสงวนไว้ ซึ่งอำนาจภายใน อาณาเขตต์ของตนที่จะขน กองพลรบ และเครื่อง สัมภาระต่าง ๆ ซึ่งต้องการ สำหรับการ กระทำของตำรวจในเขตต์ แวงที่ใกล้เคียง ๆ สำหรับการสงครามกับประเทศนอกอนุสัญญา

ผ่านข้ามแนวเขตต์ที่ปลอดการทหารนั้นได้ด้วย

ในที่สุด อัครราชทูตแห่งอนัสัญญานแต่ละฝ่ายจะต้องได้รับ
อำนาจให้พักเครื่องบินทหารที่ไม่มีอาวุธ ในอาณาเขตต์
ของตนและภายในแนวเขตต์ที่ปลอดการทหารนั้นได้ทุกเมื่อ

๓. ภายในแนวเขตต์ที่ปลอดการทหารนั้น ห้ามมิให้มี
ค่ายมั่นฤๅสถานสำหรับกรทหารฤๅสนามปืนสำหรับใช้เฉพาะ
ประโยชน์ของกองทัพฤๅมีคลังสำหรับเครื่องอาวุธฤๅกระสุนปืนฤๅ
ยุทธภัณฑ์ เว้นไว้แต่เฉพาะคลังสำหรับเก็บเครื่องสัมภาระที่
ต้องไว้ช้อยู่เสมอและเชอเพลิงอันเป็นของจำเป็นสำหรับเครื่องบิน
ทหารที่ไม่มีอาวุธนั้น จึงจะมีได้

สถานที่พักอาศัยของกำลังตำรวจแห่งต่าง ๆ ในแนวเขตต์ที่
ว่านั้น พึงมีระเบียบการป้องกันสร้างไว้ได้เท่าที่ต้องการตามปกติ
สำหรับดรรรักษาความมั่นคงของที่นั้น ๆ

๔. แนวเขตต์ปลอดการทหารที่กำหนดไว้ในวรรคหมาย
เลข ๑ ข้างบนนั้น จะต้องปักปันเขตต์กันโดยอาศัยความตกลง
พิเศษ ซึ่งจะต้องเจรจาทำขึ้นในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน
โดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้

ความตกลงที่ว่านี้จะต้องกำหนดประเภทและจำนวนพลและ
เครื่องอาวุธสำหรับกำลังตำรวจของประเทศแต่ละฝ่ายที่จะต้อง
ไว้ตามปกติภายในแนวเขตต์ที่กล่าวมาแล้วนั้นด้วย

ความตกลงที่ว่านี้จะต้องกำหนดลักษณะการ ซึ่งภาคฝ่ายที่
เกี่ยวข้องนั้น จะพึงใช้อำนาจซึ่งได้ประสาทให้โดยตอนที่สอง

ของวรรคหมายเลข ๒ ข้างบนนั้นได้อันใดด้วย

ในที่สุด ความตกลงที่ว่านี้จะต้องวางระเบียบการพิเศษในเรื่องการเดินอากาศยานในแนวเขตที่ปลอดการทหารนั้น และจะเพาะอย่างนี้จะต้องวางลักษณะการที่ว่ อากาศยานทหาร ถ้าอากาศยานพลเรือนของประเทศทั้งสองนี้แต่ละฝ่ายจะบินข้ามเหนือลำแม่น้ำและร่อนลงและพักอยู่ในที่นั้นได้อันใด

๕. ความตกลงพิเศษที่บัญญัติไว้ว่านั้น "คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง" ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นตามข้อ ๑๐ ข้างล่างนี้ จะต้องเป็นผู้จัดร่างขึ้น แล้วเสนอให้รัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้นอนุมัติ

(Article 2 of the Treaty of 14 th February 1925 guaranteeing to Siam and Indo-China the maintenance and mutual respect of their common frontier, the High Contracting Parties declare abrogated Article 3 of the Treaty of 3 rd October 1893 and Article 6 of the Convention of 13 th February 1904.

For the application of the provisions provided under paragraph 2 of Article 2 of the Treaty of 14 th February 1925 they further agree as follows:

1. In the two sectors of the Siamo-Indo-Chinese boundary where it is formed by the Mekong, a zone,

25 kilometres wide on each side of the boundary line, shall be demilitarized.

2. Within this zone Siam and Indo-China, may not maintain on their respective territories any armed forces other than such police forces as are necessary for the maintenance of public safety and public order.

Nevertheless, each of the High Contracting Parties reserves the right momentarily to reinforce such forces in so far as extraordinary police operations would render it necessary. Each of them also reserves the power to effect in its territory, across the demilitarized zone, such transport of troops and materials as would be required by police operations in neighbouring districts or by war operations against a third Power.

In their respective territories and within the demilitarized zone, the High Contracting Parties shall lastly be authorized to station at all times unarmed military aircraft.

3. There may exist in the demilitarized zone neither fortified works nor military establishments, nor aerodromes exclusively for the use of the army, nor depots of arms ammunition or implements of war

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

with the exception of only such depots of current implements and fuel as may be necessary for unarmed military aircraft.

The various barrack-quarters of the police forces in the zone may comprise such defensive organization as their security may normally require.

4. By means of special Arrangement which shall be negotiated as soon as possible between Siam and Indo-China there shall be undertaken the delimitation of the demilitarized zone defined by 1. above.

Such Arrangement shall also fix the nature, strength and armaments of the police force of each country normally maintained in the said zone.

It shall determine the conditions under which the Parties concerned may avail themselves of the power granted to them by the second alinéa of 2. above.

It shall, lastly, define the special régime of the aerial navigation in the demilitarized zone and especially the conditions under which the military or civil aircraft of either of the two countries may fly over the bed of the river, alight thereon and stay therein.

guaranteeing to each other their mutual respect, confirm the frontiers established between their territories by virtue of and in conformity with the stipulations of former agreements maintained by Article 27 of the present Treaty. They undertake not to maintain, on their respective territories along the Mekong frontier, armed forces other than those police forces which are required for the maintenance of public safety and public order; and that, under conditions and over an area, which, in principle, shall be equal on both sides and which shall be determined by the Convention or by any one of the complementary Arrangements provided for in Article 26 of the present Treaty.)

ส่วนข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (พ.ศ. ๒๔๓๖ ร.ศ. ๓๑๒) มีความว่า "ขอเวอนแมนต์สยามจะไม่ก่อสร้างด่านค่ายคูประตูหอรบในแขวงเมืองพระตะบอง แต่เมืองนครเดียมราชู แต่ในจังหวัด ๒๕ กิโลเมตร (๒๕ เส้น) บนฝั่งขวาปากควันตกแม่น้ำโขง." (The Siamese Government shall construct no fortified port or military establishment in the Provinces of Battambang and Siam-Reap, and within a radius of 25 kilom. on the right bank of the Mekong.)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๖๓๓

และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญา ปี.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๖) มีความ
ว่า “ข้อสัญญาข้อ ๕ ในหนังสือสัญญาใหม่วันที่ ๓ ตุลาคม วัน
โกสินทรศก. ๑๓๒ นั้น เป็นอันยกเลิกเปลี่ยนเป็นข้อสัญญาตามความ
ต่อไปนี้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสยามทรงรับสัญญาว่า พดทหาร
ซึ่งจะได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งไป หรือจะให้ตั้งประจำอยู่
ในเขตต์แดนอันตม้น้ำตกแม่โขงข้าง ฝ่ายกรุง สยาม นั้นจะเป็น พดทหาร
ชาติไทยอยู่ในใต้บังคับบัญชาทหารชาติไทยเต็มอ มีความยกเว้นอย่างเด็ดขาด
จากสัญญาข้อนี้ ให้เป็นประโยชน์แก่ตำรวจชาวไทยซึ่งนายทหารชาติ
เดนมาร์กยังคงมีอยู่ในขณะนั้น ถ้ารัฐบาลสยามปรารถนาจะเปลี่ยนนาย
ทหารเหล่านี้ให้เป็นนายทหารของชาติอื่น รัฐบาลสยามจะปรึกษาให้
ตกลงกันกับรัฐบาลฝรั่งเศสก่อน..... ฯลฯ” (The provisions
of Article IV of the Treaty of October 3rd. 1893,
shall be replaced by the following :

His Majesty the King of Siam undertakes that
the troops which he will send or maintain in the
whole of the Siamese basin of the Mekong will
always be troops of Siamese nationality, commanded
by officers of this nationality. There is only one
exception to this rule in favour of the Siamese
gendarmarie, at present commanded by Danish officers.
In case the Siamese Government should wish to replace

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

these officers by foreign officers belonging to another nationality, they should previously come to an understanding with the French Government.....etc.

ข้อสัญญาเดิมที่กล่าวนี้ ห้ามมิให้ฝ่ายสยามมีทหารหรือป้อมค่าย หรือสถานที่สำหรับ ทหารภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตร จากฝั่งแม่น้ำโขง ตามข้อสัญญาเดิมนี้ แนวปดอดการทหารมีอยู่ทางฝั่งสยามฝั่งเดียว ทางฝั่งอินโดจีนห้ามแนวปดอดการทหารไม่ ล้วนข้อ ๒ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนี้ กำหนดให้แนวปดอดการทหารทั้ง ๒ ฝั่ง คือ ให้มีแนวปดอดการทหารทั้งทางฝั่งสยามและฝั่งอินโดจีน ฉะนั้น เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด ซึ่งอาจมีขึ้นได้ในส่วนนี้ จึงได้เป็นอันตกลงให้ยกเลิกข้อสัญญาตามสัญญาเดิมนั้นเสีย.

อันที่จริง วัตถุประสงค์ของข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๙๓ (ร.ศ. ๓๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ที่กล่าวแต่ข้างต้นนี้ ก็เพื่อจะป้องกันมิให้ฝ่ายสยามยกกองทหารจากรานเข้าไปในอินโดจีน แต่ต่อมาในสมัยนี้ รูปการได้เปลี่ยนแปลงไปมาก และแม้กระนั้นก็ดี ก็ยังคงมีเดียงพุดกันถึงความเกรงกลัวว่าอาจจะมี การรุกรานกันขึ้นได้ ฉะนั้น เพื่อระงับความเกรงกลัวเช่นนั้น ต่างฝ่ายต่างจึงได้ให้ประกันและรับรองต่อกันว่าจะรักษาและเคารพต่อเขตต์แดนของกันและกัน และยอมรับรองด้วยว่า ถ้าเกิดมีข้อพิพาทขึ้นในระหว่างประเทศทั้งสองนี้แล้ว จะเสนอเรื่องให้ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสิน (ดูข้อ ๒ แห่งสัญญาปัจจุบัน)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๓๕

ขึ้นกับฝรั่งเศส) ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนั้นเท่า ที่ได้วางระเบียบการ เพื่อระบับข้อพิพาทต่าง ๆ โดยสันติวิธีไว้ด้วยเหมือนกัน คือโดยทางคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง กับทั้งทางฝ่ายอินโดจีนได้ยอมให้มีแนวเขตต์ปิดอศการทหารทางฝั่งซ้าย คือฝั่งอินโดจีนด้วย เพื่อให้เป็นการถ้อยทีถ้อยคอยคอบแทนกัน.

(๑) อันเขตต์แดนระหว่างสยามกับอินโดจีนนั้น ห้ามแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตต์แดนตลอดไป ห้ามได้ คือ บางตอนก็มี บางตอนก็ไม่มีแม่น้ำโขงเป็นเขตต์แดน ที่มีแม่น้ำโขงเป็นเขตต์แดนมีอยู่ ๒ ตอนด้วยกัน คือ ตอนเหนือของหลวงพระบาง ตั้งแต่ “ปากน้ำสบรวก” ในท้องที่อำเภอเชียงแสนลงมาถึง “แก่งผาได” ในท้องที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตอนหนึ่ง กับตอนใต้ของหลวงพระบาง จาก “ปากน้ำเหือง” ลงมาถึง “ปากห้วยคอง” ใต้ปากน้ำมูน อำเภอสุวรรณาวรี จังหวัดอุบล อื่นอีกตอนหนึ่ง ที่อนุสัญญาว่าว่า “ในสองตอนของเขตต์แดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นเขตต์แดน ... ฯลฯ” นั้น ก็หมายถึงสองตอนที่กล่าวนั้นเอง.

อนึ่ง ตามข้อ ๒ (๓) แห่งอนุสัญญานี้ เห็นได้ชัดว่า แนวปิดอศการทหารนั้น ไม่มีตลอดเส้นเขตต์แดนระหว่างสยามกับอินโดจีน หากมีอยู่แต่ละเพราะในตอนที่มีแม่น้ำโขงเป็นเขตต์แดนเท่านั้น ตอนไหนไม่มีแม่น้ำโขงเป็นเขตต์แดน เช่น ตอนอริยภูมิประเทศ เป็นต้น ก็ไม่มีแนวปิดอศการทหาร.

(๓) อันแนวปิดอศการทหารนี้ ความอนุสัญญากำหนดให้มีเขตต์กว้างข้างละ ๒๕ กิโลเมตร จากเส้นเขตต์แดน และคณะข้าหลวง

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ใหญ่ฝรั่งเศส—สยามประจำแม่น้ำโขง (Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong) ซึ่งตั้งขึ้นตามข้อ ๑๐ แห่งอนุสัญญา นี้ ได้ตกลงกำหนดเขตศัตถ์ทางด้านทั้งสองฝั่งไว้บนแผนที่เสร็จแล้ว

(ง) ภายในแนวเขตศัตถ์ปิดอศการทหารนี้ ห้ามมิให้ฝ่ายสยาม หรือฝ่ายอินโดจีนมีทหาร หรือกำลังพลติดอาวุธ หรือมีขีปนาวุธ หรือสถานที่สำหรับกรทหารไว้ในอาณาเขตของตน จะมีได้ก็แต่เฉพาะ กำลังตำรวจ เท่าที่จำเป็นสำหรับปราบโจรผู้ร้าย กับสถานที่พักอาศัย ของกำลังตำรวจนั้น เท่านั้น ส่วนประเภท จำนวนพล และเครื่อง อาวุธ ของกำลังตำรวจที่วาง ซึ่งต่างฝ่ายต่างมิได้เป็นปกติในแนว เขตศัตถ์ที่กล่าวแต่ก่อนนี้ ให้คณะข้าหลวงใหญ่เป็นผู้กำหนด ซึ่งคณะ ข้าหลวงใหญ่ก็ได้ตกลงวางระเบียบการไว้แล้ว หากแต่ถ้า ในขณะนี้ ระเบียบการที่วางยังไม่เป็นอันใช้.

(จ) ในเรื่องเครื่องบินนั้น ตามอนุสัญญาข้อนี้ ก็ห้ามแต่ เฉพาะเครื่องบินทหารที่มีอาวุธ กับสนามบินที่ใช้เพื่อกรทหารโดย เฉพาะเท่านั้น ส่วนเครื่องบินทหารที่ไม่มีอาวุธ หรือเครื่องบินพล เวียน หรือสนามบินพลเรือนหรือเครื่องบินพาณิชย์ หรือสนามบิน พณิชยชน มิห้าม ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิที่จะนำไปพักเก็บหรือมีไว้ใน ภายในแนวเขตศัตถ์ปิดอศการทหารได้ทุกเมื่อ.

(ฉ) ส่วนอาวุธ กระสุนปืน และเครื่องยุทธภัณฑ์ต่าง ๆ นั้น ก็ห้ามมิให้สะสมหรือรวบรวมเก็บรักษาไว้ในแนวเขตศัตถ์ที่วาง จะเก็บ รักษาไว้ได้ ก็เฉพาะแต่เครื่องอาวุธสำหรับกองตำรวจ และเครื่อง สัมภาระที่ต้องใช้อยู่เสมอ กับเชอเพลิง เท่าที่จำเป็นสำหรับเครื่องบิน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๓๗

ทหารที่ไม่ใช้อาวุธ.

(๕) อนึ่ง คณะข้าหลวงใหญ่ได้รับมอบหมายให้จัดการวางระเบียบการพิเศษในเรื่องการเดินทางอากาศยานในแนวปลอดภัย ทหารด้วย และเฉพาะอย่างยิ่ง ให้จัดวางเงื่อนไขว่า จะอนุญาตให้ เครื่องบินทหาร หรือเครื่องบินพลเรือน ของแต่ละฝ่าย บินผ่านข้ามลำแม่น้ำแควตอนตง และพักอยู่ในที่นั้นได้ในกรณีใดบ้าง ระเบียบการพิเศษและเงื่อนไขที่วางนี้ คณะข้าหลวงใหญ่ได้ตกลงวางโครงไว้แล้ว หากแต่ถ้า ในเวลานั้นระเบียบการนี้ยังไม่เป็นอันใช้.

อย่างไรก็ดี สยามและฝรั่งเศส ต่างก็เป็นภาคแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการเดินอากาศ ค.ศ. ๑๙๑๙. ฉะนั้น ในเวลานี้ ในระหว่างที่ยังไม่ใช้ระเบียบการที่กล่าวแล้ว เครื่องบินของแต่ละฝ่าย จะเป็นเครื่องบินทหารก็ดี หรือเครื่องบินพลเรือนก็ดี ถ้าจะบินผ่านข้ามลำแม่น้ำแควไปลงพักในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาที่กล่าวแล้ว กับบทกฎหมายของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น โดยปรกติ จะต้องขอและได้รับ อนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแห่งประเทศอีกฝ่ายหนึ่งก่อน จึงจะบินผ่านและลงพักในดินแดนของฝ่ายนั้นได้ กับต้องลงดินณะนามบินที่เป็นต้นนามบินด้านภาชี หรือที่เจ้าหน้าที่เจ้าของอาณาเขตจะได้อนุญาตหรือกำหนดให้.

(๘๑) กฎหมายของเราในเรื่องนี้ ก็คือ พ.ร.บ. ว่าด้วยการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๖๕

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๓. เพื่อป้องกันมิให้มีข้อพิพาทอย่างใดในเรื่องเส้นเขตต์แดนในระหว่างกรุงสยาม กับอินโดจีน ในตอนที่แม่น้ำโขงเป็นแดนนั้น อัครภาคแห่งอนุสัญญาตกลงกันว่า จะได้มีการกำหนดเส้นเขตต์แดนนั้นอย่างแน่นอนณท้องที่ โดยความยินยอมพร้อมกันทั้งสองฝ่าย.

เพื่อการนี้เส้นเขตต์แดนตามลำแม่น้ำโขงนั้น มีบทวิเคราะห์ให้ชัดดังต่อไปนี้ คือ

๑. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย เพราะเกาะนั้น ให้ร่องน้ำเป็นเส้นเขตต์แดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน

๒. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย เพราะมีเกาะซึ่งออกหากจากฝั่งสยามโดยมีกระแสน้ำไหลสพัดอยู่ในระหว่างนั้น จะเป็นเวลาหนึ่งเวลาใดในขบปีก็ตาม ให้ร่องน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งสยามที่สุดนั้นเป็นเส้นเขตต์แดน.

๓. ในบันดาถิ่นที่ลำน้ำแยกซึ่งอยู่ใกล้กับฝั่งสยามที่สุดนั้น เจินขึ้นด้วยทรายทับถมฤตุนแห่งจนจนกระทำให้เกาะ ซึ่งแต่ก่อนอยู่ห่างจากฝั่งนั้นเชื่อมต่อกันเป็นนิจกับฝั่งนั้น ๆ ตามหลักนิยม เส้นเขตต์แดนจักต้องเดินตามร่องน้ำเดิมของสายลำน้ำแยกที่เจินขึ้นด้วยทรายทับถม ฤตุนได้ดินแห่งนั้นนั้น แต่ทว่าถ้าแม่น้ำกรณเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว จะต้องร้องขอต่อคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงให้พิจารณาแต่ละกรณีตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง และในกรณีเช่นนั้น คณะข้าหลวงใหญ่จะแนะนำให้ย้าย

เส้นเขตต์แดนไปไว้ยังร่องน้ำที่อยู่ใกล้ที่สุดของลำแม่น้ำก็ได้ ถ้าหากวินิจฉัยเห็นว่า การย้ายเช่นนั้นเป็นอันพึงปรารถนา ดังเช่นที่ได้ตกลงกันแล้วแต่บัดนี้สำหรับที่ดินต่างๆ ในลำแม่น้ำซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในวรรคต่อไปนี้

บ้านคาที่ดินในลำแม่น้ำซึ่งออกชื่อต่อไปนี้เป็นอันเชื่อมตายตัวกับอาณาเขตต์สยาม คือ ดอนแจ้เขว, ดอนแจ้ขวน้อย, ดอนน้อย, ดอนยาด, ดอนบ้านแพว, หาดทรายเพเวินกุ่ม, ดอนแกว กองดินเหนือและดอนสำโรง ซึ่งบางแห่งพึงนับได้ว่าเป็นส่วนของฝั่งฝ่ายสยาม และบางแห่งเป็นฉะเพาะขานเลนที่เกิดสะสมขึ้นและต่อเนื่องกับฝั่งสยามนั้นมากกว่าเป็นเกาะโดยแท้จริง.

คนสังกัดชาติฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ ฤๅทำการเพาะปลูกอยู่ในบ้านคาที่ดินที่ระบุชื่อข้างบนนี้ จะคงมีสัญชาติเดิมของตนต่อไป และถ้าหากว่าอยู่ได้บังคับแห่งกฎหมายสยาม และบ้านคาหนังสือสัญญาซึ่งใช้อยู่นั้นแล้ว จะคงเสวยสิทธิในการอาศัยอยู่ ฤๅในกิจกรรมสิทธิฤๅในสักแต่ว่าการเพาะปลูกนั้นได้ต่อไป.

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส— สยามประจำแม่น้ำโขงนั้นจะต้องได้รับมอบหมายให้จัดการกำหนดเส้นเขตต์แดนตามลำแม่น้ำดังที่วิเคราะห์มาแล้วนั้น แต่หากมีข้อสงวนไว้ว่าจะต้องได้รับอนุมัติแห่งรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้น.

การกำหนดเช่นว่านั้น จะต้องรวมทั้งการเขียนเส้นเขตต์แดนลงในแผนที่ลำแม่น้ำโขง โดยมีกระเสี้ยนมาตราส่วนหนึ่งในหมื่น กับทั้งจะต้องทำเครื่องหมายปักเส้นเขตต์แดนลงไว้ตามลำแม่น้ำโขงในทุกตอนที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นนั้นด้วย.

(With a view to avoiding all disputes relating to the line of the boundary between Siam and Indo-China formed by the Mekong the High Contracting Parties agree that there shall be undertaken on the spot and by common consent a determination of the said line.

The definition of the river boundary of the Mekong is for this purpose precisely specified as follows;

1. In those parts of its course in which the Mekong is not divided into several branches by islands, the thalweg of the river forms the boundary line between Siam and Indo-China;

2. In those parts of its course in which the Mekong is divided into several branches by islands separated from the Siamese shore at any time of the year by a channel of running water, the boundary line is formed by the thalweg of the branch of the river nearest to the Siamese shore;

3. At those points where the filling up with sand or the drying up of the branch of the river nearest to the Siamese shore would permanently attach to such shore islands formerly separated from

it, the boundary line would, in principle, follow the former thalweg of the said branch of the river thus filled up with sand or dried up. However, the Permanent High Commission of Mekong shall be called upon practically to examine each case of this kind that might arise, and they may then propose to move such boundary on to the nearest thalweg of the river, if they consider such removal desirable, such as it has from now been decided for the lands on the river enumerated in the following article.

There are definitively attached to the Siamese territory the lands in the river known under the names of Don Khieo, Don Khieo-Noi, Don Noi, Don Nhiat, Don Banphaeng, Hat Saipch-Veunkoum, Don Keokong-Dinnua and Don Somhong, which can be considered some as part of the Siamese shore and others as mere alluvial deposits appartenant to such shore rather than islands proper.

The French ressortissants inhabiting or cultivating the lands enumerated above, shall keep their nationality. They shall continue, under the régime of Siamese law and of the treaties in force, to enjoy their

rights of residence, of property or of mere cultivation.

The Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong shall be charged to proceed to determine the line of the river boundary thus defined, subject to the approval of the two Governments concerned.

Such determination shall include the figuration of the line of boundary on a map of the course of the Mekong on a scale of one to the ten thousandth. It shall further comprise a marking out of the boundary itself in every part of the course of the Mekong where it shall be deemed necessary.)

ที่ได้ตกลงกำหนดเส้นเขตแดนไว้เช่นนี้ ก็เพื่อจะของกันใหม่ ปัญหาเกี่ยวกับการตีความข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๓๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) ขึ้นได้ ข้อ ๓ แห่งสัญญาที่ว่านี้ มีความว่า "ขอเวอนแมนต์สยามยอมสละเสีย ซึ่งข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นที่อยู่ในดินแดนฝั่งซ้ายปากตะวันออกแม่น้ำโขง และในบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำนี้ด้วย." (The Siamese Government renounces all the whole of the territories on the left bank of the Mekong, and to the islands in the river.)

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๔๓

เนื่องจากข้อสัญญาข้อนี้ นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๘๓ (ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) เป็นต้นมา ฝ่ายฝรั่งเศสได้แสดงความแสร้งว่า แม่น้ำโขงทั้งแม่น้ำเป็นของฝรั่งเศสฝ่ายเดียว แต่ฝ่ายไทยเราคิดความว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแดนค้อแดน เมื่อมีความเห็นแตกต่างกันดังนี้ ในสัญญากับฝรั่งเศสปีค.ศ. ๑๘๒๕ ข้อ ๕๗ วรรค ๒ ต่างฝ่ายจึงต่างส่งจดสิทธิในการตีความ ของแต่ละฝ่ายไว้ แต่ในที่สุดเมื่อได้ทำขอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนกันใน ค.ศ. ๑๘๒๖ นั้น ได้เป็นที่ตกลงกันตามข้อ ๓ แห่งขอนุสัญญาที่ว่านั้น ว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสามัญ (common river) ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส.

วรรคต้นแห่งข้อ ๓ นี้ ใช้คำว่า “เพื่อบริเวณให้มีข้อพิพาทอย่างไรในเรื่องเส้นเขตแดน...” ถ้อยคำเช่นว่านี้ ย่อมแสดงว่า ขอนุสัญญาทั้งสองฝ่ายคงใจจะกำหนดเส้นเขตแดนให้เป็นการแน่นอนตายตัว เมื่อเป็นดังนี้ ผลก็คือว่า เมื่อได้ตกลงกำหนดเส้นเขตแดนไว้ว่าอยู่ตรงไหนแน่แล้ว ดินแดนทั้งหลายที่อยู่ข้างขวาแห่งเส้นเขตแดน ก็ย่อมเป็นของไทย และดินแดนทั้งหลายที่อยู่ข้างซ้ายแห่งเส้นเขตแดนนั้น ย่อมเป็นของฝรั่งเศส.

เส้นเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนในแม่น้ำโขงนี้ คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงได้ตกลงกำหนดกันไว้แน่นอนแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) ฉะนั้น คงแน่นอนเป็นต้นมา ดินแดนทั้งหลายที่อยู่ข้างขวาแห่งเส้นเขตแดนนั้น รวมทั้งเกาะหรือดินดอนที่เกิดขึ้นใหม่ ภายในเส้นเขตแดนของฝ่ายสยามด้วย ย่อมเป็นของไทย ส่วนดินแดนทั้งหลายที่อยู่ข้างซ้ายของเส้นเขต

04/07/2565

แดนรวมทั้งเกาะหรือดินตอนที่เกิดขึ้นใหม่ภายในเส้นเขตแดนของฝรั่งเศส ย่อมเป็นของฝรั่งเศส.

ที่ได้ตกลงกันไว้ว่าจะเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตแดนตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๓๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) หามิได้ แต่หากเป็นความตกลงเนื่องมาจากกรณีความสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ ของแต่ละฝ่ายนั่นเอง.

ที่อนุ. ๓ กำหนดว่า ในจำแม่น้ำโขง ตอนที่ไม่มีเกาะ ให้ร่องน้ำเป็นเส้นเขตแดนนั้น ก็เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และตรงกับที่ฝ่ายเราตีความว่า แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแดนต่อแดน

ที่กำหนดไว้ในอนุ. ๒ ว่า ตามจำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย เพราะมีเกาะนั้น ให้ร่องน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งสยามที่สุดเป็นเส้นเขตแดนนั้น ก็เพราะตามข้อ ๓ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ ที่กล่าวแล้ว เกาะในจำแม่น้ำโขงเป็นของฝ่ายฝรั่งเศสทั้งสิ้น

ส่วนข้อที่ว่า เกาะได้แก่ที่ชนิดใดนั้น เป็นปัญหาที่ยากที่ได้เจรจากันมา ปัญหาเรื่องเกาะนี้ แบ่งออกได้เป็น ๒ ตอน คือที่จะพิจารณาว่าที่ใดเป็นเกาะหรือไม่นั้น

(ก) ถัดจากน้ำอะไรเป็นเกณฑ์ คือ ถัดจากน้ำน้อย ถัดจากปานกลาง หรือถัดจากสูง.

(ข) ถัดรูปการในเวลาไหนเป็นเกณฑ์ คือ ใน ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๓๓๒) หรือในเวลาลงนามอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนใน ค.ศ. ๑๘๒๖ หรือถือตามรูปการที่เป็นจริง โดยไม่คำนึงว่าเป็นเวลาใด.

สำหรับ (ก) นั้น ในอนุ. ๒ ได้เป็นที่ตกลงกันอย่างชัดแจ้งว่า “จะ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๔๕

เป็นเวลาหนึ่งเวลาใดในขอบนี้ก็ตาม”

ตามนี้ หมายความว่า ที่ใด ถ้าน้ำไหลท่วมรอบ ไม่จำเป็นฤดูใดแล้ว ต้องถือว่าเป็นเกาะ.

ส่วน (๒) นั้น ได้ตกลงกันถึงรูปการที่เป็นอยู่ในปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๓๓๒) เป็นเกณฑ์ คือ ที่ใดเป็นเกาะอยู่ในปี ค.ศ. ๑๘๘๓ แล้ว เมื่อนั้นจะมากลึงกับฝั่งขวาของไทยในเขตภพหัดังก็ตาม ก็ยังคงถือความเป็นของฝรั่งเศส.

อย่างไรก็ดี ตามข้อ ๓ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีน มีที่ดินบางแห่งซึ่งไม่นับว่าเป็นเกาะ คือ

๑. ดอนเขี้ยว
๒. ดอนเขี้ยวน้อย
๓. ดอนน้อย
๔. ดอนยาด
๕. ดอนบ้านแพง
๖. หาดทรายเพเวินกุ่ม
๗. ดอนแกวคองดินเหนียว และ
๘. ดอนสำโรง

ฝ่ายฝรั่งเศสยอมรับว่า ที่เหล่านี้เป็นของไทย แต่ฝ่ายฝรั่งเศสได้ตั้งฉันทธิบายประการไว้ให้แก่คน สังกัดชาติฝรั่งเศส คือสำหรับคน สังกัดชาติฝรั่งเศสที่ได้อาศัยอยู่ หรือทำการเพาะปลูก อยู่บนที่ดินเหล่านี้.

(ก) ให้คงมีฉันทธิบายเดิมของคนต่อไป และ

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

(๑) ให้คงมีสิทธิที่จะอาศัยอยู่ ถิ่นกรรมสิทธิที่ดิน และทำการเพาะปลูกบนที่เหล่านั้นได้ต่อไป ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายไทย และหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่มีอยู่.

คอนต่าง ๆ เหล่านี้ แม้จะได้ตกมาเป็นของไทยแล้วก็ดี แต่ฝ่ายฝรั่งเศสก็ได้ตั้งฉันทิธิไว้ให้คนตั้งกัตชาติฝรั่งเศส ทำการเพาะปลูกบนคอนเหล่านี้ได้.

ข้อที่น่าคิด มีว่า คนในบังคับสยามจะเข้าไปทำการเพาะปลูกบนคอนที่เป็นของฝรั่งเศสได้เพียงไร หรือไม่.

ตามสัญญาฉบับฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๘๖๕ ข้อ ๒๖ มีความว่า จนกว่าจะได้ใช้ข้อสัญญาด้วยอินโดจีน และความตกลงเพิ่มเติมต่าง ๆ ในส่วนนี้ คนในบังคับสยามจะต้องได้รับผลแห่งสิทธิ เอกสิทธิ และความคุ้มกันต่าง ๆ อย่างเดียวกันกับที่เคยได้รับมาแต่แต่ก่อนจนบัดนี้ โดยอาศัยบทบัญญัติที่ใช้อยู่ในเวลานี้ ในเวลานี้ ฝรั่งเศสกับสยามได้ตกลงทำอนุสัญญาด้วยอินโดจีนกันแล้ว ฉะนั้น การพึงเป็นไปตามอนุสัญญานี้.

ในเรื่องการเพาะปลูก ข้อ ๓๐ แห่งอนุสัญญาที่อ้างมีความว่า คณะข้าหลวงใหญ่จะแนะนำวิธีการใด ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการปรองดองระงับปัญหาอันเกี่ยวกับสิทธิในการเพาะปลูก ที่คนตั้งกัตชาติของประเทศทั้งสองฝ่ายยอมใช้อ้อยอย่างไม่มีเป็นกัตกษณะ (cultivation rights precariously exercised by the ressortissants of the two countries) ในที่ดินในท้องแม่นานนี้ ก็ได้ แต่ในกรณีทุกเรื่องไป จะเป็นอันตกลงตามคำแนะนำของคณะข้าหลวงนั้นได้ ก็ต้องอาศัยอนุมัติของ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๔๗

รัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องให้อนุมัติด้วยกัน และให้เป็น
ลายลักษณ์อักษร.

ตามนี้ เห็นได้ว่าสิทธิในการเพาะปลูกนี้ ไม่ใช่สิทธิอันจริงจัง
แต่หากเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่เช็กกันอยู่ เท่านั้น.

อนึ่ง ปรากฏในรายงานของคณะข้าหลวงว่า ข้าหลวงฝ่ายไทย
ได้เคยยกเรื่องสิทธิในการเพาะปลูกนี้ขึ้นพูดกับข้าหลวงฝ่ายฝรั่งเศสครั้ง
หนึ่ง ฝ่ายฝรั่งเศสก็กล่าวว่าการที่ฝรั่งเศสยอมให้คนในบังคับสยามไป
ทำการเพาะปลูกบนดินดอนของฝรั่งเศส ตั้งที่ยอมอยู่ในขณะนั้น
คงยอมค่อไปเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ในการที่คนดังกล่าวที่ฝรั่งเศส
จะไปทำการเพาะปลูกบนดินดอนต่าง ๆ ที่ตกมาเป็นของไทยนั้น ได้มี
สิทธิซึ่งงวนไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้ ส่วนการที่คนในบังคับสยามจะไป
ทำการเพาะปลูกบนดินดอนของฝรั่งเศสนั้น ไม่มีสิทธิซึ่งงวนไว้ใน
อนุสัญญาเลย ฉะนั้น ฝรั่งเศสย่อมต้องสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะให้ผล
ปฏิบัติแก่คนในบังคับสยามตามแต่ตนจะเห็นสมควร ถ้าคนในบังคับ
สยามประสงค์จะทำการเพาะปลูกในถิ่นที่ใด ๆ ที่เป็นดินแดนของฝรั่งเศส
แล้ว ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่เขาจะให้คนของเขาทำการเพาะปลูก
แทนที่จะให้คนในบังคับสยามทำ.

ตามนี้ ก็เป็นการแสดงนโยบายของฝรั่งเศสไว้ล่วงหน้าแล้ว
และนโยบายนี้ก็ไม่ขัดกับหนังสือสัญญาอย่างใด.

ในกรณีที่คนในบังคับสยาม ไปทำการเพาะปลูกอยู่บนดินดอน
ของฝรั่งเศสนั้น ถ้าฝรั่งเศสไม่ยอมให้ทำค่อไปอีก หรือจะกำหนดให้ทำ
ค่อไปได้เป็นเวลาเท่านั้นเท่านั้น เมื่อพ้นกำหนดนั้นไปแล้ว ให้ไปหากที่อื่น

ในคอนโทดเคียงทำต่อไป ก็ยอมทำได้.

อนึ่ง ขอให้พึงเข้าใจว่าสิทธิที่จะไปทำการเพาะปลูกนั้น ไม่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่หากเป็นสิทธิของคนขายแดนต่อแดนไปหากิน (ไม่ใช่ทำการค้าขาย) ในดินดอนของอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น.

ส่วนอนุ ๓ ที่มีใจความว่า ยอมให้เกาะซึ่งมั่นคงได้เชื่อมติดกับฝั่งสยาม เพราะที่ระหว่างเกาะกับฝั่งสยามได้ค้นเงินหรือแห่งอื่น คงเป็นของฝรั่งแต่ต่อไปนั้น ดูเป็นข้อที่เขาเปรียบเราอยู่สักหน่อย แต่ความจริงก็ไม่สำคัญนัก เพราะเท่าที่ทราบในจำแม่น้ำโขงไม่ปรากฏว่ามี “เกาะ” เช่นว่านเดย.

ที่ตกลงเติมอนุ ๓ ลงในข้อสัญญาฉบับนี้ ก็เพื่อให้ความพอใจแก่ฝ่ายฝรั่งแต่เท่านั้น.

ข้อ ๔. “ อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้มีความปรารถนาที่จะให้ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจในระหว่างอาณาเขตต์ของทั้งสองฝ่ายให้เผยแพร่โดยสะดวก จึงได้ยินยอมตกลงกันว่า การเดินเรือในทางค้าขายนั้นแต่ละฝ่ายจะต้องกระทำได้โดยเสรีภาพตลอดทั่วความกว้างของลำแม่น้ำโขงในทั้งสองตอนที่แม่น้ำนั้นเป็นเส้นเขตต์แดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน.

บทบัญญัติแห่งข้อ ๔ ของอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ นั้นเป็นอันคงไว้ช้อยู่และรับความยืนยันในที่นี้.

บริษัทเดินเรือในทางค้าขาย ซึ่งต่อไปภายหน้าทางราชการของประเทศทั้งสองที่ตั้งอยู่ชายฝั่งแต่ละประเทศ จักมอบอำนาจให้ให้เรือเดินตามลำแม่น้ำโขงตอนที่เป็นเส้นเขตต์แดนได้นั้น จะต้องเป็นเฉพาะแต่บริษัทสยามฤบริษัทอินโดจีนเท่านั้น.

(The High Contracting Parties desirous of facilitating the development of economic relations between their respective territories, agree that commercial navigation shall be free for each of them over the whole width of the Mekong in the two portions of the river where it constitutes the boundary between Siam and Indo-China.

The provisions of Article 4 of the Convention of 13 th February 1904 are maintained and confirmed.

04/07/2565

The companies of commercial navigation that might in future be authorized by the administration of either of the two riparian countries to utilize vessels on the Mekong where it forms a boundary shall exclusively be Siamese or Indo-Chinese companies.)

ขอแยกอธิบายดังนี้. —

(ก) คำว่า “..ในทั้งสองตอนกึ่งแม่น้ำนั้นเป็นเส้นเขตต์แดน..” นั้น ก็หมายถึง สองตอนที่กล่าวแต่ในข้อ ๒ คือ (๑) ตอนเหนือของพระบาง และ (๒) ตอนใต้ของพระบาง.

(ข) ข้อ ๔ แห่งอนุสัญญา ปี ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) มีความว่า “รัฐบาลสยามยอมเสียสัตยาธิปไตย ซึ่งเป็นเจ้าของแผ่นดินเมืองหลวงพระบางที่อยู่ข้างฝั่งแม่น้ำโขง. เรือค้าขายและแพไม้ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของคนไทย มีอำนาจที่จะขึ้นลงได้โดยสะดวก ปราศจากการขัดขวางในคอนแม่น้ำโขง ซึ่งไหลตลอดที่ดินแดนของเมืองหลวงพระบาง” (The Siamese Government renounce all prerogatives of suzerainty over the territories of Luang Prabang situated on the right bank of the Mekong. Trading vessels and rafts of wood, belonging to Siamese, shall have the right to navigate freely that portion of the Mekong traversing the territory of Luang Prabang.)

ที่ให้ช้อนเป็นอันคงใช้คือไปนั้น ก็เพราะช้อนเป็นข้อสัญญาเกี่ยวกับเขตต์แดนตอนหลวงพระบางอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง ก็เพราะเกี่ยวกับสิทธิ์ที่จะเดินเรือค้าขายในจำแม่น้ำโขงตอนที่ไหลผ่านหลวงพระบางนั้นด้วย

(ค) บริษัทเดินเรือค้าขายที่จะใช้เรือเดินในจำแม่น้ำโขง ตอนที่ เป็นเขตต์แดนระหว่างสยามกับอินโดจีนได้ ก็เพราะแต่บริษัทไทย หรือบริษัทอินโดจีนเท่านั้น

ในเรื่องการเดินเรือค้าขายนี้ ตามสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายระหว่างสยามกับต่างประเทศที่ใช้ขณะบัดนี้ ส่วนมากยอมให้ผลิตปฏิบัติอย่างชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ฉะนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับแม่น้ำโขงนี้ ประเทศเหล่านั้น อาจยกข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างนั้น ขึ้นอ้างอิงเพื่อขอรับประโยชน์อย่างเดียวกับที่ฝ่ายสยามได้ให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศสตามอนุสัญญาอันคือ ขอเดินเรือค้าขายในจำแม่น้ำโขงด้วย ทั้งนี้ฝ่ายเราคงจะไม่ยอมให้ประโยชน์เช่นนั้น เพราะเราถือว่า เมื่อแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแดนต่อแดนที่ใช้เดินเรือเข้าออกจากทะเลไม่ได้ ฝ่ายสยามกับฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศเจ้าของฝั่ง ก็พึงมีเสรีภาพที่จะทำความตกลงในระหว่างกันและกันว่าด้วยการใช้แม่น้ำลำน้ำได้ตามแต่จะเห็นสมควร

อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันมิให้มีปัญหาเกิดขึ้นในส่วนนี้ ในสัญญาทางพระราชไมตรีซึ่งเราจะทำกับ ต่างประเทศต่อไปนั้น ควรจะเพิ่มข้อยกเว้นเรื่องการใช้ข้อสัญญาว่าด้วยชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ ยกเว้นมิให้ใช้ข้อสัญญานี้แก่ “บันดาประโยชน์ซึ่งให้

หรือจะได้ให้ต่อไปในภายหน้าแก่รัฐอื่นที่ติดต่อกันในการเดินเรือหรือ
การใช้ด่านอันเป็นพรมแดน ซึ่งเดินเรือเข้าออก จากทะเลไม่ได้”
ดังเช่นข้อ ๒๓ (๔) แห่งสัญญาปัจจุบันกับเยอรมนี และข้อ ๑๖ (๔)
แห่งสัญญากับสวีตเซอร์แลนด์.

ข้อ ๕. คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยาม ประจำแม่น้ำโขง จะต้องได้รับมอบหมายให้พิจารณาว่า จะมีทางสามารถทำไม่อย่างไร ในอันจะแก้ไขระเบียบการเช่าที่ดินฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ซึ่งกรุงสยามได้อนุญาตให้กรุงฝรั่งเศสเช่าถือ ตามความในข้อ ๖ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๓ และข้อ ๘ แห่งอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ นั้น

แต่ทว่าเป็นที่ตกลงกันแต่บัดนี้ว่า ถ้าหากจะทำความตกลงพิเศษแล้ว และแก้ไขระเบียบการปัจจุบันของการอนุญาตให้เช่าถือที่วามันแล้ว การแก้ไขเช่นนั้นจะเบียดเบียนประโยชน์ของทางราชการฝ่ายอินโดจีนอุปประโยชน์ของคนสังกัดชาติฝ่ายนั้น ซึ่งเมื่ออยู่วันที่ทำความตกลงนั้นไม่ได้เป็นอันขาด อนึ่งเป็นที่เข้าใจกันและเพาะอย่างยิ่งว่า ถ้าหากว่าแก้ไขระเบียบการให้เช่าถือเช่นว่านี้แล้ว รัฐบาลสยามรับรองว่าจะให้ความสะดวกสำหรับแต่งตั้งสรรค์ที่ดินฝั่งขวา และลู่ถือเอาฤกษ์เช่าถือที่ดินนั้นๆ ฐานเอกชนทุกอย่างทุกประการที่จำเป็นสำหรับบริษัทอินโดจีนต่างๆ ที่ทำการเดินเรืออุปประกอบการพาณิชย์ตามลำแม่น้ำโขงนั้น.

(The Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong shall be charged to examine the possibility of modifying the régime of the lease concessions granted to France by Siam on the right bank of the Mekong by virtue of Article 6 of the Treaty of 3rd October

1893 and Article 8 of the Convention of 13 th February 1904.

It is, however, agreed from now that such modification, if any, as might be brought to the present régime of the said concessions by a special Arrangement, could not in any case infringe upon the interests of the Indo-Chinese Administration or upon those of its ressortissants at the date of the said Arrangement. It is, especially, understood that the Siamese Government undertake, in case of the modification of the régime of such concessions, to facilitate all accommodations and all private purchase or lease of land on the right bank that might be necessary for Indo-Chinese navigation companies or commercial enterprises on the Mekong)

ตามความในข้อ ๖ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๓๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) และข้อ ๘ แห่งอนุสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) นั้น ฝ่ายสยามได้ตกลงให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าที่ดินทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง รวม ๘ แห่งด้วยกัน คือ ในท้องที่

๑. อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

๒. อำเภอสุวรรณบุรี	}	จังหวัดชุมพรราชธานี
๓. อำเภอเขมราฐ		
๔. อำเภอมีไชย		จังหวัดหนองคาย
๕. อำเภอท่าอุเทน	}	จังหวัดนครพนม
๖. อำเภอธาตุพนม		
๗. อำเภอมุกดาหาร		

ตามข้อ ๕ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนี้ คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงได้รับมอบหมายให้พิจารณาหาทางแก้ไขระเบียบการเช่าที่ดินที่ดินเหล่านี้ เท่านั้น หากให้พิจารณาเรื่องการยกเลิกระเบียบการนี้ไม่ว่าอย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๘ (พ.ศ. ๒๔๗๒) รัฐบาลฝรั่งเศสได้ตกลงคืนที่เช่าเหล่านี้ให้แก่รัฐบาลสยามโดยได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนกันในระหว่างรัฐบาลทั้งสองฝ่าย

สรุปความว่า ในเวลานี้ ข้อ ๖ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๙๓ (ร.ศ. ๓๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) กับข้อ ๘ แห่งอนุสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖) และระเบียบการเช่าที่ดินทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงตามข้อสัญญาอื่นๆได้เป็นอันยกเลิก และที่เช่าเหล่านั้น ฝ่ายฝรั่งเศสได้คืนให้แก่ฝ่ายสยามแล้ว แต่เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๘ (พ.ศ. ๒๔๗๒) เป็นต้นมา

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๖. โดยเหตุที่ตั้งแต่นั้นต่อไป กรุงสยามจำเป็นจะต้องมีส่วน
ในการตำรวจทางน้ำในดอนลำแม่น้ำโขงสองตอนที่เป็นเขตต์แดน
นั้น อัครภาคแห่งอนุสัญญาตกลงกันว่า ข้อ ๒ แห่งหนังสือ
สัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๕๓ นั้น ให้เป็นอันยกเลิกเสีย
โดยอนุสัญญาฉบับนี้.

ฉะนั้นแต่ละฝ่ายจะต้องได้รับอำนาจเพื่อใช้เรืออาวุธเดิน
ไปมาตามลำแม่น้ำโขง ในตอนที่เป็นเขตต์แดนเพื่อการศุลกากร
เพื่อการตำรวจสำหรับสืบจับนั้นได้.

แต่ความตกลงพิเศษที่ว่าไว้ในข้อ ๒ แห่งอนุสัญญานั้น
จะต้องกำหนดจำนวน ชนิด และขนาดระวางของเรืออาวุธ
เหล่านั้นและกำหนดเครื่องอาวุธอย่างมากประจำเรือนด้วย.

(By reason of the necessity for Siam henceforth
to participate in the river police in the two portions
of its course where the Mekong serves as a boundary,
the High Contracting Parties agree to abrogate by
the present Convention Article 2 of the Treaty of
3 rd October 1893.

Each of them shall thus be authorized to cir-
culate armed boats on the Mekong in the part where
it forms a boundary either for the service of the

Customs or for that of the Detective Police.

But the special Arrangement provided under Article 2 of the present Convention shall also determine the number, type, tonnage and maximum armament of such armed boats.)

ข้อ ๒ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) นั้น มีว่า ฝ่ายสยามจะไม่มีเรือรบใหญ่หรือไปไว หรือใช้ในแม่น้ำโขง และในลำน้ำแยกจากแม่น้ำโขง ซึ่งอยู่ภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งขวา คือ ฝั่งสยาม แต่ข้อ ๖ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนั้น ยอมให้ฝ่ายสยามและฝ่ายอินโดจีนใช้เรือมีอาวุธเดินตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แม่น้ำแตกแดน เพื่อการศุภกการหรือการที่ตำรวจจะสืบจับโจรผู้ร้ายได้ ฉะนั้นเพื่อบอกกันความเข้าใจผิดซึ่งอาจมีขึ้นได้ จึงได้เป็นอันตกลงให้ยกเลิกข้อ ๒ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๓๒ พ.ศ. ๒๔๓๖) นี้เสีย.

อนึ่ง เรือมีอาวุธซึ่งต่างฝ่ายต่างมีสิทธิใช้ได้ตามความในข้อ ๖ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนั้น จะต้องเป็นเรือที่ใช้เพื่อการศุภกการ หรือการที่ตำรวจจะสืบจับผู้ร้ายเท่านั้น จะใช้เพื่อการตำรวจในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนเรือและการดูรักษาขนาดด้วย ไม่ได้ เพราะการทั้งสองอย่างนี้ไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศุภกการหรือการสืบจับผู้ร้าย

ส่วนเรือของจำนวน ชนิด และขนาดที่ระวางของเรือ มีอาวุธกับ

04/07/2565

เครื่องอาวุธประจำเรือนั้น คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงได้
ตกลงวางระเบียบการขึ้นแล้ว แต่ในเจดานระเบียบการนั้นยังไม่
เป็นอันใช้.

ข้อ ๗. ตามลำแม่น้ำโขงทั้งสองตอนที่เป็นเขตแดนระหว่าง
กรุงสยามกับอินโดจีนนั้น คนสังกัดชาติของประเทศทั้งสองจะ
ต้องมีสิทธิที่จะจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั่วความกว้างของแม่น้ำ แต่
จะต้องใช้แต่เครื่องมืออย่างทีลอย ฤ็เครื่องมือจับปลาซึ่งใช้ทอดทั้ง
ด้วยมือเท่านั้น:

เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่เป็นเครื่องอยู่กับพื้น จะใช้ในแถบ
น่านน้ำของฝ่ายใด ก็ต้องเป็นคนสังกัดชาติของประเทศที่เป็นเจ้า
ของแถบน่านน้ำของฝ่ายนั้นเท่านั้น จึงจะพึงใช้ได้.

ที่ปากน้ำของแควต่าง ๆ นั้น สิทธิในการจับสัตว์น้ำในเขตต์
น่านน้ำ ๆ จะต้องสงวนไว้สำหรับคนสังกัดชาติของประเทศที่เป็น
เจ้าของฝั่งฟากที่เกี่ยวข้องนั้นฝ่ายเดียว และเขตต์ที่จะจับสัตว์น้ำ
ในลำน้ำกว้างขวางออกไปได้เพียงไรนั้น คณะข้าหลวงใหญ่ประจำ
แม่น้ำโขงจะต้องเป็นผู้กำหนดตามลักษณะท้องที่และในกรณี
หนึ่ง ๆ โดยฉะเพาะ

(In the two portions of the course of the
Mekong that form a boundary between Siam and
Indo-China, the ressortissants of the two countries
shall have the right to engage in fishery over the
entire width of the river but only with the help
of floating or hand-hauled instruments.

Fixed installations of fisheries may be used, in each of the two territorial water zones, only by the ressortissants of the country to which the zone in question belongs.

At the mouth of the tributaries, the right of fishery in the waters of the river shall be entirely reserved for the ressortissants of the country that owns the corresponding bank. Its limits on the river shall be fixed, according to the localities and in each particular case, by the Permanent High Commission of the Mekong.)

ขอแยกอธิบายดังนี้. —

(ก) เครื่องมืออย่างใดที่ลอย หรือ เครื่องจับสัตว์น้ำ ซึ่งใช้ทอดตั้งด้วยมือชน ได้แก่ของเหล่านี้ คือ

๑. เบ็ดลอย	๔. ขกยอ
๒. เบ็ดมือ	๕. กุ้ง
๓. สัตั้ง	๖. ซ้อน หรือซ้อน

และ ๗. แท

(ข) ส่วนเครื่องจับสัตว์น้ำประจําชน ได้แก่

๑. กระบุง	๓. ฉา
๒. ถัง	๔. ถ่ม

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๒๑

๕. ค้อน	๑๑. จีน
๖. ฝืนอก	๑๒. โทง
๗. ชิง	๑๓. ทุ้ม
๘. ดอบ	๑๔. เบ็ดตาก
๙. ไช	๑๕. เบ็ดราว

(ค) ตามข้อนี้ โดยปรกตินักตั้งกษัตริย์ของแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั่วอาณาบริเวณของลำแม่น้ำโขง หากแต่ละฝ่ายจะใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ เครื่องจับสัตว์น้ำที่ทอดทิ้ง ด้วยมือ แต่ละฝ่ายที่ปากน้ำของแควต่าง ๆ นั้น ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิส่งวนสิทธิจับสัตว์น้ำที่ปากน้ำนั้นไว้สำหรับคนตั้งกษัตริย์ของตนเท่านั้นก็ได้ ปากน้ำของแควต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ตกลงกำหนดกันไว้ มีบัญชีชื่อเป็นหลักฐานแล้ว.

(ง) อนึ่ง ตามถ้อยคำที่ใช้ในข้อนี้ ใช้ว่า "คนตั้งกษัตริย์ของประเทศทั้งสอง" หรือ "คนตั้งกษัตริย์ของประเทศที่เป็นเจ้าของฝั่ง" บัญญัติจึงมีว่า ถ้อยคำเช่นว่านี้หมายความว่าเพียงไร เช่น ญวนหรือลาวที่เป็นคนตั้งกษัตริย์ฝั่งหนึ่ง แต่ได้มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางฝั่งขวาในเขตต์สยามดังนี้ จะมีสิทธิจับสัตว์น้ำในที่ปากน้ำของแควต่าง ๆ ที่ฝ่ายสยามส่งวนไว้สำหรับคนตั้งกษัตริย์สยามได้หรือไม่.

บัญชา เป็นปัญหาที่ยังยากอยู่ แต่เพื่อตัดปัญหา คณะรัหหลวงใหญ่ได้ทำความตกลงในเรื่องนี้ไว้ เรียกว่า ความตกลงหรือข้อบังคับสามัญเรื่องสิทธิจับสัตว์น้ำในลำแม่น้ำโขงพรมแดน. ตามความตกลงนี้ ต่างฝ่ายต่างตกลงกันว่า คนตั้งกษัตริย์ของแต่ละฝ่ายซึ่งไป

04/07/2563

มีภูมิตำเนาอยู่ในอาณาเขตต์ของอีกฝ่ายหนึ่ง และได้เสียภาษีอากร
 ในอาณาเขตต์นั้นแล้ว ให้ถือเหมือนหนึ่งเป็นคนตั้งกีดชาติของอาณา
 เขตต์นั้น คือ อาณาเขตต์ที่ไปมีภูมิตำเนา และคนเหล่านั้นจะใช้สิทธิ
 จับสัตว์น้ำในที่ซึ่งรัฐบาลเดิมของคนได้ตั้งจนไว้สำหรับ คนพื้นเมืองนั้น
 ไม่ได้ แต่ยอมมีสิทธิจับสัตว์น้ำในที่ซึ่งรัฐบาลเจ้าของอาณาเขตต์
 ที่ตนไปมีภูมิตำเนาตั้งจนไว้ให้คนพื้นเมืองของอาณาเขตต์นั้นได้ เช่น
 ญวนหรือลาวที่เป็นคนตั้งกีดชาติฝรั่งแล้ว แต่ได้นำมีภูมิตำเนาอยู่
 ในเขตต์สยาม และได้เสียภาษีอากรตามกฎหมายไทยแล้วนั้น ย่อม
 มีสิทธิจับสัตว์น้ำในที่ปากน้ำของเขตต์ต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายสยามได้ตั้งจนไว้
 สำหรับคนตั้งกีดชาติสยามได้ แต่จะเข้าไป จับสัตว์น้ำในที่ซึ่งฝ่าย
 ฝรั่งตั้งจนไว้สำหรับคนตั้งกีดชาติฝรั่งแล้วไม่ได้.

ที่ได้ทำความตกลงกันดังนี้ ก็เพื่อมิให้ผู้อื่นผู้ใดมีหรือขาดสิทธิ
 จับสัตว์น้ำในประเทศทั้งสองในขณะเดียวกัน.

แต่อย่างไรก็ดี ความตกลงที่วาง แม้คณะราชทูตวงใหญ่จะได้
 ตกลงกันแล้วก็ดี แต่ก็ยังไม่ได้รับความเห็นชอบของรัฐบาล และ
 สภาผู้แทนราษฎร ความตกลงนี้จึงยังไม่เป็นอันใช้.

(๙) ส่วนคนที่ไม่ใช่ตั้งกีดชาติเจ้าของฝั่ง คือ ที่ไม่ใช่คนใน
 บังคับสยามหรือคนตั้งกีดชาติฝรั่งแล้วนั้น เข้าใจว่าไม่มีสิทธิจะจับสัตว์
 น้ำในลำแม่น้ำโขงที่เป็นเขตต์แดนได้ แม้จะใช้เครื่องมือชนิดเค็ดอื่น
 ใด ก็จับสัตว์น้ำไม่ได้โดยนุญตนเอง.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๖๓

ข้อ ๘. อัครราชไมตรีแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันว่า เพื่อรักษาประโยชน์ของแต่ละฝ่ายไว้ให้มั่นคง จะทำความตกลงพิเศษเพื่อวางระเบียบการใช้ และการแยกแบ่งน้ำในลำแม่น้ำโขงตอนที่เป็นเขตแดนนั้น เพื่อสำหรับประโยชน์ในการเกษตรกรรม, อุตสาหกรรม, อุตสาหกรรมพาณิชย์กรรม และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สำหรับการท่อน้ำและการทำแรงไฟฟ้า.

(The High Contracting Parties agree to regulate by means of a special Arrangement safeguarding their respective interests, the utilization and diversion of the water of the Mekong in the part where it constitutes the boundary, for agricultural, industrial or commercial uses, especially for the purpose of irrigation and generation of electric power.)

ความตกลงที่ฉะเชิงเทรา จ.ฉะเชิงเทรา

ข้อ ๕. ในส่วนการโยธาสำหรับบำรุงรักษาและประกอบแต่งลำแม่น้ำโขงให้เป็นทางน้ำสำหรับเดินเรือได้ในสองตอนที่เป็นเขตต์แดนนั้น เป็นอันตกลงกันว่า คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงจะต้องได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เรียบเรียงข้อบังคับ ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อใจที่ต่างๆ ต่อกันไปภายหน้าประเทศทั้งสองจะต้องช่วยกันพิจารณา และกระทำ และออกค่าใช้จ่ายในการโยธาอื่นๆ อย่างไร จนกว่าทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้ตกลงใช้ข้อบังคับเช่นว่านี้ไซ้ ให้เป็นอันคงใช้ระเบียบการซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ต่อไป.

คณะข้าหลวงที่กล่าวมาแล้วนี้ จะต้องมื่ออำนาจสำหรับที่จะแนะนำรัฐบาลทั้งสองฝ่ายในเรื่องกระทำการโยธาต่างๆ ซึ่งคณะข้าหลวงเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์จำเป็นเพื่อบำรุงรักษา และกระทำให้ลำแม่น้ำเป็นทางเดินเรือได้ดียิ่งขึ้น อนึ่งจะร้องขอให้คณะข้าหลวงนั้นออกความเห็นในกำหนดการโยธาอย่างเดียวกันนี้ที่ภาคทั้งสองซึ่งเกี่ยวข้องจะได้ส่งมาให้พิจารณานั้นก็ได้.

(As regards works for maintaining or accommodating the Mekong as a navigable channel in the two portions of its course where it forms a boundary, it is agreed that the Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong shall be entrusted with the elaboration of Regulations which shall define the

conditions under which the two countries shall henceforth participate in the study, execution and expenses of the said works. Until the adoption of such Regulations by the Parties concerned, the present régime shall be maintained.

The said Commission shall be competent to propose to the two Governments the execution of such works as it might deem useful or necessary for maintaining or ameliorating the navigability of the river: it may also be called upon to give its opinion on such programmes of works of the same kind as might be communicated to it by the two Parties concerned.)

ค่าใช้จ่ายนั้น คือค่าใช้จ่ายใน

(ก) การบำรุงรักษาต้ำแม่น้ำโขง และ

(ข) การประกอบต้ำแม่น้ำโขง ตามโครงการที่ได้วางไว้

งานเหล่านี้ ได้เริ่มตั้งเมื่อทำต้ำเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๙ และจะกระทำจนแล้วเสร็จเรียบร้อยภายในกำหนด ๑๐ ปี แต่อย่างไรก็ดี กำหนดว่า ค่าใช้จ่ายทั้งหมดจะไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ เหรียญอินโดจีน.

ค่าใช้จ่ายที่กล่าวนี้ ฝ่ายสยามและฝ่ายอินโดจีน จะต้องช่วยกันออกโดยมีเงื่อนไขดังนี้ คือ

04/07/2565

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

อินโดจีน ๒/๓ ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด } ซึ่งกระทำได้อย่างสูง
 สยาม ๓/๓ ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด }

เป็นอันว่า ส่วนของฝ่ายสยามที่จะต้องออกในเวลา ๓๐ ปี เป็นเงินไม่เกิน ๒๕๐,๐๐๐ เหรียญอินโดจีน คือไม่เกินปีละ ๒๕,๐๐๐ เหรียญอินโดจีน ส่วนระเบียบการจ่ายเงินสำหรับฝ่ายสยามนั้น มีว่า ฝ่ายสยามจะจ่ายเงิน ๒๕,๐๐๐ เหรียญอินโดจีนต่อปี แบ่งจ่ายเป็น ๒ งวดเท่า ๆ กัน คือ ในเดือนมิถุนายน ๑ งวดหนึ่ง และในเดือนธันวาคม อีก ๑ งวดหนึ่ง และในปีหนึ่ง ๆ ฝ่ายฝรั่งเศสจะส่งบัญชีค่าใช้จ่ายจริงมาให้ทราบ เพื่อจะได้คิดหักจ่ายเงินไปให้เท่าที่ได้ใช้จ่ายจริง.

ข้อ ๑๐. จะต้องตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส—สยามประจำแม่น้ำโขงขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนข้าราชการฝ่ายสยามและฝ่ายอินโดจีนเท่ากัน เป็นตัวข้าหลวง.

นอกจากหน้าที่ ๆ อำนวยไว้ในข้อ ๒, ๓, ๕, ๖ และ ๘ แห่งอนุสัญญาฉบับนั้น คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส—สยามประจำแม่น้ำโขงจะต้องได้รับมอบหมายโดยนัยทั่วไป ให้เป็นธุระดูแลให้การเป็นไปตามความตกลงพิเศษต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับบริเวณพรมแดน และพิจารณาปัญหาทุกอย่างอันเกิดขึ้นจากการใช้ระเบียบใหม่ในบริเวณนั้น และคณะอย่างนี้จะต้องออกความเห็นในกรณีเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น เนื่องด้วยเส้นเขตต์แดนตามลำแม่น้ำนั้น และคณะข้าหลวงนี้จะแนะนำวิธีการใดๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการปรองดองระงับปัญหาอันเกี่ยวกับสิทธิในการปลูกเพาะที่คนสังกัดชาติของประเทศทั้งสองข้อม ให้อยู่อย่างไม่มีกีดกันขณะในที่ดินในท้องแม่น้ำนั้นก็ได้ แต่ในกรณีทุกเรื่องไปจะเป็นอันตกลงตามคำแนะนำของคณะข้าหลวงนั้นได้ ก็ต้องอาศัยอนุมัติของรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องให้อนุมัติด้วยกัน และให้เป็นลายลักษณ์อักษร.

อนึ่ง คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส—สยามประจำแม่น้ำโขงนี้จะต้องมีหน้าที่ที่จะนำข่าวคราวที่เป็นประโยชน์ทุกอย่าง ส่งให้รัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้นทราบ และจะต้องดำริเรียบเรียงข้อบังคับทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อจะยังการตำรวจฝ่ายการเดินเรือ, ฝ่ายการสุขภาพ และฝ่ายการสืบจับในบริเวณพรมแดนนั้น ให้

เป็นไปโดยลักษณะที่เป็นกร่วมมือกัน กระทำการอย่างดีที่สุด. ข้อบังคับเช่นนี้จะบัญญัติโทษในการล่วงละเมิดนั้นก็ได้ และรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ข้อบังคับนั้นเป็นอันลงมือใช้ในเวลาเดียวกันเมื่อทั้งสองฝ่ายได้ตกลงยินยอมพร้อมกันในเรื่องข้อบังคับนั้นแล้ว.

กรุงสยามกับอินโดจีนจะต้องเจรจาโดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ เพื่อทำความตกลงสำหรับตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส—สยามประจำแม่น้ำโขง และสำหรับวางข้อบังคับระเบียบการแห่งคณะข้าหลวงนั้น. ความตกลงอันนี้จะต้องกำหนดโดยจําหนแห่งอนุสัญญาข้อนี้ ว่าคณะข้าหลวงที่ว่านั้นจะพึงมีระเบียบการและจะพึงดำเนินการโดยลักษณะข้อใดสถานใด.

(There shall be constituted a "Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong" composed of an equal number of officials of Siam and of Indo-China.

In addition to the functions with which it is invested by Articles 2, 3, 5, 6 and 9 of the present Convention, the Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong shall, generally speaking, be entrusted with the duty of seeing to the execution of the various special Arrangements concerning the

frontier region and of examining all questions raised by the application of the new régime set up for such region: it shall, in particular, give its opinion in case disputes should arise relating to the line of the river boundary. It may also propose all useful solutions for an amicable settlement of the questions relating to cultivation rights precariously exercised by the ressortissants of the two countries over the lands in the river bed. In every case, the adoption of its proposals shall remain subject to a written and concerted approval of the two Governments concerned.

The Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong shall also be charged to supply the two Governments concerned with all useful informations and to proceed to work out all necessary regulations for assuring, under the best conditions of cooperation, navigation police, sanitary police and detective police in the frontier region. Such regulations may provide for penal sanctions and shall be put into force simultaneously by the two Governments concerned, when both of them will have come to an agreement thereanent.

There shall be negotiated as soon as possible between Siam and Indo-China an Arrangement providing for the creation and organic regulations of the "Franco-Siamese Permanent High Commission of the Mekong," which is calculated to fix, in the spirit of the present Article, the conditions of organization and working of the said Commission.)

ขอแยกอธิบายดังนี้.—

(ก) ข้อตกลงเรื่องการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส—สยาม ประจำแม่น้ำโขงนั้น ได้ทำกันสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ตามข้อตกลงนี้ ข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงจะต้องมีฝ่ายละ ๒ คน คือ ข้าหลวงที่ ๑ และข้าหลวงที่ ๒

ส่วนผู้ที่เคยเป็นข้าหลวงมาแต่ทั้งฝ่ายอินโดจีนและสยามนั้น มีรายนามลำดับดังนี้ คือ

ฝ่ายอินโดจีน		ฝ่ายสยาม	
ข้าหลวงที่ ๑	ข้าหลวงที่ ๒	ข้าหลวงที่ ๑	ข้าหลวงที่ ๒
M. Bosc	M. Garreau	พระยาราชนนุฑ	พระยาศรีวิฑิตารวาจา
M. Châtel	»	พระยาศรีวิฑิตาร	พระยาราชนนุฑ
M. Boulanger	»	พระเวียงวิฑิต	พระปทุมเทวาภิบาล
		พากย์	
		พระพิทักษ์นกร	— " —

M. Thiébaud M. Marty

M. Le Fol »

M. Eckert »

M. Eutrope »

M. Marty M. Grandjean

(๑.) ส่วนหน้าที่ของคณะข้าหลวงนั้น คือ

๑. ทำข้อตกลงและข้อบังคับที่ดำไว้ในข้อ ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘ และ

๓๐ ของอนุสัญญา

๒. ดูแลให้ปฏิบัติการตามข้อตกลงและข้อบังคับและเรื่องอื่นๆ
ที่เกี่ยวกับเขตคัฟรมแดนแม่น้ำโขง

๓. ศึกษาและเสนอความเห็นในปัญหาอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
ตามระเบียบใหม่ที่ตั้งขึ้นสำหรับเขตคัฟรมแดนแม่น้ำโขง เพราะอย่างยิ่งเพื่อแสดง
ความเห็นในข้อพิพาทเกี่ยวกับการทำแผนที่คัฟรมแดนแม่น้ำโขง และ
ชี้ทางที่จะเป็นประโยชน์แก่การชำระปัญหาอย่างปราณีประนอม ใน
เรื่องสิทธิของพดเมืองของต่างประเทศ ที่จะทำการเพาะปลูกชั่วคราว
ในที่ดินซึ่งอยู่ถางนานั้น.

๔. รวบรวมคำชี้แจงทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ เสนอรัฐบาล
ทั้งสองฝ่าย.

๕. จัดวางข้อบังคับที่เกี่ยวกับการเดินเรือในลำแม่น้ำโขง การ
ตรวจตราสุขภาพ และตำรวจพลอตภัยในเขตคัฟรมแดนแม่น้ำโขง.

(๒.) ข้อบังคับเรื่องการเดินเรือนี้ ยังอยู่ในระหว่างปรึกษาหารือ
กัน ข้อบังคับเรื่องการตั้งจับผู้ร้ายนั้น ยังไม่ได้ทำความตกลงกัน

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสัญญาฉบับนั้น คณะข้าหลวงใหญ่ได้ตกลงทำข้อบังคับขึ้น ๒ ฉบับ คือ

- (๑) ข้อบังคับว่าด้วยการสัญญาฉบับแรก
- (๒) ข้อบังคับว่าด้วยโรคสัตว์ตามบริเวณพรมแดน

ข้อบังคับทั้งสองฉบับนี้ ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลทั้งสองฝ่าย และได้เป็นอันใช้แล้วตั้งแต่พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๙.

จุดประสงค์ของข้อบังคับเหล่านี้ ก็เพื่อจะวางหลักการให้เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายทำการติดต่อร่วมมือซึ่งกันและกันในกรณีนั้น ตามทำงานของที่รัฐบาลแต่ละฝ่ายได้ออกคำสั่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ ให้เจ้าหน้าที่สำรวจชายแดนร่วมมือทำการติดต่อกันในเรื่องจับผู้ร้ายนั่นเอง.

ข้อบังคับว่าด้วยการสัญชาติมีความสำคัญดังนี้ คือ

๑. รัฐบาลแต่ละฝ่ายจะส่งกฎข้อบังคับ ที่ใช้อยู่ในเรื่องสัญชาติให้แก่อันทราบโดยทางคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง และจะส่งกฎข้อบังคับที่ออกใหม่ในเรื่องนี้ ให้แก่อีกก่อนที่จะถึงกำหนดใช้ ทั้งจะพยายามดัดแปลงกฎข้อบังคับนั้น ๆ ให้เข้ารูปตามคำแนะนำของอีกฝ่ายหนึ่ง เท่าที่จะพึงทำได้.

๒. ให้เจ้าหน้าที่ชายแดนของแต่ฝ่ายหนึ่ง แจ้งความให้กันและกันทราบโดยเร็ว ในกรณีที่มิโรคระบาดเกิดขึ้น กับให้แจ้งข้อความเกี่ยวกับวิธีป้องกันหรือรักษาที่ได้จัดทำไปแล้ว ฯลฯ ด้วย และเจ้าหน้าที่ชายแดนจะต้องแจ้งให้พดเมืองในแนวพรมแดนทราบ โดยวิธีที่ประกาศเป็นภาษาไทยและภาษาลาว. โรคระบาดนี้ ได้กำหนดรายชื่อไว้ดังนี้ คือ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๗๓

กาฬโรค	peste	(plague)
อหิวาตกโรค	choléra	(cholera)
ไข้ทรพิษ	varirole	(small pox)
ไข้หวัดใหญ่	grippe	(influeza)

และโรคระบาดอย่างอื่น ๆ ซึ่งเป็นโรคติดต่อกันได้ เช่น โรคไข้กาฬนวงแฉ่ง ฯลฯ

๓. ในขณะที่เกิดโรคระบาดนั้น รัฐบาลแต่ละฝ่ายส่งคนไว้ซึ่งสิทธิที่จะบังคับคนต่างด้าวที่จะเข้าไปในอาณาเขตของตน ให้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษได้ เว้นไว้แต่จะมีหนังสือสำคัญมาแสดงว่าได้ปลูกฝีมาแล้วภายในกำหนดต่ำกว่า ๓ ปี.

๔. ในกรณีที่มีกาฬโรค หรืออหิวาตกโรคเกิดขึ้นขณะที่ใด รัฐบาลแต่ละฝ่ายส่งคนไว้ซึ่งสิทธิที่จะห้ามบุคคลในบริเวณนั้น ไม่ให้เข้าไปในอาณาเขตของตนหรือโดยสารเรือกลไฟของตน ที่เดินอยู่ในลำแม่น้ำโขง เว้นไว้แต่จะมีใบสำคัญ แสดงว่าได้ฉีดยาป้องกันโรคแล้ว ภายในกำหนดเวลานั้นควร.

บรรดาสินค้าและหีบห่อที่ต้องส่งด้วยนั้น อาจถูกทำการฆ่าเชื้อโรคได้.

๕. รัฐบาลแต่ละฝ่าย จะห้ามการทิ้งทรากศพหรือสิ่งใดโครกของผู้ที่ป่วยเป็นอหิวาตกโรคลงในลำแม่น้ำโขง.

๖. รัฐบาลแต่ละฝ่ายรับจะวางกำหนดโทษอันสมควร สำหรับความผิดในข้อ ๓, ๔ และ ๕.

๗. บทบัญญัติแห่งข้อบังคับฉบับนี้ ไม่ขัดขวางต่อการไว้

04/07/2565

ม ช ก.

กฎข้อบังคับทั่วไปในเรื่องสุขภาพของประเทศแต่ละฝ่าย ในแนว
พรมแดน.

ส่วนข้อบังคับว่าด้วยโรคสัตว์นั้น มีคณามสำคัญดังนี้ คือ

(๑) กำหนดให้มีถารแจ้งกฎข้อบังคับ ในเรื่องโรคสัตว์แก่กัน
และกัน ทำนองเดียวกันกับในเรื่องสุขภาพ.

(๒) ให้เจ้าหน้าที่ชายแดนติดต่อกัน ในกรณีที่เกิดมีโรคสัตว์ขึ้น
ในเขตปกครองของตน และได้กำหนดชื่อโรคสัตว์ที่พึงแจ้งแก่กัน
ไว้คือ

กาฬโรคของโคกระบือ	peste bovine (rinder pest)
โรคปากของโคกระบือ	fièvre aphteuse (foot and mouth disease)
โรคกาฬ	charbon (anthrax)
มองคร้อพิษของม้าพาฬ	morve (glander)
โรคตรีปานโซมของโคกระบือ	surra (trypanosom)
โรคกลัวน้ำ	rage (hydrophobia)

และโรคอื่น ๆ.

เจ้าหน้าที่ชายแดนจะต้องแจ้งข้อความเกี่ยวกับวิธีป้องกัน ฯลฯ
ให้แก่กัน และต้องแจ้งให้พลเมืองในแนวพรมแดนทราบโดยวิธี
มีดประกาศเป็นภาษาไทยและภาษาตาด ทำนองเดียวกันในเรื่อง
สุขภาพสัตว์.

(๓) ห้ามทั้งทราศัพสัตว์ดังไปในแม่น้ำโขง ไม่ว่าสัตว์นั้นจะ
ตายด้วยประการใด ๆ ก็ตาม

ข้อ ๑๑. โดยอนุวัตตามบทบัญญัติ แห่งโปรโตคอลติดท้าย หนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้น อัครภาค แห่งอนุสัญญานี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องเจรจากันโดยเร็วที่สุดจะพึงเป็น ได้ เพื่อทำความตกลงเฉพาะการนี้ สำหรับกำหนดฐานะของคน ในบังคับสยามในอินโดจีนให้เป็นการแน่นอนสิ้นเชิง.

ความตกลงที่ว่านี้จะต้องอนุโลมตาม บทบัญญัติ ในหนังสือ สัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ ซึ่งวางระเบียบฐานะ ของชาวอินโดจีนในกรุงสยามนั้น โดยมากที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ และโดยงานอย่างยุติธรรม เพื่อจะให้ถ้อยที่ถ้อยได้รับประโยชน์ เสมอกัน และอัครภาคแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันตั้งแต่นั้นสืบไป ว่าจะพิทักษ์รักษาไว้เต็มบริบูรณ์ซึ่งอิสร สิทธิของรัฐบาลทั้งสองที่ เกี่ยวข้องในการวางข้อบังคับสำหรับการอพยพของชาวต่างประเทศ เข้าไปในอาณาเขตต์ของแต่ละฝ่าย.

อนึ่งเป็นที่ตกลงกันตั้งแต่นั้นสืบไปด้วยว่า คนเดินทางที่เป็น สัญชาติสยามซึ่งเข้าไปในอินโดจีนเพื่ออยู่ไม่เกินสามเดือนนั้น จะ ต้องได้รับผลประโยชน์อย่างที่ให้แก่คนสังกัดชาติที่โปรดให้ได้ประ โยชน์อย่างยิ่งในการที่ป้องกันที่เกี่ยวกับกายตัว และการคุ้มครอง ทรัพย์สินของตน.

(In conformity with the provisions of the Pro-
tocol annexed to the Treaty of 14th February 1925
a special Arrangement shall be negotiated as soon

as possible between the High Contracting Parties in order to fix definitely the status of Siamese subjects in Indo-China.

Such Arrangement shall, in so far as it is possible and in a fair spirit of reciprocity, be prompted by the provisions of the Treaty of 14th February 1925 regulating the status of Indo-Chinese in Siam. The High Contracting Parties agree from now on, that it shall entirely safeguard the sovereign rights of the two Governments concerned regarding the regulation of foreign immigration on their respective territories.

It is also agreed from now on, that travellers of Siamese nationality coming into Indo-China for a stay whose duration does not exceed three months, shall there enjoy, in all that concerns their persons and the protection of their property, the treatment granted to ressortissants of the most favoured nation.)

ขอแยกอธิบายดังนี้.—

(ก) ความตกลงพิเศษที่กล่าวในวรรค ๓ นั้น จนบทนี้ ก็ยังไม่ได้ทำกัน.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๗๗

(๑) ในเรื่องการเข้าเมืองนั้น ต่างฝ่ายต่างตั้งตนไว้ซึ่งสิทธิใน
อนที่ จะขอขมทกกฎหมายหรือข้อบังคับ เพื่อควบคุมการเข้าเมืองได้.

อนที่จริง ข้อ ๒๕ แห่งสัญญาปัจจุบันกับฝรั่งเศส ก็ให้สิทธิ
เช่นว่านี้อยู่แล้ว ที่บ่งไว้ในอนุสัญญาข้อนี้ ก็เพื่อเป็นการยืนยันและ
เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น.

(๓) วรรค ๓ ของข้อ ๓๓ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนฉบับ
นี้ให้ประโยชน์อย่างชาติที่โปรดอย่างยิ่งแก่คนในมณฑลสยาม ฉะเพาะ
ที่เดินทางไปอินโดจีนเป็นการชั่วคราว มีกำหนดไม่เกิน ๓ เดือนเท่า
นั้น และประโยชน์เช่นว่านี้ ก็จำกัดเฉพาะแต่ในวงที่เกี่ยวกับตัว
บุคคลและการบ่งกันทรัพย์สินเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการทั่วไป ฉะนั้น
ประโยชน์อย่างชาติที่โปรดอย่างยิ่งนี้ จึงไม่ควรขอหรือขยายไปถึง
ภาษีศุลกากรหรือสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน. ในอินโดจีนด้วย ซึ่ง
สำหรับคนในมณฑลสยามแล้ว ต้องเป็นไปตามความในข้อ ๒๖ แห่ง
สัญญาปัจจุบันกับฝรั่งเศสที่ได้อธิบายมาแล้ว.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๑๒. เพื่อยังความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในระหว่างทางการฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจของแต่ละฝ่าย ในการปราบปรามการอุกฉกรรจ์ และการกระทำผิดต่าง ๆ ตลอดทั่วพรมแดนทางบกและทางน้ำระหว่างทั้งสองฝ่ายให้ได้ผลดียิ่งขึ้นนั้น กรุงสยามกับอินโดจีนจะต้องทำความตกลงเฉพาะการณ์เพื่อแก้ไข และเพิ่มเติมคำสั่งซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงพร้อมกันออกให้ไว้แล้วแก่เจ้าพนักงานของประเทศทั้งสองในวามปี ค. ศ. ๑๙๒๐ นั้น.

(In order to render still more efficacious the co-operation of their respective administrations and police forces in regard to the repression of crimes and offences throughout the whole extent of their common land or river frontier, there shall be concluded between Siam and Indo-China a special Arrangement for revising and completing the instructions already given by common consent to the officials of the two countries during the year 1920.)

คำสั่งที่กล่าวนี้ ก็คือคำสั่งที่ฝ่ายเราเรียกว่า “กติกปราบผู้ร้ายชายแดน” ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ตั้งไปยังเจ้าหน้าที่ตามชายแดนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ นั้นเอง. พุทธอย่างย่อ ๆ จุดประสงค์ของคำสั่งหรือ “กติกานี้” ก็เพื่อให้ประเทศทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันอย่างสนิท เพื่อ

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๗๖

ปราบปรามผู้ร้ายตามชายแดน และเพื่อช่วยเหลืข้และให้ความสะดวก
ซึ่งกันและกัน ในอนที่จะติดตามไปจับผู้ร้ายที่หนีจากดินแดนฝ่ายหนึ่ง
เข้าไปในดินแดนอีกฝ่ายหนึ่ง.

ส่วนความมุ่งหมายของอนุสัญญาข้อ ๑๒ นี้ ก็เพื่อจะให้ทั้งสอง
ฝ่ายปรับปรุงแก้ไข “กติกา” ที่ว่าน ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น.

ในเวลานี้ รัฐบาลทั้งสองฝ่ายกำลังพิจารณาร่างความตกลงหรือ
ข้อบังคับ หรือ “กติกา” ใหม่อันอยู่แต่.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๑๓. อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันว่า จะเจรจาทำอนุสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นได้ และจะต้องให้เป็นอันใช้ได้สำหรับอินโดจีนด้วย.

(The High Contracting Parties agree that an Extradition Convention shall be negotiated as soon as possible between France and Siam and shall be rendered applicable to Indo-China.)

อนุสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน^๕ จนบัดนี้ยังมีใต้น^๕
การเจรจา

อันที่จริง "กติกายกส่งผู้ร้ายข้ามแดน" ที่กล่าวในข้อ ๑๒ นั้น^๕
ก็มีข้อความให้ต่างฝ่ายต่างส่งตัวผู้ร้ายให้แก่กันและกัน ซึ่งมีผลเดิมอัน^๕
การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่แล้ว หากแต่ว่า ทำได้ในบางกรณี คือ^๕
เฉพาะในกรณีที่มีระบุไว้เท่านั้น ส่วนกรณีที่ไม่เข้าเกณฑ์ตามกติกานั้น^๕
ฝ่ายไทยเรามีพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๔๗๒ ออกใช้อยู่^๕
แล้ว ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยทั่วไป ฉะนั้น^๕
ในกรณีที่ไม่เข้าเกณฑ์ตามกติกานั้น ฝ่ายอินโดจีนก็สามารถขอ^๕
ให้ส่งตัวข้ามแดนได้เหมือนกัน เมื่อได้ปฏิบัติตามพิธีการในพระราช^๕
บัญญัตินั้นแล้ว.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๘๑

โดยเหตุนี้เอง ทางฝ่ายอินโดจีนจึงยังไม่มีคณาจารย์ประจำโรงเรียน
ที่จะให้ทำอนุปริญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามข้อหนึ่งโดยฉะเพาะอีก

ส่วนฝ่ายไทยเราเอง ก็ดูไม่มีคณาจารย์เช่นเดียวกัน เพราะ
ผู้ร้ายที่หลบหนีจากสยามเข้าไปในอินโดจีนนั้น แทบจะไม่มีเลยสัก
คนได้.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๑๔. อัครราชทูตแห่งอนสัญญานี้ตกลงกันว่า ความตกลงเรื่องศุลกากรและการค้าขายตามที่บัญญัติไว้ในวรรค ๔ แห่งโปรโตคอลติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้น จะต้องยกเลิกบทบัญญัติในข้อ ๕ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๓.

ความตกลงที่ว่าจะต้องตั้งบทบัญญัติทุกอย่างที่จะเป็นประโยชน์ในการให้ความสะดวกสำหรับปราบปรามการค้าฝิ่น และเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับปราบปรามการค้าฝิ่นเถื่อนตามพรมแดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน.

(The High Contracting Parties agree that the "Customs and Commercial Arrangement" provided under paragraph 4 of the Protocol annexed to the Treaty of 14th February 1925 will abrogate Article 5 of the Treaty of 3rd October 1893.

Such Arrangement shall formulate all useful provisions with a view to facilitating the repression of contraband and more especially of illicit traffic in opium on the Siam-Indo-Chinese frontier.)

ความตกลงที่กล่าวนี้ จนบัดนี้ยังไม่ได้เจรจากัน ฉะนั้น ใน
ขณบทข้อ ๕ แห่งสัญญานี้ ค.ศ. ๑๘๙๓ (ร.ศ. ๑๓๒พ.ศ. ๒๔๑๖).

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

๓๘๓

จึงยังคงเป็นอันใช้อยู่ แต่โดยที่เมืองพระตะบองและเมืองนครเดียม
ราชู่นั้น ฝ่ายเราได้ยกให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศสเสียแล้ว เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๘
(ค.ศ. ๑๘๐๗) ข้อ ๕ แห่งสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๘๓ (ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ.
๒๔๓๖) จึงเป็นอันใช้เฉพาะแก่เขตต์ ๒๕ กิโลเมตรเท่านั้น คือ
ฝ่ายไทยจะไม่เก็บภาษีศุุดกากรภายในเขตต์ ๒๕ กิโลเมตรจากฝั่งขวา
ของแม่น้ำโขง ในตอนที่เป็นเขตต์แดนระหว่างสยามกับอินโดจีน
ส่วนฝ่ายฝรั่งเศสก็ไม่เก็บภาษีศุุดกากรสำหรับ สิ่ง ของ ที่บังเกิดใน
เขตต์ ๒๕ กิโลเมตรของฝ่ายไทยที่นำเข้าไปในอินโดจีน ดังที่ได้อธิบาย
มาแต่ข้างต้น.

ส่วนวรรค ๒ นั้น สยามกับฝรั่งเศสได้ตกลงทำร่างข้อบังคับว่า
ด้วยการค้าร่อนน้ำ อารักขาการที่ทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือกันปราบปราม
การค้าเถื่อนต่าง ๆ แล้ว แต่ในเวลานี้ความตกลงยังไม่เป็นอันใช้.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๑๕. โดยเหตุที่ข้อสัญญาซึ่งต่างฝ่ายต่างได้ให้ไว้ต่อกันดังที่บรรยายในวรรคที่ ๑ ของข้อ ๗ และวรรคที่สุดของข้อ ๘ และข้อ ๙ แห่งอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ นั้น ไม่เป็นอันปฏิบัติตามความต้องการและความสามารถที่กรุงสยามและอินโดจีนจะเผยแผ่ในทางเศรษฐกิจต่อไปได้นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้จึงพิจารณาว่า บทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแห่งอนุสัญญาที่วันนั้นเป็นอันยกเลิกเสียแล้ว.

ทั้งสองฝ่ายตกลงกันต่อไปว่า กรุงสยามกับอินโดจีนจะต้องยินยอมพร้อมกันวางโครงการสำหรับร่วมมือกันทำการเผยแผ่ทางคมนาคมและการเกี่ยวพันต่อกันโดยทางถนน, ทางรถไฟ, ทางทะเล, ทางแม่น้ำ, ทางอากาศ, ทางโทรเลข, ทางวิทยุโทรเลข และทางไปรษณีย์ในระหว่างประเทศทั้งสอง.

โครงการสำหรับกิจการอันเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายนี้ เมื่อภายหลังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นเป็นการสมควรที่จะกระทำเช่นนั้นแล้ว ก็จะต้องแก้ไขและทำให้บริบูรณ์.

(The reciprocal engagements specified by the first paragraph of Article 7, the last paragraph of Article 8 and Article 9 of the Convention of 13 th February 1904 no longer corresponding to the needs and capacities for economic expansion of Siam and Indo-China, the High Contracting Parties declare abro-

gated the above-mentioned provisions of the said Convention.

They further agree that Siam and Indo-China shall set up by common consent a programme of co-operation for the development of the ways of communications and of relations by roads, railways, sea, river, air, telegraph, wireless and mail between the two countries.

Such programme of works of common interest shall subsequently, whenever either of the Parties shall deem it expedient, be subject to a revision and completion.)

วรรคต้นแห่งข้อ ๗ วรรคท้ายแห่งข้อ ๘ และข้อ ๘ แห่งอนุสัญญาปี ค.ศ. ๑๙๐๕ (พ.ศ. ๒๔๔๖) นั้น เกี่ยวกับการสร้างทำเรือ การขุดคลอง และสร้างทางรถไฟในตมแม่น้ำโขง. ที่ให้ยกเลิก ก็เพราะตามข้อ ๑๕ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยอินโดจีนนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงจะวางโครงการเพื่อร่วมมือกันในเรื่องทางคมนาคม ทางถนน ทางรถไฟ ทางทะเล ทางแม่น้ำ ทางอากาศ ทางโทรเลข ทางวิทยุ และทางไปรษณีย์ ระหว่างประเทศทั้งสองอยู่แล้ว แต่เท่าที่ทราบในขณะนี้โครงการที่วางยังไม่ได้จัดวางขึ้น.

สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ

ข้อ ๑๕. บันดาบทบัญญัติทั้งปวงแห่งหนังสือสัญญาและความตกลงที่ได้ทำไว้ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสก่อนหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ ซึ่งไม่ต้องกันโดยอย่างใดเลยกับบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฉบับนั้น เป็นอันยกเลิกทั้งสิ้น

แต่ทว่า บันดาความเกี่ยวพันซึ่งจะต้องเป็นท้องเรื่องของความตกลงบูรณการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับนั้น จะต้องเป็นอันคงอยู่ในบังคับของบทบัญญัติที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ญาของบทบัญญัติซึ่งได้ตั้งขึ้นแทนโดยหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้น จนกว่าจะถึงวันที่ลงมือใช้ความตกลงนั้น ๆ."

(All the provisions of the Treaties and Agreements concluded between France and Siam previous to the Treaty of 14th February 1925 that are in no wise compatible with the present Convention are abrogated.

However, the relations which are to form the subject of complementary Arrangements provided under the present Convention shall remain, until the date of the application of such Arrangements, governed by

provisions formerly in force or by those that have been substituted for them by the Treaty of 14th February 1925.)

ข้อ ๑๗. อนุสัญญาฉบับนี้จะต้องมีผลเป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันต่อกัน และจะต้องเป็นอันใช้ได้อยู่ชั่วกำหนดเวลาสิบปีตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี และการค้าขายและการเดินเรือซึ่งได้ทำในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๙๒๕.

ถ้าภายในสิบสองเดือนก่อนสิ้นกำหนดเวลาที่ว่าไว้ใน อัครภาคแห่งอนุสัญญานี้ ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งไม่ได้แจ้งเจตนาที่จะเลิกอนุสัญญาฉบับนี้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว อนุสัญญานี้จะต้องเป็นที่บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดปีหนึ่งนับตั้งแต่วันที่ อัครภาคแห่งอนุสัญญานี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้บอกเลิกอนุสัญญานี้.

แต่ทว่า เป็นที่เข้าใจกันโดยบังชั้วว่า การบอกเลิกอนุสัญญาเช่นว่านี้มีผลพ้นบทสัญญาข้อใด ๆ ที่ได้บอกเลิกเสียแล้วโดยความตกลงก่อน ๆ ฤๅโดยอนุสัญญาฉบับนี้ ให้เป็นอันกลับใช้ได้อีกนั้น ไม่ได้เลย.

(The present Convention shall take effect from the date of the exchange of ratifications and shall remain in force until the expiration of a period of ten years starting from the date of the exchange of ratifications of the Treaty of Friendship, Commerce and Navigation concluded between France and Siam on 14th February 1925.

If twelve months before the expiry of the time thus specified neither of the High Contracting Parties has notified to the other party its intention of terminating the present Convention, the latter shall continue to be binding until the expiration of one year from the date on which either of the High Contracting Parties shall have denounced it.

It is clearly understood however that such denunciation could not have the effect of reviving any of the stipulations that have been abrogated either by previous Agreements or by the present Convention.)

ข้อ ๑๗^๕ ให้อนุสัญญาฉบับนี้เป็นอันเริ่มใช้ตั้งแต่วันแรกเปลี่ยนศักราชนี้ และให้มีกำหนดอายุ ๓๐ ปี กำหนด ๓๐ ปีนี้ มิให้นับจากวันแรกเปลี่ยนศักราชนี้อนุสัญญาฉบับนี้ แต่ให้นับจากวันแรกเปลี่ยนศักราชนี้หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีปัจจุบัน ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสซึ่งมีอายุ ๓๐ ปีเหมือนกัน เป็นอันว่าหนังสือสัญญามปัจจุบันฝรั่งเศสและอนุสัญญาฉบับนี้จะหมดอายุพร้อมกัน.

ข้อ ๑๘^๕ ให้กำหนดวิธีบอกเลิกอนุสัญญาไว้ด้วย คือถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้บอกเลิกเป็นเวลาดำเนิน ๓ ปี ก่อนต้นกำหนดอายุอนุสัญญาแล้ว ก็ให้อนุสัญญาคงเป็นอันใช้ต่อไป และถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประสงค์จะบอกเลิกสัญญาในภายหลัง ก็ทำได้ โดยแจ้งความให้อีกฝ่ายหนึ่ง

04/07/2555

ทรวบถ้วนหน้า ๓ ปี.

อนึ่ง ได้เป็นที่เข้าใจกันโดยแจ้งชัดว่า การรบออกเด็กอนุสัญญา
นี้ไม่มีผลพันบสัญญาใดๆ ซึ่งได้ยกเด็กเดี่ยแต่นั้น ให้กตบใช้ได้อีก
ไม่ว่าบสัญญาั้น ใดๆ จะได้ยกเด็กโดยอนุสัญญาฉบับนี้หรือโดยความ
ตกลงก่อนๆ ก็ตาม.